

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Andra kammaren.

Nr 40.

Tisdagen den 29 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 176 och särskilda utskottets memorial nr 9.

§ 3.

Till avgörande förelåg först statsutskottets utlåtande, nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skeppsgossekårens i Marstrand förläggning. I enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen uti en den 24 februari 1928 dagtecknad proposition, nr 148, hemställde statsutskottet, till vars förberedande behandling ifrågavarande proposition hänvisats, att riksdagen måtte

a) besluta, att den till Marstrand förlagda skeppsgossekåren skulle kvarbliva på sin nuvarande förläggningsort och, sedan erforderliga omändringsarbeten blivit verkställda, förläggas i land i Karlstens fästning; och

b) medgiva, att av de utav 1925 års riksdag för omändring av f. d. pansarskeppen Göta och Thule till logementsfartyg till förfogande ställda medel finge tagas i anspråk ett belopp av 77,000 kronor för verkställande av vissa för skeppsgosseförläggningen i Karlstens fästning erforderliga tillbyggnads- och ändringsarbeten.

Häremot hade herr *Kristensson* i Göteborg reserverat sig.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Då jag har fogat en blank reservation till detta utlåtande, skall jag be att med några ord få motivera densamma.

Denna fråga är icke ny, den har varit före i riksdagen något år tidigare. För min del kan jag icke komma från den uppfattning, jag då uttalade och vilken delades av åtskilliga myndigheter, att den för statsverket ur ekonomisk synpunkt mest fördelaktiga förläggningen av denna skeppsgossekår hade varit att förlägga den till Nya Varvet i Göteborg, och att de betänkligheter, som uttalats från kyrkligt och annat intresserat håll emot en sådan förläggning, icke hålla streck.

Nu är det emellertid, herr talman, intet att göra åt den saken. Jag endast beklagar, att statsverket här får en onödig utgift, och att dessa skeppsgossar få en mindre god förläggning, än vad de skulle fått, om riksdagen hade följt myndigheternas ursprungliga intentioner.

Jag har intet yrkande, herr talman.

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 40.

Ang. skeppsgosse-
kårens
i Marstrand
förläggning.
(Forts.)

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag känner intet behov att tala för att rädda min själ, men jag måste säga, att handläggningen av detta ärende är av den art, att det skulle vara oriktigt att ens med hänsyn till belastningen i riksdagens sista timmar låta ärendet passera utan någon opposition.

Jag vill i detta fall först dröja något vid hela utredningsmetoden. Det kanske finns anledning uttala, att det börjar bli ganska betänkligt med det sätt, som praktiseras, särskilt av den sittande regeringen, att engagera ledamöter av det utskott, som skall verkställa den första prövningen, i utredningar på ett sådant sätt, att då ärendet kommer till riksdagen, så äro faktiskt de, som skola verkställa den första prövningen, på förhand bundna. Och behandlingen i utskottet blir ofta icke den objektiva prövningen utan endast ett arbete av de förut bundna att övertyga andra om att den ståndpunkt, de redan intagit, är den riktiga.

Då detta ärende senast förelåg i riksdagen, hade Kungl. Maj: t föreslagit, att skeppsgossekåren skulle förflyttas från Marstrand till Nya Varvet. I statsutskottets första avdelning yrkade man avslag, och de, som särskilt hade engagerat sig för detta yrkande, voro den nuvarande försvarsministern och två andra av första avdelningens medlemmar. Riksdagen gick in för en ny utredning. Herr försvarsministern var då icke längre ledamot av statsutskottet utan hade tillfälle att inrikta denna utredning. Det är ju rätt naturligt, att han då valde sina medhjälpare från första avdelningen till utredningsmän. Och om herrarna läsa igenom den utredning, som här presteras, skola ni icke undgå det intrycket, att här föreligger intet försök till utredning av frågan om den lämpligaste förläggningen av skeppsgossekåren, utan det hela är inriktat på att samla argument för den på förhand intagna ståndpunkten. Detsamma kan sägas om försvarsministerns fortsatta handläggning. Om man läser igenom hans yttrande till statsrådsprotokollet, finner man, att han där lätt och lekande försöker trollo bort alla de invändningar, som kunna göras emot Marstrandsförläggningen, under det han förstorar de svårigheter, som skulle följa med en förläggning till Nya Varvet.

En sådan form för utredning tror jag icke kan giva ett sakligt gott resultat. De »sakkunniga» ha beräknat engångskostnaderna för en fortsatt förläggning i Marstrand till 230,000 kronor. Marinmyndigheterna påvisa emellertid, att dessa beräkningar voro alldeles felaktiga, och att engångskostnaderna för den fortsatta förläggningen skulle uppgå till 480,000 kronor. Försvarsministern, som ju på förhand var engagerad för utredningsmännens ståndpunkt, kunde visserligen icke komma undan dessa myndigheters anmärkningar. Men genom att utesluta kostnaderna för ett excersis- och gymnastikhus och genom att, för övrigt utan angivande av på vilka grunder detta sker, även stryka en del andra kostnader, kom försvarsministern till en kostnad av 350,000 kronor, d. v. s. redan detta 120,000 kronor mera, än utredningsmännen för sin del några månader tidigare hade räknat med. Redan detta är ju tillräckligt för att belysa arten av den utredning, som här verkställts.

Jag har naturligtvis icke här uppträtt med någon förhoppning att kunna mot ett nära nog enhälligt statsutskott åstadkomma någon ändring. Men jag vill anföra ytterligare ett par betänkligheter emot att nu besluta iordningställande i Marstrand av en annan förläggning än den hittillsvarande för skeppsgossekåren. För det första är själva frågan om skeppsgosseinstitutionens vara eller icke vara under diskussion. Och under sådana förhållanden kan man ju ifrågasätta, huruvida det kan vara lämpligt att göra en anläggning, som antages komma att kosta en halv million kronor. Men en annan betänklighet är, att man här ytterligare engagerar Marstrands stad genom nya förbindelser. Vi ha ju alla vid genomförandet av 1925 års härordningsbeslut haft en ganska stark

känning av de anspråk, som förläggningsorterna ställt på staten, när förläggningarna upphöra eller förminsas. Vi borde åtminstone taga den varningen därav, att vi icke ytterligare öka denna i varje fall moraliska förpliktelse för staten att lämna ersättning åt en viss förläggningsplats. Genomförandet av det här föreliggande förslaget förutsätter att Marstrand åtar sig vissa betydande kostnader, nya utgifter, som komma att göra statens förpliktelser till staden ännu större, därest det en gång blir fråga om att därifrån förflytta skeppsgossekåren. Jag ifrågasätter verkligen, om det kan vara en klok politik att så förfara.

Ur dessa synpunkter kommer jag till det resultatet, att jag bör yrka avslag på statsutskottets förslag. Den enda invändning, som här faktiskt har kunnat göras emot Nya Varvet såsom förläggningsplats, är, att en förläggning dit skulle medföra större moraliska vådor för skeppsgossarna än förläggningen i Marstrand. Jag tror emellertid, att man bör kunna tillmäta de militära myndigheter, som hava skeppsgossarnas utbildning om hand, så mycket omdöme, att man har anledning tro, att när de för sin del enstämmigt förorda en förläggning till Nya Varvet, de tagit hänsyn till möjligheten att bedriva utbildningen under sådana förhållanden, att denna argumentering om de moraliska vådorna icke har någon betydelse.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på statsutskottets förslag.

Herr **Röing**: Herr talman, mina damer och herrar! Såsom representant här i kammaren för Göteborgs stad har jag naturligtvis haft ett rätt så stort intresse av att sätta mig in i den föreliggande frågan. Jag har därvid kommit till den bestämda övertygelsen, att Göteborg eller, som det i propositionen heter, Nya Varvet icke bör bli platsen för skeppsgossekårens förläggning. Jag nödgas således trots att jag är representant för Göteborg, meddela kammaren, att jag kommit till en alldeles motsatt uppfattning än den herr Per Albin Hansson hyser. Jag anser att Marstrand är den rätta plats, som har bestämda företräden framför Göteborg.

Herr Per Albin Hansson kirtiserade vissa ekonomiska beräkningar, och jag skall icke yttra mig om dessa. Men man bör väl ändå icke, som herr Per Albin Hansson gjorde, tänka på Marstrands eventuella ekonomiska uppoffringar vid avgörandet av denna fråga. Marstrands stad har efter 1925 års beslut i härordningsfrågan förklarat sig villig göra vissa uppoffringar. Skulle en gång skeppsgossekåren indragas eller förflyttas från Marstrand, har jag svårt att tänka mig, att Marstrands stad då, om vi i dag bifalla regeringens proposition och utskottets hemställan, kan framkomma med några berättigade anspråk på ersättning.

Jag vill icke säga ett ofördelaktigt ord om officerarna eller påstå att icke militärerna försöka så mycket som möjligt att endast lägga sakliga synpunkter vid en frågas behandling. Men det är väl ändå icke underligt, om officerarna anse, att det skulle vara bra mycket angenämare att få tillbringa tjänstgöringstiden i ett större samhälle som Göteborg än i den lilla staden Marstrand.

Jag har vid genomläsandet av propositionen och med kännedom om båda platserna kommit till den bestämda övertygelsen, att Marstrand är den förläggningsplats, som bör föredragas framför Nya Varvet. Och ur den synpunkten, herr talman, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag har nästan skyldighet å utskottets vägnar att säga några ord om detta betänkande med hänsyn till det framställda avslagsyrkandet.

Jag kan ju så till vida dela min partivän herr Hanssons uppfattning, att jag säger, att det har varit ett onödigt bråk och många svårigheter kring frågan

Ang. skeppsgossekårens i Marstrand förläggning.
(Forts.)

Ang. skeppsgossekårens i Marstrand förläggning.
(Forts.)

om förläggningen av denna skeppsgossekår. Men jag tror, att de svårigheterna hava sitt huvudsakliga samband med att riksdagen icke gick in för det förslag, som på sin tid förelåg, att slå samman skeppsgossekårerna till en. Därmed hade man säkerligen icke allenast kommit ifrån det, som vi nu haft att dras med och som nu föreligger, utan man hade också, enligt min mening, fått en rationellare utbildning och en säkrare rekrytering av denna kår.

Nu är det ju fråga om förläggningen av kåren. Utan att helt vilja negligera betänkligheterna av moralisk art i fråga om en förflyttning till Nya Varvet, vill jag då säga, att de övervägande skälen för mig, varför en sådan förflyttning icke bör komma till stånd, och vilka skäl jag utvecklade vid denna frågas behandling senast 1926, äro dock icke huvudsakligen av moralisk art. Utan jag anser — och jag tror, att jag uttalat det med instämmande av kyrkoherde Pehrsson i Göteborg — att Nya Varvet är faktiskt en sumphåla som förläggningsplats. Byggnadernas läge där och platsens läge intill älvens vatten vid själva vattenutfarten från stora delar av Göteborg, göra, att förläggningen där icke är lämplig från dessa synpunkter, varken för äldre eller yngre människor. Det är dessa faktiska sakskäl, jag anser böra vara avgörande. Ty skall man hämta pojkar i frisk och hög luft, skall man icke driva in dem i en sådan osund strut, som Nya Varvet utgör i förhållande till Göteborg.

Ekonomiskt lär icke Göteborg ha något speciellt intresse av att få skeppsgossekåren. Men däremot kan detta sägas vara fallet med Marstrands stad, som ju är en liten stad och som gör som alla andra städer, som strävar att få behålla sina regementen och förläggningar. Man gör vad man kan för att få behålla denna lilla förbindelse med staten, som skeppsgossekåren utgör.

Ifråga om de sakkunniga är det dock så, att två av dem sutto icke i första avdelningen, nämligen min bankkamrat herr Jeppsson i Mörrum och kommandör Hägg. Det synes vara en strävan hos våra högre sjöofficerare att komma till större samhällen och få koncentrera sig där. Kommendör Hägg har givetvis bland de sakkunniga gått in för en förläggning av kåren till Nya Varvet. Däremot har riksdagsman Jeppsson, som ju är bleking, gått in för att kåren skall stanna kvar i Marstrand. Det är sålunda tre fjärdedelar av de sakkunniga, som gått in för kårens kvarblivande i Marstrand, och en fjärdedel har stannat för förläggning vid Nya Varvet.

Jag vill ytterligare, herr talman, hänvisa till de skäl, som framfördes i den senaste debatten, vi hade här i kammaren år 1926 om skeppsgossekårens förläggning. Och jag tror, att det ståndpunktstagande, som då gjordes av riksdagen, varit i mycket hög grad avgörande för ståndpunktstagandet inom avdelningen i statsutskottet i år. Vi anse de skäl för kvarblivande i Marstrand, som då förebragtes, i huvudsak vara riktiga och bärande. Jag vill på grund därav, herr talman, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Rosén**: Herr talman! Herr Hansson i Stockholm gjorde ett par anmärkningar mot detta ärendes förberedande handläggning. Han riktade sig först emot sättet för tillsättandet av utredningsmännen, som han betecknade såsom mindre lämpligt. Jag förstår icke, vad därmed kan åsyftas. Av de fyra utredningsmännen representerade en Göteborgs och Bohus län, en Skåne och en Blekinge, och den fjärde företrädde flottan. Om det möjligen skulle vara den synpunkten att två av dessa fyra tillhörde statuskottets första avdelning, som hade att behandla denna fråga, så måste jag säga, att det icke är så ovanligt att man för utredningsuppdrag anlitar dem, som förut tagit befattning med frågorna. Man får för övrigt förutsätta, att de andra fyra på avdelningen äro självständiga män, som hava förmåga att bilda sin egen uppfattning om vad som kan vara lämpligt.

I den andra frågan, om de moraliska vådorna av en förläggning till Nya Varvet, gjorde 1926 års riksdag ett synnerligen kraftigt uttalande. Det framhölls då med styrka, att ett bestämt krav måste resas på att förläggningen icke ordnades så, att gossarnas uppfostran äventyrades; dessa ynglingar i uppväxtåren borde i mesta möjliga grad skyddas för skadliga inflytelser i moraliskt hänseende o. s. v.

Nu säger herr Hansson, att man kan lita på de militära myndigheternas omdöme i denna fråga, och att man sålunda skulle kunna bortse från talet om sådana vådor vid Nya Varvet. Jag ber då att få hänvisa till sid. 14 i propositionen, där det förekommer ett yttrande av stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm, som är högste chef för Marstrandskåren. I fråga om hans yttrande säges det: »Beträffande valet av plats för ifrågavarande kår ansåge stationsbefälhavaren i likhet med majoriteten inom de sakkunniga den moraliska vådan av en förläggning av skeppsgossekåren vid Nya Varvet i Göteborg icke vara överdriven.» Kårens högste chef har sålunda ställt sig på samma ståndpunkt som de tre sakkunniga och förklarat, att vådorna i detta henseende icke kunna anses överdrivna. Man får väl sålunda taga hänsyn till vad vederbörande militära myndigheter säga, och göres det, så kan det ju gärna icke bli tal om något annat än det förslag, som Kungl. Maj:t har framlagt och utskottet tillstyrkt.

Beträffande den ekonomiska sidan är det ju visserligen så, att engångskostnaderna för Marstrandförläggningen bliva något högre än för en förläggning vid Nya Varvet, men man tar då icke hänsyn till att staten svårigen kan komma ifrån en rätt ordentlig ersättning till Marstrands stad, i fall förläggningen tages därifrån. Räknar man med den summa, som då sannolikt torde komma ifråga, så läser det visa sig, att även den ekonomiska sidan ställer sig fördelaktigare vid en Marstrandförläggning.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! När herr försvarsministern för de moraliska vådorna åberopar de militära myndigheterna, så skall jag endast be att få konstatera, att han bara åberopar den av dessa myndigheter, som yttrat sig i den anda han önskar. Jag fäster uppmärksamheten på att såväl marinförvaltningen som marininstaben och många underordnade myndigheter hava förordat förläggning till Nya Varvet och icke förläggning till Marstrand.

F. ö. har det ju här gjorts ett försök att spela ut animositeten hos officerarna till förmån för Marstrandförläggningen. Jag tror ändock man är befogad säga, att det icke varit officerarnas önsknings rörande förläggningen till en större eller mindre stad, som blivit avgörande för de militära myndigheternas yttrande. Jag tror mig, med den kännedom jag har om de militära myndigheterna, våga säga detta, och jag tror, att det är en oriktig beskyllning som gjorts mot officerskåren.

Herr **Thore**: Herr talman! För min del vill jag uttala att kårens förläggning bör förbli i Marstrand, detta ur ren utbildningssynpunkt. Eleverna skola utbildas till sjömän, och i Marstrand har man bättre beröring med havet. Där finnas friare övningsplatser, och man blir mera knuten till det framtida yrket, än om kåren förlägges till Nya Varvet, som nu ligger i alldeles omedelbar närhet av Göteborgs hamn, man kan nästan säga, att det tillhör Göteborgs hamn; och jag kan icke finna, att en utbildning och förläggning där under sådana förhållanden skulle vara lämplig.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Ang. skeppsgossekårens i Marstrand förläggning.
(Forts.)

§ 4.

Statsutskottets utlåtande, nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till förvaring m. m. av torpeder vid flottans varv i Stockholm föredrogs nu; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 5.

Härefter föredrogs var för sig, punktvis, statsutskottets utlåtanden:

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till anskaffning av flygmateriel m. m.;

nr 162, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till hovrätterna samt till bidrag till domsagornas förvaltning jämte i dessa ämnen väckta motioner; och

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till nedre justitierevisionen och tillfällig förstärkning av arbetskrafterna i nedre justitierevisionen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Å föredragningslistan var vidare uppfört statsutskottets utlåtande, nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en psykiatrisk klinik vid universitetet i Lund.

I en till riksdagen avlåten, den 20 mars 1928 dagtecknad proposition, nr 205, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att avtal finge i huvudsaklig överensstämmelse med av chefen för socialdepartementet i nämnda statsrådsprotokoll förordade grunder och i övrigt på av Kungl. Maj:t fastställda villkor träffas med Malmöhus läns lands- ting om anordnande och upprätthållande av en invid landstingets sjukvårds- inrättningar i Lund förlagd psykiatrisk klinik;

dels besluta, att, under förutsättning att sådant avtal träffades, byggnad för kliniken skulle för en beräknad kostnad av högst 724,100 kronor uppföras i hu- vudsaklig överensstämmelse med av departementschefen tillstyrkt förslag;

dels ock under femte huvudtiteln, avdelningen medicinalstaten samt hälso- och sjukvården, underavdelningen sjukvårdsanstalterna, till psykiatrisk klinik i Lund för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte vinna riksdagens bifall.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Kvarnzelius, Walles, Carl A. Carlsson, Petré, Törnkvist* i Karlskrona, *Persson* i Fritorp, *Lindskog* och *Strindlund*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) medgiva, att avtal finge i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 20 mars 1928 förordade grunder — — — lika med Kungl. Maj:t — — — psykiatrisk klinik;

b) besluta att — — — av departementschefen i sagda statsrådsprotokoll tillstyrkt förslag; samt

c) under femte huvudtiteln — — — 300,000 kronor.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Ang.
en psykiatrisk
klinik vid
universitetet
i Lund.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! För närvarande äro professorerna i psykiatri vid de medicinska fakulteterna i Lund och Uppsala och vid Karolinska institutet i Stockholm förenade med överläkarebefattningarna vid respektive Lunds hospital och asyl, Uppsala hospital och asyl och Stockholms hospital. Denna anordning innebär, att de som studera psykiatri få tillgång till praktisk tjänstgöring på samma gång. Professorerna i psykiatri äro uppförda på universitetens stater, men de hava som överläkare vid hospitalen ett arvode på 3.000 kr.

Dessa anordningar, som givetvis hava ansetts praktiska på sin tid, hava emellertid numera befunnits medföra flera olägenheter, särskilt vad överläkarbefattningen i Lund beträffar. Denna befattning har nämligen, med den storlek som hospitalet nu har, blivit så krävande, att man knappast kan begära, att överläkaren skall få tid över att ägna sig åt den akademiska undervisningen.

Antalet patienter vid hospitalet i Lund är 1,300, och det anses, att chefskapet för ett sinnessjukhus av den storleken helt kräver sin man. Å andra sidan hava också kraven på lärarebefattningarna i psykiatri ökats, så att det ställer sig svårt även från den synpunkten sett att anordna en sådan lärarebefattning endast som en bisyssla till en annan tjänst.

Nu har det yppats möjlighet att få denna sak, vad Lund beträffar, ordnad genom samarbete med Malmöhus läns landsting. Det har sålunda erbjudits tillfälle att få en psykiatrisk klinik anordnad i samband med Malmöhus läns sjukhus i Lund. I anledning härav ha särskilda delegerade för de intresserade parterna fått i uppdrag att närmare utreda frågan. Dessa delegerade hava avgivit ett förslag, som går ut på att det skulle inrättas en psykiatrisk klinik i Lund vid Lunds lasarett, avsedd för 100 patienter. Kostnaden för byggnadens uppförande och för den första uppsättningen av inventarier skulle staten bestå. Denna kostnad har beräknats för byggnaderna till 724.100 kr. och för inventarierna till 60.000 kr. Kliniken skulle anknytas till lasarettets administrativa och ekonomiavdelning och stå under förvaltning av lasarettsdirektionen. Professorn i psykiatri vid Lunds universitet skulle vara självskriven chef för kliniken, och övrig personal vid densamma skulle antas och avlönas av landstinget. Landstinget skulle för den hjälp, som det sålunda lämnar staten vid handhavandet av sinnessjukvården få av staten uppbära en särskild driftskostnadsersättning.

Detta delegationens förslag har i huvudsak tillstyrkts av de myndigheter och korporationer, som hörts i ärendet. Fördelarna med anordningen skulle bestå däri, att å ena sidan överläkaren skulle befrias från undervisningsskyldigheten och å andra sidan professorn i psykiatri också få tillfälle att mera odelat ägna sig åt sin tjänst. Därjämte skulle ett intimt samarbete kunna etableras mellan denna klinik och andra medicinska kliniker vid sjukhuset. För själva sinnessjukvården skulle vinnas den fördelen, att man finge ett mindre hospital, där friare intagningsformer kunde tillämpas. Man skulle här icke behöva vara bunden av de strängare bestämmelser, som gälla vid övriga hospital, utan man skulle kunna tänka sig, att sinnessjuka i sjukdomens första skede finge frivilligt söka intagning på kliniken.

Kungl. Maj:t har nu begärt, att riksdagen skulle besluta, att under förutsättning att avtal kunde träffas med Malmöhus läns landsting, byggnad för kliniken skulle uppföras för en beräknad kostnad av högst 724.100 kr. i huvudsaklig överensstämmelse med ett detaljerat förslag, och så föreslås, att av detta belopp för budgetåret 1928—29 skulle anvisas ett extra reservationsanslag av 300.000 kr.

Statsutskottet har visserligen uttalat sympatier för själva tanken i förslaget, och utskottet har icke avstyrkt det, men utskottet har velat ha uppskov med frå-

Ang.
en psykiatrisk
klinik vid
universitetet
i Lund.
(Forts.)

Ang.
en psykiatrisk
klinik vid
universitetet
i Lund.
(Forts.)

gan. Utskottets skäl för uppskov äro följande. För det första anses ytterligare utredning erforderlig. Vidare vill utskottet ha en tydligare avgränsning av de sjukdomsformer, som skulle komma till behandling å kliniken, och av den undervisning, som där skulle förekomma. Och slutligen menar utskottet, att denna fråga bör lösas i ett större sammanhang, i det att man bör eftersträva en organisatoriskt enhetlig lösning av frågan beträffande alla tre universitetet.

Vad nu det första avlagsskålet beträffar, synes mig dess verkliga innebörd vara, att utskottet icke är fullt övertygat om de fördelar, som en omedelbar åtgärd skulle medföra. Jag vill gentemot detta framhålla, att vad man vinner genom ett bifall till förslaget är, att man får billigare hospitalsplatser inrättade för en kostnad av 7.000 kr. per plats, vilket är jämförelsevis billigt, och man får dessa platser inom jämförelsevis kort tid. Den saken är klar utan närmare utredning.

Vad det andra avlags- eller uppskovsskålet beträffar, är det svårt att riktigt förstå dess mening. Då det gäller att åstadkomma material för undervisning i psykiatri, synes det mig vara önskvärt, att detta material icke är alltför mycket avgränsat, utan att tillfälle beredes att studera *olika* sinnessjukdomsformer, varav följer att alla olika slag av sinnessjukdomar böra kunna bli föremål för behandling å kliniken.

Vad slutligen beträffar talet om att det vore lämpligt att avgöra denna fråga först i sammanhang med enahanda fråga beträffande universitetet i Uppsala och Karolinska institutet, vill jag framhålla, att det möter vissa svårigheter under den närmaste tiden att ordna denna sak för Uppsala och Stockholm. Vad Uppsala angår, torde det icke under den närmaste tiden kunna beredas plats för en psykiatrisk klinik vid akademiska sjukhuset, och vad Stockholm angår synas några större olägenheter av den nuvarande anordningen ej ha gjort sig gällande. Dessutom sammanhänger frågan, vad Stockholm beträffar, med frågan om uppförande av det nya stora sjukhuset, och det torde ej komma till stånd ännu på några år. Det synes ju då vara skada om man, när man kommit så långt beträffande Lund, icke skulle kunna ordna saken för dess psykiatriska undervisnings vidkommande, utan nödgades avvakta förhållandenas utveckling i Uppsala och Stockholm.

Det huvudsakliga skålet, som jag vill åberopa för ett bifall till Kungl. Maj: ts förslag är den omständigheten att, såsom torde vara allmänt bekant för närvarande ute i landet överallt råder brist på hospitalsplatser. Genom den åtgärd, som nu föreslås, skulle man kunna ge ett ytterligare icke föraktligt bidrag till lösning av denna fråga under en mycket snar framtid.

Herr **Lindskog**: Herr talman! Det är en fråga av utomordentlig betydelse för hela vår sjukvård, som här föreligger till avgörande i dag, och jag skall för min del, herr talman, be att på det varmaste få anhålla, att kammaren måtte bifalla den reservation, som är vidfogad utskottsutlåtandet.

Det är alldeles orimligt, synes det mig, att tänka sig att en och samma person skall kunna vara överläkare för ett hospital med 1,300 patienter — med föreståndareskap för den personal, som där förekommer — och samtidigt vara professor och lärare för dessa läkarekandidater, som skola erhålla kunskap om ifrågavarande psykiska sjukdomar. Det är en uppgift, som helt enkelt överstiger mänsklig förmåga. Det är alldeles givet, att en av de uppgifter, som här äro förenade med varandra, måste bli lidande.

Därtill kommer en annan omständighet, som synes mig vara av fullkomligt avgörande betydelse, nämligen att vi enligt förslaget skulle erhålla en alldeles ny möjlighet för sinnessjukvården, i det att man skulle få tag på patienterna redan i begynnelsen av deras sjukdom. Det är faktiskt så, att vid våra hospital

har allmänheten en viss tvekan att komma och anmäla sig till sjukvård. Men här är det en klinik, som skall vara precis som andra kliniker, där var och en, som känner sig på något sätt sjuk till själen, skall kunna komma och låta sig undersökas — komma lika fritt och öppet som vid ett vanligt sjukhus.

För att ni icke skall tro, att det här gäller ett lokalt önskemål — ett önskemål för Lunds stad t. ex. — som icke har mer än ytterst obetydligt att göra med landets intressen i allmänhet, skall jag be att få citera vad som nyligen stod härom i den stora västkusttidningen Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning: »Om riksdagen, såsom är att hoppas, bifaller denna kungl. proposition, är det icke för mycket att beteckna det som en milstolpe i vår sinnessjukvårds utveckling av motsvarande betydelse som den, då Svante Ödman öppnade fält-täget för tvångsmedlens avförande från sinnessjukhusen». Det föreliggande förslaget är av en fullkomligt reformerande art.

Nu säger man på alla håll, att det visserligen är uppenbart, att denna nya linje måste vinna framgång men att utredningen icke föreligger fullt klar. Herr statsrådet har nyss ingått i bemötande av detta. Såvitt jag kan se, är det egentligen på två punkter, som man menar, att utredningen icke är klar. Den ena gäller platsen för denna kliniks förläggning. I det hänseendet ha samtliga auktoriteter vid medicinska fakulteten i Lund varit ense om att kliniken borde och måste förläggas i närheten av lasarettet, för att man skall få det intima samband med lasarettets övriga kliniker, som är nödvändigt. Från oppositionen, från statsutskottets majoritet, säger man då: ja men i Uppsala, där vill man förlägga kliniken icke vid lasarettet utan vid hospitalet. Detta är riktigt, men det beror helt enkelt därpå, att där saknas plats vid lasarettet. Man kan icke lägga kliniken på det bästa stället, vid lasarettet, och därför måste man lägga den vid hospitalet. Men det finns ingen anledning till att man i *Lund* skall underlåta att lägga den på det bästa stället, då det finnes plats härför.

Det andra skälet är, att man icke begränsat sig beträffande de sjukdomsfall, som skola behandlas vid kliniken. Detta är också riktigt, men det beror på att sjukdomsfallen icke *böra* begränsas, ty *alla* sjukdomsfall skola behandlas vid denna klinik. Det är fråga om att ge åt de studerande en ledning och undervisning, ett åskådningsmaterial, så att de sedan som läkare kunna behandla alla olika sjukdomsfall på det psykiatriska området. Då är det orimligt att säga, att man skall begränsa sjukdomsfallen — det bör man tvärtom icke göra. Den enda begränsningen ligger i att vid kliniken skola behandlas akuta fall, d. v. s. sådana fall som kräva snabb behandling. Så snart ett fall går över till att bli kroniskt, skall man överflytta patienten till de vanliga hospitalen.

De två skäl, som man anfört för uppskov, synas mig sålunda icke föranleda något uppskov. Tvärtom synes det mig, att frågan nu föreligger i så utrett skick och att den är så trängande, att jag ber på det varmaste få vädja till kammaren om bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Holmgren* och *Weibull*, fröken *Wellin*, herrar *Olsson* i Berg och *Danielsson* samt fru *Hegardt*.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Man kan diskutera denna sak rent principiellt, men jag skall icke ge mig in på den principiella sidan. Jag skall endast framföra de skäl, som för oss på utskottsavdelningen varit avgörande vid denna frågas bedömande.

Vi ha först och främst ansett, ehuru det icke framgår av utskottets motivering, att den överenskommelse, som preliminärt träffats mellan Kungl. Maj: t och underhandlingsdelegerade för Malmöhus läns landsting, borde ha godkänts av landstinget, innan man går in för att bevilja anslag från riksdagens sida.

Ang.
en psykiatrisk
klinik vid
universitetet
i Lund.

(Forts.)

Ang.
en psykiatrisk
klinik vid
universitetet
i Lund.
(Forts.)

Vi kunna icke erinra oss att riksdagen tidigare godkänt ett avtal, som vederbörande kommun icke haft tillfälle att taga ståndpunkt till.

Sedan måste man väl erkänna, att de argument, som framfördes dels av herr Lindskog och dels av departementschefen, icke äro helt hållbara. Man säger, att i Lund skall man förlägga kliniken i samband med det därvarande sjukhuset, under det att man samtidigt i Uppsala vill förlägga den på hospitalsområdet. Därmed har man ändå visat, att det finns möjligheter att använda hospitalet som undervisningsanstalt. Nu skyller man på att i Uppsala är det trångt om utrymmet å sjukhusområdet — och det kan vara möjligt, det känner jag icke till, då jag icke sett på tomten något vidare — men vi äro litet betänksamma mot att nu, när det kräves så mycket pengar för byggande av vanliga hospitalsplatser, bygga en klinik vid Lunds lasarett, som faktiskt icke kan i samma mån sor. övriga sinnessjukhus lindra den platsnöd, som för närvarande finnes. Så vitt vi kunna läsa ut av kungl. propositionen, skulle det här endast bli fråga om en nervavdelning, ansluten till det förutvarande sjukhuset i Lund. Jag tror, att detta kan vara en mycket klok och förnuftig anordning, men det kan ifrågasättas, huruvida sådant är nödvändigt enbart vid Lunds lasarett. Detta är nu en sak för sig, som man kan taga sig en liten funderare på, men vad vi närmast vilja är, att landstinget säger ifrån, huruvida de villkor, som dess underhandlingsdelegarade varit med på att uppställa kunna godkännas. Det förefaller oss, som om man icke skulle försena anstaltens färdigställande synnerligen mycket genom att invänta landstingets beslut. Vi ha den erfarenheten, att även om riksdagen beviljar medel för sådana byggnadsföretag, komma de icke att igångsättas i brådskat utan att det kommer att dröja en viss tid. Även om riksdagen i år skjuter på föreliggande fråga, behöver man därför icke försinka själva färdigställandet av kliniken.

Vidare ber jag att få hänvisa till reservanternas yttrande i deras motivering, där det framhålles vissa synpunkter, som man anser böra beaktas. Det gäller huvudsakligast, huru det skall ordnas med legosängsavgifterna, när en överflyttning sker från ett hospital till nämnda klinik. Det framgår nämligen av handlingarna, att en sådan överflyttning kan ske. Vi ha ansett att allt som allt kommer icke själva saken att lida någon skada av ett uppskov ett år.

Herr Lindskog talade om att det vore alldeles orimligt att begära, att den, som skulle upprätthålla professuren, även skulle vara överläkare för ett så stort hospital som det i Lund. Ja, det tror jag vi kunna vara tämligen överens om. Men är det nödvändigt, att den, som upprätthåller professuren vid Lunds eller Uppsala universitet, prompt skall vara den ledande själen i resp. hospital i *alla* dess detaljer? Det kan väl tilldelas honom blott en viss avdelning av hospitalet, som han kan sköta, och åtminstone kunna de rent ekonomiska spörsmålen avlyftas från honom. Den saken bör kunna ordnas, åtminstone till dess man hinner få vissa saker upplärade och byggnaden kan igångsättas.

Det är i huvudsak dessa skäl, som för oss varit avgörande, då vi ansett, att riksdagen innevarande år icke bör antaga Kungl. Maj: ts förslag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Strindlund**: Herr talman! Herr Janson i Falun yttrade, att man kunde diskutera denna fråga ur pricipiella synpunkter. Han menade därmed, så vitt jag förstår, att man kunde diskutera, om man över huvud taget behöfde någon sådan klinik eller ej. För egen del vill jag ange de motiv, som varit avgörande för mig, då jag ställt mig bland reservanterna och tillstyrkt Kungl. Maj: ts förslag i den föreliggande frågan.

Jag tror, att alla, som haft att vårda eller vaka över personer, som äro i behov av hospitalsvård, göra sig den frågan, om det icke finnes möjlighet att i

större utsträckning, än nu är fallet, bringa hjälp åt dessa sjuka. Den frågan framställer sig även då man ser vilka lidanden, som beredas en familj, där en sinnessjuk finnes. Och i än starkare måtto framställer sig denna fråga, då vederbörande tillkalla läkare och denne står rädlös och ingenting kan göra. Det är svar på sådana spörsmål, som man i någon mån vill bidraga att ge, genom att upprätta en klinik till forskningens tjänst och därigenom bereda ökade möjligheter för vidare forskning.

Jag ber att som exempel få erinra om, att då riksdagen anslog medel till en professur i flygteknik, så anslogs samtidigt ett medel till ett laboratorium. På detta område behöves det kliniker till hjälp för vetenskapen.

Men det är icke bara forskningen vi tänkt på utan även på undervisnings-syftet, och därmed är jag inne på en annan fråga, som herr Jansson vidrörde — den framskymtar även i utskottsutlåtandet — att en sådan klinik skulle kunna ligga vid hospitalet i stället för vid det lasarett det här är fråga om. Min uppfattning är dock, att den undervisning, som meddelas vid ifrågavarande klinik, skulle komma till större nytta och bereda större välsignelse särskilt för folk ute på landsbygden, om den komme att läggas vid de sjukvårdsanstalter, där övriga kliniker äro förlagda och där undervisningen meddelas i olika sjukdomsgre-nar. Kliniken blir då mera intimt förbunden med undervisningen i övrigt, och det kommer därför icke att inträda en sådan specialisering och centralisering som kan antagas bliva fallet vid hospitalen. Det är min övertygelse, att landsbygden, — som icke har tillgång till specialister i dessa sjukdomar, på samma sätt som städerna, skulle ha mera nytta av om utbildningen meddelas i intimt samband med den övriga undervisningen vid ifrågavarande lasarett. Det är därför jag med min röst vill medverka till att ifrågavarande klinik läggas, där de övriga klinikerna äro.

Nu har man också kommit in på frågan, varför icke samma skäl skulle gälla för Uppsalas vidkommande, och det har understrukits i utskottet, att en utredning bör ävägbringas för att få överensstämmelse i det hänseendet. Ett sådant uttalande vill jag dock icke vara med om, därför att vi därmed, så vitt jag kan förstå, skulle ha bundit oss för en klinik även i Uppsala. Jag är icke övertygad om att detta är nödvändigt. Jag tror, att om vi få här ifrågasätta klinik och sedermera en i Stockholm i sammanhang med det påtänkta central-sjukhuset, skulle vi möjligen kunna undvara en klinik i Uppsala. För egen del anser jag i varje fall, att det endast är en nödfallsutväg — såsom en föregående talare framhöll — att i Uppsala förlägga kliniken till hospitalet.

Det har även gjorts anmärkning på det antal platser, som här föreslås, och sagts, att antalet skulle kunna nedbringas. Jag undrar dock, om det är någon ekonomi att sänka antalet vårdplatser. Det antal, som här föreslås, ingår ju i den allmänna plan, som är uppgjord i fråga om platsbehovet åt de sinnessjuka, de platser, som här föreslås, ställa sig betydligt billigare än vid de nybyggda eller planerade hospitalen.

Ett uppskov i frågan skulle, har man sagt, tjäna till att man kunde få höra Malmöhus läns landsting före avgörandet. Jag är icke övertygad om att man bör skjuta på saken av den anledningen. Landstingets förvaltningsutskott har dock förklarat sig å landstingets vägnar godtaga det av delegerade uppgjorda förslaget till överenskommelse mellan staten och Malmöhus läns landsting. Det är visserligen sant, att det gjorts ett tillägg av Kungl. Maj: t i denna överens-kommelse, nämligen om en viss begränsning av den summa, vartill vårdkostnaderna skulle få beräknas. Men denna begränsning är enligt min mening fullt riktig, och jag skulle knappast tro, att om frågan komme tillbaka, åtminstone den föregående talaren skulle vara med om att stryka den begränsningen. Det enda vi skulle vinna med ett uppskov vore, att landstinget skulle komma i en

*Ang.
en psykiatrisk
klinik vid
universitetet
i Lund.*

(Forts.)

Ang.
en psykiatrisk
klinik vid
universitetet
i Lund.
(Forts.)

viss förhandsställning, vilket jag icke kan finna vara något skäl för uppskov. Jag anser, att vi nu i stället tryggt kunna ansluta oss till Kungl. Maj:ts förslag, varför jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Herr Strindlund har senast yttrat sig i den riktningen, att statsutskottets majoritet, som avstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, icke principiellt skulle ha velat ge sin anslutning till att inrätta en klinik för den psykiatriska undervisningen utan fortfarande velat bibehålla sambandet mellan den nuvarande professuren och överläkaretjänsten vid Lunds hospital. Detta är icke alls riktigt. Utskottet har i sin motivering givit sin anslutning till departementschefens principiella uttalande angående önskvärdheten av en sådan åtskillnad. Det är endast i fråga om den organisatoriska planen, som utskottet icke ansett sig kunna följa Kungl. Maj:ts förslag.

Den tveksamhet, som uppkommit beträffande organisationen av den ifrågasatta kliniken, bottnar i det förhållandet, att det blir icke enhetligt ordnat med den psykiatriska undervisningen och klinikernas organisation vid Lunds och Uppsala universitet på detta sätt. För min del har jag fäst stort avseende vid den omständigheten, att vid Uppsala universitet, där enahanda framställning gjorts om att en särskild psykiatrisk klinik skulle anordnas och att professuren skulle särskiljas från överläkaretjänsten, har man enhälligt, såväl från den medicinska fakulteten som från det stora lärarekollegiet, tillstyrkt upprättandet av en psykiatrisk klinik i samband med Uppsala hospital, under det att motsvarande myndigheter vid Lunds universitet äro lika enhälliga i utdömandet av detta samband mellan hospitalet och kliniken. Då är det icke förvånansvärt, att en lekman kommer i tveksamhet inför de auktoritativa myndigheternas motsatta uppfattningar i denna sak.

Under sådana förhållanden har statsutskottet ansett, att frågan icke synes vara fullt mogen för sin lösning. Med anledning av vad jag nu nämnt, har det synts vara synnerligen önskvärt, att man uppgjorde en enhetlig plan för upprättandet av psykiatriska kliniker vid båda dessa hospital, så att det icke kunde uppkomma något konkurrensförhållande på detta område. Det är av vikt med andra ord, att man åstadkommer ett enhetligt ordnande av dessa kliniker. Av detta skäl har utskottet bl. a. icke ansett sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Strindlund talade för Kungl. Maj:ts förslag ur den synpunkten, att det vore alldeles nödvändigt att anskaffa nya hospitalsplatser för de sinnessjuka. Ja, för all del, därom står han icke ensam, då vi ju på riksdagens bord ha en stor plan, som avser att i sin helhet lösa denna fråga. Men nu förhåller det sig så, att de 100 platser, som äro avsedda att inrättas vid kliniken, icke äro vanliga hospitalsplatser, utan det står i den kungl. propositionen — och herr statsrådet var själv i sitt yttrande inne på den saken — att det där skall tillämpas friare intagningsformer än vid hospitalen. Man skulle få intaga även nervsjuka i deras första stadium, och det blir alltså icke bara de verkligt sinnessjuka, som erhålla tillträde. Nu råder det faktiskt olika meningar inom den medicinska sakkunskapen därom, huruvida vården av sådana nervsjuka bör åligga den medicinska eller den psykiatriska sakkunskapen, och därom kan jag givetvis icke yttra mig. Men för tillgodoseendet av behovet av hospitalsplatser kan i varje fall ifrågavarande klinik icke spela någon nämnvärd roll, alldenstund det i huvudsak där skall intagas sådana personer, som på grund av sitt sjukdomstillstånd icke äro mogna för hospitalet. Det blir sålunda en liten avdelning vid sidan av den egentliga sinnessjukvården, en avdelning, som icke kommer att spela någon vidare roll i det hänseendet.

Organisationen är nu så planlagd, att det skall vara, å ena sidan, en statens

undervisningsklinik och å andra sidan en sinnessjukvårdsanstalt, vars uppförande staten ensam skall bekosta. Men driften av denna avdelning av sinnessjukvården skall staten icke själv ha om hand såsom beträffande annan sinnessjukvård i landet; kliniken skall icke drivas under statens egen regi utan genom Malmöhus läns landsting. Huru dessa mellanhavanden i framtiden kunna komma att fungera, vet man icke; i varje fall är icke planen för detta samarbete slutgiltigt godkänd från Malmöhus läns landstings sida, enär den icke varit underställd landstingens prövning. Nu säger man visserligen, att landstingets förvaltningsutskott yttrat sig om saken. Om jag kunnat läsa rätt, är det dock endast en detalj, som landstinget tagit ståndpunkt till, nämligen huruvida staten skulle vid lasarettet få uppföra och ansluta ifrågavarande klinik med rätt att för klinikens drift använda de ekonomirättningar, som finnas uppförda med bidrag av statsmedel vid lasarettet. I det hänseendet har landstingets förvaltningsutskott givit sitt godkännande. Men vad beträffar ersättningen till landstinget per vårdtag för att det skall driva denna klinik med rätt att anställa personal i den omfattning, som landstinget själv anser nödigt, och mot en ersättning i löneavseende, som skall bestämmas efter gottfinnande, har landstingets förvaltningsutskott, så vitt jag kunnat se av handlingarna, icke yttrat sig, och än mindre landstinget självt. Sålunda hänger överenskommelsen med landstinget i luften.

Inom statsutskottet har man ju alltid tillämpat den principen vid behandlingen av sådana ekonomiska frågor, att det preliminära avtal, varpå riksdagens beslut skall byggas, bör vara avslutat, innan frågan förelägges riksdagen, så att riksdagen icke såsom här är fallet har att fatta beslut, under förutsättning att landstinget godkänner de villkor, varom det kan vara fråga.

Nu har departementschefen själv räknat sig fram till ett belopp, avseende ersättning efter vissa beräkningsgrunder till Malmöhus läns landsting. Ponera nu, att denna ersättning av landstinget anses alldeles för låg och att förslaget därför avslås. Då hänger, såsom jag sade, riksdagens beslut fullständigt i luften. Utskottet har ansett, att de villkor, som staten kommer att erbjuda landstinget vid ifrågavarande samarbete, böra vara godkända av landstinget på förhand, så att, när riksdagen går att fatta beslut, man kan vara övertygad om att riksdagens beslut blir det slutligt avgörande.

Det är sålunda många olika skäl och synpunkter, som gjort, att utskottet ansett, att frågan för närvarande icke kan anses tillräckligt utredd, så att riksdagen bör besluta om denna sak i år. Genom ett uppskov vinnes också möjlighet att jämställa förhållandena i Uppsala och Lund och ordna det så, att kliniker-
nas organisation kan lösas på ett enhetligt sätt vid båda universiteten, så att icke något konkurrensförhållande uppstår. För min del har jag i min egenskap av ledamot i statsutskottet funnit, att båda dessa omständigheter utgöra så berättigade och påtagliga skäl för avslag, att jag icke ansett mig kunna följa reservanternas förslag med yrkande om bifall till den kungl. propositionen med stöd av den utredning, som denna vilar på.

Jag har velat anföra dessa synpunkter, som varit vägledande för statsutskottets majoritet, när den avstyrkt den kungl. propositionen, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Mosesson**: Herr talman! Att jag vågat mig in i denna debatt mellan det mäktiga statsutskottets ledamöter kan endast tillskrivas det faktum, att jag sedan flera år intresserat mig för studier i psykiatri och står i förbindelse med en del av våra läkare, som syssla med denna vetenskap. Envar som känner till, huru läkare intressera sig för detta ämne, vet också, att de blicka mot riksdagen i förväntan om att riksdagen skall bereda den psykiatriska forskningen i vårt

Ang.
en psykiatrisk
klinik vid
universitetet
i Lund.
(Forts.)

Ang.
en psykiatrisk
klinik vid
universitetet
i Lund.
(Forts.)

land den möjlighet, som ligger uti att man enligt den kungl. propositionen får ett nytt instrument genom inrättande av en psykiatrisk klinik, där det beredes tillfälle att taga emot personer, som icke enligt gällande författningar kunna intagas på hospital men som självmant skulle få anmäla sig till inträde vid kliniken. Då alla sakkunniga myndigheter äro eniga om att denna sak är önskvärd, kan jag icke förstå, varför det icke skulle vara möjligt att här taga ett steg på den väg, som Kungl. Maj:t förordar, även om man icke kan taga det i den utsträckning, att vid alla våra hospital en sådan klinik kan inrättas.

En tanke till. Jag förmodar, att den nuvarande innehavaren av professuren i psykiatri i Lund icke överträffas av någon, när det är fråga om vare sig vetenskapliga kvalifikationer, administrativ duglighet eller sann humanitet. Denne vetenskapsman har ju ivrigt begärt att få ifrågavarande nya instrument till stånd och att på detta sätt erhålla en uppdelning av den sinnessjukvård, som han handhar.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen.

Herr **Lindskog**: Herr talman! Blott ett par ord!

Herr Carlsson-Frosterud nämnde, att vad skulle lekmannen tro, när de akademiska myndigheterna i Uppsala och Lund ställt sig på helt motsatta ståndpunkter. I Uppsala anser man ju enhälligt, att kliniken skall läggas vid hospitalet, och i Lund anser man lika enhälligt, att den skall förläggas vid lasarettet. Men jag erinrar om vad jag förut framhöll, att i Uppsala finns det icke plats för att lägga kliniken vid lasarettet, och då är det väl ändå ganska naturligt, att man söker en plats, som därnäst är den lämpligaste, nämligen vid hospitalet. Det föreligger sålunda icke någon som helst olika mening universitetet emellan i detta fall, men det föreligger ett tvångsskäl med avseende på Uppsala. I Lund däremot har man fri möjlighet att föreslå den bästa utvägen.

Sedan har man talat om att det icke kunde vara någon hjälp för hospitalen att få ifrågavarande klinik, då det endast vore de lättare fallen, som där skulle behandlas. Ja, men det är just den fördelen med den nya kliniken, att de lättare fallen skulle föras dit. Dessa fall bli, om de icke behandlas, svårare fall, så att patienterna sedan måste föras till hospitalen. Detta är just det revolutionerande med den nya kliniken, att man redan vid sjukdomens begynnelse kan taga emot patienterna och bota dem. Man måste försöka stå emot sjukdomen redan i begynnelsen; om man väntar till dess den blir fullt utslagen, blir det oändligt mycket svårare att bota den.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Det kunde synas, som om statsutskottets majoritet icke skulle haft någon känsla för den sjukvård, som det här är fråga om. Jag tror dock, att vi i utskottet haft lika stor känsla som någon för vad som bör göras för att förekomma sinnessjukdomars utbrott. Men vi ha icke sett denna sak ur rent förebyggande synpunkt, så vitt den ifrågasatta kliniken angår. Här har strukits under, att kliniken bör komma till stånd ur undervisningssynpunkt. Man måste skilja på dessa saker. Utbildning är nödvändig för att läkare ute i bygderna skola kunna behandla dessa sjuka. Men behandlingen av sjuka är något som rör hela landet och icke endast dessa universitetsstäder.

Nu skrev riksdagen i fjol och begärde en utredning om i vad mån staten borde lämna bidrag till annan sjukvård än sinnessjukvård och tuberkulossjukvård, som det för närvarande utgår statsbidrag till. Denna utredning har, så vitt jag vet, icke blivit igångsatt — av helt förklarliga skäl förresten. Men jag har för min egen del ansett, att denna fråga bör upptagas i det sammanhang, att det blir möjligt för landstingen ute i orterna att få statsbidrag till sådan förebyggande

verksamhet, som det här är fråga om. Herr Lindskog har ju strukit under, att det här just gäller en förebyggande verksamhet, och jag anser också, att densamma är av synnerligen stort värde. Men läser man fast verksamheten vid undervisnings-sjukhusen, är jag rädd för att man aldrig kommer att få statsbidrag för sjukvården i landet i övrigt. Om man ser saken ur dessa synvinklar, tror jag det finns rätt starka skäl för att frågan först bör utredas i dess helhet.

Jag tror, att vi alla äro besjälade av att sjukvård av nu ifrågasatt slag är önskvärdt, men vi se på saken ur olika synpunkter, och jag tror, att det skulle vara till nytta, att frågan komme upp och vunde sin lösning i ett sammanhang för de olika länen, så att man icke binder fast sig vid undervisningssjukhusen, något som lätt kan ske, om man följer Kungl. Maj: ts förslag i detta fall.

Jag hörde ett uttalande av en medicinsk auktoritet vid ett tillfälle, när det var fråga om en psykiatrisk klinik vid vanliga sjukhus, varav jag fick den uppfattningen, att han var mycket betänksam mot lämpligheten av att en psykiatriker skulle sköta en sådan klinik; han ansåg, att medicinska läkare borde handhava den saken; den skulle icke specialiseras och avskiljas som en psykiatrisk klinik utan endast som en nervklinik. Jag kan icke finna, att några skäl anförts, som göra det nödvändigt att man bifaller Kungl. Maj: ts förslag, innan man erhåller utredning i ämnet och framför allt innan man får klart för sig, vad Malmöhus läns landsting vill göra beträffande ifrågavarande klinik.

Herr **Rydén**: Herr talman! Om jag kunnat hos majoriteten inom utskottet förmärka någon som helst mindre känsla för vikten av den angelägenhet, som det här är fråga om, skulle jag givetvis icke kommit att tillhöra majoriteten. Men ett faktum är, att alla, som yttrat sig i utskottet och kammaren, behjärtat denna sak i hög grad. Nu uppstår emellertid frågan: ligger ärendet i det skick, att man bör träffa ett avgörande redan i år, eller bör man erhålla ytterligare utredning, innan man fattar definitiv ståndpunkt i frågan?

Jag har försökt bilda mig ett omdöme härutinnan, och personligen har jag den uppfattningen, att frågan, huruvida en klinik bör läggas i samband med hospitalet eller i samband med de allmänna stora sjukvårdsinrättningarna i Lund, är klarlagd i så måtto, att övertvägande synpunkter tala för det senare. Men det som föranlett mig att ställa mig på utskottsmajoritetens ståndpunkt är det skäl, som anföres i utskottsbetänkandet i en mening, som lyder på följande sätt: »En tydligare avgränsning av de sjukdomsformer, som skola komma till behandling, och den undervisning, som skulle meddelas vid en blivande klinik, synes utskottet jämväl behöfvlig.»

Det är på denna punkt, som jag icke anser utredningen tillfredsställande. Det gäller frågan, i vad mån man i en sådan klinik bör inrymma icke bara sinnessjuka utan även mer eller mindre svårartade neuroser. Enligt min uppfattning är denna fråga av mycket stor vikt både med hänsyn till patienterna och med hänsyn till undervisningen och forskningen i detta ämne. Då jag vet, att medicinska auktoriteter på denna punkt hysa både här och annorstädes tveksamhet om hur nämnda avgränsning bör göras, har jag biträtt utskottsmajoritetens hemställan.

Därest nu statsutskottets förslag skulle bliva bifallet, tillåter jag mig vädja till dem, som få med detta ärendes fortsatta handläggning att skaffa, att på denna punkt åvägabringa största möjliga klarhet. Vi måste se till, att man icke, därför att man behjärtat själva behovet av en sådan sjukvårdsanstalt som denna, låter förleda sig till att gå in på en organisation, som icke är genomtänkt eller riktig. Detta gör, att fastän jag ännu någon vecka representerar Lunds stad, jag har ställt mig på deras sida, som anse att denna fråga bör underkastas en ny

Ang.
en psykiatrisk
klinik vid
universitetet
i Lund.
(Forts.)

Ang.
en psykiatrisk
klinik vid
universitetet
i Lund.

(Forts.)

omprövning. Frågan behöver därför icke skjutas undan i det oändliga utan torde kunna lösas vid nästkommande riksdag.

Av dessa skäl biträder jag, herr talman, utskottets hemställan.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Ehuru jag icke deltagit i ärendets behandling i statsutskottet, ber jag dock att få ge min mening till känna. Hade jag deltagit, skulle jag stått på reservanternas sida.

Jag kan instämma med herr Rydén däruti, att om man skall välja mellan att förlägga denna anstalt till hospitalet eller till sjukhuset, är det senare det riktiga. Jag anser nämligen, att om ifrågavarande nervsjuka eller på gränsen till sinnessjukdom stående personer skola erhålla vård, är det mycket viktigt, att de frivilligt få vända sig till läkare, så att de icke få intryck av att de nödtvunget hamna på hospital; de få icke ha den känslan, att de komma innanför portar, varifrån de möjligen aldrig skola komma ut friska. Om de däremot känna sig vara på sjukhus på grund av nervklenhet, få de nytt mod och nya förhoppningar, och vi veta, huru viktigt och betydelsefullt det är att de sjuka hålla modet uppe i sådana fall som dessa.

Nu anser utskottet, att riksdagen bör uppskjuta avgörandet av denna fråga, tills det blivit klart hur Malmöhus läns landsting ställer sig vid det slutliga avgörandet till överenskommelsen med staten. Ja, jag är övertygad om att landstinget icke skall draga sig för att fullgöra sin plikt. Utom det att dess förvaltningsutskott uttalat sig för denna lösning, tror jag, att namnen på detta läns både kloka och förståndiga representanter i landstinget, vilka äro intresserade för denna frågas lyckliga lösning, äro en borgen för att saken skall kunna ordnas tillfredsställande för både landstingets och statens intressen.

Det förslag, som här föreligger, är viktigt icke bara för befolkningen i södra delen av landet utan för hela Sverige. Det är första steget, och jag vill vid detta tillfälle uttala min glädje och tacksamhet över att herr socialministern tagit detta steg. Vi äro på stark frammarsch just nu på en väg, där det gäller botande av själssjukdomarna bland vårt folk, och vi skulle för länge sedan ha trätt in på denna. Vårt land och folk har lidit och lider allt fortfarande av sinnessjukdomarna, och våra landskommuner stå ofta rädlösa inför värden av de sjuka. Då vi nu få vägar anvisade av regeringen, både beträffande de sinnessjukas vård och ifrågavarande nervklenas vård i rätt tid för att slippa komma in på hospital, så bör riksdagen icke draga sig för att säga ja till propositionen.

Det hade glatt mig om herr Rydén, som påminde om att han ännu någon vecka representerar Lunds stad, även framställt yrkande i enlighet med såväl stadens som sjukvårdens intressen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Strindlund**: Herr talman! Endast några ord! Det skulle verkligen vara lockande att återgiva vad Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott sagt i denna fråga, men då det skulle taga för lång tid, ber jag att få hänvisa till dess uttalande, som i sammandrag återfinnes i den kungl. propositionen.

Jag ber endast att med ett par ord få bemöta herrar Rydén, Carlsson-Frosterud och Jansson i Falun, som hängt upp sig på att genom de friare intagningsformerna skulle nervsjuka patienter möjligen komma in på kliniken, varför någon tillräckligt klar avgränsning icke skulle erhållas. Jag vill framhålla, att det här dock gäller en psykiatrisk klinik, alltså icke en klinik för nervsjuka. Nu säger man visserligen, att avgränsningen måste vara klarare, innan man löser denna fråga. Ja, i så fall undrar jag vad det tjänar till med *ett* års uppskov. Gränserna mellan de olika sjukdomsformerna äro faktiskt — det påstår varje vetenskapsman på området — alldeles flytande. Skola vi få *den* frågan utredd, innan

vi gå in för ett byggande av förevarande klinik, tror jag, att vi icke erhålla någon lösning inom rimlig tid. Det skälet är alltså icke hållbart.

Jag finner, att herrarna, som stå på avslagslinjen, fått vika från den ena förskansningen till den andra. Nu återstår egentligen för dem ingenting att hålla på längre, och jag tycker därför, att man i kammaren kunde vara enig om att gå på reservationen.

Ang.
en psykiatrisk
klinik vid
universitetet
i Lund.
(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därpå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Bengtsson i Norup, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 164, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nejpropositionen, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 7.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter; och

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Härpå upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring och tillfälligt lönetillägg åt vissa befattningshavare vid bergsskolorna i Filipstad och Falun.

I en till riksdagen avlåten den 24 februari 1928 dagtecknad proposition, nr 114, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för beredande under tiden den 1 juli 1928—den 30 juni 1929 av tillfällig löneförbättring åt rektorer och ordinarie lärare vid bergsskolorna i Filipstad och Falun samt tillfälligt lönetillägg åt vaktmästarna vid samma skolor med de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade beloppen anvisa för budgetåret 1928—1929 under riksstatens åttonde huvudtitel ett extra förslagsanslag av 4,100 kronor att utgå under villkor att Jernkontoret ansvarade för den del av kostnaden för den tillfälliga löneförbättringen och det tillfälliga lönetillägget, som ej täcktes genom ifrågavarande anslag, samt med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter beträffande löneförbättringens och lönetilläggets utgående, som av Kungl. Maj:t prövades erforderliga.

Ang.
tillfällig löneförbättring
m. m. åt
vissa befattningshavare
vid bergsskolorna i Filipstad och Falun.

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
m. m. åt
vissa befatt-
ningshavare
vid bergssko-
lorna i Fi-
lipstad och
Falun.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition ej måtte av riksdagen bifallas.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Kvarnzelius*, *Bergqvist* och *Anderson* i Råstock förklarad sig anse, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **Almkvist**: Herr talman! Statutskottet har under förevarande utlåtande hemställt om avslag på Kungl. Maj:ts förslag om beviljande av ett extra förslagsanslag å 4,100 kronor till beredande av tillfällig löneförbättring för lärarna vid bergsskolorna i Filipstad och Falun samt för beredande av tillfälligt lönetillägg åt vaktmästarpersonalen vid båda dessa skolor. Såsom huvudskäl för detta avstyrkande har statsutskottet åberopat, att fråga föreligger om sammanslagning av dessa båda skolor.

I anledning därav ber jag att få erinra om att denna fråga är av gammalt datum. Den var uppe år 1922, då ett sammanslagningsförslag förelåg till prövning. Men på grund av att elevantalet för tillfället visade en hög siffra och på grund av att särskilt bergsskolan i Filipstad visade sig vara föremål för allmänt intresse — det donerades 250,000 kronor till upprätthållande av densamma — fick sammanslagningstanken förfalla. Nu har elevantalet vid båda dessa skolor gått ned, så att eleverna tillsammans äro 14 till antalet. Det är givetvis fullkomligt orimligt att under sådana förhållanden bibehålla två skolor. Men å andra sidan utgör detta icke något skäl till att de vid skolorna anställda befattningshavarna allt fortfarande skola ställas i en klass för sig och icke tilldelas de förmåner i lönehänseende, som tillkomma befattningshavare i motsvarande ställning.

Jernkontoret har frågan om sammanslagning av de båda skolorna under utredning, och i propositionen är uttryckt den förhoppningen, att utredningen skall kunna leda till ett resultat, så att ett förslag om möjligt skall kunna framläggas vid 1929 års riksdag. Det är emellertid ingalunda säkert, att så kan ske. Det är vidare icke heller säkert, att utredningen kommer att ge vid handen, att det ur ekonomiska synpunkter visar sig fördelaktigt att omedelbart vidtaga en sammanslagning. När frågan sist var uppe, visade det sig nämligen, att en nybyggnad skulle krävas, och att denna skulle komma att draga sådana kostnader, att det kunde anses, att besparingen av sammanslagningen bleve illusorisk.

Då nu emellertid statsutskottet avstyrkt den föreliggande framställningen och endast tre av dess ledamöter reserverat sig, är det givet, att jag icke har någon förhoppning om att kammaren skall bifalla reservationen. Jag kan därför inskränka mig till att på det sätt som skett framhålla de skäl, som föranlett Kungl. Maj: t att nu framlägga förslaget i fråga.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall be att i allra största korthet få yrka bifall till den kungl. propositionen. Jag har nämligen icke kunnat förlika mig med den nya princip, som här kommit fram, att man skall låta den lön, som vederbörande lärare få vid en av staten bedriven eller av staten understödd läroanstalt, bli beroende på antalet elever. Jag undrar verkligen, om majoriteten i fortsättningen är belägen för att stå fast vid ett sådant resonemang. Beloppet är därjämte synnerligen litet. Härtill kommer, att även Jernkontoret är, som bekant, ansvarigt för dess utbetalning. Jag anser, att det här blir ett dåligt prejudikat för lärarepersonalen, och jag tror, att om man skulle gå att efterse vid samtliga högre läroanstalter, huru många elever, som komma på varje lärare, skulle vi behöva en ständig och jämn rafistulering för att åstadkomma de klippningar, som denna nya princip tillämpning skulle medföra.

Då jag icke kunnat ansluta mig till principen, ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Rydén**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
m. m. åt
vissa befatt-
ningshavare
vid bergssko-
lorna i Fi-
lipstad och
Falun.

(Forts.)

§ 9.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget statsutskottets utlå-
tande, nr 159, i anledning av väckta motioner om tillfällig löneförbättring åt
lärare vid folk- och småskolor samt högre folkskolor.

I två likalydande motioner, nämligen nr 30 inom första kammaren av herrar
Johan Peter Johansson och *Wagnsson* samt nr 56 inom andra kammaren av
herr *Rydén*, hade föreslagits, att riksdagen måtte

dels medgiva, att tillfällig löneförbättring av statsmedel finge för tiden 1
juli 1928—30 juni 1929 utgå till lärare vid folk- och småskolor samt högre
folkskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig folkskollärare 500 kronor, till ordinarie kvinnlig
folkskollärare 425 kronor, till ordinarie lärare vid småskola 300 kronor, till
extra ordinarie och vikarierande manlig folkskollärare 375 kronor, till extra
ordinarie och vikarierande kvinnlig folkskollärare 325 kronor, till extra ordi-
narie och vikarierande lärare vid småskola 225 kronor, till ordinarie manlig
ämneslärare vid högre folkskola 600 kronor, till ordinarie kvinnlig ämneslärare
vid högre folkskola 500 kronor, till extra ordinarie och vikarierande manlig
ämneslärare med full tjänstgöring vid högre folkskola 500 kronor, till extra
ordinarie och vikarierande kvinnlig ämneslärare med full tjänstgöring vid högre
folkskola 450 kronor och för timlärare vid högre folkskola 15 % av nu utgående
avlönning med ett maximum av 470 kronor för manlig och 420 kronor för
kvinnlige lärare,

dels ock för ändamålet anvisa för budgetåret 1928—1929 behöfligt extra
förslagsanslag.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av ovanberörda motioner
i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga under
överbäggande, huruvida förslag till förbättrade löneförhållanden för lärare vid
folk- och småskolor samt högre folkskolor skulle kunna snarast och om möjligt
år 1929 framläggas för riksdagen.

Vid utlåtandet voro följande reservationer:

av herrar *Lindblad*, *Olsson* i Kullenbergstorp och *Anderson* i Storegården,
vilka ansett, att utskottet bort, under hänvisning till de skäl, som anfördes i den
vid utskottets yttrande i enahanda fråga vid 1927 års riksdag avgivna reserva-
tionen, avstyrka de i ämnet nu väckta motionerna; samt

av herr *Persson* i Fritorp.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Den fråga, som nu föreligger,
har ju debatterats senast i fjol, och några egentliga nya skäl kunna väl icke
framdragas å någondera sidan. Vid remissen av en proposition, som vi komma
att behandla i morgon, betonades starkt av dem, som kritiserade propositionen,
att man skulle taga hänsyn till vad riksdagen förut beslutat. Skall man göra

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Ports.)

detta — och det är rätt naturligt, att så sker, ty det blir då en smula konsekvens — så är det mycket förvånande, att statsutskottets majoritet utan vidare sagt ifrånan, att det beslut, som kamrarna fattade i fjol, icke bör vidhållas, utan att man bör besluta raka motsatsen. Detta är icke synnerligen konsekvent.

Nu kunde man säga sig, att nya förhållanden uppstått, och jag har spejlat efter vilka dessa skulle vara. Ja, i utskottet var det en ärad ledamot, som antydde ett sådant skäl, men jag tror icke jag behöver nämna detta. Jag vill som sagt stryka under, att innan man intager en ståndpunkt, som är diametralt motsatt den, som båda kamrarna förra året gått in för, bör det finnas synnerligen starka skäl, och sådana ha verkligen icke anförts i detta fall, efter vad jag kan finna.

Det fattades ju också vid vårt senaste lördagssammanträde här i kammaren ett beslut, som pekar i en helt annan riktning än detta utskottsutlåtande, nämligen beträffande dyrtidstilläggen. Då uttalades det i debatten, att man på avdelningen hade kommit fram till alternativa förslag om huru man skulle tänka sig en avveckling av ifrågavarande tillägg, med fasta löner i stället för dyrtidstillägg. Men statsutskottets majoritet stannade för att tidpunkten för en stabilisering och en definitiv lönereglering för statstjänare icke var inne, och i kammaren gav man sin anslutning till denna åskådning. Hans excellens herr statsministern tryckte visserligen på den linje, som Kungl. Maj:t intog i denna fråga i fjol, men så vitt jag förnam rönkte detta icke någon vidare anklang, utan man tog statsutskottets utlåtande på denna punkt. Något allmänt uttalande från riksdagens sida om att man borde skrida till definitiva lönerogleringar förekom sålunda icke, och då beslutet icke är mer än fyra dagar gammalt, synes det mig vara synnerligen märkvärdigt, om kammaren nu skulle taga statsutskottets föreliggande förslag, särskilt med hänsyn till kammarens beslut i fjol.

Nu säger utskottet — mycket kategoriskt för övrigt, — att om icke Kungl. Maj:t är färdig med en löneroglering år 1929, måste det införas lönetillägg till lärarekåren. För ett par tre år sedan sattes i utskottet upp ett förslag, som man i värsta fall kunde gått med på, men då förklarade förespråkarna för denna sak, att några nya synpunkter icke finge göra sig gällande, utan att grunden måste vara det betänkande, som avgavs av läraresakkunnige år 1923. De som gå in för den linjen, att vi omedelbart måste på detta område skrida till aktion, vilja alltjämt icke höra talas om det som en del av statsutskottet då ville föreslå i en skrivelse. Däröfver kunna vi i varje fall vara överens i kammaren, att 1923 års förslag aldrig lär kunna läggas till grund för ett beslut härvidlag, om man nämligen avser att taga det obesekret, då det ju fanns åtskilliga andra saker, som de sakkunniga icke intresserade sig för eller över huvud ägnade en tanke åt.

Jag kommer då till den slutsatsen, att det skulle förvåna mig, om kammaren nu skulle vara färdig att på detta område skriva till Kungl. Maj:t och begära löneroglering. När har väl riksdagen beträffande någon tjänstemannagrupp skrivit och begärt löneroglering? Då frågan nu ligger hos Kungl. Maj:t — det har ju icke vidtagits någon åtgärd efter 1923 års beslut — kan Kungl. Maj:t taga upp frågan när han vill och anser lämpligt. Man brukar icke skriva på nytt i ett ärende, som man vet är föremål för Kungl. Maj:ts övervägande. Och indirekt ha vi ju ett bevis på att saken är föremål i någon mån för övervägande hos Kungl. Maj:t. Jag tycker herrarna icke behöva ha så bråttom att gå tvärtemot de linjer, som man eljest på det stora lönefältet velat iakttaga från riksdagens och statsutskottets sida. Jag kan över huvud taget icke förstå, varför denna fråga skall behandlas på ett helt annat sätt än de andra lönerogleringsfrågorna.

Nu har jag hört någonting viskas i örat om vad som är den rätta anledningen

till att man gått fram på det sätt, som här skett. Det kan vara litet elakt, och jag skall icke säga det. Jag tror icke på det, men underlig förefaller mig på det hela taget saken. Ty att man i år hunnit bli än mera positiv än den del av statsutskottet, som ville gå samma väg i fjol, är obegripligt, och jag kan icke förstå, att man kunnat flytta fram sina positioner så avsevärt. Jag förmodar, att jag får anledning återkomma, när jag får klart för mig de riktiga skälen härtill, vilka man icke finner i detta betänkande. Då kanske jag får tillfälle att svara på dem. Men tillsvidare, herr talman, skall jag be att få yrka avslag på utskottets hemställan och de avgivna motionerna med stöd av den motivering, som reservanterna till 1927 års beslut i detta ärende anfört.

Herr talman! Jag hemställer således om bifall till den av mig m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Rydén**: Herr talman! Det föreliggande utskottsbetänkandet är, såsom var och en kunnat förstå, resultatet av ett försök att sammanjämka olika meningar, som dock varit positivt inriktade i föreliggande fråga. Det är klart, att det är här som vid alla kompromisser, att de icke tillfredsställa fullt någon av dem som deltagit i desamma, och det är givet, att föreliggande kompromiss kan ur de synpunkter, som motionärerna företrätt, te sig som en rätt mager förlikning. Men å andra sidan är det ju ofta så i världen, att kloka människor föredraga en mager förlikning framför en fet process. Det är detta, som man här från olika sidor gjort. Bakom utskottsutlåtandet stå representanter för kammarens alla partier med undantag av det kommunistiska, som icke är representerat i statsutskottet. Det är då givet, att utskottsutlåtandet från deras sida, som icke deltagit i kompromissen, kan vara angräpligt från olika utgångspunkter.

Emellertid tror jag, att herr Olsson i Kullenbergstorp driver en ståndpunkt, som är bra oresonlig efter mitt sätt att se. Han gjorde stort nummer av att statsutskottet tillstyrkt denna skrivelse, trots att riksdagen intog en negativ ställning i fjol. Men det är väl ofta så i livet, herr Olsson i Kullenbergstorp, att en fråga någon gång skall mogna för sin lösning. Huru många av oss här i kammaren ha icke arbetat för någonting tills vi slutligen segrat. Hur har det varit, herr Olsson, med bondeförbundets och högerens kamp för t. ex. utförselbevis? Motioner i ämnet ha väckts och blivit avslagna. De ha kommit igen år efter år, och så till slut har frågan fått sin lösning. Det är icke något okänt i svensk riksdagshistoria, att när riksdagen blir på detta sätt konfronterad med en fråga gång efter gång, den slutligen går över från en negativ till en positiv linje.

Herr Olsson i Kullenbergstorp frågade: när har det någonsin inträffat, att riksdagen skrivit och begärt tillfällig löne reglering för en ämbetsmannagrupp? Ja, herr Olsson i Kullenbergstorp utmärker sig, efter vad jag kunnat finna, för ett utomordentligt gott minne, men här har han glömt, vad som hände då för icke så värst många år sedan statsutskottet behandlade en annan stor läraregrupp, nämligen universitetslärarna. Då låg ärendet i det skick, att Kungl. Maj: t icke framlagt någon proposition om tillfällig löneförbättring, men dåvarande riksarkivarien Clason väckte en motion i riksdagen om tillfällig löneförbättring åt dessa befattningshavare. På grundval av en enskild motion fattade riksdagen sedan beslut om införande av dessa lönetillägg. Herr Olsson i Kullenbergstorp var då icke ens reservant, fast han deltog i utskottsbehandlingen. Statsutskottet har t. o. m. på sitt samvete, att man vid detta tillfälle gick utöver motionen. Clason hade nämligen glömt i sin motion några grupper, som voro jämförliga med universitetslärarna, och statsutskottet använde sin initiativrätt och föreslog tillfällig löneförbättring även för dessa. Jag tror, att jag alltså påvisat ett ganska färskt

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
at lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)*

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)

exempel, som ger vid handen, att nog händer det någon gång, att om man tycker, att en grupp kommit i ett ogynnsamt läge, riksdagen visar väsentligt högre grad av tillmötesgående än statsutskottet gjort med sitt här föreliggande skrivelse-förslag.

Jag tror nu för min del också, att ett bifall till utskottsförslaget är önskvärt ur alla synpunkter. Man har också hört en sådan uppfattning uttalas både av dem, som äro mycket ljumma anhängare av att få frågan löst, liksom av dem som i likhet med mig ha den uppfattningen, att man bör försöka få in lärarna i det allmänna lönesystemet på den plats, där de böra stå med hänsyn till deras kunskaper och de krav som ställas på dem. Nu har man alltså på båda sidorna resonerat på det sättet, att det ur allmän synpunkt vore lyckligt, om man sluppe att ha frågan olöst i det oändliga. Det förhåller sig ju så, att folkskolläraernas löner äro byggda på förtidspriserna, 1914 års priser. Alla andra tjänstemäns löner äro byggda på en senare och högre prisnivå. När regeringen år 1920 satte i gång med att få lärarna in i det allmänna lönesystemet, skedde detta med den öppet uttalade avsikten, att de skulle lyftas upp i nivå med vad jämförliga befattningshavare i statens tjänst kommit upp till. Nu har det gått åtta år sedan dess, och icke ett enda öre har kommit lärarna till godo, medan alla andra grupper praktiskt taget fått antingen definitiv lönereglering eller tillfällig löneförbättring. Det är klart, att denna fråga låter icke avspisa sig i det långa loppet genom att man bara säger nej och nej, utan det är önskvärt, att frågan kommer upp till en lösning och till ett snart avgörande.

Jag har nu talat här såsom representant för kompromissen och följaktligen sökt framföra de synpunkter, som från olika håll företräddes i statsutskottets andra avdelning vid träffandet av ifrågavarande uppgörelse. Jag skall icke i debattens nuvarande läge gå längre än vad jag gjort såsom talesman för denna uppgörelse. Här har nedlagts så mycket arbete i statsutskottet i denna fråga, att det skulle verkligen vara mycket beklagligt, om man icke skulle få något resultat av dessa försök, så att man kunde mötas på den samlande linjen att medverka till ett positivt riksdagsbeslut beträffande lärarnas lönefråga.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Kristensson* i Göteborg och *Törnkvist* i Karlskrona.

Herr **Anderson** i Storegården: Herr förste vice talman! Den växel, som riksdagen i dag på statsutskottets hemställan skulle komma att acceptera, blir säkerligen en synnerligen dyrbar växel. Och i händelse regeringen kommer att diskontera växeln och förelägga den riksdagen nästa år till inlösen, tror jag det blir ganska svårt att få de pengar, som erfordras härför. Det gäller här en fråga av mycket stor finansiell räckvidd. Vi ha haft finansministrar och ecklesiastikministrar, efter det att kommittéförslaget framlades, av olika politiska partier. Vi ha haft en högerregering, och vi ha haft en socialistisk och en folkfrisinnad-liberal regering. Men ingendera har vågat sig på att föreslå riksdagen denna med hänsyn till konsekvenserna för staten dyrbara lönerreglering.

Nu går emellertid statsutskottet mycket kraftigt in för att förorda, att ett sådant förslag redan till nästa års riksdag bör framläggas av regeringen. Är detta verkligen en klok och förständig statsutskottspolitik? Har det tidigare i allmänhet varit sed, att riksdagen i frågor av så stor ekonomisk innebörd gått och begärt, att regeringen skall framlägga förslag, då regeringen redan genom utredningen och genom tidigare riksdagsuttalanden har sin uppmärksamhet riktad på saken, och då man efter allt att döma har ett motse förslag från Kungl. Maj: t, när de ekonomiska förhållandena sådant medgiva?

Min egen uppfattning i denna fråga är den, att det givetvis är riktigt, att folkskollärarna såväl som alla andra statens befattningshavare insättas i lönesyste-

met så, att de komma i rättvist förhållande till andra tjänstemän. Men mot denna synpunkt måste man sätta en annan, nämligen att under förhandenvarande förhållanden på det ekonomiska området i vårt land staten icke har råd att på detta sätt öka sina utgifter för statstjänstemännens löner. Lönerna äro i jämförelse med den standard, som vårt näringsliv lever under, så tillmätta, att en starkare rubbning till tjänstemännens favör skulle synnerligen menligt inverka på vida områden av vårt näringsliv. Jag kan icke se, att det skulle vara möjligt för staten att skaffa de stora belopp, som erfordras för finansiering av denna löne reglering utan att återigen gå till skattehöjningar. Det är väl då fråga om, huruvida icke just detta gör, att då man skall taga upp denna fråga om folkskollärarnas löner till behandling, man bör se den i samband med löne regleringar för jämväl andra tjänstemannagrupper. Man bör taga upp saken i samband med frågan om inarbetandet av dyrtidstilläggen i de fasta lönerna, och kan man då genom en rättvis avvägning av lönesystemet ge folkskollärarna och de befattningshavare, som det i de följande betänkandena är fråga om, den ställning i lönehänseende, som de äro berättigade till, bör man å andra sidan se till, att man icke ökar statens löneutgifter och därigenom ytterligare försvårar möjligheterna för staten att med nuvarande skatteprocent bestrida sina utgifter.

Det är av dessa skäl, herr förste vice talman, som jag ansett mig nödsakad att gå på reservationen om avslag å ifrågavarande motioner. Motionerna ha framkommit år efter år, och herr Rydén nämnde, att just den omständigheten, att riksdagen förra året avslagit motionerna, icke innebar, att man ville ge sig till tåls utan att man tänkte komma igen — han jämförde också denna fråga med frågan om utförselbevis. Vidare yttrade herr Rydén, att det förelåg här en mager kompromiss men att han såsom representant för folkskollärarna hellre ville taga denna än en fet process. Jag tror, att den kompromiss, som herr Rydén här varit med om i statsutskottet, är så fet, att den kanske är fetare än någon process även med ett gynnsamt förlopp skulle kunna vara. Det finns dock någonting som sätter stopp, när det gäller frågor av denna art, och det är det statsfinansiella läget. Detta läge säger nog ifrån, när denna fråga slutligen skall avgöras, att man icke kan komma så långt som motionärerna tydligen avsett.

Jag skall icke upptaga tiden längre utan ber, herr förste vice talman, att få instämma i det yrkande, som framfördes av herr Olsson i Kullenbergstorp, nämligen om avslag på motionerna med stöd av den motivering, som statsutskottet anförde förra året.

Herr **Paulsen**: Herr talman! Då jag tagit ställning till denna fråga, har jag alldeles bortsett från jämförelser med andra tjänstemannagrupper i statsförvaltningen. Jag har gjort detta därför, att man i en svår tid *måste* bortse från denna form av rättfärdighet och endast se till behovet. Jag frågar mig då: äro folkskollärarna sämre ställda i ekonomiskt hänseende än de människor, bland vilka de leva? För att få klarhet häri, har jag först och främst räknat med folkskollärarnas inkomster, vidare har jag räknat med en studieskuld på 7 000 kronor att förränta och amortera under de första tio åren av deras lärarebana. Å andra sidan har jag räknat med arbetares och småbönders och medelstora bönders inkomster, och så har jag vägt det ena mot det andra. Detta har givit till resultat, att folkskolläraren även i den lägsta lönegraden kommer vida över arbetares och småbönders och icke så litet över den medelstore jordbrukarens inkomstställning. Under sådana förhållanden kan jag icke vara med om en omedelbar löneförhöjning för ifrågavarande tjänstemannagrupp.

Nu kanske man frågar mig, om jag icke värdesätter den fyraåriga utbildningen till någonting. Härpå vill jag svara, att när jag räknat med ränta och amortering av 7 000 kronor under de första tio åren och dragit ifrån detta belopp innan jag gjort en jämförelse med arbetarnas och böndernas inkomster, synes jag sna-

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)*

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)

rare hava övervärderat än undervärderat nämnda utbildning. Jag är visst icke motståndare till att folkskollärarna ha det bra, men jag vill icke vara med om att i en för landets befolkning så svår tid som denna höja deras löner ytterligare och på detta sätt vidga klyftan ekonomiskt mellan dem och den befolkning, bland vilken de leva. Och jag skulle vilja tillägga: även denna kår bör vara med om att bära de bördor, som påläggas människorna i en bekymmersam tid.

Nu har icke heller utskottet gått med på en omedelbar löneförhöjning utan stannat vid en skrivelse om förnyat övervägande i ämnet. Jag skall icke motsätta mig detta skrivelseförslag, men jag vill på det bestämdaste säga ifrån, att man vid detta övervägande måste inlägga andra synpunkter än endast en jämförelse med övriga tjänstemannagrupper. Jag begär, *att man i detta övervägande även ser på de inkomster, som befolkningen har i den ort, där vederbörande folkskollärare har sin verksamhet.* Det är endast under den förutsättningen, att man även tager dessa förhållanden i betraktande, som jag för min del kan vara med om att rösta för skrivelseförslaget.

Herr Sköld: Herr talman! Herr Rydén har ju för kammaren tillkännagivit, att det föreliggande utlåtandet är frukten av en kompromiss. Ja, det kan man sannerligen se, utan att detta särskilt påpekas, och det är väl den omständigheten, som gör, att man är så ytterligt obenägen att underskriva det som uttalats i detta betänkande.

För min del kan jag inte neka till, att det finnes åtskilliga förhållanden inom dessa lärargrupper, som kunna motivera en löneförbättring och göra en sådan önskvärd. Om jag t. ex. tänker på småskollärarinnornas löneförhållanden, så måste jag ju medge, att dessa i många fall äro alldeles för dåliga. Jag vill också säga att, med hänsyn till Orts- och tjänstgöringsförhållanden och en del andra omständigheter även vissa grupper inom folkskollärarkåren ha det ganska dåligt ställt, varför en löneförbättring också för deras vidkommande kan vara på sin plats. Jag kan däremot icke underskriva, att det överhuvud är nödvändigt med en löneroglering utan vidare för hela denna kår.

Jag har således ingenting emot, att man överväger denna lönerogleringsfråga, men jag vill säga ifrån, att jag icke därmed anser mig vara bunden att medverka till en löneroglering för alla folkskollärare. I detta betänkande uttalas en önskan, att det må komma fram förslag till löneroglering snarast möjligt och att en tillfällig löneförbättring bör ifrågakomma, endast om en definitiv löneroglering ej kan skyndsamt genomföras. Jag kan icke förstå, hur man kan skriva något dylikt i ett sådant betänkande som detta. Var och en förstår, att det icke går att skyndsamt komma fram med ett förslag till definitiv löneroglering. Detta kan ju endast ske under den förutsättningen, att man accepterar de grunder, varpå kommittén för dessa lärares löneroglering uppbyggt sitt förslag. Men skulle detta vara meningen, vill jag säga, att jag för min del, genom att rösta för utskottets förslag, icke känner mig på något sätt bunden att också rösta för en löneroglering på grundval av detta kommittéförslag, utan jag kommer tvärtom, i händelse ett sådant förslag kommer fram, att rösta mot detsamma.

När man skall gå till prövning av denna lönerogleringsfråga, får man icke bara taga hänsyn till den tjänstgöring i folkskolan, för vilken den nuvarande lönen gäller, utan man bör i ett sammanhang reglera avlöningsförmånerna för folkskollärarna i samtliga de ämnesgrupper, där de ha skyldighet att undervisa. Man får nämligen lov att taga litet hänsyn till de ersättningar, som utgå till vissa lärare för slöjdundervisning liksom till de avlöningar, som utbetalas i fortsättningsskolan. Dessa förhållanden få icke lämnas ur räkningen vid en löneroglering. Ser man saken ur den synpunkten, finnes det emellertid icke någon möjlighet att skyndsamt få en löneroglering till stånd, utan man måste bygga upp det hela på en ny grundval, och det kommer att taga åtskillig tid i anspråk.

Det är dessa synpunkter jag här velat föra fram, och med detta vill jag ha sagt, att i de avseenden jag här berört, kommer jag, om jag i fortsättningen skall vara med i denna kammare, icke att känna mig bunden av riksdagens beslut, utan kommer att anse mig obunden. Jag inlägger alltså i min röstning i denna fråga ingenting annat än att jag medger, att det får undersökas, hur en löneroglering för denna lärarpersonal skall ske.

Med herr Sköld förenade sig herrar *Björklund* och *Fast*.

Herr **Wallerius**: Herr talman! Jag har sökt sätta mig in i denna fråga icke bara nu utan också vid föregående tillfällen, då den varit under behandling, och den uppfattning jag därunder bildat mig, har kommit mig att intaga den ståndpunkten, att jag nu vill med min röst understödja utskottets förslag.

Jag har den uppfattningen, att med det nuvarande lönesystemet *lotterna utfalla bra olika*, och därför blir för mig det förnämligaste skälet att gå med på en löneroglering det, att man därigenom skulle kunna åstadkomma en välbehörlig utjämning.

Jag kan icke underlåta att peka på att lärarnas ekonomiska läge på grund av skatterna till kommunen blir så olika på olika håll. Detta är naturligtvis icke någon avgörande omständighet vid lönerogleringsfrågans bedömande, men det är dock ett faktum, som verkar mycket kraftigt.

Jag vill med dessa få ord endast ha avgivit den deklARATIONEN, att jag kommer att rösta för bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Olsson* i Berg, *Petersson* i Lerbäcksbym, *Fjellman* och *Olsson* i Kalmar.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Då herr Rydén här påstod, att statsutskottet av eget initiativ en gång hade föreslagit, att särskilda lönetillägg skulle utgå till vissa befattningshavare, som icke kommit med i utan blott motionsvis framlagt förslag, så erkänner jag gärna, att så har skett. Men, herr Rydén, här är det ju fråga om en löneroglering som herrarna begära. Utskottets kläm är visserligen mycket finurligt avfattad, men i motiveringen står alldeles riktigt, att herrarna avse en löneroglering, och det kommer ni inte ifrån. Det heter nämligen i motiveringen, att om en löneförbättring, alltså det som herrarna begära i klämman, icke kan komma till stånd nästa år, så begär ni, att ett lönetillägg skall ske för detta år. Ja, men det var just om denna löneroglering jag yttrade mig, och jag har icke alls klart för mig, att riksdagen skulle ha begärt några lönerogleringar hos Kungl. Maj: t på sista tiden. Det är möjligt, att löneroglering kan ha begärts för någon liten kår, men då har det sannerligen fallit mig ur minnet. — Jag fick heller icke något svar på min fråga, varför denna lönerogleringsfråga skulle behandlas på annat sätt, än när det gäller stats-tjänargrupper.

Herr Rydén sade vidare, att utskottets förslag var en kompromiss mellan de mycket olika åsikter, som rådde i den här frågan. Då skulle det verkligen kunna vara av intresse att få höra, hur långt de mest extrema ville gå med de krav, som de tänkte få genomförda. Ty om detta är en kompromiss, som skall gå en medelväg mellan de från båda sidor framställda kraven, ja då måtte verkligen dessa extremister velat gå ytterligt långt, det vågar jag säga. När vi veta, i vilken riktning riksdagens uttalande i denna lönerogleringsfråga har gått, så tycker jag man får säga, att detta är en synnerligen märkvärdig kompromiss. Det var just detta som jag avsåg, när jag i mitt förra anförande yttrade, att vi enligt riksdagens eget uttalande i lördags icke vore mogna för att nu gå in för definitiva lönerogleringar.

Nu säger herr Rydén, att dessa folkskollärlöner äro beräknade efter 1914 års prisnivå. Förlåt, men var det inte år 1918 som dessa löner bestämdes, och var

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
at lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)

*Ang.
tillfällig lö-
nejörbältring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)*

det icke under trycket och känslan av det då rådande penningvärdet, som vi den gången fattade beslut i frågan? Visserligen talades det då om olika prisnivåer, men i själva verket räknade herrarna med en viss linje, som ni ansåg skulle kunna vara i det oändliga. Man tog tiden mellan 1914 och 1918 till utgångspunkt för stegringen. Det är emellertid icke bevisat, att denna tidsperiod, därest icke världskriget kommit emellan, skulle företett en sådan stark stegring, som den, som hade rätt några år dessförinnan. Jag utgår alltså ifrån, att den sista löne- regleringen gjordes 1918, herrarna må sedan räkna med vilken tidpunkt som helst, som ni finna lämplig att betrakta såsom den avgörande.

Herr Paulsen i Arlöv kom fram med någonting märkvärdigt. Han förklarade, att han ämnade rösta för skrivelseförslaget, fastän han genom den undersökning han privat hade gjort, hade kommit till den uppfattningen, att det icke var befogat att på detta område för närvarande genomföra en löne reglering. Ja, men det kommer herrarna icke ifrån, det står ju i utlåtandet, och det är ju det, som ni rösta för! Hur en sådan ståndpunkt skall kunna gå ihop med herr Paulsens eget uttalande, det är mer än jag kan begripa.

Herr Sköld var mot vanan mycket oklar, när han skulle utveckla vad han inlade i sitt votum. Han var inne på ett förslag, som vi haft uppe ett par år förut i statsutskottet, men som då totalt underkändes av dem, som nu ställa sig på den linjen, att vi skola inrikta oss på en ny löne reglering. Således skulle det väl även för herr Sköld vara alldeles omöjligt att göra de förbehållen han nämnde, ty det skulle ju direkt svära mot den av utskottet nu förordade begäran om ett skrivelseförslag. Skall jag gå med på en skrivelse, så kan jag väl i all rimlighets namn icke själv lägga in alla möjliga funderingar däri och säga, att under de och de förhållandena kan jag gå med på skrivelsen. Nej, vi måste väl först se till om skrivelseförslaget innehåller sådant, som vi verkligen kunna gå med på, och därvidlag tycker jag ändå, att herr Sköld tog så långt avstånd från innehållet i det av utskottet begärda skrivelseförslaget, att jag sannerligen icke förstår, att hans uttalande är motiverat att nu gå med på skrivelseförslaget. — Vad jag nu har sagt gäller för övrigt också herr Paulsen.

Herr Wallerius talade om, att skatterna voro så svåra på sina ställen. Har då herr Wallerius tänkt sätta lönerna i varje kommun i förhållande till skatten, eller är det hans mening, att skollärarna skola vara skattefria eller få skatten restituerad på ett eller annat sätt? Jag hörde icke alls att han yttrade sig i den vägen, då vi diskuterade kommunalskatten härom dagen och det därvid påpekades, att det fanns ganska många i vårt land, som fingo betala skatter, och höga skatter, för inkomster, som de aldrig hade haft. Det var väl ändå värre, herr Wallerius, än att få betala skatter, låt vara höga sådana, för verkligen åtnjutna inkomster. Även herr Wallerius resonemang var sålunda synnerligen oklart, och man fick icke reda på vad han avsåg med sitt skatteresonemang, när det gällde folkskollärarna. Att betala skatt till den kommun, där vi äro bosatta, det är väl en sak, som vi alla medborgare få underkasta oss, och om vi bara ha inkomst som underlag för skatterna, så är åtminstone jag för min del icke så ledsen över att få betala skatt. Men skall jag betala skatt utan något som helst underlag i form av inkomst, då är det kinkigare med skatterna.

Av den motivering, som presterats av de herrar, som talat för att man skulle rösta för detta skrivelseförslag, har jag kunnat konstatera, att herrarna tyckas vara synnerligen oklara om vad ni vilja. Jag ber dock att få undantaga herr Rydén från detta omdöme, ty han vet vad han vill på detta område, det är icke tu tal om den saken. Men de andra säga, att vi få väl lov att rösta för skrivelsen, men vi vilja det och det och det — tvärtemot vad detta skrivelseförslag innehåller. Jag tycker det är bättre att öppet och ärligt säga ut sitt hjärtas mening och stå för vad man röstar för.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Englund**: Herr talman! De förhållanden, som föreligga beträffande den här frågan, ha tydligen gjort åtskilliga av kammarens ledamöter ganska betänksamma. Man undrar, vad det egentligen är, som man går in för genom att rösta för bifall till utskottets förslag.

I den mycket korta motivering, som statsutskottet presterat för sin kläm, inrymmes i alla fall på sätt och vis ett förhandslöfte från riksdagen, att om den tilltänkta utredningen hinner bli färdig med förslag till en definitiv löneroglering till nästa år, så skall sådan löneroglering komma till stånd, men om en dylik icke hinner bli klar till dess, så skall, utlovas det, en tillfällig löneförbättring under alla omständigheter komma till stånd och skyndsamt genomföras.

Jag har i likhet med herr Sköld starka betänkligheter mot att på angivna grunder rösta för utskottets hemställan. Man ställes här faktiskt i ett svårt dilemma, om man icke alldeles utan vidare kan ansluta sig varken till utskottets eller till reservanternas ståndpunkt, vilken senare ju är helt avvisande. Jag har den känslan, att skollärarnas lönefråga under senare år blivit behandlad och skött på ett sätt, som med hänsyn till olika intressen i saken varit mindre lyckligt. Jag har nämligen den uppfattningen, att en rationell klyvning av detta lönerogleringsspörsmål för länge sedan hade varit på sin plats, och det förundrar mig, att man icke under senare år inom statsutskottet eller genom motioner av personer, intresserade för denna sak, gått in för någonting dylikt. Måhända beror detta förhållande därpå, att de motionärer, som framträtt, varit med sina synpunkter och intressen så starkt förankrade i skollärareorganisationer, att de faktiska intresseklyvningar, som nog finnas inom folkskollärarkåren själv i denna fråga, icke kommit till något uttryck i riksdagsmotionerna. Den rationella klyvning, som jag behagat kalla den, som borde ske i denna lönerogleringsfråga, bör enligt mitt förmenande gå ut på, att man mönstrar ut såvitt möjligt — jag tror, att detta vore skäligt — lärarna i städerna samt i större och mera bärkraftiga skoldistrikt. Jag skulle tro, att avlöningsförhållandena i de allra flesta städer, där alltså skolväsendet i allmänhet är väl organiserat, äro så pass goda, att någon löneroglering för deras vidkommande icke är i samma grad av behovet påkallad som för landsbygdens lärare. I städerna kvarstå ännu avlöningsvillkoren och löneförmånerna tämligen oförändrade från kristiden, och där utgår även ersättning för slöjd- och viss annan undervisning. Med hänsyn till lärarnas tjänsteåligganden och utbildning tror jag icke man med fog kan säga, att de i städerna intaga någon så ogynnsam ställning, medan däremot ute på landsbygden i orter med svåra kommunikationer och dåliga ekonomiska förhållanden och där kommunerna kanske varit nödsakade fråntaga lärarna en del förmåner, som de tidigare åtnjutit, lärarnas ställning är avsevärt sämre. Jag vet fall, där man tagit ifrån lärarna icke bara kommunens dyrtidstillägg utan där kommunen också från att tidigare ha bidragit till lärarnas pensionsavgifter upphört därmed och överhuvud gått in för en restriktiv lönepolitik. I sådana trakter och på sådana ställen ha lärarna naturligtvis kommit i en betydligt sämre ställning. Jag tror, att man har en särskild anledning att ömma för småskollärarynnorna, som nog ha det så illa ställt, att det för deras vidkommande vore behjärtat, att en snar löneroglering komme till stånd. Jag tror emellertid, att hela lönefrågan för folkskollärarna kommit i en skev ställning genom deras egen lönepolitik och genom den aktion, som de bedrivit icke minst i år och som vi nog haft kännning av litet var här i kammaren. Man har behandlat hela detta lönespörsmål, lönepolitiskt betraktat, så, som om hela lärarkåren i landet vore på en linje och deras intressen fullständigt sammanfallande.

Då jag, trots herr Olssons i Kullenbergstorp små spydigheter, här anser mig benägen att rösta för utskottets hemställan, vill jag i alla fall ha till protokollet antecknat — och jag tror, att många med mig ha den känslan — att det löfte, som man i och med ett bifall till utskottets hemställan avger, icke skulle vara

*Ang.
tillfällig löneförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.*
(Forts.)

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)

fullt rättvist. Man lovar i en del punkter för mycket. Jag har nu särskilt sökt framhålla, att man skulle behöva mönstra ut ur lärarnas löneredgeringsproblem en del av folkskolans lärarpersonal och i första hand bereda hjälp åt dem som äro sämst ställda, men låta de andra, som mycket väl kunna vänta, komma i andra hand.

Såsom frågan nu ligger till, har jag icke möjlighet att göra annat än, jag höll på att säga demonstrationsvis, uttala detta. Jag är emellertid övertygad om, att de synpunkter jag här framfört, äga berättigande, och jag har velat, innan mitt votum faller i denna sak, giva uttryck åt denna min mening.

Herr **Andersson** i Ovanmyra: Herr förste vice talman! Det var för mig en rätt stor överraskning, när jag fick i mina händer det utlåtande, som statsutskottet här har lämnat, och jag fick taga del av dess innehåll. Herr Rydén sade, att det innebar en mager förlikning, men jag må säga, att när man läser den motivering, som är förbunden med utskottets kläm, tycker jag ändå, att den ingalunda är mager utan tvärtom giver på hand rätt mycket, som man knappast är benägen att gå med på.

Det är en egendomlig diskussion, som här försiggår i dag, om man tänker på de märkvärdiga motiveringar, som presteras till förmån för ett bifall till detta utskottsutlåtande. Jag tänker nu närmast på herr Paulsens utläggning av ämnet. Jag var så övertygad om att hans motivering skulle resultera i ett rent avslagsyrkande, att det kom som en blyxt från klar himmel, när resultatet i alla fall till slut blev ett yrkande om bifall till utskottets kläm. Han drog fram en jämförelse mellan olika yrkesgrupper, mellan skollärare, å ena sidan, och i synnerhet lantbrukarna, å andra sidan. Jag stryker helt och hållet under vad han i detta hänseende androg. Man talar exempelvis från skolläraryråll om den stora skuldsättning, som är förbunden med utbildningen till denna bana. Ja, jag vill icke bestrida att sådan skuldsättning i viss mån äger rum. Jag utgår ifrån att denna skuldsumma ibland belöper sig till hela 7 000 å 8 000 kronor. Om man nu jämför skollärarens ställning i ifrågavarande avseende med en lantarbetares, som lägger ned ett liknande kapital i ett jordbruk, och sedan frågar, vem som har den största möjligheten att klara av denna skuld, skollärare eller lantarbetaren-bonden, å andra sidan, så kan svaret icke bli mer än ett. En lantarbetare får allt svårt, när det gäller att kunna reda sig och klara sig från att icke bli avkastad från sitt jordbruk, under det att en skollärare ändå till slut, även om han i början har svårigheter, dock i de allra flesta för att icke säga i alla fall till slut reder upp saken enligt vad erfarenheten visat. Vi kunna nog icke förbise detta, och när man blickar ikring sig och ser det verkliga läget för närvarande och finner, hurusom det är en formlig uppsjö av ansökningar om tillträde till folkskoleseminarierna men endast en bråkdel av de sökande kan intagas, talar ju även detta sitt klara och tydliga språk. Om vi komma dithän, att det visar sig, att det blir svårigheter med rekryteringen till folkskolläraryråll, kunna vi ju taga oss en funderare om vilka åtgärder, som i ty fall äro nödvändiga och av behovet påkallade.

Jag har förut sagt och vill även vid detta tillfälle återkomma därtill att vårt folkskoleväsende av kända anledningar blivit synnerligen impopulärt i bygderna. Kommer nu därtill, att riksdagen på sätt nu här föreslås skulle vidtaga ytterligare en åtgärd, som utöver de nuvarande kostnaderna skulle kräva flera millioner kronor, så kunna ni vara övertygade om, mina herrar, att detta skolväsende sannerligen icke skulle vinna i popularitet. Jag är ingen fiende till folkskolläraryråll såsom sådan. Tvärtom, jag vill giva den, som kår betraktad, ett synnerligen högt betyg, men å andra sidan måste vi taga stora hänsyn till de omständigheter, som äro för handen, i all synnerhet till de tankar, som röra sig inom de djupa leden och som ovillkorligen vid handhavandet av dessa spörsmål

måste komma till uttryck. Jag talar här icke endast såsom representant för den yrkesgrupp, som jag tillhör. Jag vet att det är stora massor inom de djupa leden av industriarbetarfolket, som hysa samma åsikter. Vi göra nog klokast i att vänta tills vidare, då vi ha på känn att vi ganska snart måste taga upp till behandling en allmän lönereglering, i sammanhang med inarbetandet av dyrtidstilläggen i de fasta lönerna, men dessförinnan anser jag, att vi för närvarande göra klokast i att för folkets och de djupa ledens skull låta vid saken för närvarande bero.

Herr talman, jag ber att på slika skäl få yrka bifall till reservationen.

Herr **Andersson** i Katrinholm: Herr talman! Jag tror, man får akta sig för att göra sig skyldig till överdrifter, i alla fall icke för stora sådana, när vi diskutera denna fråga. Jag kan icke fria mig från, att den föregående ärade talarren slog över för mycket, när han försökte göra sig till tolk för de djupa leden i så måtto, att dessa djupa led, om jag icke fattade honom fel, skulle ha en viss aversion inte bara mot folkskollärarekåren utan mot vårt undervisningsväsende på detta stadium över huvud taget. Jag tror, att vi böra se den här saken sådan den är och icke lägga in något mera i densamma.

För min personliga del kan jag icke godtaga det förslag till utskottsutlåtande, som utskottet här har framlagt, därför att jag anser, att förslaget binder riksdagen för mycket, och detta är framför allt farligt, när det gäller löner till vilken grupp det än må vara. Jag ber därför, herr talman, att få föreslå sådana ändringar i andra stycket av utskottets utlåtande, att detta stycke får följande lydelse: »Utskottet håller emellertid före, att det ur alla synpunkter vore önskvärt, att frågan om en reglering av ifrågavarande läraregruppers löner snarast» — orden »och om möjligt år 1929» utgå — »bleve definitivt löst»; att efter ordet »löst» sättes punkt och att följande sats, som börjar med »och» och slutar med »genomföras» måtte utgå och att sedan i utskottets kläm på sista raden efter ordet »snarast» den sats, som börjar med »och» och slutar med »1929», måtte utgå.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med dessa ändringar i motivering och kläm.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Osberg**: Jag har, herr talman, vid ett föregående tillfälle yttrat mig i denna fråga och skall be att även nu få återkomma till min tankegång rörande dessa spörsmål.

Jag har under den senare tiden mer och mer stärkts i den uppfattningen, att om man nu skall gå in för en definitiv lönereglering för lärarekåren, bör steget tagas fullt ut för att få fram en så gynnsam reglering som möjligt. Detta kan enligt min mening icke ske med mindre än lärarna bliva helt statsavlönade och att man stryker alla naturaförmåner. Låt oss avpassa lönerna i ett sådant läge, att det kan bli försvarbart för lärarpersonalens vidkommande. Kan man gå fram på den vägen, skulle man därmed borteliminera mycket av den spänning, som kommit till synes under de senaste åren. Jag har gjort mig underrättad hos många lärare och funnit att de med nöje skulle godtaga ett sådant argument som detta. Det är ju ingenting, som hindrar, att man stipulerar sådana bestämmelser, att kommunerna i sådana bygder, där lärarna icke själva kunna skaffa sig bostäder, skola vara skyldiga att hålla lämplig bostad mot skälig hyra. Då har man borteliminerat alla dessa stridigheter om bostadsförhållandena, bostädernas lämplighet och allt detta, och då kan man anpassa allt på bästa möjliga sätt. Så ungefär har man det ordnat vid statens järnvägar. Där hade personalen förut fria bostäder. Det har man nu tagit bort, och nu hyra tjänstemännen sina bostäder. Kan järnvägen tillhandahålla bostad är det gott och väl, annars få de skaffa bostä-

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)*

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.

(Forts.)

der på annat håll. Nu tror jag icke, att det går för sig att ha en sådan bestämmelse för församlingarnas vidkommande, ty det kan ju finnas sådana platser, där det är omöjligt att uppbringa bostäder, och då bör denna skyldighet att tillhandahålla bostäder åligga församlingarna men mot skälig hyra. Ordnar man det på detta sätt, tror jag, att det blir till bättnad för både lärarna och församlingarna.

Nu har lärarna under denna riksdag visat en synnerligen stor aktivitet med sina uppvaktningar här, och skulle man taga saken ytligt och icke närmare undersöka läget, sådant det föreligger, skulle man kunna tro, att dessa lärare vore stadda i nöd. Men det vill jag ha till protokollet antecknat, att det kan icke bli tal om något nödläge därvidlag. Ty om man jämför lärarkårens löner med en mångfald andra tjänstemannagrupperns löner, så ligga nog folkskollärarens löner icke så illa till som man vill göra gällande. Visserligen finnes det nog en del statsanställda, som ha det bättre än lärarna i förhållande till den utbildning etc., som de förskaffat sig, det förnekar jag icke. Men man skall icke forcera en sådan sak på detta sätt, då det, som jag sade, icke är någon nöd å färde, utan de ha det relativt bra. Det är också helt naturligt, när man tar upp denna lönereglering, att man måste undersöka en hel del spörsmål och icke minst lärarkårens arbetsåligganden; ty skall det löneregleras, måste den undervisning och det arbete, som nu utföres av lärarna, ordnas efter en normalplan. Man kan naturligtvis icke ha detta plock, som man nu har, och låta lärarna få särskild ersättning till exempel för slöjdundervisning och för sitt arbete i fortsättningskolan. Nej, en normalplan bör, som sagt, upprättas, och därefter böra lönerna utgå.

Jag har också fäst mig vid ett uttalande, som utskottet här gjort, nämligen att man, om det icke kan ordnas med lönereglering till nästa år, skall föranstalta om en tillfällig löneförbättring. Jag kan icke gå med på detta, och jag skall i detta hänseende till alla delar instämma i det yrkande, som framförts av herr Andersson i Katrineholm. Jag förmodar, att denna fråga skall kunna lösas i enighetens tecken och på ett förnuftigt sätt, så att det kan bli till allmän bättnad, som jag förut sagt, för båda parterna, så att man skall slippa ifrån de stridigheter och tvister, som förekommit här i många år.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan med de strykningar, som här påyrkats av herr Andersson i Katrineholm.

Herr **Persson** i Fritorp: Herr talman! Jag har vid utlåtandet fogat en blank reservation, och det beror på, att jag icke har kunnat biträda vare sig det yrkande, som framstälts av reservanterna eller utskottets förslag. Jag anser nämligen, att skrivelseförslaget och framför allt motiveringen till detsamma äro alltför positiva för att vara frukten av en kompromiss. Vad jag vill säga är, att, om man får giva skrivelseförslaget den tolkning, som herr Sköld gjorde för en stund sedan, skulle jag alldeles icke vara orolig för att gå med på detsamma, men jag tror icke, att man har rätt att utläsa dess innebörd på det sätt, som herr Sköld gjorde.

Jag kan icke heller biträda reservanternas förslag, därför att jag finner det önskvärt, om man kunde få denna fråga ur världen någon gång. Den har kommit tillbaka vartenda år, och jag tror, att när utredningen en gång är verkställd, skall den giva vid handen, att det rör sig om sådana summor, att riksdagen skall vara betänksam för att gå in för ett bifall.

Jag begärde ordet egentligen för att framställa ett yrkande om ändring i motiveringen, men nu har herr Andersson i Katrineholm gjort ett yrkande, som nära sammanfaller med det yrkande, som jag hade tänkt framställa, och för att icke framkalla för mycken villervalla skall jag be att få yrka bifall till herr Anderssons i Katrineholm ändringsförslag.

Herr **Anderson** i Storegården: Herr talman! Herr Englund ville göra gällande att reservationen var för snävt avvisande. Jag tror, att han och de, som

möjligen tänka lika med honom, icke ha läst reservationens avfattning, d. v. s. den motivering till utlåtande i här berörda ämne, som båda kamrarna antogo förra året, och som återfinnes nederst på sidan 13 och överst på sidan 14 i det nu föreliggande betänkandet. Om herrarna ville läsa den motiveringen, skulle ni säkerligen finna, att det är en motivering, som icke alls är snävt avvisande, utan att den jämväl tager sikte på en lösning av frågan, ehuru man icke går med på en skrivelse till Kungl. Maj: t.

Vad sedan vidkommer de brasklappar, som herrar Paulsen, Sköld och Englund ville foga till ett beslut i överensstämmelse med utskottets förslag, så undrar jag, om det är den riktiga vägen när det gäller att få fram deras synpunkter på frågan. Det kan lätt hända att dessa brasklappar, som visserligen komma till synes i dagens protokoll i kammaren, kunna göra sig påmint under en kommande debatt, men jag tror säkert, att de icke komma att beaktas vare sig av Kungl. Maj: t, eller att de komma till sin rätt vid frågans förberedande behandling. Det kommer säkerligen alltid att räknas med vad som står i utskottsutlåtandet och vad herrarna trots dessa brasklappar ha gått med på, nämligen utskottets förslag med både dess motivering och kläm.

Jag har velat påpeka detta, och jag hoppas fortfarande att kammaren biträder reservationen, men skulle icke så ske, skulle jag vara benägen för att hellre än utskottets förslag taga det yrkande, som herr Andersson i Katrineholm framställt.

Herr **Rydén**: Herr talman! Vi ha här under debatten fått en provkarta på meningar och meningsskiftningar, som visar hur ofantligt svårt det är att i denna fråga komma till ett positivt resultat. Jag höll på att säga, att varje talare har sitt program. Herr Osberg hade sitt program, som ju låter höra sig, och man kan naturligtvis mycket väl kasta fram det programmet, att staten skall betala alla lönerna för dessa lärare och att kommunerna icke skola bygga bostäder åt dem. Men skall deras löne reglering få vänta till dess att en dylik fråga blivit löst, komma både herr Osberg och jag att ha blivit åldrade män, ty detta problem är ett av de allra svåraste problem, som finnas. Jag vill här bara appellera till varje landsortsbos medvetande hur oerhört svårt och olyckligt det skulle vara i stora delar av den svenska landsbygden att tillämpa ett sådant system som det, att icke bereda naturaförmåner åt lärarna. Det finnes på de flesta håll icke möjlighet att bereda bostäder åt lärarna på annat sätt än genom att kommunerna tillhandahålla sådana, såsom ju sker, när det är fråga om prästgårdar o. s. v.

Herr Paulsen i Arlöv har sedan gammalt utmärkt sig här i dessa debatter för ett levande intresse, låt vara att detta intresse mest har tagit sig uttryck däri, att han gjort jämförelser i löneavseende med de allra lägst avlönade jordbruksarbetarna. Jag får säga, att jag har all aktning för och värdesätter högt alla dugliga människors arbete, vare sig de utföra det ena eller det andra, men nog är det underligt att samme talare aldrig låter dessa synpunkter och jämförelser beträffande statarnas löneförhållanden komma fram, då man behandlar lönerna för andra tjänstemannagrupper än folkskollärarna. Han har omkring sig en stor skara av järnvägsfolk där nere i Arlöv, där han bor. Jag har aldrig hört honom tala om, att man skulle reglera dessa tjänstemäns löner i förhållande till de lägst betalda jordbruksarbetarnas löner. Jag säger icke alls detta för att på något sätt göra mig skyldig till någon bristande värdesättning eller något förklenande eller dylikt, men nog är det, som sagt, bra underligt att han icke gör den jämförelsen, när det gäller att löne reglera för andra tjänstemannagrupper. Jag vet icke, vad det är för några folkskollärare, som ha trampat honom på tårna där nere i Arlöv, men han företräder icke i andra fall en så arrogant hållning, som han företräder i detta fall.

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Ports.)

Här har sagts, att det är omöjligt att komma fram med något förslag till löne-
reglering till nästa års riksdag. Ja, härtill vill jag säga, att det är icke svårare
att till 1929 års riksdag lägga fram en proposition i denna fråga, än det
var för mig att göra det 1918. Jag tillträdde statsrådsämbetet i slutet av okto-
ber 1917 men jag lagade dock i ordning en löne-reglering, som gick efter delvis
nya principer och var ganska genomgripande, så att den kunde föreläggas 1918
års riksdag. Jag är övertygad om, och det står jag för, att det finnes icke något,
om jag så får säga, fysiskt hinder, som ligger i vägen härvidlag, för att få
frågan överarbetad på ett sådant sätt, att en proposition kunde framläggas till
1929 års riksdag. Ur den synpunkten måste jag på det bestämdaste motsätta mig
herr Anderssons i Katrineholm yrkande. Herr Andersson i Katrineholm har i
allmänhet i dessa frågor intagit en mycket försiktig hållning, för att inte säga
mera, och det är väl ett utslag därav, som möter i det yrkande, som han gjort
och som naturligtvis skulle i väsentlig mån riva upp den träffade överenskom-
melsen mellan olika meningsriktningar. Jag kan under inga omständigheter vara
med om att lämna min medverkan till denna strykning. Det står i utskottets
kläm: »om möjligt år 1929». När herr Andersson i Katrineholm reagerar mot
detta »om möjligt», så är det tydligt, att han vill, att även om det är möjligt,
så skall det inte ske 1929. I annat fall finns inte någon mening med ett sådant
yrkande. Jag kan inte finna detta rättvist. Är det möjligt för en regering att till
1929 års riksdag lägga fram en proposition, möjligt ur den synpunkten, att det
kan utarbetas rent tekniskt ett förslag, och möjligt ur den synpunkten, att det
finansiella läget tillåter det, då bör det enligt den mening, som varit samstäm-
mig inom statsutskottets andra avdelning, ske 1929. Är det omöjligt, så är det
omöjligt. Det är detta, som står i utskottets betänkande, och därför måste jag
på det bestämdaste vidhålla, att det, som där står, också godkännes av dem, som
anse sig böra infria den överenskommelse, som träffats mellan olika menings-
riktningar i utskottet.

Likaså förstår jag inte riktigt herr Osbergs sätt att läsa utskottets betänkande.
Det står i betänkandet: »och finner utskottet, att en tillfällig löneförbättring
bör ifrågakomma endast ifall en definitiv löne-reglering ej kan skyndsamt ge-
nomföras». Detta är väl så pass tydligt, att någon tvekan ej kan råda angående
inebörden av utskottets yttrande.

Denna fråga är naturligtvis svår i hög grad. Men, mina herrar, är det
möjligt att upprätthålla i det oändliga det tillstånd, som för närvarande råder
och som gör, att det finns en så förfärligt stor bitterhet på många håll bland
folkskollärarna? De ha icke fått löne-reglering efter det nya systemet, fastän en
man, som de fäst så stort förtroende vid som Thorsson, faktiskt på sin tid utlo-
vade det. Jag skulle vilja nämna, att det sista samtal jag hade med Thorsson,
dagen innan han lades på operationsbordet, rörde sig om denna sak. Han sade,
att om han kom upp igen, så var det hans mening att göra vad han kunde för
att lärarnas lönefråga skulle komma fram för riksdagen. Detta löfte av en man,
som hade ovanligt stor pondus och anseende för rättrådighet och ärlig vilja,
slår givetvis rötter. Och när det går år efter år, och kåren petitionerar till
Kungl. Maj:t och ingenting vinnes på den vägen, när motioner väckas och in-
genting vinnes på den vägen, så skapas denna bittra stämning, som man natur-
ligtvis från riksdagens sida *kan* negligera men som säkerligen återverkar rätt
bekymmersamt beträffande hela lärarkårens ställningstagande till åtskilligt i
sinom tid. Och därför menar jag: låt vara, att det är en stor fråga och en svår
fråga, det är dock en fråga, som *måste* lösas, om inte här skall komma att bli
ett tillstånd, som blir både för riksdagen och för den svenska skolan besvärande
och bekymmersamt. Och när man nu i statsutskottet, där man brottats fyra sam-
manträden med denna fråga, kommit till en enighetsformel för frågans behand-
ling i år, låt då de överväganden, som fått vara till slut avgörande för ställ-

ningstagandet i utskottet, också komma att vara vägledande för kammaren, så att vi fortast möjligt komma till ett positivt beslut i överensstämmelse med utskottets hemställan. Jag varnar kammaren för att riva upp kompromissen. Man löser inte på något sätt frågan i enighetens tecken, ifall man går på den, jag skulle vilja säga, i detta sammanhang mycket illvilliga linjen, som herr Andersson i Katrineholm uppdragit.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)*

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Då jag ämnar rösta för reservationen i denna fråga, så har jag velat uttala, att jag därmed icke tagit definitiv ståndpunkt mot lönereglering för folkskollärarna. Jag erkänner nämligen, att på åtskilliga håll för dem föreligger verkligt behov av en lönereglering, lika väl som jag inte kunnat sluta ögonen till för den misstämning, som på många håll nu är rådande mellan folkskolorna och den stora allmänheten, en misstämning, som det är angeläget att söka få undanröjd. Jag förstår full väl, att det kan vara svårt för åtskilliga lärare att arbeta med verklig arbetsglädje, när deras ekonomiska ställning till äventyrs är allt för knapp och trång. Men jag har egentligen velat begagna detta tillfälle för att uttala, att när det råder så stark misstämning mellan folkskolorna och allmänheten — och det är inte bara i den landsända, jag har äran representera, som sådan misstämning förefinnes, utan det är omvitnat, att den finnes på många andra håll — så torde nog orsakerna därtill vara mångahanda. Och det torde vara skäl att tänka efter, huruvida inte den starka foreeringen av skolväsendet, framskapandet av nya skolor och skolorformer, många gånger har så hårt ansträngt kommunernas och skoldistriktens ekonomi, att däri är att söka en av orsakerna till den beklagliga misstämning, som för närvarande är till finnandes mellan folkskolorna och allmänheten. Med den oerhörda betydelse folkskoleväsendet har — flertalet av Sveriges barn er-hålla ju under en mycket viktig del av sitt liv intryck och fostran i dessa skolor — kan det icke vara betydelselöst, om förtroendet mellan allmänheten och skolorna är på något vis rubbat. Det är därför angeläget, att man på olika håll söker återställa detta rubbade förtroende. Det är angeläget, att man från folkskolans målsmän, från dess lärare driver sina krav allt för hårt, vilket endast är till skada. Men det är givetvis också angeläget, att man från det allmänna sida ser till, att berättigade krav i fråga om lärarnas löner bli tillgodosedda. Jag har, då jag är beredd att rösta för reservationen, velat uttala, att däri ligger i viss mån betänksamhet mot detta lönekrav, men att jag dock icke velat definitivt motsätta mig en lönereglering för lärarna, när ett väl genomtänkt och utarbetat förslag därtill kan föreläggas riksdagen.

Herr **Englund**: Herr talman! Herr Anderson i Storegården gjorde den anmärkningen mot mig särskilt och mot herr Sköld, att våra uttalanden skulle inneburi någon sorts Brask-lappar, i jämförelse med vilka, förmenade han naturligtvis, hans eget ståndpunktstagande i anslutning till förra årets statsutskottsutlåtande, skulle vara klara solskenet. I själva verket förhåller det sig så, att 1927 års statsutskottsutlåtande i detta ämne också innehåller Brask-lappar. Om man läser det yttrandet från förra året, som är återgivet här i betänkandet, så heter där »huruvida» och »när» etc. på vanligt sätt, »när Kungl. Maj: t anser sig kunna framlägga förslag till lönereglering» o. s. v. Det är ju det, som herrarna krypa bakom. Är det Brask-lappar på det ena hållet, så är det nog, tror jag, herr Anderson i Storegården, Brask-lappar på det andra hållet också.

Emellertid begärde jag ordet närmast för att instämma i herr Anderssons i Katrineholm yrkande. Jag vill därvid bara tillägga några ord mot herr Rydén, då han till sist med en viss skärpa i både ton och sätt karaktäriserade herr An-

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)*

derssöns i Katrineholm linje såsom illvillig. Jag ber för min del att få inlägga en bestämd gensaga däremot. Illvilja mot lärarnas lönerreglering eller lönepolitik finns nog på en del håll. Men för egen del vill jag alldeles bestämt frånsvärja mig varje solidaritet med eller anslutning till dylika synpunkter. Jag kan emellertid icke komma ifrån, utan vill ytterligare understryka, att för stora grupper av lärarna är ur alla synpunkter en lönerreglering väl berättigad, men för andra grupper är den det icke, och det måste riksdagen, då det gäller så många miljoner, som en lönerreglering i sin helhet i alla fall kommer att betyda, taga hänsyn till.

Nu säger herr Rydén, och det har ofta anförts, att en av de sista betydelsefulla handlingar, som Thorsson på sin tid såsom finansminister vidtog, var att han gav ett löfte om lönerreglering för lärarna. Ja, det är sant, att han lär ha givit ett sådant löfte. Men, mina herrar, ett dylikt löfte av en numera avlidne minister kan väl icke innebära skyldighet till hänsynstagande hur långt och när som helst. Man får naturligtvis tillmäta det löftet den allra största möjliga betydelse och hänsyn, som man anser sig böra med hänsyn till förhållandena då det avgavs. Men att det skulle vara på det sättet förbindande för riksdagen, att vi, därför att en finansminister i en föregående regering avgivit ett löfte av denna karaktär, skulle känna oss både moraliskt och sakligt bundna därav, kan jag för min del icke anse.

Sedan yttrade herr Rydén slutligen något om en överenskommelse, som skulle vara träffad, jag förmodar inom den majoritet, som finnes i frågan i statsutskottet. Ja, det får man ju ofta höra från statsutskottet, att där en överenskommelse är träffad, och för all del stick inte fingrarna dit och stör cirklarna, det är så skickligt och väl ihopgjort. Ja, nog kryssade herr Rydén synnerligen varligt i sitt anförande här. Och stor respekt måste man självfallet visa för överenskommelser och kompromisser i statsutskottet. De bruka ju ha en alldeles säregen förmåga att gå segrande igenom i kamrarna även i stark motström. Men jag får verkligen säga, att då en överenskommelse, som resulterat i det uttalande, som statsutskottet här presterat, tydligen är sammanfogad med synnerligen lösa skruvar, vågar jag, herr talman, yrka bifall till herr Anderssons i Katrineholm ändringsförslag.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Man har här under debatten efterlyst de olika meningarna på avdelningen i denna fråga, och jag kan ju berätta, att de från början voro inte mindre än sex. Men så småningom jämnades de ut till tre lika meningar: en för bifall till motionerna, en för avslag å motionerna och den tredje, vilken jag själv företrädde, av innebörd, att man skulle försöka komma fram till att alla statstjänarens dyrtidstillägg och även lärarnas skulle inarbetas i de fasta lönerna, varvid en lönerreglering borde kunna ske, utan att staten egentligen behöfve vidkännas några betydelsefulla förhöjda utgifter. Emellertid, efter hand samlades vi om detta skrivelseförslag, och i den händelse detta antages, ligger det ju i Kungl. Maj:ts hand att genom den begärda utredningen pröva de utvägar, som kunna erbjuda sig. Jag hade också ett uttalande på avdelningen — vilket dock icke kommit med i beslutet — vari jag hänvisade till den skrivelse, utskottet stannade vid 1926. Det hette där, att vid utredningen angående lönerreglering för lärarna hänsyn borde tagas därtill, att lärarna, samtidigt som de fingo ändrade löner, också fingo skyldighet att, där så påfordrades, undervisa i fortsättningsskolan, naturligtvis mot den ersättning, som staten beviljade. Vidare borde det också ses till, att man ordnade i fråga om ersättning för bostad och vedbrand, då lärare och lärarinna i samma skola ingå äktenskap med varandra, så att den frågan komme ur världen. I många skoldistrikt är det en ganska svårlöst fråga, som åstadkommer bekymmer både för den ena och den andra parten. När vi på avdelningen överenskommo om

detta kompromissförslag, visste vi, att man på fjärde avdelningen höll på med frågan om dyrtidstilläggen. Vi visste, att det gällde två olika alternativ, vilka på dåvarande stadium båda gingo ut på dyrtidstilläggens inarbetande i lönerna. Vi hade den förhoppningen, att något av dessa skulle bli statsutskottets hemställan och riksdagens beslut. Men detta blev ju som bekant icke fallet, i det att man inom utskottet icke kunde komma till enighet om det indextal, som skulle ligga till grund. Nu beklagar jag, såsom skett redan förut under debatten i denna fråga, att Kungl. Maj:ts förslag angående dyrtidstilläggen förra året inte togs av riksdagen. Då hade vi nu haft 3 à 4 miljoner besparade. Det skall väl ändå komma en tid, då man måste rätta till detta nu ständigt återkommande ärende. Jag är övertygad, särskilt sedan jag hört diskussionen i dag, att det tyckes vara lönlöst att söka få någon lösning av lärarnas lönefråga, förrän vi få ett förslag om inarbetande av dyrtidstilläggen i lönerna längs hela linjen.

Jag beklagar — och detta borde kanske sagts förut av de herrar, som deltagit i debatten — att vi glömma allt för ofta den uppgift folkskollärarkåren har i vårt samhälle. Det är dock till denna kår vi överlämna 90 procent av landets barn för fostran och undervisning. Jag tror inte, att det är nyttigt, att denna kår skall arbeta med bitterhet i känslan, därför att den inte blivit tillgodosedd såsom andra av staten avlönade kårer. När jag går in för detta förslag, så vill jag också betona, att om folkskollärarnas uppgift fylles med glädje och gott humör i arbetet, så torde mycket mer kunna åstadkommas än eljest. Kan man undra på att lärarna hysa bitterhet i sinnet, när riksdagen två gånger beviljat tillfällig löneförhöjning till lärarna i kommunala mellanskolorna och en gång till lärarna i elementarläroverken, under det att folkskollärarkåren ingenting får. Nu säges det här, att i jämförelse med landsbygdens folk ha dessa lärare dock ingen anledning att klaga. Men räknar man med de räntor, amorteringar och pensionsavgifter de skola betala, så blir det nog, särskilt i den lägsta lönegraden, inte mycket över. Och särskilt gäller det den del av denna kår som äro småskollärarinnor, vilka ofta ha det ganska svårt för att få debet och kredit att gå ihop. När jag därför, herr talman, yrkar bifall till utskottets förslag, så är det på grund därav att jag anser, att något måste göras för denna kår.

Vi hade trott, att den enighet, vi kommit till på avdelningen, även skulle leda till ett enhälligt utlåtande från statsutskottet och att också riksdagen skulle taga detta skrivelseförslag. Men jag förstår nu, att det är ett olämpligt år som dessa motioner kommit fram. Det är nämligen valår i år, och man vet ju, att man sökt göra folkskollärarna mycket impopulära i hela landet. Jag vet, att de äro det både på arbetarhåll och jordbrukarhåll och kanske också på tjänstemannahåll. Men det hindrar inte, att jag har den meningen, att man bör i samhällets intresse och i den stora uppgifts intresse, som dessa lärare dock äro ställda i, se till att undanröja det missnöje och den bitterhet, som ofta råder i deras sinnen. Och då menar jag, att man bör lägga saken i regeringens hand och begära förslag om möjligt till 1929 års riksdag eller, om detta är omöjligt något senare. Jag tycker därför, att riksdagen borde kunna utan tvekan bifalla utskottets hemställan, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Paulsen: Herr talman! Det var med verklig förvåning jag hörde herr Rydén säga, att någon folkskollärare måtte trampat mig på tårna, därför att jag hade den uppfattning jag har i denna fråga. Jag blev så mycket mer förvånad, som jag alltid trott, att herr Rydén grundade sina åskådningar på verkliga sakförhållanden. Men det är klart, att i och med detsamma han vill påbörda mig, att för min åskådning ligger personlig ovilja till grund, har han också sagt ut, att han själv lägger endast den synpunkten på en fråga: tycker jag om den eller den människan eller icke, tycker jag illa eller väl om det eller det skräet, den eller den kåren? Det är en mycket farlig synpunkt, och jag hade aldrig

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.*

(Forts.)

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)

drömt om att herr Rydén anlade sådana synpunkter, men jag har nu fått belägg för det i denna debatt.

Så sade herr Rydén vidare, att jag jämförde folkskollärarkåren med de lägst avlönade lantarbetarna, med statarna. Jag har här i tillgängliga statistiska uppgifter tagit reda på att statarnas lön år 1926 uppgick till 1,451 kronor. En folkskollärlön i lägsta lönegraden, när man inte har något extra utöver den stadgade lönen, uppgår till 3,362 kronor utom bostad och bränsle. Och tar jag en folkskollärlön i industrikommun, som jag väl känner till, så uppgår den där till 4,304 kronor 2 öre, vartill komma bostad och bränsle. Jag tror inte, att herr Rydén skall lyckas få någon att tro, att jag gjort oriktiga jämförelser.

I övrigt skall jag passa på, när jag har ordet, att instämma i det yrkande, som framställdes av herr Andersson i Katrineholm.

Herr Andersson i Katrineholm: Herr talman! Jag nödgas besvara kammaren ett ögonblick till, då herr Rydén har velat inlägga i mitt yrkande något annat, än vad jag själv har inlagt i detsamma. Bäste herr Rydén, jag bör väl själv veta, vad jag menar med mitt yrkande. Ett mångårigt arbete från min sida i det kommunala livet har lärt mig att vara försiktig i allmänhet men synnerligen försiktig när det gäller löner, och jag tror, att det är en god regel att intaga precis samma ståndpunkt här i riksdagen. Det är, vad jag velat göra, när jag gjorde det förslag till ändring i utskottets utlåtande, som jag för en stund sedan tillät mig framställa. Jag har icke härmed på något sätt velat gå emot lärarkårens berättigade intressen. Jag har inte alls velat sätta mig emot en utredning av de förhållanden, varom utskottet här talat. Men jag vill icke vara med om att binda mig för något, som det kan vara bra att vara fri ifrån, när denna fråga kommer upp härnäst, för den händelse jag då skulle sitta här i riksdagen. Jag tror i varje fall, att det är nyttigt för riksdagen att då ha fria händer. Herr Rydén fann det förenligt med sin ståndpunkt att i detta avseende stämpla mitt förslag såsom framkommet av illvilja. Ja, den glosan — om jag får använda det fula uttrycket — visar just, att herr Rydéns argumentering här vilar på lösan sand, ty har man ingenting annat att komma med gentemot en, visserligen i herr Rydéns ögon enkel riksdagsman, men dock en riksdagsman, som har precis samma rätt att i kammaren begära ordet och framställa yrkanden som herr Rydén, än att han gör ett yrkande av illvilja, ja, då skapar man, herr Rydén, den bitterhet, som herr Rydén i patetiska ordalag hävdade, att man icke skulle framskapa.

Herr talman! Jag har icke i mitt yrkande inlagt något annat, än att jag anser utskottets utlåtande vara oklokt skrivet, och jag vill icke binda mig för det, såsom det är skrivet. På grund härav har jag gjort mitt yrkande och icke på grund av de skäl, som herr Rydén här försökte göra gällande. Jag har ansett det nödigt, herr talman, att få säga detta till protokollet.

Herr Osberg: Herr talman! Ifråga om min tanke att förändra lärarlönerna därhän, att hela lönen skulle utgå i form av kontant avlöning, hyser herr Rydén en motsatt uppfattning. Bostäder finnas ju i församlingarna i stor utsträckning, och där församlingarna icke förfoga över egna bostäder och sådana icke heller kunna uppbringas mot skäligen hyra, har jag sagt, att församlingarna skulle vara skyldiga att hålla goda och försvarliga bostäder mot skäligen hyra. Men det är då naturligt, att deras lönebelopp beräknas i förhållande till den beskärning, som de få vidkännas beträffande sina naturaförmåner. Det torde vara en enkel sak att kunna säga, huru mycket naturaförmåner för en folkskollärare på landsbygden äro värda, t. ex. vad bostaden är värd, eller vad de övriga naturaförmåner såsom vedbrand, trädgårdstappa o. s. v. äro värda. Det tycker jag skulle vara en

enkel åtgärd att åstadkomma en sådan uppgift och lägga detta belopp till det lönebelopp, som man skall fastställa för övrigt.

När herr Rydén också vänder sig mot min tolkning av vad utskottet skrivit, så vill jag påpeka att det väl ändå är meningen, att, därest inte nästa riksdag kan besluta om löne reglering, det då skall bli ifrågasatt ett lönetillägg. Så har jag fattat spörsmålet, och jag är säker på, att herr Rydén för sin del har fattat det på samma sätt, ty i annat fall ligger det ju fullkomligt i det ovissa. Skulle en skyndsam definitiv löne reglering icke komma till stånd, skulle alltså en tillfällig löneförbättring ifrågakomma. Ett sådant plotter anser jag för min del icke lända till något gagn utan till skada för lärarpersonalen.

Sedan nämnde herr Bengtsson i Norup något om att lärarkåren är impopulär. Jag vet inte precis var han fått detta ifrån. För min del har jag alltid stått i ett gott förhållande till lärarkåren, och jag tror i stort sett, att den är uppskattad av folket i landet. Jag hörde också herr Bengtsson i Norup tala om valår, men jag undrar om inte ett sådant yttrande kan lämnas åtsido när det gäller en fråga som denna. Låt oss tala lugnt och sansat om vad saken gäller. Mig åtminstone förefaller det ytterst osmakligt att tillvita kamrater i kammaren, att de skulle ta hänsyn till den omständigheten att det är valår. Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! När jag gick till kammaren i dag, och även sedan jag suttit en lång stund, hade jag ingen annan tanke ifråga om det ärende, som nu behandlas, än att jag skulle rösta för utskottets förslag. Men jag kan inte finna, att, såsom frågan nu har utvecklats sig, det skulle vara för den kår, det här gäller, lyckosamt, om man hölle på det förslaget. Statsutskottets förslag, sådant som det är skrivet, är säkerligen mycket väl förtjänt av den kritik, som det fått, och det ändringsförslag, som här är framlagt, är sådant, att det bör kunna vara acceptabelt. När jag tänkte att rösta för utskottets förslag, så berodde det därpå, att jag har mig väl bekant, att det inom folkskollärarkåren sedan länge har rått ett starkt missnöje över att deras lönefråga icke har blivit löst. Missnöjet har varit särskilt starkt, ty man har inom denna kår trott, att när den kommitté, som man här mycket har talat om både idag och tidigare, lade fram sitt förslag, så trodde kåren, att där hade den nu på hand att få en löne reglering genomförd på sätt, som kommittén hade föreslagit. Men då det är en stor kår, det här gäller, skulle ju ett förslag, sådant som kommitténs, komma att gå på åtskilliga miljoner kronor. Det var ju, om jag minns rätt, en av våra länsstyrelser, som i sitt yttrande över kommittéförslaget, bland annat sade, efter att hava erinrat om de stora kostnaderna, att kommittén säkerligen inte tänkt att det vore möjligt att genomföra denna löne reglering inom den närmaste tiden. I detta nu torde det för alla lärare stå klart, att det inte heller är möjligt att genomföra en löne reglering på sätt, som lärarlönekommittén har föreslagit, och jag tror det är lyckligt, att det blir klart för lärarna, att en sådan löne reglering icke är möjlig att genomföra. Det har idag av en del talare i denna fråga uttalats vissa önskemål ifråga om en definitiv löne reglering, och det har då sagts av andra talare, att det tjänar inte mycket till att uttala önskemål, ty de komma kanske inte att bli så mycket beaktade. Trots detta skulle jag, när jag nu ändå fått ordet, vilja även jag uttala vissa önskemål, och de sammanfalla, såvitt jag kan förstå, till stor del med de önskemål, som tidigare ha uttalats. Jag vill passa på i detta sammanhang att säga, att vad som av herr Sköld anförts, kan jag nog i stort sett understryka med undantag av en sak, nämligen när han gjorde gällande, att det skulle vara särskilt bekymmersamt för småskolelärarinnorna. Ja, man får väl olika uppfattningar om denna sak beroende på olika synpunkter i olika delar av landet. När jag i några fall har sett, huru vissa småskolelärarinnor ha det med löner och med bostäder, så har jag kommit till den uppfattningen, att det finns inte så

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)*

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)*

synnerligen stora anledningar till klagomål. Ty en småskolelärarinna har ju, om jag inte minns fel, en begynnelselönen av 1 200 kronor, och så har hon tre ålders- tillägg, vardera på 150 kronor. Det blir således 1 650 kronor. Kommer så därtill dyrtidstillägg, så att den kontanta lönen i runt tal uppgår till 2,000 kronor och naturaförmånerna i vissa fall åtminstone till 2 rum och kök och därtill bränsle, så måste jag säga, att jag inte kan göra ett sådant allmänt understrykande av att småskolelärarinnorna befinna sig i särskilt bekymmersam ställning.

När en definitiv löneroglering för lärarkåren skall fastställas, så skulle jag vilja för min del ha undersökt, om det inte vore möjligt att inte såsom nu fastställa lönen för åtta månaders lästid och sedan göra ett tillägg för den nionde månaden, där sådan förekommer, utan i stället fastställa lönen för den längre skoltiden, för de nio månaderna plus fortsättningsskolan, så att det syntes för en- var, vad som egentligen utbetalades. Nu blir det många gånger så, att när man talar om lärarlöner, talar man endast om den allra lägsta lönen, men man talar inte om den högsta. Genom ett sådant sätt vill jag inte påstå, att man egentligen skulle spara något, men man finge se, vad som egentligen utbetalades. Jag tror, att det är förtjänt att övervägas, om det inte är möjligt att fastställa hela lönen i kontanter och lärarna själva få betala sina bostäder. Jag tror det var herr Osberg som var inne härpå. Han blev bemött av herr Rydén, som sade att det inte gick. Jag förstår väl, att när det gäller landsbygden det kan möta en hel del svårigheter, ja, kanske svårigheter så stora, att man får släppa ett sådant önskemål. Men saken är säkerligen ändå förtjänt av ett övervägande.

När jag hörde en av talarna här idag, som uppträdde för utskottets förslag, så sade jag mig, att ett sådant anförande till, och herr Olssons i Kullenbergstorp reservation är fullkomligt tryggad. Man kan gå så långt i sitt nit att förfäktat en sak, att man kan skada den. Jag skall söka att med ett enda litet exempel ge belägg på att så har det gått tidigare. När lärarlönekommittén framlade sitt förslag, som slutade på, om jag inte minns fel, mellan 30 och 40 miljoner kronor, då skadade denna kommitté lärarkårens intresse i stället för att gagna den genom att de gingo för långt. 1926, då denna fråga var före, antog andra kammaren ett förslag, i vilket det hette: »Skulle emellertid hinder möta för framläggande av ett definitivt lönerogleringsförslag inom de närmaste två åren, håller utskottet före, att det bör tagas under övervägande, huruvida icke åtgärder böra vidtagas för beredande av en i avvaktan å den definitiva lönerogleringen utgående tillfällig löneförbättring åt ifrågavarande lärare. »Det var, vill jag minnas, andra kam- marens beslut, men när sedan ärendet kom upp i första kammaren var det en leda- mot där, som tyckte, att lärarkårens intresse icke blev tillräckligt tillgodosett ge- nom ett sådant uttalande, varför han gjorde ett annat yrkande. Talmannen hörde ja i första kammaren på samma beslut som andra kammaren fattat, och hade inte denne, som ville värna ytterst om lärarkårens intressen, då begärt votering, hade det blivit enhälligt beslut av riksdagen om en löneroglering. Men, genom att denne person nu begärde votering, beslöt första kammaren att avslå hela frågan. Jag befarar, att om herr Rydén fortsätter i sitt fasthållande vid utskot- tets förslag idag, det kommer att gå på liknande sätt. Jag tror därför, att vill man verkligen söka, vilket jag tror är lyckligt, att bringa denna lönefråga for- tast möjligt ur världen och komma till ett resultat, då gagnar man lärarkårens intresse bäst, om man nu bifaller det förslag, som herr Andersson i Katrineholm framställt, och till vilket jag yrkar bifall.

Herr **Lovén**: Herr talman! Jag begärde ordet, då herr Bengtsson i Norup ta- lade om hur man kompromissat mellan olika linier, som varit å bane i statsut- skottet. Det var synnerligen snygga planer, man där fick höra. Det var meningen, att lärarna skulle få ett lönetillägg på bekostnad av statstjänarnas dyrtidstillägg. Jag skulle vilja be herr Bengtsson i Norup och dem med honom sympatiserande,

att först undersöka, hur mycket stora grupper av de lägsta statstjänarna ha i avlöning, innan de gå att skära bort en bit av deras brödkaka, till förmån för folkskollärarna, som kanske redan förut ha mera. Vad skulle de lägsta statstjänarna t. ex. i Malmö, Göteborg och Stockholm ha tänkt, om de fått släppa till en del av sitt dyrtidstillägg för att höja folkskolläraernas löner, som, om jag inte är fel underrättad, kunna gå upp till omkring 5, 6 eller 7,000 kronor. Det är allt skäl att först se efter, vad de andra stackarna i lägsta lönegraderna ha, innan man går in för ett sådant rent av oförskämt förslag, som att taga ifrån dem och ge åt lärarna och lärarinnorna. Därtill kommer, att dessa lägsta statstjänare till största delen arbeta icke endast åtta månader om året utan tolv månader, och de arbeta inte i centraluppvärmda lokaler utan kanske till stor del i ur och skur, och deras åtta timmar infalla ofta på natten och på sön- och helgdagar. Det är dessa människor, som man vill taga ifrån en del av deras knappa lön för att ge åt lärare och lärarinnor. Vad jag nu framhållit hade kanske bort sägas redan i lördags, men jag var sängliggande sjuk den gången. Det är i alla fall lämpligt att sådant säges ifrån nu, då man icke förut vetat, vilka snygga planer varit å färde ifråga om statstjänarnas dyrtidstillägg.

Herr Bengtsson i Norup sade, att han beklagade, att man inte redan i fjol lyckades med regeringens hjälp beröva statstjänarna 3 å 4 miljoner kronor genom att ta ett fast indextal på 168. Då hade man haft pengar redan i år, tyckte herr Bengtsson i Norup, att ge lärare och lärarinnor.

Sedan skall jag till sist instämma i, vad herr Osberg yttrade om att det var osmakligt att tillvita andra talare, att de, därför att det är valår i år, gå emot lärare och lärarinnor. Kanske herr Bengtsson i Norup går för lärarna och lärarinnorna av samma orsak, och då är kanske herr Bengtsson i Norups uttalande ett sådant där valflask, som hänger på en stång, som Fabian Månsson talade om. Men då skall vi tala om saken för statstjänare hur det förhåller sig, så att de få veta, var herr Bengtsson i Norup står i denna fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Anderssons i Katrineholm förslag.

Herr **Rydén**: Herr talman! Nu börjar diskussionen svälla ut, så nu tycker jag det är på tiden att man försöker återföra den någorlunda till ämnet. Ty skall här bli en stor uppgörelse mellan herr Bengtsson i Norup och herr Lovén med föranledande av den ståndpunkt, som regeringen intog i fjol beträffande dyrtidstilläggen, så kommer den föreliggande frågan inte att bli avgjord i brådrasket.

Jag begärde ordet uppriktigt sagt för att tillrättalägga ett missförstånd. Jag har inte yttrat mig om herr Andersson i Katrineholm på det sätt som han ville göra gällande. Jag tror, att vi tillsammans med tillgång till det stenografiska protokollet kunna konstatera, att jag inte yttrat mig på det sättet. Jag yttrade mig på det sättet, att jag ansåg herr Anderssons i Katrineholm yrkande vara ett mot lärarkårens lönefråga illvilligt förslag, men någon personlig illvilja har jag inte avsett att tillvita honom. Skall det vara någon förnuftig mening i herr Anderssons i Katrineholm förslag, så måste det vara, att herr Andersson icke vill, att det skall komma fram förslag till löne reglering till nästa års riksdag, även om det är möjligt att få fram ett sådant. Det är nämligen ej något annat, som avses i utskottets betänkande.

Jag vill säga ett ord till herr Paulsen. Han använder ett tillvägagångssätt för sin bevisning, som man nästan bävar för. Antingen äro uppgifterna ifråga om lärarna i lägsta lönegraden felaktiga, eller också har han, utan att tala om det för kammaren, räknat in avlöningen i slöjd- och fortsättningsskolorna i beloppet. Hans siffror äro felaktiga, men han anför dem varje år vid behandlingen av denna fråga. Jag känner dessa lönesiffror, så till vida att jag vet eller håller för sannolikt, att han inberäknat dessa ersättningar. Men då skall han också tala

*Ang-
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)*

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)*

om det för kammaren. Ty förhållandet är att en del lärare, särskilt de unga, varken få undervisa i slöjdskola eller fortsättningsskola. Jag tror, att det är ungefär 25 %, som få undervisa i fortsättningsskola, på grund av att det ej finnes fortsättningsskola upprättad vid alla skolor. Det hade varit mera juste av herr Paulsen att omtala, hur han gjort sin siffersammanställning än att framställa det hela på sådant sätt, att den, som ej är initierad i saken, måste få den uppfattningen, att det var den lagliga folkskolelärarlönen som avsågs.

Herr Englund hade ett konstigt anförande. Man kan ju ej diskutera allt. Men han sade, att han förstod, att han gjort illa genom att störa cirklarna. Låt mig säga till detta: här föreligger nu denna fråga, som sysselsatt oss riksdag efter riksdag och säkerligen kommer att än mer sysselsätta riksdagen i fortsättningen om man vägrar att lösa den. När man då haft frågan uppe i år, har man ej kunnat åberopa de statsfinansiella förhållandena såsom skäl mot att göra något. Då man i oktober förra året hade 20 miljoner kronor, som ej voro disponerade för budgetändamål, fanns det naturligtvis ej några statsfinansiella skäl för att undanskjuta lärarlöneregleringen. Då har man i statsutskottet, där olika meningar varit förefintliga, på den avdelning, som består av 6 ordinarie ledamöter och lika många suppleanter, representerande alla riksdagspartier, bondeförbundarna, första och andra kammarhögern och socialdemokraterna från båda kamrarna, suttit och slitit med saken vid fyra sammanträden för att försöka, om man ej kunde sammanjämka de olika meningarna, så att man kunde få ett positivt beslut och därmed föra frågan upp ur dödvattnet och komma till en lösning. Jag frågar då herr Englund — jag vill ej provocera honom att begära ordet igen — hur många hundra gånger händer det ej här i riksdagen, när det gäller en svår fråga, att man undersöker möjligheten att komma till samlande ståndpunkt och uppgörelse? Sedan brukar man ju också, när man vet, att en sådan uppgörelse åstadkommits, ha en smula respekt för densamma. Jag förstår, att herr Englund icke hyser någon respekt för en på detta sätt tillkommen kompromiss. Men jag tror, att t. o. m. i det utskott, där herr Englund sitter, händer det ibland, att man kompromissar. I allmänhet bruka icke kamrarna riva upp en kompromiss, särskilt när den tillkommit efter så mycken vedermöda som denna gång. Det är ur den synpunkten jag måste hemställa bevekande till kammaren att bifalla utskottets förslag. Icke vinna vi något genom att nu, sedan vi arbetat ihop de olika meningarna, åter kasta ut frågan i det okända. Ha nu representanter för olika partier sökt åstadkomma en kompromiss i frågan, hemställer jag bevekande till kammaren att bifalla denna och icke taga första bästa förslag, som kommer fram, och som innebär ett upprivande av kompromissen.

Herr **Carlström**: Herr talman! Det var herr Lovéns spirituella yttrande, som föranledde mig att begära ordet, då han talade om »de snygga planer», som varit uppe i statsutskottet i det avseende herr Bengtsson i Norup refererat. Jag får för min del säga, att det ej går an, att riksdagen år efter år skjuter upp frågan om lärarnas lönerreglering. Jag kan ej frigöra mig från den känslan, att något sådant i alla fall kan ligga i en del yttranden, som här i dag framkommit. Och då herr Lovén så frimodigt förklarar, att då herr Bengtsson i Norup talar om, att det lagts politik i frågan, så är det ej sant, däremot är jag icke alldeles övertygad om, att det ej ändå ligger något litet politik bakom, och om det icke är på det sättet, att man på visst håll använder frågan om lärarnas löner som en bricka i det politiska spelet. Vi kunna vara övertygade om, att det ej blivit så många vittnesbörd i dag i kammaren, om det ej varit val i höst.

Jag skulle emellertid för min del gått med på utskottets förslag, om det varit så, att något av det, som herr Bengtsson i Norup här anförde och som varit på tal i utskottet, kommit fram i utskottets betänkande. Det är uppenbart, och det har herr Lindqvist i Halmstad vidrört, att om ej de kommitterade, som

haft frågan om hand, kommit fram med ett så »grovt» förslag i frågan, hade den redan varit löst. Och detta har jag sagt till lärare vid åtskilliga tillfällen, då man beklagat sig över, att ingenting göres. Det är ju så, att den som gapar efter mycket, mister ofta det hela. Det är alldeles uppenbart, att det förslag, som kommitterade framlagt, måste hyfsas till på ett annat sätt, om riksdagen verkligen skall gå in för en löneroglering.

Sedan vill jag säga, att då herr Lovén talade om, att det skulle vara nästan ett dåd att vilja taga något av statstjänarnas dyrtidstillägg och på det sättet försöka få en del av de pengar, som kunna vara erforderliga för den ifrågavarande lönerogleringen, finner jag, att detta egentligen icke är något »osnyggt» eller oberättigat tilltag. Ty om jag ej missminner mig, så har det hänt, då jag resonerat med en del lärare och lärarinnor om frågan, att de sagt: ja, kunna ni intet göra för oss, så begära vi endast, att ni yxa till de andras löner så, att de se ut som våra. Då skola vi hålla oss lugna. Ni måste gå tillbaka till vad ni gjorde 1918 och jämställa oss med dessa, med vilka vi, enligt vad kommitterade påstått, böra vara jämställda. Då skola vi låta oss nöja. Men det kräva vi, och gå ni ej med på det, skola ni reglera lönerna för oss, ty vi ha rätt att bli jämställda med övriga grupper. Jag menar, att det ligger något i detta, att man försöker göra den utjämning, som kräves, för att lärarna skola få sin del. Ty litet var har nog den känslan, att år 1918 under kristidens pressning gick man väl långt med avseende å löneroglering i vissa fall.

Jag skulle alltså för min del ha varit med om utskottets utlåtande, om i det samma uttalats, att en utredning borde komma till stånd, varvid man också i någon mån skulle försöka taga under öfvervägande, om ej ifråga om dyrtidstilläggen någon jämkning kunde ske. för att därigenom erhålla några av de miljoner, som nu gå åt för att åstadkomma denna löneroglering. Hade det varit fallet, hade jag gärna gått med på utskottets förslag, men då så ej skett, nödgas jag i likhet med andra talare i debatten yrka bifall till det förslag, som framlagts av herr Andersson i Katrineholm.

Herr Paulsen: Herr talman! Herr Rydén uttalade sin förvåning över de siffror, som jag anført ifråga om lärarlönerna. Jag vill då förklara, att jag i dessa siffror medtagit lönerna vid fortsättnings- och slöjdskolorna. Det är möjligt, att ej herr Rydén räknar dessa för inkomst, men jag räknar dem för inkomst. När en lärare har dessa löneförhöjningar, höjer det hans inkomst till den summa jag angav. Jag trodde ej, att det var nödvändigt, att jag specificerade de olika posterna, utan jag trodde, att kammarens ledamöter voro inställda på saken. Hade jag ej trott det, hade jag naturligtvis specificerat inkomsterna.

Herr Englund: Herr talman! Det har talats om vad som varit motivet till herr Anderssons i Katrineholm ändringsförslag. Vad mig vidkommer, så har jag anslutit mig till herr Anderssons i Katrineholm yrkande, med anledning av det synnerligen betänkligen resultat, vartill man kommit i statsutskottet och ej av något annat skäl.

När sedan herr Rydén gör en jämförelse beträffande det utskott, där jag har nöjet att sitta, och det högvärdiga statsutskottet, vill jag endast säga, att om en kompromiss träffats i ett tillfälligt utskott, och det förefallit en bjässe som herr Rydén opassande, brukar han sannerligen ej lägga fingrarna emellan för att krossa den i kammaren, något som vi alla väl känna till.

Herr Fast: Herr talman! Jag skall ej länge förlänga debatten, men kan ej låta herr Carlströms yttrande stå oemotsagt. Då han talade om valspekulationer, gjorde han sig genom sitt deltagande i debatten skyldig till samma spekulationer, som han påtalade hos andra.

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.*

(Forts.)

Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)

Men när han gör gällande, att den känslan skulle besjåla lärarkåren: att om de ej kunde få det bättre, så finge man i varje fall se till, att ej andra finge behålla det de ha, så tror jag, att det är att tillvita Sveriges lärarkår något, som den i stort sett är tämligen frigjord från.

Jag begärde emellertid ordet närmast för att säga, att då herr Carlström talar om de lägre statstjänarnas löner, är han ej så initierad i denna fråga, att han vet vad han talar om. Jag har haft anledning att syssla med denna fråga i fråga om kommunala lönerogleringar, och det har då visat sig, att hans egna partivänner vid dylika kommunala lönerogleringar i regel vägrat godtaga de löner, som fastställts för kommunikationsverkens motsvarande personal. Det är ett faktum, som vi ej kunna bortse ifrån, att det visserligen finnes stora grupper av dessa, som i många avseenden ha det bättre än industriarbetare och jordbruksarbetare. Det vill jag ej bestrida. Men i de lägsta lönegrupperna äro dock förhållandena sådana, att det för vem som helst skall bli ett svårt matematiskt problem att räkna ut hur dessa på ett anständigt sätt kunna försörja sig och sin familj.

Jag vill med hänvisning härtill säga, att jag ansluter mig till det yrkande, som framförts av herr Andersson i Katrineholm, icke av illvilja mot lärarkåren, men därför att jag tror, att läget är sådant att skall man vinna något, skall man gå den vägen. Annars kommer man aldrig till något beslut i denna kammare befarar jag.

Herr Rydén: Herr talman! Jag skall be att få inlägga en skarp gensaga mot herr Carlström. Det är mycket lätt att framkasta ett sådant påstående, även om det kanske icke finnes någon grund därför. Men jag vill fastslå, att alla de läraresammanslutningar, som jag känner, stå absolut enhälliga på den ståndpunkten att avvisa varje tanke i den riktning, som herr Carlström angav. Om det är någon lärare, som privat pratat på sätt herr Carlström uppgivit, så är det synnerligen orättfärdigt att på detta sätt låta kåren, alla deras sammanslutningar, lida för detta. Jag har icke rätt att ifrågasätta att herr Carlström här lämnat oriktiga uppgifter, ehuru de förefalla otroliga. Men för så vitt han med detta velat framhålla, att lärarorganisationerna, den svenska folkskollärarkåren skulle hava den syn på detta problem, som herr Carlström utvecklat, så vill jag inlägga den skarpaste gensaga häremot. Det har från dessa sammanslutningars sida icke höjts en röst för en sådan tankegång. Jag anser det vara nödvändigt att här icke så ut split mellan olika tjänstemannagrupper, när ingen anledning därtill finnes. Folkskollärarna begära rättvisa för sin sak, men de ha aldrig velat skada andra tjänstemannagrupper.

Herr Carlström: Herr talman! Herr Fast säger, att jag gjort en attack mot de sämst ställda statstjänstemännen. Jag vill säga, att jag syftade icke främst på, att de, som äro sämst ställda, skulle drabbas av en indragning, utan jag tänkte närmast på dem, som i kommitterades förslag likställdes med skollärarna och ansågos böra hava samma lön som dessa. Sålunda finnas inom post- och telegrafverken m. fl. tjänstemän, som kommittén ansåg böra likställas med folkskollärarna. Det var i huvudsak på dessa, som jag tänkte, då jag gjorde mitt uttalande.

Då herr Rydén sedan säger, att det är orättfärdigt av mig att tala om, att lärarkåren skulle hava uttryckt sig på detta sätt jag nämnde, vill jag bara säga, att jag icke talat om, att lärarnas organisationer gjort några sådana uttalanden. Ty det akta de sig nog visligen för att göra. Men man hör en del även annars. man och man emellan; och vad jag här sagt och vad här har framkommit från lärarhåll är bara, att man kräver rättvisa. Det vill med andra ord säga, att då de i lönehänseende av kommitterade ansetts böra jämsställas med

andra i kommittéförslaget nämnda grupper men de likväl sedan hava fått stå tillbaka för dessa genom att riksdagen är efter år uppskjutit deras lönefråga, vilja de i all rimlighets namn, att de andra skola behandlas på samma sätt, då de ju icke hava någon bättre rätt. Det är ett fullt mänskligt resonemang, som kanske även herr Rydén i någon av sina bästa stunder tillåter sig att göra. Därmed är icke uttalat, att lärarkåren av avund skulle krävt nedsättning för de andra. Men, resonerar man inom denna kår, om det är alldeles omöjligt för oss att få löneförhöjning, bör åtminstone en rättvis fördelning ske mellan oss och andra med oss jämförliga tjänstemannagrupper. Jag säger, att sådana uttalanden hava förekommit, och de flesta av herrarna torde också hava hört dylikt privatim. Men lärarorganisationerna hava naturligtvis aldrig gjort några dylika uttalanden, ty lärarkåren vet givetvis att detta vore liksom att sticka huvudet i en taggig buske. Den vet, att om den som korporation dreve dessa påståenden, finge den naturligtvis allt vad statstjänare heter emot sig i riksdagen.

Jag måste således för min del hålla före, att något måste ske i fråga om denna sak och det ganska snart. Jag tror också, att den väg, som herr Bengtsson i Norup skisserade upp och som varit uppe i statsutskottet, är en av de mest framkomliga och i varje fall bör den kunna undersökas. Huruvida det sedan är en del lägre avlönade tjänstemannagrupper, som böra undantagas, kan jag icke uttala mig om i dag. Men jämför man levnadsstandarden hos olika folkgrupper här i landet, är det nog på det viset, att en hel del av våra statstjänare ligga några hästlängder före med dem i övrigt jämförbara befolkningsgrupper.

Herr **Lovén**: Herr talman! Herr Rydén lade ju denna fråga så bra tillrätta efter herr Carlströms första anförande, att mycket ej är att tillägga. Jag tror också, att lärare och lärarinnor i ansvarig ställning icke haft några sådana yttranden, utan att det blott är man och man emellan, som man kommit med sådant tal, som att man fordrar rättvisa och vill bliva jämställd med andra tjänstemannagrupper men att, om man själv icke kan få mer, så skall man finna sig i att det blir som det är, blott de andra få lika litet. Jag vill säga herr Carlström, att de lärare och lärarinnor, som sagt detta, göra både sig själva och sina yrkeskamrater en mycket stor orätt genom att föra i kring en sådan syn på rättvisa. Jag har sannerligen aldrig hört, att det blir rättvisare, därför att grannen får en mindre kaka bröd i huset, när jag själv saknar det.

Herr Carlström kallade mitt första anförande för spirituellt. Jag kan icke kvittera med att säga detsamma om herr Carlströms. Jag tror, att det yttrandet är lika obalanserat som det han fällde för något år sedan, då det var fråga om att hjälpa betodlarna i Skåne, då han — om tidningarna refererat det riktigt — yttrade, »att det kunde göra de skånska bönderna gott att få rensa magen på sig».

Herr **Bengtsson** i Norup: Jag hade icke tänkt svara herr Lovén på hans första anförande. Men då han återigen talade om statstjänarnas ringa brödkaka gent emot skollärarnas skall jag be herr Lovén att titta på priserna för lantmannaprodukter. Dessa äro nu nere i många fall vid 1914 års nivå, medan indextalet är 171. Jag undrar, om icke sådant kan förtjäna framhållas utan att det skadar statstjänarna. Jag tror, att denna fråga kommer upp och måste komma upp.

Herr **Lovén**: Då herr Bengtsson i Norup beklagar, att det är så dåligt ställt för jordbruket, vill jag bara säga, att jag för några dagar sedan med mitt

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.
(Forts.)*

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
åt lärare vid
folk- och
småskolor
samt högre
folkskolor.*

(Forts.)

tal och med min röst bidrog till att, om man kan undvika mellanhänderna, jordbrukarna skulle få bättre betalt för sina produkter.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den av herr Lindblad m. fl. avgivna reservationen samt 3:o) bifall till det av herr Andersson i Katrineholm under överläggningen framställa yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Andersson i Katrineholm begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen åskade likväl herr Andersson i Ovanmyra votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 159 antager det av herr Andersson i Katrineholm under överläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den av herr Lindblad m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan propositionen för huvudvoteringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes samt anslogs, erhöi följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 159, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Andersson i Katrineholm under överläggningen framställda yrkandet.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser samt sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit det av herr Andersson i Katrineholm under överläggningen framställda yrkandet.

§ 10.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 160, i anledning av väckt motion om tillfällig löneförbättring för lärare vid folkhögskolor; och yttrade därvid

*Ang.
tillfällig lö-
neförbättring
för lärare vid
folkhögskolor.*

Herr **Andersson** i Katrineholm: Herr talman! I anslutning till det nyss fattade beslutet skall jag be att få yrka, att på sista raden i utskottets kläm orden »och om möjligt år 1929» måtte utgå.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner i ämnet biföll kammaren utskottets hemställan med den ändring däri, som påyrkats av herr Andersson i Katrineholm.

§ 11.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 161, i anledning av väckt motion om provisoriskt lönetillägg åt vissa befattningshavare vid de allmänna läroverken och andra läroanstalter m. m.

Därvid anförde:

Herr **Andersson** i Katrineholm: Herr talman! Med samma motivering som vid det förra ärendet hemställer jag, att på sista raden i utskottets kläm orden »och om möjligt år 1929» måtte utgå.

Vidare yttrades ej. Sedan herr talmannen givit propositioner i ämnet, biföll kammaren utskottets hemställan med den av herr Andersson i Katrineholm föreslagna ändringen.

*Ang.
provisoriskt
lönetillägg åt
vissa befatt-
ningshavare
vid de all-
männa läro-
verken m. m.*

§ 12.

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Malmö asyls område m. m.; och

nr 169, i anledning av väckt motion angående statsbidrag till driftskostnaderna vid vissa i lagen om fattigvården föreskrivna anstalter.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 13.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till hospitalsbyggnader m. m. jämte i ämnet väckta motioner, begärdes ordet av

Herr **Lövgren** i Nyborg, som anförde: Herr talman! Det förefaller mig, som om utskottet skulle hava tagit en alltför stor hänsyn till den omständigheten, att det finnes en flyghangar på det gamla Vännäslägrrets område. Vid ett besök, som jag själv gjort på platsen, fick jag den uppfattningen, att man nog skulle kunna ordna med förläggning av ett hospital för Västerbottens län inom det gamla lägerområdet, eventuellt tillökad med någon privat mark, trots att flyghangaren är förlagd till området. Emellertid hoppas jag, att den utredning, som nu skall göras, kommer att taga hänsyn till detta och göra det bästa möjliga i den föreliggande situationen.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Härpå föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning i fråga om anslag till provisoriskt underhåll av nedlagda kasernetablissemang;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till visst avtal mellan kronan och Sala stad;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Örebro stad; och

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till visst avtal mellan kronan och Vänersborgs stad m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Ang.
anslag till
hospitals-
byggnader
m. m.*

§ 15.

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

Till avgörande företogs nu statsutskottets utlåtande, nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en till riksdagen den 16 mars 1928 avlåten proposition, nr 211, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att

1:o) med godkännande av den av departementschefen förordade ändrade organisationen av väg- och vattenbyggnadsväsendet, att tillämpas från och med den 1 juli 1929, besluta, att från och med nämnda dag skulle i länet vara anställda vägingenjörer med avlöningsförmåner och under villkor i övrigt, som av departementschefen angivits;

2:o) besluta, med tillämpning från och med den 1 juli 1929, att bland de i 5 § 1 mom. i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, omförmälda generaldirektörs- och chefsbefattningarna med ett arvode av 19,000 kronor skulle upptagas jämväl befattningen såsom generaldirektör och chef för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen;

att i den vid nämnda reglemente fogade tjänsteförteckning skulle under väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upptagas följande befattningar, nämligen:

B e f a t t n i n g a r	Avdelning och lönegrad enligt löne- planen.
Generaldirektör, arvode enligt 5 § i reglementet	—
Byråchef	B 30
Maskininspektör	B 28
Väginnspektör	B 28
Maskininspektörens assistent	B 22
Revisor	B 21
Kontorsskrivare	B 15
Kansliskrivare	B 11; och

att ur nämnda förteckning skulle utgå följande befattningar, nämligen:

B e f a t t n i n g a r	Avdelning och lönegrad enligt löne- planen.
Överdirektör	A 2
Byråchef, och ledamot	B 30
Byrådirektör och ledamot	B 28
Notarie	B 21
Registrator, tillika aktuarie	B 21
Revisor och bokhållare	B 21;

3:o) besluta, att antalet ordinarie befattningar i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skulle från och med den 1 juli 1929 vara följande, nämligen:

	Lönegrad.
1 generaldirektör, arvode enligt 5 § 1 mom. i avlöningsreglementet	—
3 byråchefer	B 30

	Lönegrad.	
1 maskininspektör	B 28	Ang. ändrad orga- nisation av väg- och vat- tenbyggnads- väsendet. (Forts.)
3 väginnspektörer	B 28	
2 förste byråingenjörer	B 26	
1 maskininspektörens assistent	B 22	
3 byråingenjörer	B 21	
3 revisorer	B 21	
1 kontorsskrivare	B 15	
1 kansliskrivare	B 11	
1 förste expeditionsvakt	B 7	
2 kanslibiträden	B 7	
2 expeditionsvakter	B 5	
3 kontorsbiträden	B 4; samt	

4:o) bemyndiga Kungl. Maj:t att i 5 § 1 mom. i avlöningsreglementet ävensom i den vid reglementet fogade tjänsteförteckning vidtagna de ändringar, som föranleddes av riksdagens beslut beträffande befattningar i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I sammanhang med behandlingen av förevarande proposition hade utskottet förehåft till behandling följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

dels en inom första kammaren av herr *Ljunglund* väckt motion, nr 296, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta, att, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet, en omorganisation borde ske i huvudsaklig överensstämmelse med 1927 års sakkunnigas förslag enligt den s. k. Sydowska linjen;

dels en inom andra kammaren av herr *Hagman* väckt motion, nr 474, vari yrkats, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet;

dels en inom samma kammare av herr *Lindmark* väckt motion, nr 475, däri motionären hemställt, att riksdagen måtte besluta, att det belopp, som enligt Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet skulle utgå såsom bidrag till kontors-, expens- och skrivbiträdeskostnader till vägingenjör, finge vad anginge de fyra nordligaste länen och eventuellt annat större län, som kunde ifrågakomma, höjas att motsvara ungefärlig verklig kostnad och att vederbörande utskott måtte efter närmare prövning fixera visst bestämt belopp härför;

dels ock slutligen en inom andra kammaren av herr *H. Lawrin* väckt motion, nr 479, i vilken yrkats, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande vägväsendets statliga organisation i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av motionerna I:294 samt II:474 och 479 måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande förslag och motionen II:475, hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt förnyat övervägande av frågan om en förändrad organisation för den statliga vägorganisationen i länen i enlighet med riktlinjer, som utskottet angivit.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Kvarnzelius*, *Widell*, *Wallis*, *Carl A. Carlsson*, *Johan Bernhard Johansson*, *Anderson* i Råstock och *Nilsson* i Örebro;

av herr *Lindblad*; samt

av herr *Hallin*.

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och val-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

Det av herr Kvarnzelius m. fl. framlagda förslaget överensstämde med Kungl. Maj:ts förslag utom beträffande dels den statliga vägorganisationen i länen, som reservanternas ansett böra tillämpas allenast provisoriskt för tiden till och med den 30 juni 1932, dels ock de tre föreslagna väginspektörerna, av vilka reservanternas ansett att en tills vidare borde uppföras å extra stat.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Helt nyss har första kammaren voterat i denna fråga. Utskottets förslag erhöll där elva rösters majoritet. Då kan det tyckas, att det kan vara onödigt att i vidare mån orda i ämnet här i andra kammaren. Men jag måste säga vad jag betraktar som varande några sanningens ord i denna fråga. Det är därför som jag trots allt tillåter mig att taga upp tiden en liten smula.

Det är ju på det sättet, att frågan om väg- och vattenbyggnadsstyrelsens omorganisation har stått på dagordningen rätt länge. Det ena förslaget efter det andra har sett dagens ljus. Men det har befunnits vara alldeles omöjligt att få ett hållbart sammanjämningsförslag, som kunde ena de olika meningarna. Voteringen i första kammaren tycks ju också visa, att det fortfarande är små utsikter att komma någon väg med detta spörsmål.

Emellertid tycker jag, att vi kunna göra oss litet reda för, hur det är nu. Jag skall söka att taga det så kortfattat som möjligt. Vi hava ju för närvarande beträffande den s. k. periferiska organisationen 7 distriktschefer, 6 ordinarie och en på extra stat. Vi hava vidare 9 distriktsingenjörer, 8 ordinarie och en på extra stat, samt 22 vägkonsulenter, därav 9 distriktstjänstemän och 13, som icke äro statsanställda. Hallands och Skaraborgs län hava gemensam vägkonsulent, likaså Örebro och Västmanlands län. Denna organisation, som ägt bestånd vad beträffar distriktsingenjörerna lång tid men beträffande vägkonsulenterna är av ganska färskt datum, har befunnits innebära en så att säga dubbelorganisation, som det ur många synpunkter än önskvärt att bringa ur världen. Jag skall då be att få framhålla, att 1925 fanns ett rätt långt gående förslag, som i alla fall, enligt de yttranden, som kommo från olika håll, d. v. s. myndigheter och andra intresserade, icke befanns vara i det skick, att det kunde läggas fram för riksdagen. Då tillsattes en kommitté, som utarbetade detta 1927 års förslag, som är det, som det nu i år stått så mycken strid om.

I detta 1927 års förslag har man beträffande den periferiska organisationen, d. v. s. organisationen för landsbygden, tänkt sig, att man skulle anställa 53 statsavlönade vägingenjörer, av vilka 24 skulle vara ordinarie och de övriga biträdande ingenjörer. Trots denna väldiga stab av ingenjörer ansåg man sig enligt 1927 års förslag ändå icke kunna kräva, att de skulle hinna med allt, utan man förutsatte, att man skulle nödgas anlita även andra ingenjörer, som på särskilt sätt skulle få ett — om jag så får kalla det — kvalifikationsmärke, vilket skulle berättiga dem att åtaga sig dylika uppdrag inom väg- väsendets område.

När man sedan från olika håll yttrade sig över 1927 års förslag, var det många, som framhöll, att de ville icke och kunde icke gå in för en så omfattande organisation, i synnerhet som den lagts på det sättet, att den bildade fröet till 24 nya ämbetsverk, där man skulle hava vägingenjören som stomme med en ingenjör som biträde och dessutom flera biträden efter behov, också placerade inom länsstyrelsen. För de norrländska länen ifrågasatte man 2—3 biträden i vart län.

Jag skall uttala mig mycket kortfattat även i fortsättningen, men jag nödgas framhålla, att enligt min uppfattning har det redan i utskottets motiveering och ännu mera i debatten i statsutskottet kommit fram en hel rad synpunkter, alla dock pekande i den riktningen, att 1927 års förslag vore allde-

les för omfattande och att man av denna anledning icke kunde gå in för det. Sedan ville icke majoriteten gå in för 1928 års förslag heller, därför att man på en punkt anser, att det har gått för långt. Man har nämligen icke skurit bort alla ekonomiska intressen för den vägingenjör, som enligt 1927 års förslag skulle tillsättas. Enligt 1928 års förslag skulle vägingenjören få arbeta på det sättet, att han i mindre omfattning skulle utföra arbeten åt vägdistriktet men också för de belopp, som han därigenom kunde förtjäna, skulle själv hålla sig med nödiga biträden. Man har tänkt sig, att man endast skulle lämna ett anslag på 1,300 kronor till hans expeditiionskostnader eller vad man nu vill kalla det, och det erforderliga beloppet därutöver skulle han själv försöka få in.

Nu har man i ett verkligt renlevnadsnit sagt både i debatten i utskottet och framför allt i tidningarna, att det är något alldeles galet, att man skulle lämna kvar detta fält åt vägingenjören att förtjäna pengar på. Man gör honom därmed privat intresserad i vägväsendets utveckling. Jag skall be att få säga för min del, att jag kan icke någonsin gå in för en sådan princip som att man för *alla* arbeten, som skola utträttas i det allmännas tjänst, skall falla tillbaka på statens avlöningsprinciper i sin helhet, varigenom man ju aldrig kan få fram annat än det mest minimala intresse att av ekonomiska skäl ligga i. Vi ha dock på många håll en dylik anordning, att statsinkomsten blott utgör ibland en mindre, ibland en större del av den inkomst, vederbörande skall ha. Jag tror också, att man måste säga sig, att ett sådant system har fungerat ganska tillfredsställande.

Vad man nu är förargad på särskilt ute i landsbygden är, att med den nuvarande organisationstypen har man givit vederbörande ingenjörer alltför stora möjligheter att förtjäna pengar på utredningar, på arbetsledning och kontroll. Man tycker också — det vill jag icke sticka under stol med — att distrikts-tjänstemännen och i något fall även vägkonsulenterna ha varit vad man uppe i Bergslagen kallar väl mycket nära. Omgången och svårigheterna ha ju varit den huvudsakliga orsaken till att man har velat få en förändrad organisation, men kritiken har särskilt på senare tid just satt in på den punkten, att 1928 års förslag, Kungl. Maj:ts förslag, icke i tillräcklig utsträckning avkopplat det privata intresset.

Jag har här en uppgift, som jag icke skall draga in extenso, då den är av ganska konfidentiell natur och det kanske skulle medföra otrevligheter, om jag tog siffrorna direkt. Jag kan dock icke underlåta att ur densamma nämna, att under det att arbetsledning och kontroll under år 1926 lämnade distrikts-tjänstemännen och vägkonsulenterna en bruttosumma av 362,903 kronor, har den andra sidan av saken, vägundersökningar o. dyl., endast lämnat 219,115 kronor.

Om man nu skulle våga sig på att försöka räkna ut hur pass stort det ekonomiska intresset för vederbörande ingenjörer eller konsulenter skulle bli enligt 1928 års förslag, kommer man fram till det resultatet, att de på att fortfarande få ha kvar vägundersökningar och projekteringar skulle kunna förtjäna *brutto* mellan nio- och tiotusen kronor per län. Mera blir det inte. Hela den andra delen av deras inkomster, från arbetsledning och kontroll, skulle komma att falla bort. Dessa siffror gällde år 1926, då man i alla fall kan säga, att vägprojekteringar och vägbyggnader pågingo i en utsträckning, som jag icke tror att någon av kammarens ledamöter vill förutsätta skall komma att bli mera permanent. Snarare stodo dessa vägarbeten då på sin höjdpunkt och komma hädanefter att minskas i omfattning. Med den utgångspunkten får jag därför för min del lov att säga, att det är alldeles klart, att man kommer att få rimligare proportioner på de förhållanden, som det nu var fråga om, om man går in för 1928 års förslag.

Jag tror också, att det kommer att medföra en annan stor fördel, den för-

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 40.

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

delen nämligen, att man på det sättet gör vägingenjören intresserad av att vara ute i länet och verkligen följa med sakerna. Med 1927 års förslag skulle det däremot, åtminstone som jag ser saken, ha förelegat en ganska stor fara för att vägingenjören skulle bli en expeditionsmänniska, varigenom han skulle komma ifrån sina ingenjörskunskaper och icke heller, föreställer jag mig, kunna vidmakthålla den utbildning, han har förskaffat sig.

Jag skall för övrigt i detta sammanhang bara taga ett par siffror för att det skall bli klart, vilka inkomstbelopp det här kan vara fråga om. Här finns en tjänsteman, som år 1926 haft 52,758 kronor i inkomst för arbetsledning och kontroll. Beträffande vägundersökningar finns det däremot anført så låga inkomstbelopp som 1,960 kronor och i ett fall till och med endast 619 kronor. Jag tror, att dessa siffror, jämförda med det medeltal, jag nyss tillät mig nämna, visa, att en vägingenjör icke kommer att förtjäna mera på denna sak än som kan vara tillräckligt för att stimulera hans intresse att ligga ute i länet och verkligen göra sig förtrogen med de arbetsuppgifter, som han har att fullgöra.

Härefter skall jag be att få yttra mig litet utförligare om åtminstone ett av yttrandena, som har kommit att spela en ganska stor roll i debatterna i pressen och även i utskottet. Det är det yttrande, som avgivits av Svenska vägstyrelsernas förbund. Man har ju framhållit, att detta yttrande bör tillmätas en särskild betydelse, därför att det är avgivet av den mest sakkunniga myndighet, vi ha här i landet, beträffande landsbygdens vägförhållanden. Jag tillåter mig verkligen att häremot inlägga en bestämd gensaga. Detta vägstyrelsernas förbund omfattar ju icke mer än 88 av landets 379 vägdistrikt. Härtill kommer, att vid årsmötet visade sig den hållning, som vägstyrelsernas förbunds arbetsutskott hade intagit, så litet överensstämna med den verkliga uppfattningen bland de anslutna medlemmarna, att man icke vågade låta förslaget till uttalande gå till omröstning och dessutom begränsade tiden, så att icke mer än några få minuter stodo opponenterna till buds. Jag tror, att jag vågar göra det påståendet, att ett uttalande, som avgivits under sådana förhållanden, och som efter sin framkomst mötts av en sådan kritik från de anslutna medlemmarnas sida, icke kan tillmätas alltför stort värde.

Ja, det har redan gått åtskilliga minuter, och jag har ju lovat att fatta mig kort, men det är svårt att hålla det löftet, när man i alla fall i veckor och månader hållit på med denna sak. Jag skall dock försöka att snarast möjligt bryta av. Jag nödgas dock säga några ord om den ställning, som länsstyrelserna skulle få enligt 1927 års förslag.

Jag skall därvidlag icke ingå i någon lång historia, men jag vill framhålla, att det i verkligheten nog icke skulle bli länsstyrelsen, som bleve den avgörande, utan det bleve vägingenjören i egenskap av länsstyrelsens rådgivande tekniske expert, som därvidlag komme att bestämma, och verksamheten kunde då komma att bli lagd efter minst 24 olika linjer. Om händelsevis en av de ordinarie vägingenjörerna skulle vara ledig för tillfället, så kunde det ju tänkas, att den vikarierande ingenjören skulle kunna komma med en alldeles ny princip och försöka arbeta för den. Det är därför, som jag tillät mig att säga »minst 24 olika linjer».

Herr statsrådet kommer säkerligen att i åtskilliga punkter belysa just denna sak. Jag skall för min ringa del beträffande länsstyrelsernas maktställning gentemot vägväsendet endast konstatera, att jag tror, att det är högt på tiden, att man till ett ingående studium tar upp frågan om hur mycket länsstyrelsen skall ha befogenhet att göra och bestämma. Jag skall bara taga ett enda exempel. Det finns en stor stad i detta land, som av allt att döma snart behöver en ny utfartsväg. Enligt nuvarande bestämmelser föreställer jag mig, att det i realiteten kommer att bli en enda man, som åtminstone formellt bär ansvaret

för när det vägföretaget skall sättas i gång och om denna väg över huvudet skall byggas. Kan nu detta vara alldeles riktigt, när vi nu ha kommit så långt beträffande vårt vägväsen, att vi för de stora utfartsvägarna få lägga ned kostnader, vilka, som jag tror en undersökning skulle ge mig rätt i, i många fall ställa sig nästan lika stora som för att bygga en järnväg. Jag ser på minerna hos några, att de tycka, att detta ändå är en rosenrasande överdrift, men så är alls icke förhållandet. Det är ju så, att för att få en för lastbilar och livlig persontrafik hållbar väg måste man bygga den med alldeles särskild omsorg. Den måste dessutom på det ena eller andra sättet hårdgöras. Det vanligaste är väl nu, att man antingen går in för cementbeläggning eller stensättning. I det senare fallet tror jag icke, jag överdriver, om jag säger, att de kostnader, som byggandet, hårdgörandet och iordningställandet av en sådan väg draga, komma att ställa sig närapå lika stora som att bygga en järnväg. Hur kommer nu en järnväg till? Ja, den frågan skall jag icke ingå på nu. Jag vill endast framhålla, att om det är riktigt, att frågor av stor ekonomisk betydelse böra prövas av flera instanser, måste detta vara riktigt även här, alldenstund staten kan komma att få ikläda sig i vissa fall ända upp till 90 procent av kostnaderna. Jag tycker därför för min ringa del, att det är fullkomligt orimligt att vilja ytterligare utvidga länsstyrelsens befogenhet på det sätt, som utskottsmajoritetens förslag innebär, då den pekar på 1927 års förslag. Man skulle härigenom komma fram till den situationen, att icke nog med att det praktiskt taget är *en* man, som i tekniskt avseende kommer att stå för det ensam, utan det blir också länsstyrelsen ensam, som helt och hållet kommer att bestämma med ledning av denne mans omdöme. Jag tror högt om våra teknici, men jag tror dem icke om att kunna tillämpa enhetliga principer, om de skola gå 24 stycken var för sig. Jag tror också högt om våra länsstyrelser och landshövdingar, men jag kan icke därför göra mig till tolk för den uppfattningen, att de äro ofelbara. Jag tror, att det är klokt att ha en teknisk myndighet, som ser till hur det förhåller sig med tillämpningen av principerna i de olika länen.

Jag skall som slutord, herr talman, säga, att jag tycker, att det är ganska underligt av anhängarna av utskottsmajoritetens förslag, som ju har tillkommit från de mest olika motivinställningar, att gå in för en ny utredning och bland andra skäl härför också åberopa, att myndigheterna icke blivit hörda över 1928 års förslag, när det befinner, att beträffande överbyggnaden, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, är det icke mer en enda myndighet, sagt och skrivet en enda myndighet, såvitt jag kan erinra mig, som har helt gått emot en omorganisation av själva denna styrelse. Anhängare av utskottsmajoritetens förslag! Vad vilja ni egentligen ha för ledning av myndigheternas yttranden, när ni icke taga den allra bittersta hänsyn till vad de hörda myndigheterna praktiskt taget enhälligt sagt på en vital punkt? Jag bara frågar.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till detta nu, men jag lovar att komma igen, för den händelse jag får anledning till det på grund av vad man från majoritetens sida kommer att säga. Jag har icke skjutit bort allt krutet ännu, utan det finns åtskilligt kvar. Jag skall nu inskränka mig till att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen av herr Kvarnzelius m. fl.

Herr **Persson** i Fritorp: Herr talman, mina herrar! Genom det beslut, som första kammaren för en stund sedan fattat i denna fråga, synes det mig icke vara erforderligt att taga upp någon längre debatt. Jag skall därför i detta avseende följa den föregående ärade talarens exempel, men då han i alla fall uppehöll sig rätt länge vid reservanternas synpunkter, anser jag det också böra sägas några ord från majoritetens sida.

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.
(Forts.)

Till en början vill jag säga, att när Kungl. Maj: t i årets trontal hoppades kunna framlägga förslag för riksdagen till en ny organisation av vägväsendet, trodde jag, när jag hörde de orden framföras från tronen, att Kungl. Maj: t skulle i huvudsak bygga på det förslag, som avlämnats av 1927 års sakkunniga. Jag blev därför ganska förvånad, när jag under riksdagens lopp erfor, att Kungl. Maj: t hade tillkallat nya sakkunniga för att överarbeta detta förslag. Det heter här i reservationen, att »Kungl. Maj: ts proposition bygger i avseende på vägväsendet på en av 1928 års sakkunniga verkställd överarbetning eller modifikation av 1927 års förslag». Jag vill säga, att den överarbetning och den modifikation, som här verkställts, är av den innebörd, att jag tror, att 1927 års sakkunniga själva icke kunna känna igen något vidare av det förslag, som de framlagt. Ordet modifikation, som herrarna här använda, är ett alltför lindrigt uttryck, ty det har i väsentliga delar av principiell innebörd skett en verklig omstöpning av 1927 års förslag.

Det är ju välbekant för kammaren, att bland de sakkunniga av år 1928 har befunnit sig halva fjärde avdelningen i statsutskottet, nämligen landshövding Kvarnzelius, den föregående ärade talaren och herr Johansson i Fredrikslund. Jag kan icke underlåta, herr talman, att till kammarens protokoll få antecknat det särskilda yttrande, som har avgivits av en av de sakkunniga, nämligen lands-
hövding Kvarnzelius. Jag anser nämligen detta yttrande synnerligen väl belysa frågan om hur denna sak blivit utredd. Han yttrar följande:

»Tidigare har jag i yttrande över 1927 års sakkunnigeförslag givit min anslutning till detsamma, enär jag ansåg det vara synnerligen praktiskt och medförande önskvärda förenklingar vid vägärendenas handläggning.

17 länsstyrelser, Sv. vägföreningen, Sv. vägstyrelsernas förbund, Tjänstemannaföreningen vid statens väg- och vattenbyggnader, Sv. konsulterande ingenjörers förening, Automobilklubben och Tekniska samfundet i Göteborg hava samstämmigt tillstyrkt sakkunnigeförslaget.

De invändningar, som i en del yttranden framkommit, synas mig icke vara av sådan beskaffenhet, att de bort kunna avhålla Kungl. Maj: t från att framlägga ett omorganisationsförslag rörande väg- och vattenbyggnadsväsendet i enlighet med sakkunnigebetänkandet.

Då emellertid det nu föreliggande förslaget innehåller avsevärda förbättringar och förenklingar i förhållande till nu rådande bestämmelser och då detsamma icke lägger några hinder i vägen för ett fullständigare övergående till den organisationsform, som sakkunnigeförslaget av 1927 innebär, så har jag funnit mig böra biträda det nu utarbetade förslaget.»

Jag tycker att reflektionerna över detta yttrande kunna göra sig själva, de utgöra ett kraftigt skäl för den uppfattning, jag kommit till vid frågans förberedande behandling.

Föredragande departementschefen i detta ärende har bland annat anfört, att 1928 års sakkunniga ha tillkommit i anledning av den kritik, som ägnats 1927 års förslag. Jag får då verkligen gentemot herr vice ordföranden i statsutskottet framhålla, att yttrandena från den relativt stora majoritet av myndigheter, som tillstyrkt 1927 års förslag, ha icke tillmätts den minsta betydelse av Kungl. Maj: t. Man kan rent av säga, att Kungl. Maj: t har gjort en konst i vad de ha anfört för detta förslag. Kungl. Maj: t har — förefaller det mig — tagit utslutande hänsyn till den lilla minoritet, som avstyrkt 1927 års förslag; det är en egendomlig väg Kungl. Maj: t här beträtt.

Jag skall härefter endast säga ett par ord om de skiljaktigheter, som jag anser föreligga mellan 1927 och 1928 års förslag. Båda förslagen äro eniga om att man bör anställa vägingenjörer ute i länen. Vad däremot beträffar avlöningsformen för dessa ingenjörer, skilja sig de båda förslagen högst väsentligt. 1927 års sakkunniga ville, att dessa vägingenjörer skulle vara fast avlönade, medan årets

sakkunniga och Kungl. Maj:t föreslå, att de skola ha *dels* en fast lön av 10.000 kronor plus dyrtidstillägg samt *därutöver* ersättning enligt taxa för verkställda renstakningar och vägundersökningar. Herr Anderson i Råstock talade om de stora inkomster, som de nuvarande distriktscheferna ha här i landet. Det har herr Anderson i Råstock fullständigt rätt uti, men om man anser detta system oriktigt, förefaller det mig märkvärdigt, att man nu går in för att införa ett något liknande system, om icke precis detsamma, så i alla fall mycket snarlikt. Vi ha här i landet förnärvarande 7 distriktsorganisationer och få nu i stället 24 ute i länen. Det kan hända att de extrainkomster, som dessa vägingenjörer komma att få, komma kanske, om man ser saken i sin helhet, att uppgå till samma summa, som herr Anderson ansåg vara för hög. Den oberoende ställning, som vägingenjörerna böra intaga till vägdistriktet, som jag anser vara A och O, och den oberoende ställning, som vägdistriktet böra stå i till vägingenjörerna, kommer *icke* att finnas, ifall riksdagen går in för att bifalla det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt. Av enbart detta skäl får jag säga, såsom herr statsrådet sade vid frågans behandling i första kammaren i dag, nämligen att jag anser förslaget vara oantagbart.

Vidare anser jag, att vägingenjörerna böra vara länsstyrelsens tjänstemän. Nu föreslog den kungl. propositionen, att de skola vara både länsstyrelsens och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tjänstemän. Vi ha nog litet var — åtminstone tror jag att så är fallet i denna kammare — fått i vår barndom lära oss den satsen: »man kan icke tjäna två herrar». Men enligt Kungl. Maj:ts förslag blir det ännu värre. Man skall då tjäna tre herrar och bland dem en så farlig syndare som Mammon. Jag kan icke hjälpa, att jag tror att det kommer att spela in för dessa vägingenjörer.

Reservanterna beräkna, att vägingenjörerna skola göra sig en extrainkomst på 5.000 kronor genom sitt privatarbete. Jag tror, att det är alldeles omöjligt att kunna beräkna huru mycket det kan bli. Det beror i stor omfattning på vederbörande vägingenjörers födgeni. I detta sammanhang vill jag även säga, att de utgifter, som föranledas av denna ordning, utgå av allmänna medel. När både Kungl. Maj:t och de sakkunniga tala om att deras förslag är billigare än 1927 års, så är detta blott ett antagande, som enligt mitt förmenande icke är vilande på verklighetens grundval, det är ett högst ovisst moment.

Så skilja sig vidare 1927 och 1928 års förslag däruti, att 1927 års sakkunniga gingo in för en väsentlig decentralisation av en del vägärenden från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till länsstyrelserna. I detta hänseende bibehåller Kungl. Maj:ts propositionen i stort sett den nuvarande ordningen. Ett litet vägärende, som gäller ett mindre vägföretag, för vilket erfordras bilskattemedel eller statsbidrag, måste sålunda gå den långa vägen från vägdistriktet till länsstyrelsen, ifrån länsstyrelsen till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till Kungl. Maj:t och sedan hela ruljansen tillbaka. Dessa instanser kunna möjligen komma att ökas med ytterligare en, nämligen den nu föreslagna väginpektören. För min del tror jag, att en decentralisation vid handläggningen av vägärendena är en åtgärd, som man mycket väl kan gå in för. Jag tvekar inte häri giva länsstyrelserna vidgad befogenhet. Den lokalkännedom, som våra länsstyrelser äga, kommer vid prövningen av ärendena sålunda till gagn. Jag har själv den kätterska uppfattningen, att handläggningen inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen av dessa ärenden många gånger är av mera formell än reell innebörd. Jag vill säga, att det är ett mångskriveri i sin prydno, som saknar motstycke i svensk statsförvaltning, en pappersexercis, som jag finner onödig, och som endast kan förekomma i mångskriveriets förlovade land. Med ett sådant betraktelsesätt anser jag det icke välbetänkt att gå in för ett förslag, som innebär, att man föreslår en förstärkning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i en tid, då åtskilliga av de arbetsuppgifter, som påvila denna styrelse, upphört. Jag tänker då särskilt på sådana ärenden, som röra byggande av enskilda järnvägar och

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.
(Forts.)

byggande av våra hamnar. Jag skall med hänsyn till tiden icke gå in vidare här på och jag kan i detta avseende inskränka mig till att hänvisa till vad utskottet anfört i sitt utlåtande.

Jag framställer då den frågan: Vad innebär i dag ett avslag på Kungl. Maj: ts proposition? Det behöver allenast betyda ett uppskov på ett år och det är väl ändå bättre att vänta ett år och få ett bättre förslag. Vi sitta ju i detta avseende icke direkt i sjön. Skulle Kungl. Maj: ts förslag vinna bifall här, gör det ingenting efter det beslut, som fattats i första kammaren. Om propositionen bifallits, hade frågan blivit löst i oklarhetens tecken och vi hade fört den in i en återvändsgränd, varur det säkerligen blivit svårt att få den ut.

Nu hava reservanterna, bland vilka även de tre sakkunniga befinna sig, icke vågat gå längre än att föreslå, att man inför ett provisorium på tre år. Jag vill säga, att jag hör till dem, som anse, att ett provisorium är ett oting — ett provisorium blir så ofta permanent — och jag tror, att klokheten bjuder riksdagen att taga sig en funderare ännu ett år.

Herr Anderson i Råstock yttrade, att inga myndigheter hörts med anledning av denna proposition. Jag anser det vara en mycket stor brist, att Kungl. Maj: t icke remitterat detta förslag till myndigheterna. Så har det gjorts tidigare. Jag anser gentemot vice ordföranden i utskottet, att detta är en uppenbar brist i en så pass viktig fråga som denna. Nu vill herr Anderson i Råstock bagatellisera det yttrande, som Sveriges vägstyrelsers förbund avgivit över förslaget. Ja, det torde vara svårt att kunna bilda sig en uppfattning om hur detta kungliga förslag mottagits av landets väginresserade, då ingen myndighet eller korporation varit i tillfälle yttra sig över propositionen, och detta finner jag vara en betänkelig brist.

Ja, herr talman, jag skall icke längre upptaga tiden utan ber för min del att med avslag på Kungl. Maj: ts proposition få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **Lindmark**: Herr talman! Behovet av väg- och vattenbyggnadsväsendets omorganisation är påtagligt och allmänt erkänt. Efter tillkomsten av vägkonsulentinstitutionen hava vi en dubbelorganisation på vägväsendets område, som är onödig och i en del fall visat skadliga verkningar. En viss dualism råder mellan organisationerna, och då såväl distriktsingenjörernas såväl som vägkonsulenternas avlöningsförhållanden äro baserade på enskilt förvärvsarbete såsom praktiserande ingenjörer, så har en viss konkurrens mellan dessa framträtt, som med hänsyn till att dessa även i sin nuvarande funktion ha att utöva kontroll över statsmedlens användning ej kunnat vara till vägväsendets fromma.

I både 1927 och 1928 års organisationsförslag förutsattes, att en vägingenjör skall tillsättas i varje län. Deras förnämsta uppgift skall vara att utöva effektiv ledning, tillsyn och kontroll över projekteringar, vägbyggnader och vägunderhåll och sålunda säkerställa tekniskt och ekonomiskt ändamålsenlig användning av statsmedlen samt vara sakkunnigt biträde i länsstyrelsen vid beredning av vägärendena. I 1927 års sakkunnigeförslag föreslås, att i varje län skall därjämte anställas helt statsavlönade biträdande vägingenjörer med undantag för de norrländska länen, där två à tre skola anställas. Enligt 1928 års sakkunnigeförslag skola inga statsavlönade biträdande ingenjörer anställas. 1928 års förslag synes härvidlag vara bättre avvägt, enär det kan vara ovisst, huruvida i de mindre länen något statsavlönat biträde är erforderligt. Större möjlighet att kunna undvika överorganisation synes föreligga, om man, såsom den kungl. propositionen föreslår, endast anställer en vägingenjör i varje län och överlåter åt den enskilda ingenjörspraktiken att mot fastställd taxa utföra vägundersökningar, renstakningar och arbetsledning.

1927 års förslag innebär en stark decentralisering av vägärendenas behandling.

Enligt detta förslag komma de flesta avgöranden i vägfrågor att fattas av länsstyrelserna. Enligt 1928 års förslag såväl som i propositionen bibehållas en del av dessa uppgifter fortfarande i kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Så blir t. ex. fallet med vägnslagens fördelning icke blott mellan länen utan också till varje vägföretag, kontraktsskrivning, avsyningar m. m. Jag finner vad propositionen på denna punkt föreslår vara väl avvägt. I de flesta fall torde länsstyrelserna sakna tillgång till teknisk sakkunskap med undantag av vägingenjörerna, och på så sätt blir vägingenjörernas omdöme i en hel del betydelsefulla vägspörsmål allena avgörande och bestämmande för länsstyrelsens handlande. Det är särskilt på denna punkt, som 1927 års sakkunnige gå för långt, när de lägga i länsstyrelsernas händer uppgifter, som de i regel faktiskt sakna tillräckligt skolat omdöme att självständigt handlägga. På grund härav och på det att icke vägingenjörerna skall tilldelas alltför stor maktfullkomlighet, är det enligt min mening nödvändigt, att även i fortsättningen en viss centralisering på ifrågavarande område förefinnes. Härtill kommer, att mera enhetliga principer inom vägväsendet komma att tillämpas inom rikets olika delar genom nu föreslagna bibehållande av viss centralisering än vad som blir fallet i händelse decentralisering enligt 1927 års förslag genomföres.

Redan nu klagas man i länsstyrelserna över mångsyssleriet. Än värre skulle detta klagande bli, ifall full decentralisering bleve genomförd. Även torde en del nya tjänster böra inrättas i länsstyrelserna för att kunna fylla de nya uppgifterna. Såsom mycket riktigt framhålles i den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen, komma stora svårigheter att uppstå därigenom att enstaka överklaganden av besluten om statsbidragens fördelning komma att äga rum och därigenom vålla uppskov för länets alla statsbidrag, intill dess besvaren avgjorts i högsta instans. Då anslagen fördelas av Kungl. Maj: t, är ju allt överklagande av fördelningen uteslutet, och något vidare hinder för arbetets omedelbara igångsättande föreligger icke.

På en punkt synes mig dock Kungl. Maj: ts förslag vara otillfredsställande. Huvudsakliga syftemålet med omorganiseringen av väg- och vattenbyggnadsväsendet är ju att åvägabringa effektiv tillsyn och kontroll över projekteringar samt utförandet av vägbyggnader och vägunderhåll samt säkerställa tekniskt och ekonomiskt ändamålsenlig användning av statsmedlen. Betydelsefull och krävande blir även vägingenjörernas uppgifter hos länsstyrelsen. För allt detta arbete erhåller vägingenjören en statsavlönning av omkring 10.000 kronor samt såsom bidrag till kontors-, expens- och skrivbiträdeskostnader ett belopp av 1.300 kronor. Då sistnämnda summa ej kan till fullo täcka kostnaderna härför, förutsättes, att vägingenjören skall kunna erhålla viss nettoinkomst av vägundersökningar och renstakningsförrättningar, som enligt förslaget skola kunna utföras av vägingenjören efter förordnande av länsstyrelsen. Vägingenjören skall sålunda erhålla lönefyllnad genom enskild ingenjörs praktik vid sidan av sin statsanställning. Genom denna dubbelställning såsom statsavlönad tjänsteman och såsom av enskild ingenjörspraktik ekonomisk beroende kommer vägingenjörernas egentliga och väsentliga uppgift att få stå tillbaka för dennes intresse av att kunna skaffa sig erforderliga inkomster såsom lönefyllnad. Vägingenjören bliver icke, såsom från vissa håll påståtts, genom föreslagna anordning ekonomiskt beroende av *vägstyrelserna*. Förordnande för vägingenjör att utföra vägundersökningar och renstakningar skall ju lämnas av länsstyrelsen. Men vägingenjören blir *ekonomiskt* beroende av viss sorts arbete, som icke tillhör hans egentliga arbete såsom vägingenjör. Detta beroende kommer att dela vägingenjörernas intresse och nedsätta hans effektivitet såsom statens kontrollant. Jag vill ännu en gång betona, att det är fullkomligt oriktigt, vad som påstås i de allmänna tidningarna såväl som i en del motioner, att vägingenjören skulle bli ekonomiskt beroende av vägstyrelsen. Det skulle vara förhållandet, i händelse vägstyrelsen själv ägde

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.
(Forts.)

att ge uppdrag åt vägingenjören att utföra en viss förrättning. Så är icke fallet enligt förslaget utan i och för ett sådant arbete skall förordnande särskilt utfärdas av länsstyrelsen och därmed bortfaller också detta ekonomiska beroende av vägstyrelserna men det *ekonomiska* beroendet kvarstår i alla fall. Då jag ansett denna punkt i förslaget hava stor grundläggande betydelse, har jag avgivit en motion, vari jag yrkat att vägingenjörens avlöningsförhållanden måtte så ordnas, att vägingenjören bleve helt statsavlönad och ekonomiskt oberoende. Länsstyrelsens förordnande för vägingenjören att verkställa vägundersökningar och renstakningar behöfve då icke bestämmas av hänsyn till vägingenjörens *behov* av lönefyllnad genom dessa arbeten utan av dennes *förmåga* att utföra sådant arbete utan att samtidigt eftersätta sin egentliga uppgift såsom vägingenjör. Man får givetvis förutsätta att så pass stort samförstånd måste råda mellan vägingenjören och länsstyrelsen, att länsstyrelsen måste taga hänsyn till vägingenjörens ekonomiska förhållanden, huruvida han kan klara sina utgifter för kontors-, expens- och skrivbiträdeskostnader med dessa 1.300 kronor eller huruvida han skulle behöva ett ytterligare lönetillägg. Jag misstänker, att särskilt i de norrländska länen komma dessa kostnader att stiga till flera tusentals kronor, måhända till 4- eller 5.000 kronor. Då innebär emellertid detta, att vägingenjören får lov att utföra ganska stor enskild ingenjörspraktik genom vägundersökningar och renstakningar, och detta i så stor omfattning, att, för så vitt han över huvud taget skall kunna hava ledning över dessa arbeten, hans tid och intressen komma att bli väsentligt delade. Av detta delade intresse kommer hans egentliga uppgift såsom statens kontrollant över vägväsendet och såsom sakkunnigt biträde åt länsstyrelsen att bli väsentligt lidande.

Utskottet har emellertid icke behagat taga hänsyn till denna min motion. Utskottet har fastmera menat, att man skulle pröva sig fram under ett 3-årigt provisorium. Jag finner dock, att denna fråga är så utomordentligt viktig, rent principiellt sett, och till sina konsekvenser så betydande, att jag håller före, att det är mycket olämpligt att under dessa förutsättningar försöka med ett 3-årigt provisorium. För övrigt innebär ett 3-årigt provisorium den svagheten och den olägenheten, att man anställer ett visst antal statstjänare på mycket osäkra villkor med det hotet över deras huvuden att efter dessa tilländagångna 3 år finna sin anställning väsentligt rubbad. För dessa statstjänare innebär detta ett obekant x uti deras anställning, vilket icke kan vara till båtnad. Jag beklagar, att propositionen skulle behöva lida av denna stora svaghet, och jag beklagar också, att utskottet icke kunnat vidtaga den av mig begärda utredningen och komplettera förslaget, under vilket förhållande jag kunnat yrka bifall till förslaget. Visserligen föreligger här en reservation till utskottsbetänkandet, som i väsentlig mån fastställer mina önskemål på detta område, men då det givetvis icke tjänar någonting till att yrka bifall till reservationen, har jag ingenting annat att göra än att yrka avslag på det föreliggande förslaget och bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen **Hamilton:** Herr talman! Från åtskilliga vägstyrelser inom olika delar av landet hava klagomål framförts mot det sätt, varpå väg- och vattenbyggnadsstyrelsen handlägger vägärendena. Anledningen till att dessa klagomål äro berättigade får väl sökas däri, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen arbetar under alltför tunga former och att vägärendena äro alltför mycket centraliserade. Hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lära — såvitt de uppgifter äro riktiga, vilka jag erhållit, något som väl knappast bör betvivlas — till följd därav, att denna styrelse är så överbelastad med arbete, att den icke i rimlig tid hinner utföra detsamma, en hel del anslag, som avse nybyggnader och vägförbättringar — således icke sådana, som avse endast underhåll — överförs från ett budgetår till ett annat, detta fastän vägstyrelserna hava gjort sina

förslag fullt färdiga och detta även i sådana fall, då arbetslöshet rått och man ingenting annat begärde än att kunna sätta arbetet i gång. När sådana förhållanden äro rådande, kan man väl fråga, om det icke vore skäl i att decentralisera handhavandet av vägväsendet. Skulle man icke kunna tänka sig, att länsstyrelserna, som ju äro inne i ortsförhållandena, på ett mera kompetent sätt skulle kunna handlägga dessa ärenden? Länsstyrelserna veta mycket bättre, vilka vägar äro av behovet påkallade, och de kunna naturligtvis vida bättre än väg- och vattenbyggnadsstyrelsen följa med och tillse, att arbetena bedrivs på ett ekonomiskt sätt. De kunna vidare mycket lättare granska de kontrakt, som skola träffas med entreprenörerna. Få de så en tekniskt utbildad man vid sin sida, kunna de också lösa de tekniska frågorna. Det synes mig, att man skulle kunna få beslut i vägenrendena vida fortare fattade, därest länsstyrelserna finge taga hand om dessa spörsmål. Härigenom förenklades alla de frågor, som röra vårt vägväsen. Jag håller därför före, att en decentralisation av vägfrågornas handläggning är av nöden påkallad. Därför finner jag, att utskottet har rätt i det förslag, som det framställt. Då väg- och vattenbyggnadsstyrelsens arbeten med järnvägarna mer och mer komma att minskas och, som man väl får hoppas, någon gång även arbetena med vägbyggande komma att begränsas, sedan de flesta vägarna kommit till stånd, och således väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhetsområde betydligt beskäres, förefaller det mig orimligt att öka detta ämbetsverks personal i stället för att tvärtom söka minska dess personalbehov.

Alla skäl synas mig tala för ett avslag å Kungl. Maj: ts förslag och ett bifall till utskottets. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Detta ärende har åtminstone i fråga om statsutskottsbehandlingen varit något egendomligt. Jag har aldrig hört, att statsutskottet voterat om ett ärende klockan tolv på natten. Redan det visar, att det blivit grundligt gnuggat på alla kanter. Jag får lov att säga, att jag i denna fråga står någorlunda som centerman. Jag tror icke riktigt på de där ytterlighetsriktningarna i fråga om väg- och vattenbyggnadsväsendet, d. v. s. beträffande frågan huruvida organisationen i sin helhet skall förläggas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller till länsstyrelserna. Jag ser nämligen frågan icke blott från det allmännas synpunkt. Det är huvudsaken, det erkänner jag så gärna. Men i denna fråga kommer det också något annat till, och det är de stackars väghållningsskyldige. Jag kan icke neka, att när jag hörde den långt utdragna debatten i statsutskottet, fann jag, att det var egentligen ingen, som hade en tanke på att, om organisationen arbetar illa, partiskt eller på något annat sätt dåligt, så är det, oavsett om den koncentreras på det ena eller det andra sättet, dock de väghållningsskyldige, som få betala nöjet. De andras bidrag äro något så när fixerade. Men de väghållningsskyldige få betala det till sist, hur det går. Och när jag sett, vilken gruvlig oförståelse mot de väghållningsskyldige, som funnits särskilt hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, är det icke märkvärdigt, om jag blivit mycket betänksam, när jag konstaterat, att den skulle ha hand om alla dessa ärenden å olika orter. Jag tror mig också utan överdrift kunna säga, att den kungl. propositionen icke var riktigt väl genomtänkt i alla de delar, som den berörde. Man kan nog säga, att tjänstemännen, d. v. s. dessa vägingenjörer, skulle kunna förrätta en hel del av arbetet, när det gäller anläggning av nya vägar och omläggning av gamla. Det är icke tu tal om den saken. Vi hava ju exempel på statstjänstemän, som icke hava så synnerligen hög lön men som också skola sköta sådana saker mot taxa, och det går icke så illa. Jag tänker icke närmast på lantmätnarna, men jag kan taga lantbruksingenjörerna. Men det är den skillnaden, att dessa lantbruksingenjörer sköta allt, som förekommer inom

*Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.*

(Forts.)

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

deras distrikt, medan här i den kungl. propositionen förutsatts, att vägingenjörerna skulle sköta en del och andra också en del. Då kommer det ovillkorligen att skära sig tämligen fort; ty ponera, att ett vägförslag utarbetades av en utomstående ingenjör och det skulle prövas eller åtminstone undergå en överprövning av vägingenjören, är det klart, att om förslaget vore litet underhålligt här och var i fogarna samt vägingenjören gjorde sina anmärkningar, så komme det den blixtnabba gensagan, att han naturligtvis gjort sina anmärkningar bara för att han icke fått göra förslaget själv. Jag tror, att frågan om arbetena och vem, som skall göra dem, bör lösas i sin helhet, antingen så, att respektive vägingenjör skall utföra dem i deras helhet, vilket jag tror vara möjligt, eller så, att vägingenjörerna bliva blott och bart kontrollanter. Ty det kommer helt säkert aldrig att gå väl i fortsättningen, om vägingenjörerna skola vara litet av varje, d. v. s. både utarbetande och kontrollerande. Det är det ena skälet.

En annan sak är också litet oklar. Det är, att när man skall lägga en dubbel lönelinje för vägingenjörerna enligt Kungl. Maj: ts förslag, är det ovillkorligen en brist, att man icke får se den taxa, efter vilken de skulle arbeta. I det fallet hade vi för ett par år sedan före frågan om löneroglering för provinsialläkarne, som ju hava både statslön och arvode efter taxa på samma gång. Men den gången var taxan framlagd, och vi gnuggade den grundligt. Således, skola dessa befattningshavare avlönas på båda sätten, skall också taxan framläggas, så att vi kunna se, vad vi besluta.

Sålunda tror jag, att det är möjligt att klara upp denna sak på endera linjen: antingen helt för det ena eller helt för det andra systemet. Men man blev litet betänksam, när man såg, att 1927 års förslag, som jag skulle vilja kalla för landshövdingförslaget, upptog för hela landet 53 kontrollerande ingenjörer, medan 1928 års förslag sedermera kommer och för hela riket upptar 24 ingenjörer, som skola både kontrollera och uppgöra själva förslagen. Dessa olikheter kunde jag icke få att gå ihop, ty det är omöjligt. Man måste hava skjutit över målet på någotdera hållet, eller kanske man gjort det på båda. Jag tror, att man bör titta på denna sak en gång till för att få frågan klarlagd.

En mycket stor roll spela ju i dessa tider de där arbetena med att göra slitbana o. d. De kosta en oerhörd massa pengar. Det är icke tu tal om, att de måste göras under stark kontroll och grundligt överinseende. Det är jag den förste att medgiva. Jag tror också, att det är av största vikt, att man litet grand får fästa sig vid, hur mycket de vanliga årliga underhållen å vägarna gå till, ty i längden spränges det hela sönder, om man går fram på det sättet, att man icke tar den minsta hänsyn till vad de väghållningsskyldige få betala i vägskatt för underhållet utan blott vill inlägga alla krafter på att man skall bygga om vägarna med bilskattemedel. Jag tror, att Kungl. Maj: t är tvungen att taga litet hänsyn till dessa saker, när ett nytt förslag kommer att framläggas. Mitt ideal att lösa denna fråga ligger på den punkten, att man skall icke lägga det absoluta avgörandet vare sig uti väg- och vattenbyggnadsstyrelsens eller i länsstyrelsernas hand utan söka att något balansera dem mot varandra. Man skall decentralisera dessa saker mera än 1928 års förslag gjort. Det kan ske, och då kunna sakerna avgöras snabbare. Däremot tror jag icke, att det går lyckligt i fortsättningen, om man helt och hållet går den väg, som, såvitt jag kan bedöma, 1927 års förslag syftar till, nämligen att det skall vara länsstyrelserna, som utan vidare få klara upp frågorna i deras helhet. Detta system vågar jag beteckna som tämligen ojämnt. För det andra fruktar jag för, att man kan komma ur askan i elden med denna sak, ty en biträdande, med utomordentlig kraft och viljestyrka försedd vägingenjör vet antagligen att driva det så långt, att det icke hjälper, hur mycket än vägstyrelserna streta emot, utan det enda, man har att göra på vägstämorna, är att votera vägskatten och betala den. Som sagt, det är min bestämda övertygelse, att man får verkligen hava detta litet grand i

åtanke, när ett nytt förslag lägges fram, ty eljest går det hela säkert icke väl i fortsättningen.

Nu är det klart, att detta förslag, att man skall taga det som övergångsförslag under en tid av tre år, är något bestickande. Men jag kan icke se annat än att om man gör det så centraliserat som förslaget i alla fall innebär särskilt därutinnan, att den centrala myndigheten, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, skulle klara upp allt, så är det där talet, att man så lätt kan slå in på en decentralisation, om man skulle finna det bättre om tre år, stridande häremot. Ty då har man den centrala styrelsen så uppbyggd som den skall vara för att kunna sköta dessa saker med en central organisation. Då är det riktigt centraliserat.

Ja, det är de skäl, som bestämt mig. Jag tror, att det är möjligt, att ett bättre förslag kan framkomma, men jag vill icke sticka under stol med, att om jag skulle hava varit tvungen att taga antingen 1927 års förslag eller 1928 års förslag, så hade jag nog nödgats välja det senare, ty jag tror, att man sköt så betydligt över målet i 1927 års förslag, att man får lov att jämka åtskilligt på detsamma. Men däremot är jag likafullt övertygad, att det vid närmare övervägande och avvägande mellan intressena bör kunna framläggas ett bättre förslag än 1928 års förslag. Jag vill emellertid understryka, att jag icke vill känna mig bunden av hela den motivering, som utskottet kommit till, ty där äro nog åtskilliga saker, som sväva väl mycket i det blå. Men man kan icke skriva var sitt förslag. Jag hade tre att välja på. De tillfredsställde mig icke. Men då jag ville hava en ny utredning, var jag tvungen att taga det, som gick på avslagslinjen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på hemställan av herr talmannen att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.32 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.
(Forts.)

Tisdagen den 29 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Ang. ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet. Herr talmannen anmälde till fortsatt behandling statsutskottets utlåtande, nr 165, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet jämte i ämnet väckta motioner; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

(Forts.)

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Till en början skall jag tala litet om den renlevnad, som man vill försöka införa i det politiska livet beträffande vilka människor, som kunna vara lämpliga att taga med i en utredning. Herr Persson i Fritorp räknade samvetsgrant upp de tre syndare från statsutskottets fjärde avdelning, som hade varit med om överarbetningen av 1927 års förslag, och det är det som givit mig anledning till att, i synnerhet som denna sak har spelat en rätt stor roll i debatten, be att få till kammarens protokoll antecknat, att nyligen har här i kammaren, utan att någon knystat, tagits ett förslag, byggt på ett yttrande från statsutskottet, som i sin tur föregåtts av behandling inom första avdelningen. Ingen av herrarna fann där anledning att reagera, fastän det låg till ungefär på samma sätt. Det var åtminstone två av avdelningens ordinarie ledamöter, som hade överarbetat saken; de hade intagit precis samma ställning som herr Kvarnzelius och undertecknad inom avdelningen. Det var om den saken.

Medan jag är inne på detta kapitel, kan jag icke neka mig att peka på vilka underbara konsekvenser det skulle föra till, ifall man skulle ta sådana utgångspunkter till intäkt för ett avslag på ett av Kungl. Maj: t utarbetat förslag. Jag vill passa på att erinra om, hurusom man inom alla partier med största sorgfällighet har försökt, låt oss säga beträffande kommunalskattefrågan, att få in personer, som deltagit förut i utredningen, i respektive utskott. Jag kan erinra om, huru det var med skolfrågan, och jag kan erinra om, huru det var med försvarsfrågan, vid alla tillfällen, då dessa frågor varit under behandling. Jag kan icke neka mig nöjet att påpeka, att när vi hade egnahemspropositionen till behandling, hade man nöjet att bland utskottets ledamöter räkna sådana, som deltagit i föregående behandling, o. s. v. Jag skulle kunna hålla på en liten stund till med att räkna upp, men jag antar, att det är onödigt. Om herrarna äro angelägna om att införa sådana renlevnadsprinciper, då lärer det bliva nödvändigt att t. ex. ur andra avdelningen i statsutskottet mönstra ut både professorer och nuvarande och f. d. lärare vid behandling av undervisningsfrågor, ty det blir eljes precis på samma sätt en stötsten för detta känsliga samvete, som nu på sistone kommit att uppträda i dessa frågor.

Jag skall icke ironisera längre utan skall säga som det i själva verket är, att det är praktiskt taget omöjligt att kunna undvika, därest man vill hava en sakkunnig behandling av en fråga, att söka intressera folk, som i fortsättningen kunna antagas få med dem att göra, eller som i sitt föregående hava

haft anledning att syssla med ifrågavarande spörsmål till den grad, att man kan anse dem såsom i viss mån sakkunniga. Det är den enkla sanningen, och från den viker jag icke, om det göres aldrig så många uttalanden om huru dåligt det är ställt, då man börjar taga några stycken från en avdelning för att förbereda ett kungl. förslag. Jag gratulerar förresten den regering, som skulle tillämpa dylika renlärlighetsprinciper, och jag skall icke glömma av de anmärkningar som gjorts i det fallet, och om jag har hälsan och får leva och får ha den förmånen eller olyckan, vad man nu skall kalla det för, att få vara med i denna församling, så skola vi nog tala om detta litet mera, fastän från andra utgångspunkter på samma gång.

Sedan har det förts fram i debatten och i utskottet i synnerhet en sak till, och det är den omständigheten, att det nu är så sent på riksdagen. Jag vill då, för att icke något skall bliva fördolt, anförtro också till kammarens protokoll, att när vi reste hem till påsk hade vi på fjärde avdelningen denna proposition i läxa för att sätta oss in i den, och det är alltså icke möjligt att göra gällande, att frågans läge nu skulle bero därpå, att behandlingen förekommit så sent, utan jag överlämnar åt herrarna att fundera ut, vad som vållat, att den icke förrän nu på sista tiden kommit på kammarens bord. Några vidare detaljer anser jag mig därvidlag icke böra gå in på, men jag vet, att jag står på den sidan, som icke behöver förebrå sig något åtminstone.

Här har det talats om den dubbelställning, som tjänstemännen skulle komma att intaga, och det har talats därom särskilt från herr Lindmarks sida, att dessa tjänstemän skulle komma att få en statsanställning på osäkra villkor. Det var det stora x-et, som han behagade uttrycka sig. Jag skall be att få engagera herr Lindmark för den uppfattningen, när vi komma till andra frågor. Det är första gången jag haft nöjet konstatera, att han för sin del och över huvud taget det parti han företräder haft någon känsla för den saken, men det kanhända, att det är bara när det passar, som han lägger an sådana synpunkter. I det avseendet vill jag säga, att vi dock hava ett näraliggande exempel, nämligen länsarkitekterna, som äro anställda bara på 3 år. De äro anställda i byggnadsstyrelsen, äro byggnadsstyrelsens tjänstemän men tjänstgöra även de ute på länsstyrelserna. Jag tycker, att parallellen i det fallet är ganska väl funnen, eftersom man här gått in för att från reservanternas sida ge Kungl. Maj:ts förslag en räckvidd av tre år och följaktligen också icke vill lämna förordnande för vederbörande vägingenjör på längre tid. Det kan ju också måhända förtjäna att i detta sammanhang nämna den lösliga organisation, som finnes redan nu, och, om jag icke är alltför dåligt underrättad, få de nuvarande väkonsulenterna icke förordnanden på mer än ett år i sänder. Vi äro således icke på främmande väg, och förresten tror nog icke någon i kammaren, att den lilla samlingen reservanter är känd precis som några som flyga iväg hur som helst, utan de äro rätt betänksamma. Jag tror icke, att någon tänker sig, att vi gett oss ut på en gungfly i detta avseende. Vi giva exempel och sådana exempel, som passa i sak att anföra för den anordning, som här är föreslagen.

Sedan kan jag icke förstå, att herr Persson i Fritorp och utskottsmajoriteten i övrigt icke kunnat lämna det allra minsta grad av erkännande åt det faktum, att den inkomst, som man nu haft bland distriktschefer, ingenjörer och väkonsulenter av arbetsledning och kontroll, blivit *helt och hållet* bortskuren. Det är dock den största posten, och jag vill passa på i detta sammanhang att säga, och jag har icke anledning att taga tillbaka det, att det är just på arbetsledningen och kontrollen, om dessa stora summor hava förtjänats, och jag vågar tillägga en sak, som kanske låter litet fräck men som jag tror icke många skola kunna bestrida, och det är den, att inkomsten har åstadkommit med minsta möjliga arbete från vederbörande. Vad som här föreslagits från reser-

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

vanternas sida, d. v. s. från Kungl. Maj:ts sida också, det är ju, att dessa personer skulle få behålla en minimidel av sina möjligheter till inkomster, men de skola utträta ett verkligt arbete för denna minimiinkomst. Det kan vara ganska nyttigt att slå fast den saken också, förmodar jag.

När man sedan från flera håll talat om här, att man behåller det gamla skrivardömet och att det går så långsamt att få något fastställt, då är det precis, som om det gällde att taga upp ett vägförslag i denna vecka och få det i full gång till framåt midsommar. Det är ju i stället rakt tvärt om, det är på det sättet, att det tar ett ganska långt och mödosamt arbete i många fall att få ett vägdistrikt över huvud taget att reflektera på att försöka få en ny väg till stånd eller ens en omläggning. Det är nog på det sättet, att det kommer icke att bli, lika litet som hittills, någon överbelastning av arbete just därför att det är så förskräckligt brätt, och i anslutning till vad jag sade förra gången jag hade ordet upprepar jag, att jag tror icke, att det är någon som skulle vilja göra gällande, att vägbyggandet, d. v. s. nybyggnad och ombyggnad, skall kunna fortgå åtminstone i raskare tempo än vad som varit fallet 1926. Jag skall, trots allt rabalder, som förts om den saken, att det blir så ofantliga inkomster därför att det är så mycket nya och ombyggda vägar, som skola komma till stånd, be att få hänvisa till statistiken för år 1926, av vilken det framgår, att siffran icke alls är avskräckande. Medan längden av allmänna vägar inom distrikten, själva landsvägarna, år 1919 utgjorde 19,288 km. så finnes det, att de tack vare omläggningar och annat år 1926 utgjorde 19,204. Där hava vi alltså, såvitt jag kan göra vanlig subtraktion, t. o. m. gått tillbaka, men det har överförts på annat konto av anledning, som jag icke här skall redogöra för, för tillfället åtminstone. Det finnes, att medan bygdevägarna år 1919 utgjorde 45,339 km. så uppgingo de år 1926 till 52,069 km. Alltså, man har minskat under rubriken landsvägar med 84 km. under denna tid från 1919 till 1926 års utgång, men man har ökat under rubriken bygdevägar med 6,730 km. Om nu denna statistik icke är rättvisande, kan jag icke göra något däråt, det är i alla fall ett officiellt papper, och jag tror man har anledning att lita något mera på densamma än på vad som exempelvis framkommit i allehanda tidningar i form av beställda intervjuer eller på annat sätt åstadkomna inlägg. Jag vägar alltså med stöd av detta siffermaterial vidhålla, att det icke finnes möjlighet att tänka sig, att det skulle kunna bli så stora saker, som kunna komma ifråga som förtjänst på de områden, som äro kvarlämnade här för vederbörande. Jag nödgas än en gång säga, att det är ändock icke vägstyrelsen som sådan som bestämmer, utan det är länsstyrelsen som lämnar förordnande för vederbörande ingenjör.

Det har emellertid också talats om pappersexercis. Ja, det talades i utskottet om huru det gått till i ett faktiskt fall. Det befanns nämligen, att det skickats två brev från ett vägdistrikt, det ena till respektive länsstyrelse och det andra till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Det som gick till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kom igen på tre dagar, men det som gick till länsstyrelsen i det egna länet, dröjde lika många veckor. Vad säga herrarna om en sådan Kungl. Maj:ts tågordning på landet? Här i huvudstaden är det verkligen icke så farligt. Det är bara ett exempel bland de många, och det visar också på sitt sätt, att de fördelar, som man vinner genom att söka komma förbi de centrala myndigheterna, äro ganska minimala. Det har icke tryckts med något vidare eftertryck på en omständighet, den nämligen, att när man lämnar avgörandet på sätt som föreslagits i 1927 års förslag åt länsstyrelserna, så är det ju på det sättet, att överklagande kan ske hos Kungl. Maj:t, och följden av det återigen blir icke, att man får saken klar på någon viss kort tid utan tvärtom, att det kan draga ut i årtal, innan man får hela frågan i vederbörlig ordning avgjord. Det är icke någon fördel det heller enligt mitt

sätt att draga konklusioner av de givna förutsättningarna. Sedan har man talat om kontraktsskrivning. Ja, men herrarna få väl i alla fall medgiva, att efter-som det under hela denna period 1919—1926 icke har byggts mer än omkring 6,000 km. vägar, så torde, om man delar upp detta på landets 379 väghållningsdistrikt, det icke bliva så många ärenden om året som behöva avgöras, alldenstund det icke blir över hela riket mer än 1,000 km. om året med den forcerade takt, med vilken ny- och ombyggnader av vägar pågått just nu. Det torde med all säkerhet, bliva på det sättet, som det också upplysts i utskottet, att det för vägdistriktet kan komma i fråga två eller tre, ibland kanske icke något vägförslag om året. Att då draga in frågan om, huru mycket det blir försenat, därför att man skall få kontrakten behandlade av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, det tycker jag är att göra en kamel av en mygga, det får jag lov att säga.

Medan jag i alla fall har ordet här för att hålla upp tiden för nästa talare, så att han får en mera välbesatt kammare att tala till, så kan jag icke neka mig nöjet att läsa upp, så att det verkligen kommer in i kammarens protokoll, något som fått en viss berömmelse här i pressdiskussionen och i avdelningens och utskottets diskussion. Det kan då verkligen bliva klarlagt en gång för alla, huru utomordentligt starka och bärande skäl det finnes i en mycket omtalad reservation. Det heter på det sättet: »Särskilt yttrande av de sakkunnigas ordförande. I en detalj är jag av annan mening än de sakkunnigas majoritet. Utan att lägga alltför stor vikt vid frågan huruvida vägingenjören bör betraktas såsom länsstyrelsens eller väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tjänsteman, anser jag dock övervägande skäl tala för det förra alternativet. Vägingenjörens hela verksamhet blir förlagd till länsstyrelsen; det blir därför också länsstyrelsen, som disponerar över hans tid och arbetskraft. Vid sådant förhållande vore det enligt min mening en organisatorisk oformlighet, om vägingenjören skulle i tjänsten vara direkt underställd väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Och denna oformlighet skulle kunna draga med sig reella nackdelar. Givetvis bör vägingenjören i tekniska och tekniskt-ekonomiska frågor vara bunden av direktiv och anvisningar, som meddelas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Men denna sak kan säkerligen ordnas på fullt tillfredsställande sätt, även om vägingenjören i likhet med de nuvarande vägkonsulenterna inordnas i administrationen såsom en länsstyrelsens tjänsteman. Skulle detta förslag bifallas, bör vägingenjör förordnas av Kungl. Maj:t på länsstyrelsens förslag, sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen yttrat sig över de sökandes kompetens, varjämte en och annan jämkning i de sakkunnigas förslag i övrigt härav skulle bliva en följd.» Det är ordförandens för 1927 års sakkunniga särskilda yttrande.

Vad gäller den sista punkten i hans reservation så är den ju tillgodosedd i Kungl. Maj:ts förslag, därigenom att vägingenjören skall tillsättas efter gemensamt förslag av länsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och vad beträffar det som yttrats i reservationen, att han i fråga om de tekniska och tekniskt-ekonomiska frågorna skall vara bunden av direktiv, som lämnas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, så skall jag verkligen tillåta mig fråga: Vad tror utskottsmajoriteten att vägingenjören över huvud taget skall hava till uppgift, skall han vara en teknisk-ekonomisk tjänsteman, eller skall han vara lät oss säga en revisor eller något sådant? Det kanske är att resonera alldeles för enkelt, men för min del har jag verkligen den uppfattningen, att vägingenjören skall vara en i tekniska och ekonomiska frågor beträffande vägväsendet erfaren tjänsteman och ingenting annat. Han är följaktligen redan med den reservationen bunden av de direktiv, som han får från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och jag vågar tillägga: han *skall* också vara bunden av dessa, därför att hans uppgift är huvudsakligen av den naturen.

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.
(Forts.)

Sedan skall jag verkligen be att få efterlysa, vad det är för motiv, som hava talat för att det skulle vara en organisatorisk oformlighet, om vägingenjören skulle i tjänsten vara underställd väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Jag är van för min del, att om jag försöker påstå något, så får jag också försöka ge någon förklaring till, varför det förhåller sig på det sättet, men här hava de sakkunnigas ordförande endast sagt, att det är så, och han intar naturligtvis en sådan ställning ins blaue, att det icke behövs någon bevisning, men jag tillåter mig i detta sammanhang att efterlysa den i alla fall, och detta i all synnerhet som han ju själv sagt, att han icke fäster alltför stor vikt vid frågan, huru det skall vara ordnat med vederbörandes tjänstgöring. Nå, den saken behöver jag icke svara för, eftersom jag icke tillhör utskottsmajoriteten och eftersom jag icke begagnat mig av den reservationen på något sätt.

Så är det en annan sak, som jag skall be att få i all hövlighet fråga utskottsmajoriteten om. De säga här på sid. 24: »Inom utskottet har väckts förslag om att i huvudsak tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag men endast för en tid av 3 år.» — Men sedan så skola ni vara snälla och höra på noga fortsättningen: »Häri genom» — alltså om det skulle ordnas på 3 år — »skulle emellertid, såsom redan påvisats, fortfarande de tunga formerna för vägärendenas handläggning till stor del bibehållas samt ett olämpligt organisatoriskt system komma i tillämpning. Med hänsyn härtill o. s. v.» Det är likadant på den punkten som i den reservation som jag nyss läste upp. Man gör ett påstående och därför att man är så många, så antar man, att man icke behöver leda i bevis, varför den omständigheten, att man föreslår tillämpning av Kungl. Maj:ts förslag på 3 år, skall åstadkomma så kraftiga verkningar. Det finnes icke ett ord därom i utskottets betänkande. — Men det blir bättre ändå. Sedan på sid. 25 talar man om att det icke kan vara lämpligt att vidtaga något beträffande väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — det är kanske lika bra, att jag läser upp det: »Vid sådant förhållande kan det icke vara lämpligt att nu inrätta tre väginpektörstjänster och en broinspektörstjänst samt uppflytta byrådirektören å administrativa byrån till byråchef och verkschefen till generaldirektör. Enligt utskottets mening bör i avseende på väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke vidtagas förändring, förrän erfarenhet vunnits om den nya lokala organisationen och dess återverkningar på den centrala styrelsen.» — Men så kommer det allra dråpligaste, som man anser sig kunna skriva från utskottsmajoritetens sida, där man utan tillstymmelse till uppgifter och bevis säger så här: »Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bör tills vidare kunna med sin nuvarande personalorganisation fullgöra sina ämbetsåligganden och däribland även de inspektioner i länen, som med de nya tjänsterna åsyftas. De distriktstjänstemän, som vid den lokala omorganisationen bliva övertaliga, böra också av styrelsen kunna anlitas för sådana arbetsuppgifter.»

Hör nu, med förlov sagt: vad är det för nonsens, som herrarna skriva här? Herrarna vilja ha 1927 års förslag i allt väsentligt. Det är icke fråga om att draga in vid den lokala organisationen, utan herrarna vilja ju där hava mera än Kungl. Maj:t. Det har ni sagt så uttryckligt, att man icke kan komma ifrån det, enligt mitt sätt att läsa. Och sedan säger majoriteten, att man skall icke vidtaga någon förändring inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, förrän man fått erfarenhet. Men den vilja herrarna vinna på det sättet, att man nu skall avslå Kungl. Maj:ts förslag, alltså, enligt mitt sätt att resonera, icke få några andra erfarenheter än dem, man redan har. Det är, med förlov sagt, ett kostligt sätt att bevisa riktigheten av sin ståndpunkt.

Men det kommer att bli bättre än. Sedan man fått denna erfarenhet, så kommer man och säger längre ned på sidan 25 på följande sätt: »Enligt utskottets mening kunna starka skäl anföras för att i stället upprätta en väginspektion och en järnvägsinspektion med en i förhållande till nuvarande

väg- och vattenbyggnadsstyrelsen avsevärt reducerad personal. Dessa spörsmål torde böra närmare prövas vid den utredning, som utskottet ifrågasatt.» Det är verkligen i högsta grad förvånande att finna, att män sådana som herr Olsson i Kullenbergstorp och herr Swen Persson i Fritorp, som i vanliga fall brukar hysa — jag vet icke om jag vågar använda ett så starkt uttryck, men något som närmar sig en panisk förskräckelse för nya ämbetsverk, nu här ha utan reservation skrivit under ett sådant betänkande med förslag att skapa två nya ämbetsverk i stället för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Och jag förmodar, att det icke räckte med detta, utan vi finge väl även ha ett tredje för att taga hand om det, som blir över, sedan man givit väginspektionen och järnvägsinspektionen en särskild organisation vardera. Jag kan verkligen icke läsa ut det på annat sätt, än att herrarna, de sjuutton, som stå för utskottets betänkande, lyckats samla ihop från var sin utgångspunkt var och en sin speciella lilla motivering och så kommit fram, lyckligtvis till ett gemensamt resultat, nämligen att icke nu göra någonting. Det är kontentan av det hela, såvitt jag förstår. Men om det återigen förhåller sig på det sättet, så begriper jag icke, huru den kommunikationsminister skall vara beskaffad, som med ledning av vad utskottet skrivit och riksdagen med all sannolikhet behagar skriva skall kunna lämna några direktiv för huru det skall vara. Ty å ena sidan skall man spara folk, enligt vad jag nyss läst upp, och å andra sidan skall man enligt 1927 års förslag öka ut den lokala organisationen högst väsentligt. Man skall vidare låta väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vara, som den är, tills man vunnit erfarenhet. Och sedan man vunnit denna erfarenhet, skall man klyva väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i minst två, möjligen tre olika ämbetsverk. Jag säger, som jag sade förut, jag förstår icke, hur det skall bli möjligt att ge några direktiv, åtminstone om det skall ligga någon ledning i det, som utskottet här skrivit ned. Men jag överdriver kanske. Det har måhända aldrig varit meningen, att det skulle vara några direktiv. Utan man får i stället försöka åstadkomma, icke en sådan förkastlig utredningskommitté med tre personer från fjärde avdelningen och två utomstående, utan en kommitté, där alla de sjuutton från statsutskottet, som bilda utskottsmajoriteten här, få komma med och var och en dra sitt strå till stacken. Då är det möjligt, att det blir så, att man verkligen kan få alla olika synpunkter prövade. Med mindre lär det väl icke gå.

Men som jag nu ser, att kammaren är nära fulltalig och nästa talare med otålighet väntar på att också få ordet, skall jag låta anstå med vad jag ytterligare kan ha att säga för att komma med det litet senare. Jag tror, att vad jag sagt är tillräckligt för att visa, att utskottsmajoriteten icke på ringaste sätt lyckats tränga igenom problemet och komma underfund med, hur den vill hava det. Och när icke utskottsmajoriteten vet, hur den vill hava det, hur i herrans namn skall riksdagens majoritet då veta, hur den skall ställa sig?

Vidare anförde:

Herr **Hagman**: Herr talman! I egenskap av motionär befinner jag mig i den lyckliga belägenheten att hava fått min motion helt bifallen av statsutskottet. Jag har alltså ingen anledning att här hålla något begravningsstal över min motion. Men jag skulle gärna vilja framföra några synpunkter utöver dem, som i motionen äro angivna, beträffande detta spörsmål.

För min del har jag kommit i beröring med dessa spörsmål genom mitt arbete i statens arbetslöshetskommission, där vi ju sysslat en hel del med vägbyggande i vårt land. Det är då två principer, som jag anser, att man måste mycket starkt hålla på, när man skall genomföra en förändrad organisation av vårt vägväsen. Och dessa två principer äro framför allt att få de lokala tjänstemännen på detta område att stå fullt självständiga gent emot

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 40.

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

andra intressen, och, för det andra, att få till stånd en sådan ordning, att det blir möjligt att snabbt komma till ett resultat beträffande dessa våra vägförfrågor. Det sistnämnda har en mycket stor betydelse för arbetsmarknadens vidkommande, speciellt vid en tidpunkt som den nu föreliggande, då arbetstillfällena äro synnerligen begränsade.

Beträffande den förstnämnda principiella ståndpunkten, att man bör se till att få dessa tjänstemän att stå helt och hållet fria emot obehöriga sidointressen, fästes min uppmärksamhet på detta sakförhållande för åtskilliga år sedan, närmare bestämt då arbetslöshetskommissionen gick i författning om att åtaga sig sitt första stora vägbygge i södra Sverige. Det var vid det tillfället icke möjligt, som sedermera skett, att få kostnaderna för den s. k. arbetsledningen och kontrollen övertagna av vederbörande vägstyrelse, utan kommissionen måste helt och hållet ikläda sig att erlægga dessa kostnader. Och dessa uppkommo på det sättet att vederbörande distriktschef hade betingat sig ett arvode för arbetsledning och kontroll av 3.5 % på den beräknade kostnadssumman jämte rese- och dagtraktamenten vid de resor till arbetsplatsen, som han bestämde sig för att göra. Då detta vägarbete var kostnadsberäknat till 406,600 kronor, så kom kostnaden för denna s. k. kontroll- och arbetsledning att för detta arbete uppgå till icke mindre än 18,000 kronor i runt tal. Vid sidan av de två tredjedelar av kostnaden, som utgick av statsmedel för detta vägarbete, utgick sålunda därtöfver till denne distriktstjänsteman 18,000 kronor i kontroll- och arbetsledningsarvode. Detta medförde, att det från kommissionens sida gjordes en framstöt både hos respektive länsstyrelse och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Och denna anordning blev sedermera ändrad dithän, att man kom ifrån dylika utbetalningar av statsmedel till dessa distriktstjänstemän. Jag tror för min del, att det är ytterst viktigt, när man nu skall omorganisera väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och dess lokala arbetskrafter i orterna, att den principen fasthålls, att dessa tjänstemän skola stå helt och hållet fria och obundna. Och när man gör gällande, att 1928 års förslag har tillgodosett den principen, så vågar jag gent emot herr Lindmark på det bestämdaste bestrida, att så är förhållandet. Det är visserligen sant, att man tagit bort arvoden för s. k. arbetsledning och kontroll, som vid det av mig omnämnda vägarbetet bestod i att vederbörande någon gång i månaden i automobil överfor vägsträckan. Beträffande denna sak kan man för övrigt inhämta närmare upplysningar i statsrevisorernas berättelse till 1925 års riksdag. Men den renstakning och vägprojektering, som enligt 1928 års förslag allt fortfarande skulle vara ett område, där de s. k. vägingenjörerna skulle arbeta, medför enligt min mening, att det fortfarande finns möjlighet för dessa att ha ett alldeles speciellt intresse av privatekonomisk karaktär. Och var och en, som vet, huru det går till, förstår mycket lätt, huru vägstyrelserna kunna animeras att ingå till länsstyrelsen med framställning om att få vägprojekterings- och renstakningsarbeten gjorda och vederbörande vägingenjör därtill förordnad. Och jag vågar bestrida, att det förekommer så värst många fall, då en länsstyrelse skulle vägra förordnande på en sådan arbetsuppgift, därest en vägstyrelse inkom med framställning därom. Dessa tjänstemän böra enligt min mening stå helt och hållet fria och obundna. Det förhåller sig nämligen icke riktigt på det sättet, som herr Anderson i Råstock gjorde gällande, att man kan jämföra dessa tjänstemän med länsarkitekter och andra. Ty det är helt andra och betydande belopp, som av dem skola granskas. Och det är väl icke oriktigt att säga, att dessa belopp för närvarande uppgå till 50 å 60 millioner kronor om året. Det är klart, att här är ett oerhört viktigt kontrollområde, där man har rätt att uppställa den principen, att vederbörande icke skola ha något som helst intresse av, hur man förfar, utan de skola se till de statsekonomiska och de statsfinansiella synpunkterna.

Beträffande sedan den andra av mig hävdade synpunkten, att det skulle gå snabbt att få i gång dessa arbeten, vill jag bara hänvisa till den utredning om hur det för närvarande går till, som är intagen i statsutskottets utlåtande nr 165 på sidan 10. När det i dag här sagts, att det är en pappersexercis, som äger rum på detta område, behöver man bara genomläsa, vad som där är anført, för att finna, att så verkligen är förhållandet. Vägstyrelsen skall skriva till länsstyrelsen och länsstyrelsen till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt denna sistnämnda styrelse till Kungl. Maj:t. Och sedan skall man gå den långa vägen tillbaka. Man har sagt mig på speciell förfrågan, att i cirka 90 % av alla fall följa väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Kungl. Maj:t länsstyrelsernas framställningar. Då har man verkligen mycket svårt att förstå, varför man skall behöva gå denna långa och omständliga väg, ty den medför just detta, att arbetsföretag, som annars snabbare skulle komma till stånd, fördröjas i tider av arbetslöshet, då folk så fort som möjligt behöver komma i arbete.

Dessa båda synpunkter äro enligt min mening icke tillgodosedda enligt 1928 års förslag, däri denna omständliga procedur, åtminstone delvis, allt fortfarande skall äga rum. Och det är detta, som gjort, att jag för min del ansett mig böra hemställa om avslag på Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition.

Det kan vara onödigt att vid ett tillfälle som detta gå in på ytterligare detaljer. Men när den föregående ärade talaren, min partivän herr Anderson i Råstock, tidigare anført, att diskussionen beträffande denna sak förts under en lång tid med mycket stor lidelse, så vill jag säga, att anledningen därtill ligger naturligtvis däruti, att det är mycket stora intressen knutna till denna omorganisation på grund av de verkningar, som den har för hela landets vidkommande beträffande vårt vägväsen. Och när man speciellt ondgjort sig i någon mån över det sätt, varpå den sista utredningsdelegationen tillkommit och fullgjort sitt uppdrag, så är det väl icke heller riktigt så, som den föregående ärade talaren gjorde gällande, att man har så gott om motsvarigheter i berörda avseende. Det är ju dock så, att denna sistnämnda utredningsdelegation, som skulle överarbeta 1927 års förslag, den tillkallades och tillsattes några dagar före denna riksdags sammanträde. Och den avlämnade sitt betänkande några månader senare under loppet av pågående riksdag. När härtill kommer, att tre ledamöter av denna utredningsdelegation sitta på den avdelning i statsutskottet, som skall förberedande behandla ärendet, kan man ju naturligtvis göra gällande, att det kan medföra mindre fördelaktiga verkningar. Och det har det väl åtminstone gjort på det sättet, att dessa trenne ledamöter mycket energiskt hava slagits för sitt förslag, för vilket de hade fadersäran. Det är annars klart, att det är omöjligt att principiellt alltid undvika — därom är jag fullkomligt enig med herr Anderson i Råstock — att en ledamot av denna kammare kommer att sitta i en delegation, som har vissa utredningsuppdrag, och att samme man sedermera kommer att deltaga i behandlingen av dessa frågor inom vederbörande utskott. Men det hela beror ju på sättet för åstadkommande och avlämnande av betänkanden och den tidrymd, som det hela omfattar. I det nu föreliggande fallet måste jag säga, att man kan ju göra gällande, att dessa tre ärade ledamöter av riksdagen hava stigit ut ur statsutskottets förrum och gjort detta arbete, och sedan hava de stigit in för att bedöma sitt eget förslag. Jag vill icke vara allt för sträng emot dem i detta avseende, men det är naturligtvis detta sakförhållande, som alstrat kritiken ur behandlingssynpunkt.

Det har vidare gjorts gällande, att den omorganisation av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som såväl 1927 som 1928 års förslag innehålla, går ut på att detta verks chef skulle upphöjas till generaldirektör. Om den saken skulle jag vilja säga, att jag betraktar för min del detta som en av de sekundära frågorna på detta område. Det är ju klart, att om det vid den förnyade utredning, som skall äga rum, visar sig, att vi fortfarande skola ha en väg- och vatten-

Ang.
änträd orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

byggnadsstyrelse med de uppgifter, eventuellt något förändrade, som vi för närvarande hava, och att verket alltså skall arbeta som ett självständigt verk. så betydande det icke ett dugg, framför allt ur ekonomisk synpunkt, om verkets chef är generaldirektör eller icke, i förhållande till den oändligt stora betydelsen av att vi få till stånd en rationell organisation av vägväsendet i landet. Men hela denna fråga kommer, hoppas jag, att bliva föremål för ytterligare ingående överväganden vid den nya utredning, som Kungl. Maj:t efter kammarernas i dag fattade beslut kommer att låta verkställa. Det är klart, att även 1927 års förslag, som ju i debatten som regel har förts fram såsom ett mönsterförslag, kan behöva granskas närmare. För min del har jag, som sagt, förnämli-gast som önskemål för de nya linjerna, att de två här av mig i dag angivna principerna skola bliva strängt iakttagna och genomförda.

Jag skall icke längre sysselsätta mig med denna sak, sedan första kammaren nu fattat sitt beslut, utan tillåter mig, herr talman, i korthet hemställa om bifall till utskottets nu föredragna hemställan.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Meurling**: Det är, herr talman, när ett ärende ligger en så pass nära om hjärtat som det förevarande, icke lätt att undgå frestelsen att bliva mångordig om det. Jag har emellertid redan i dag så pass mycket yttrat mig därom i första kammaren, att jag efter den utgång, frågan där redan fått, anser mig här kunna vara tämligen kortfattad. Jag skall icke för min del orsaka någon onödig debatt, men jag skulle vid detta tillfälle vilja lämna några kortfattade meddelanden angående de motiv, som hava varit utslagsgivande för mig själv vid avgivandet av denna proposition.

Jag kan då förbigå hela den uppläggning av de nuvarande olägenheterna, som här under dagens lopp blivit så pass fullständigt gjord. Jag skall endast i förbigående göra en liten erinran. Herr Hagman gjorde ett påpekande om det enligt hans uppfattning egendomliga sätt, på vilket detta ärende skulle blivit förberett. Det inträffade, säger han, att av de fem ledamöterna i en sakkunnig-kommitté voro tre ledamöter av statsutskottets fjärde avdelning. Jag vill bara påpeka, såsom förut gjorts i första kammaren i dag, att när denna kommitté tillsattes, var en av dessa ledamöter icke ledamot av statsutskottets fjärde avdelning. Det var då omöjligt att förutse, att första kammarens talman skulle avlida och en sådan förändring ske, som flyttade denne förutvarande suppleant på andra avdelningen till fjärde avdelningen, där han sålunda kom att intaga denna nu så högst misstänkta ställning. Överhuvud taget är det väl i alla fall icke så förfärligt märkvärdigt, att sakkunskapen sökes inom vederbörande utskott. Jag vill i det avseendet erinra om ett närliggande fall, nämligen då den socialdemokratiska regeringen skulle tillsätta en beredning för granskning av arbetslöshets- och sjukförsäkringsfrågorna. Det tillsattes då en sakkunnig-kommitté, av vilken flera, jag tror t. o. m. fem personer, voro ledamöter av andra lagutskottet, och jag tror, att bland dessa ledamöter hade vi äran räkna även herr Hagman.

Det, som varit ledande vid framläggandet av Kungl. Maj:ts förslag, har varit att under de enklast möjliga former och med den minsta möjliga utökning av den statliga administrationsapparaten kunna undvika nuvarande olägenheter. Hur har detta skett? Vilka medel ha i proposition föreslagits för att nå detta mål? Jo, den så skarpt kritiserade distriktsingenjör- och vägkonsulentinstitutionen har helt och hållet slopats. Den har ersatts med vägingenjörer, som placerats en i varje län. Dessa vägingenjörer anställas med i all huvudsak fast avlönning. Till dem har anförtratts hela den lokala platskontrollen inom länet, och deras verksamhet har ställts under centralinspektion av tre stycken i central-

myndigheten placerade väginpektörer. För behandling särskilt av de krävande brofrågorna har inrättats en sedan många år tillbaka önskad och nödvändig särskild broinspektör, och slutligen har man på järnvägsavdelningen sammanfört den numera kaotiskt splittrade inspektionen av rullande materiel på en hand. Jag ber att beträffande detta sista område få såsom en kuriositet nämna, att det är så ordnat för närvarande, att ny rullande materiel till normalspåriga järnvägar granskas av järnvägsstyrelsen, rullande materiel till färdiga smalspåriga järnvägar granskas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, rullande materiel till nybyggda smalspåriga järnvägar granskas av järnvägsstyrelsen, och underhållet av materiellen till samtliga dessa normal- och bredspåriga järnvägar granskas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Det är på dessa punkter man nu försöker åstadkomma en enhet just angående dessa linjer, som jag nu nämnde. Om inrättandet av vägingenjörerna och slopan-det av den gamla distrikts- och konsulentorganisationen samt om införandet av en central inspektion råder — jag är angelägen att få påpeka detta — fullständig enighet mellan 1927 och 1928 års förslag; och när herr Persson i Fritorp gör gällande, att det är en så väsentlig motsättning mellan dessa förslag att han ansåg sig böra till kammarens protokoll införa en protest mot att de sammanställas, så måste jag erinra, att i alla dessa vägende punkter äro 1927 och 1928 års förslag fullständigt identiska.

Vad är det då som skiljer 1927 och 1928 års förslag? Jo, det är enligt min mening tvenne frågor, som jag närmast skulle vilja beteckna som detaljer. De ha i den allmänna agitationen drivits upp till principfrågor, och de ha även här i kväll av några talare betecknats som sådana, men jag tvivlar på att någon, som vill bena upp dem, verkligen kan komma till någonting annat, än att de äro detaljfrågor. Den ena av dessa frågor är formen för en del av vägingenjörrens avlöning och i samband därmed hans befattning med vägutstakningsärenden. Den andra frågan är, hur långt man skall decentralisera vägadministrationen. Att man skall decentralisera, därom är intet tvivel, därom råder fullständig enighet mellan 1927 och 1928 års förslag. Frågan är bara, i vilka delar man skall decentralisera, och hur långt.

Jag börjar med den sista frågan först och vill då understryka, att det är viktigt, när man skall decentralisera, att man icke gör detta bara för decentralisationens egen skull. Man bör verkligen se till att man vinner någonting och icke åstadkommer någon skada; och här tänker jag på att när man decentraliserar från ett tekniskt verk till länsstyrelserna, så överför man på dessa länsstyrelser nya arbetsuppgifter, för vilka de ej äro inrättade. De ha inom sin administration icke en enda tjänsteman, som kan taga en sådan frågas avgörande på eget ansvar, utan man är helt och hållet beroende av det besked man får av den tekniskt enväldige vägingenjören. Man måste tänka på denna begränsning i länsstyrelsernas kapacitet, när man ger sig in på decentralisationsfrågan.

Om jag nu tänker på de bägge detaljer, som skilja 1927 och 1928 års förslag, — såväl decentralisationen som avlöningen — så måste jag också här göra den erinran, att det påståande, som finns i statsutskottets utlåtande, att en hel mängd myndigheter, 17 länsstyrelser, svenska vägföreningen o. s. v. ha tillstyrkt 1927 års förslag, är felaktigt. De ha tillstyrkt 1927 års förslag bl. a. i de gemensamma punkter för de båda förslagen, som jag nyss nämnde. Men just i dessa tvenne punkter: decentralisationen och vägingenjörrens avlöning, ha en del av dessa 17 länsstyrelser, som statsutskottet åberopar, ävensom svenska vägföreningen, m. fl., anfört betänkligheter, och just på denna punkt, som jag nu talar om, nämligen decentralisationen, där även länsstyrelser sagt, att de äro icke beredda att taga emot denna tekniska verksamhet, har bl. a. Svenska vägföreningen, som i sig innesluter en massa av på vägområdet erfarna män, yttrat sin tvekan om att det skall vara möjligt att på det sättet decentralisera den

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

tekniska verksamheten till de av en massa andra angelägenheter upptagna länsstyrelserna.

Man måste således gå fram i decentralisationen med varsamhet, och skulle jag då vilja påpeka, att Kungl. Maj:t i det avseendet har bibehållit tvenne decentralisationsmoment ifrån 1927 års förslag, men ändrat ett par andra, dem nämligen, som mött invändningar ifrån de myndigheter, som yttrat sig.

Kungl. Maj:t har bibehållit en för vägstyrelserna mycket betydelsefull lättnad, nämligen att utbetalandet av statsbidrag hädanefter skall gå från länsstyrelserna och icke från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Detta är en viktig sak, som medför en verklig lättnad i arbetet och som det icke funnits anledning att sätta sig emot. Likaledes har Kungl. Maj:t gått med på den decentralisation, att förordnandet för vägingenjörernas förrättningar skall utfärdas direkt av länsstyrelserna och icke av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, också en sak, som bereder tidsvinst och lättnad, i det att vederbörande icke behöva ligga och vänta på sina förrättningar och få dem uppskjutna såsom hittills måhända varit fallet på grund av bristande kontakt. Däremot har man icke kunnat gå med på den decentralisation, som innebär, att statsbidrag, såsom det heter i statsutskottets utlåtande, icke längre skola fördelas av Kungl. Maj:t utan av länsstyrelserna. Ser man närmare på denna fråga, så måste man nämligen erkänna, att denna decentralisation icke kommer att medföra någon vinst. Det är nämligen så — jag ber att få uppehålla mig ett par minuter med ett litet klarläggande av denna fråga, emedan den återkommer i ärendets fortsättning — att statsbidrag till broar utgår ur den s. k. brofonden, och ingen, icke ens 1927 års sakkunniga, har ifrågasatt annat, än att dessa statsbidrag skola utdelas av Konungen. Jag skall icke nu närmare gå in på de för övrigt rätt naturliga skäl, som göra, att så måste vara fallet. Statsbidrag ur allmänna vägfonden skola däremot enligt 1927 års förslag utdelas av Kungl. Maj:t. Men nu är det så, att flertalet av de broar, som planeras, byggas just i samband med något vägföretag, och det är mera sällan som en bro bygges såsom ett alldeles isolerat företag. Följden blir sålunda, att en del statsbidrag till broarna skola utdelas av Konungen, en annan del av Konungens befallningshavande, och det dubbelarbete och den dubbelsidighet, som där skapas i frågan, kommer enligt min uppfattning att åstadkomma mer besvär och krångel än bibehållandet av överblicken av hela broarbetena hos Konungen. Hur är det sedan med utdelandet av själva vägfonden? Jo, säger utskottet, det skall tillgå så, att vägfonden delas upp i länsfonder, och sedan skall varje länsfond var för sig användas av vederbörande Konungens befallningshavande till dess läns vägföretag. Är detta möjligt? Jag svarar nej; saken går icke till på det sättet. Vägfonden är icke och kommer icke att under överskådlig tid erhålla den storlek, att man kan dela upp densamma i något så när jämna klumpsummor på de olika länen och sedan låta länen handskas med dem efter behag; utan det förhåller sig tvärtom så, att företag i skilda delar av landet stå i väntan tio år, åtta år, sex år och fem år på statsbidrag. De bliva därför över hela landet graderade i förhållande till den allmänna vikten för samfärdseln, och när man varje år går till utdelning ur det relativt knappa vägfondsanslaget, så måste man göra en prövning över hela riket och väga de olika företagen mot varandra och se till, att de komma fram något så när i ordning till vad de kommit in och till den vikt de ha i trafikhänseende. Först sedan denna fördelning är gjord och man vägt de olika företagen mot varandra, kan man säga, hur mycket som kommer på varje län, och därav följer också, att själva fördelningen på länen är precis samma historia som fördelningen på de särskilda företagen. Att säga, att man vinner någonting med att först fördela på länen och sedan låta länen handskas med pengarna efter behag, är sålunda en fiktion. Länsstyrelserna kunna i det fallet icke göra någonting annat än inhämta Kungl. Maj:ts prövning av den

ursprungliga fördelningen, och varför då icke låta Kungl. Maj:t fördela direkt på arbetsföretagen? Härtill kommer det, att 1927 års sakkunniga ha såsom förutsättning för att statsbidragsfördelningen skulle kunna decentraliseras till Konungens befallningshavande utgått ifrån, att för vägarbetena inom länen skulle uppgöras fleråriga planer, som vederbörligen prövas och efter vilka utdelning sedan skall ske. En hel del länsstyrelser — även bland de återopade 17 — ha opponerat sig mot detta fastslående av fleråriga planer. De ha påpekat, att vägstyrelserna äro självständiga organ och att den takt, i vilken de genomföra sina vägföretag, är beroende av deras egen vilja och deras egen ekonomiska förmåga samt att något tvång att genomföra en flerårig plan på exempelvis fem år icke kan åläggas inom ett län. Detta måste ske genom förhandlingar, och avvikelser från flerårsplanen måste ständigt och jämt tänkas, den måste hållas flytande och alltid justeras efter de olika kraven. Därmed bortfaller ock den fasta grund, som skulle utgöra förutsättningen för decentralisationen, och därmed rubbas även 1927 års förslag väsentligt på denna punkt.

Slutligen återstår, att sedan man fått statsbidragsfördelningen delvis lagd hos Kungl. Maj:t och delvis hos Konungens befallningshavande — detta med den tyngd som en dylik dubbel växelverkan alltid måste medföra — så komma alltid ärenden, som avgöras hos Konungens befallningshavande, att kunna bli föremål för klagan hos Kungl. Maj:t; en sak, som ju hittills icke kunnat förekomma, men som efter en sådan anordning säkerligen skulle bli mycket vanlig. Helt ännu att då taga emot dessa klagomål, som kunna anföras av en enda person inom väghållningsdistriktet och fördröja fördelningen över hela länet, bör hela fördelningen av statsbidragen alltjämt bibehållas hos Kungl. Maj:t. Riksdagen har ju också i år gått i den riktningen, då den med avseende på de enklare vägarna övergått till att låta Kungl. Maj:t, huvudsakligen efter de grunder, som jag här redogjort för, övertaga fördelningen. Jag tror således icke det är möjligt att göra en decentralisation på denna punkt, och jag tror, att statsutskottets uttalande, att man skall decentralisera på denna punkt, icke är vidare genomtänkt.

I sammanhang med frågan om decentralisation skulle jag vilja erinra, att här i kväll framförts i rätt allmänna ordalag en förmodan, att det väsentliga dröjsmålet vid behandlingen av statsbidragsärenden ligger hos den centrala instansen, hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Jag vill icke vidare gå in på den punkten — det bleve naturligtvis för långt — men jag vill erinra om vad i första kammaren i dag anförts av en av talarna där, som skaffat sig en statistik över hur varje ärende förlupit från den tidpunkt det lämnar vägstyrelserna och tills det kommer tillbaka med pengarna klara. Jag vill upprepa, vad han upplyste om i första kammaren, nämligen att dröjsmålet ligger icke hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, där behandlingen varit skyndsam, utan i huvudsak hos länsstyrelserna. Huruvida detta dröjsmål varit för långt skall jag däremot icke uttala mig om. Säkerligen ha länsstyrelserna härför haft sina goda skäl.

Detta var således frågan om decentralisationen, där 1928 års förslag i vissa punkter godtager 1927 års, i vissa punkter icke. Det är knappast mer än detaljer, som skiljer.

Den andra frågan rör avlöningen av vägingenjörerna, och även i det fallet föreligger full enighet om fördelen av att vägingenjörernas avlöning numera skall vara fast. 1928 års förslag föreslår, vill jag minnas, 10.000 kronor i avlöning. 1927 föreslår en placering i B 26, sålunda en skillnad, som i princip icke inverkar på något sätt. Vad som i båda förslagen är bortskaffat, är den extra inkomst av arbetsledning, varom de förutvarande tjänstemännen träffade överenskommelser med väghållningsdistrikten, och vilket väl varit den förnämsta anledningen till klagomål på det gamla systemet. Jag kan nämna den siffra, som jag förut nämnt i första kammaren, att en resumé över sista året visar, att ett

*Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.*

(Forts.)

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

dussintal tjänstemän på det sättet haft en arbetsledningsinkomst över 10.000 kronor, hälften av dessa ha haft en inkomst av dylik ledning på över 20.000 kronor, och det finnes t. o. m. en, som kommit upp till över 50.000 kronor. Det är de förhållanden, som på detta område varit rådande, vilka givit anledning till de största klagomålen, och det är på denna punkt, som man också helt och hållet har såväl i 1927 som i 1928 års förslag avskaffat de gamla förhållandena, borttagit möjligheten att träffa överenskommelser om arbetsledningsarvodet och i stället ersatt dem med fasta löner. Jag vill i det avseendet erinra, att större delen av vad herr Hagman hade att anföra angående de olägenheter man haft, sålunda icke längre har med nu föreliggande meningsskiljaktigheter att göra. Intet av förslagen bibehåller denna anordning, utan den är bortskaffad en gång för alla.

En helt annan fråga är inkomst, som vägingenjören gör sig på vägstakningar, och man behöver icke titta mycket i papperen för att se, att nettoinkomsten härav icke kan vara så förfärligt storartad. Det upplyses i handlingarna, att under gynnsammaste förhållanden skulle nettoinkomsten i våra största län uppgå till 5.000 kronor varje år, varvid dock vissa kostnader för kontor, telefon etc. skulle tillhandahållas av staten, ett netto sålunda, som i lyckligaste fall uppgår till några tusen kronor i det stora flertalet län.

Det är enligt min uppfattning icke någon anledning att på denna nettoinkomst av vägstakningar ställa samma synpunkter, som man gjort på frågan om arvoden för arbetsledning. Frågan är av helt annan valör, och jag tror, att det är en överdrift, då man påstår, att dessa arvoden för vägstakningar komma att medföra precis samma system, som hittills varit rådande. Detta berör dessutom en principfråga, som jag är angelägen att här erinra om. Det är nämligen min uppfattning, att det är riktigt, att vägingenjören i huvudsak har hand om all vägstakning inom sitt län. Jag vill sålunda till herr Olsson i Kullenbergstorp såsom svar på hans fråga säga, att det är min principiella uppfattning, att vägingenjören, som är den ende, som kan få en överblick över vägstakningen, den ende, som kan få en sammanfattning av hela länets vägbehov, också i regel skall ha projekteringen på sitt ansvar inom sitt län. Jag tror sålunda, att det är en fullständigt riktig ståndpunkt, då man infört den principen, att vägingenjören får göra vägstakningar efter en taxa, som ger honom ersättning för hans biträden och något litet därutöver, för att han skall intressera sig för saken. Genom denna anordning har man undvikit olägenheten av att i stället anställa fasta biträden i statens tjänst, vilka, enligt de kalkyler som äro utförda, säkerligen skulle för hela landet uppgå till något hundratal; detta slipper man i så fall genom att ordna på det sättet, att han får sköta vägstakningarna på sitt eget konto. Jag tror det är riktigt, att vägingenjörerna ha denna uppgift om hand och kunna svara för den — så att den är koncentrerad hos en person. Jag tror, att det är större fara för att vägstyrelserna i detta fall utsättas för den påverkan, som kan utövas från allehanda enskilda, som vilja framlägga förslag till vägar för att eventuellt få dem realiserade. Det finns nämligen utom den lojale konsulterande ingenjören, som arbetar samvetsgrant och ansvarsfullt, även folk som äro mer eller mindre projektmakare och som framkasta tanken på än den ena, än den andra vägen eller samfärdsleden. Jag tror det är mycket större fara, om vägstyrelserna påverkas av dessa, än att vägprojekteringen anförtros till den ansvarige vägingenjören. Jag vill också påpeka, att den risken ingalunda är utesluten, att en större entreprenadfirma i fullkomligt lojalt syfte att förskaffa sig arbete anordnar sin egen staknings- och projekteringsavdelning, som gör upp vägförslag och inlämnar dem till vägstyrelserna, söker intressera dessa för saken och få projekten utförda. Det är väl mänskligt, att det i denna icke alldeles okända sammanblandning av konsulterande verksamhet med entreprenadverksamhet ligger en viss risk för att opartiskheten kommer att få sitta emellan med

avseende å exempelvis de använda materielen och med avseende på de kostnadsberäkningar, som skola ligga till grund för statsbidragen. Jag tror, att det är onödigt att utsätta vägstyrelserna för dessa risker, och jag anser därför, att det är bättre att sammanföra åtminstone de stora vägprojekteringarna hos vägingenjörerna. Därmed menar jag ingalunda, att alla möjliga småföretag skola utföras av vägingenjörerna. Tvärtom har jag arbetat ivrigt för att de smärre företagen, sådana som rätning av vägkrökar, borttagande av backar och andra mindre omläggningar, utföras av vägmästarna och av de ingenjörer, som vägstyrelserna själva kunna använda i sin tjänst och som naturligtvis äro fullt kapabla att sköta den saken.

Jag tror, att det är orimligt att på de grunder, som här anförts, förklara vägingenjören jävig och anse honom omöjlig att vara det statens kontrollerande organ, som han är avsedd att vara. Vilka möjligheter har han att påverka vägstyrelserna och länsstyrelserna? De äro ofantligt små. Vägstyrelserna skola numera förskottera och betala alla de förrättningar de begära. Begära de något onödigt, komma de sålunda själva att få stå för kostnaden, ett förhållande som nu är helt olika mot förr, då man omedelbart fick avsevärda bidrag. Dessutom är det icke vägstyrelsen själv som bestämmer, när och om förordnande för vägingenjören skall utfärdas, utan detta ankommer på länsstyrelserna. Och dessa skola väl åtminstone ha den styrkan, att de, när frågan om ett dylikt förordnande kommer upp, kunna pröva, om förordnandet är riktigt med hänsyn till vägbehovet eller om det bara är framkommet för att bereda vägingenjören tillfälle till en undersökning och en onödig sådan. Det förefaller egendomligt, att när 1927 års förslags anhängare anse, att länsstyrelserna skulle vara i stånd att handhava hela vägfrågan utan svårighet, de beträffande 1928 års förslag finna länsstyrelserna icke vara i stånd att hålla emot ens på den lilla punkten, att de icke utfärda onödiga förordnanden.

Jag skall icke gå in på saken mycket längre — tiden är långt framskriden. Det utlåtande, till vilket utskottet slutligen kommit, förefaller mig ganska egendomligt. Jag vill icke gratulera den kommunikationsminister, som verkligen skall draga kontentan ur vad som här står skrivet. Det som alla varit eniga om: den centrala organisationen, väginspektörerna, den efterlängtade broinspektören o. s. v. — allt sådant som alla myndigheter erkänt behövet av och i alla delar tillstyrkt — skjuter man undan till en obestämd framtid. Den frågan bryr man sig icke om för närvarande att taga upp, utan kraven få anstå till en tidpunkt framdeles, om vilken man nu ingenting vet. Och under denna bristande överbyggnad anpassar man sedan den underbyggnad, som nu skall utan dröjsmål undersökas på grund av anvisningar, som jag tror det är rätt svårt att helt följa.

Jag tycker för min del, att detta är en egendomlig ordning, och jag skulle, såsom i herr Lindblads reservation utvecklats, snarare vilja gå den andra vägen och säga: låt oss taga vad vi äro eniga om och låt oss sedan utreda resten. Men då blir också den riktiga vägen i frågan den av huvudreservanterna anförda. De resonera i huvudsak på följande sätt. Saken är nu sedan årtal utredd. Den har varit granskad av tre stycken på varandra följande sakkunnigkommittéer, och den har varit föremål för en massa myndigheters yttranden. Den har vidare under statsutskottets behandling varit föremål för ytterligare utredning, för utarbetande av nya alternativ, utan att man egentligen kommit någon vart. Man kommer ingenstans med att vidare utreda dessa tvistiga saker på papperet. Låt oss taga tre års verksamhet och låt oss under tiden skaffa oss erfarenhet om huru frågan i praktiken kan lösas. Under den tiden kunna vi komma till erfarenhet om vägingenjörernas arbetsböda, som vi nu tvista om. Vi kunna också få erfarenhet angående den biträdande personal, som vägingenjörerna behöva för sitt arbete, och vi kunna ytterligare få erfarenhet om huruvida ifrågavarande

*Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.*

(Forts.)

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

taxearbete verkligen har så stora olägenheter, som man påstår. Vi kunna få erfarenhet om vad dessa flerårsplaner, som under tiden kunna arbetas ut, komma att betyda och vad vi kunna basera för decentralisation på dem. Vi kunna få erfarenhet om vad de olika landsdelarna i detta land ha för olika behov med hänsyn till vägfrågans lösning. Det kan hända — en sak som skymtar här och där i handlingarna —, att Norrland behöver sin lösning och södra Sverige sin. Vi kunna få erfarenhet slutligen angående taxornas storlek, så att de icke ge anledning till något geschäftsmakeri eller medföra någon frestelse därtill.

Jag måste för min del ansluta mig till huvudreservanternas i statsutskottets förslag, och jag måste varmt tillstyrka detsamma. Jag tror, att i denna fråga har man vid detta laget kommit så långt, att vad det svenska folket och de som arbeta med vägfrågan vilja är icke några ytterligare utredningar, utan det är en snar lösning för att man skall kunna få en arbetsro i denna fråga, som möjliggör, att man kan arbeta vidare på den.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Jag har lovat herr talmannen att försöka vara kort, och jag skall så vitt möjligt uppfylla mitt löfte.

Jag måste säga till herr kommunikationsministern, att då man från början lägger en fråga på fel bog, kan det hända, att detta har till orsak verkningar även när den kommer fram till riksdagen. Jag tror, att frågan om omorganisation av vägväsendet från början lades på fel bog i den kommitté, där herr kommunikationsministern var ordförande. Detta kommittéförslag år 1924 var nämligen till den grad byråkratiskt och centraliserat, att det mötte de starkaste gensagor från våra länsstyrelser, och det var ingen kommunikationsminister, som vågade lägga fram förslaget för riksdagen. Följaktligen fick man tillkalla nya sakkunniga, och ordförande för dessa blev landshövdingen i Göteborgs och Bohus län, som hade tydligast angivit de riktlinjer, enligt vilka oppositionen grupperade sig.

Men vad gjorde då den Sydowska kommittén? Jo, den tog upp endast en del av 1924 års förslag, som avsåg den lokala organisationen, decentralisationen till länsstyrelserna. Man vidrörde däremot icke väg- och vattenbyggnadsstyrelsens omorganisation, utan där tog man upp 1924 års förslags bestämmelser och flyttade så gott som ordagrant in dem i det avgivna betänkandet. Då sedan 1927 års förslag remitterades ut till myndigheterna, d. v. s. länsstyrelserna, svenska vägföreningen och andra vägintresserade, låg dem om hjärtat närmast den rent lokala sidan av saken, varför de lämnade åsido vad som rörde huvudorganisationen. Detta är, antager jag, orsaken till att förslaget icke mötte någon kritik i de hänseenden, som jag för min del finner egendomliga. Jag skall med några korta ord be att få angiva, vari denna egendomlighet enligt min uppfattning består.

Enligt 1927 års förslag skulle en mycket stor del av de bestyr med vägväsendet, som nu åligga väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, flyttas över till länsstyrelserna, vilka skulle få en högt kvalificerad, tekniskt sakkunnig hjälp till sitt förfogande. Nu förefaller det, att om man minskar arbetsbördan för ett centralt ämbetsverk i Stockholm, det är något orimligt att samtidigt kräva fyra högre tjänstemän i B 28, tre nya väginsektörer, en ny broinspektör och att vidare kräva uppflyttning av förste byråingenjören upp till byrådirektör och överdirektören upp till generaldirektör. Man frågar sig vid sådant förhållande: har det centrala ämbetsverket i Stockholm på andra områden fått sitt arbete utökat?

Går man till en undersökning härav, finner man, att hittills har egentligen, med undantag av de sista åren då vägväsendet blomstrat upp, järnvägsbyggnad varit det gamla ämbetsverkets stolthet och huvuduppgift. Men det enskilda järnvägsbyggnad är snart slut i detta land. Ostkustbanan var sannolikt den

sista enskilda järnväg, som kom till stånd. Möjligen kunna vi få någon till, men arbetet blir i alla fall av en mycket minskad omfattning, som icke kan jämföras med det arbete, som i gångna tider nedlagts från detta tekniskt sakkunniga håll. Gå vi vidare till en annan byrå i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, nämligen den på extra stat varande s. k. hamnbyggnadsbyrån, så närmar sig även där arbetet sitt slut. Det stora program riksdagen gått in för om byggande av fiskehamnar i stort antal, närmar sig snart sitt slut, och det återstår blott kontroll över de jämförelsevis små statsmedel, som utbetalas. Jag vill erinra om att de stora hamnarna ha i allmänhet icke väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att göra med, utan dessa äro kommunernas egen angelägenhet.

Man finner således, att på så gott som alla områden arbetet för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen minskas, och under sådana förhållanden har utskottsmajoriteten ansett att man endast borde gå in för vad de 17 länsstyrelserna och en hel rad andra myndigheter i princip tillstyrkt beträffande den lokala vägororganisationen eller en decentralisation av vägväsendet men låta anstå med omorganisationen av det centrala organet, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, några år framåt, till dess man vunnit erfarenhet om vilken arbetsbörda som kommer att åvila ämbetsverket genom en sådan omorganisation. Detta är, herr Anderson i Råstock, vad utskottet föreslagit. Utskottet säger, att denna fråga om den centrala organisationen bör tagas upp på nytt med en från grunden gående undersökning, därvid det även kan ifrågasättas, huruvida ämbetsverket över huvud taget bör bibehållas som ett centralt ämbetsverk eller huruvida man icke skulle kunna reda sig med en betydligt enklare statsapparat härvidlag, en liten inspektion för järnvägsväsendet och en inspektion för vägväsendet. Men detta är blott en tanke, som utskottet framkastat utan att på något sätt vilja binda riksdagen därvid. Vad vi emellertid kräva är, att innan vi gå in för, vare sig under tre år eller för längre tid, denna utökning av arbetskrafterna i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vilja vi ha erfarenhet om vad det innebär, att man eventuellt minskar arbetsbördan och flyttar arbetet över till länsstyrelserna.

Nu behagade herr kommunikationsministern beteckna utskottsutlåtandet som tanklöst. Ja, den tanklöshet, som utskottsmajoriteten här går in för, delas av åtskilliga framstående män i detta land. På den sidan stå icke mindre än två förutvarande statsministrar, som båda ha stor erfarenhet i vägfrågor och ha att handlägga så gott som dagligen sådana frågor enligt nu gällande lagar. Av dessa två män har den ene, om jag icke är fel underrättad, varit en mångårig expeditiöschef i det departement, som på sin tid hade att handlägga vägfrågorna. Omdömet stämmer icke heller med den kungl. propositionens innehåll. Visserligen har icke den kommunikationsminister, som i dag talade här, kontrasignerat propositionen, men man får väl antaga, att en viss överensstämmelse mellan de båda statsråden föreligger. Det heter i kungl. propositionen följande om det förslag, som i dag från statsrådsbanken så ampert nedkritiserades: »En organisation i enlighet med 1927 års förslag måste däremot anses i stort sett vara ägnad att avhjälpa nu befintliga missförhållanden och medföra goda möjligheter till en tillfredsställande kontroll å vägmedlens användning». Det förefaller mig, som om, då man i en kungl. proposition kan ha ett så vackert lovord om ett visst förslag, det icke riktigt harmonierar att komma med en kritik av den art, som i dag kommit samma förslag till del.

Varför utskottet icke kunnat gå med på den kungl. propositionen, står omnämnt i utlåtandet. Detta beror därpå, att man i så väsentliga punkter gått ifrån den decentralisation, som är föreslagen i 1927 års förslag, varigenom man skulle undgå den nuvarande byråkratiska, tunga och tidsödande omgången med en massa skriftväxling från vägstyrelsen till länsstyrelsen, från länssty-

*Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.*

(Forts.)

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

relsen till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till Kungl. Maj:t, från Kungl. Maj:t till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till länsstyrelsen och från länsstyrelsen till vägstyrelsen. Det har sagts, att något sådant icke behöfde medföra tidsutdräkt. Jag vill bara gentemot detta nämna, att till mig ha många vägstyrelseordförande framfört sina bekymmer över tidsutdräkten. Deras ärenden ha legat än hos länsstyrelserna, än hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Kungl. Maj:t; de ha legat där i månader, och man har fått vänta kanske på grund av något enkelt formfel. De ha haft åtskilliga bekymmer att taga reda på var handlingarna tagit vägen. Utskottet anser nu, att vi böra gå litet mera radikalt till väga än vad i Kungl. propositionen föreslås beträffande decentralisationen. Vi kunna vidare icke gå med på det avlöningssystem, som är föreslaget i propositionen, därför att de vägingenjörer, som skola bli länsstyrelsens tekniska rådgivare, samtidigt få som sin huvuduppgift att vara statens kontrollanter. De som skola vara statens kontrollanter böra gentemot dem som skola kontrolleras vara fullt opartiska och ekonomiskt oberoende. Man har i varje fall icke kunnat övertyga mig om fördelen av detta system, enligt vilket vägingenjören skall för sin existens och för avlöningen av den kontorspersonal, som staten ålägger honom att hålla, åtnjuta arvode enligt taxor från vägstyrelserna, låt vara att de skola fastställas enligt förordnanden av länsstyrelserna. Där skulle han åtnjuta arvode enligt taxa från vägstyrelsen visserligen efter förordnande av länsstyrelsen, det medger jag, men det kommer sannolikt att gå så som herr von Sneidern skrev i Svensk vägtidning, att länsstyrelserna komma att pressas till bristningsgränsen. När han icke har arbete för sitt kontor, ringer han sannolikt upp vederbörande länsstyrelse eller vägstyrelseordförandena, och då ordnas det så, att han får arbete. Däri ligger en fara för att kontrollen i alla de fall, där han skall öva kontroll, icke blir fullt sådan, som man ur statsverkets synpunkt skulle önska. Jag vill härmed icke kasta någon som helst skugga på dem, som kunna komma att bli vägingenjörer, men jag vill inte vara med om att inrätta ett system, som är så beskaffat, att det inbjuder till missbruk. Det är därför vi icke ha kunnat i den delen biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Vi ha vidare icke kunnat vara med om förslaget därför, att det ger vägingenjörerna monopol på vägstakningar och dylikt. Vi böra väl icke bibehålla ett monopol, vars dåliga verkningar vi varit i tillfälle att konstatera. Jag vill vidare framhålla, att man icke i Kungl. Maj:ts eller huvudreservanternas förslag kan utläsa, vilka löner som skola bli maximilöner för vägingenjörerna. Det är visserligen beräknat, att arvoden för arbeten enligt taxa skulle uppgå till sammanlagt omkring 5.000 kronor, men fullt initierade sakkunniga personer ha gjort gällande, att den blivande vägingenjör, som icke gör sig minst det dubbla, är nog sådan, att han icke bort utnämnas till vägingenjör. Vid sådant förhållande har det också ur den synpunkten varit litet svårt att tillstyrka antagandet av dessa avlöningsbestämmelser. Nu gör emellertid utskottet med hänsyn till att vi redan ha utträttat en hel del på vägväsendets omdaning och med hänsyn till att man icke kan veta om denna högkonjunktur allt fortfarande kommer att vara rådande, gällande, att det bör företagas en undersökning, huruvida det verkligen är nödvändigt att i mindre län med mindre antal vägdistrikt — i södra och mellersta Sverige — ha så stort antal vägingenjörer eller biträdande ingenjörer som 1927 års sakkunnige föreslagit. Utskottet förutsätter därvid, att samtidigt med denna undersökning även vissa andra omstridda förslag uti 1927 års betänkande skola tagas under förnyad omprövning. Med allt det utredningsmaterial, som föreligger, torde det icke möta någon svårighet för regeringen, om den har god vilja, att till nästa års riksdag inkomma med förslag i huvudsaklig överensstämmelse med de grundprinciper, varpå 1927 års

förslag är uppbyggt och med de modifikationer, som utskottet har givit upp-
slag till.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan. Vi ha nu
att välja emellan ett års uppskov — det behöver inte bli mer — eller att i stor
utsträckning låsa fast det nuvarande systemet under ytterligare tre år, varmed
vi också skulle låsa fast överbyggnaden på väg- och vattenbyggnadsstyrelsen,
ty den överbyggnaden ingår i huvudreservanternas förslag. Enligt min mening
ha vi ingen anledning att tveka i valet. Denna kammare bör lugnt kunna taga
utskottets förslag, till vilket jag, som sagt, ber att få yrka bifall.

*Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.*

(Forts.)

Herr **Hagman**: Herr talman! Herr stasrådet och chefen för kommunikations-
departementet omnämnde, att den socialdemokratiska regeringen på sin tid till-
sätte en kommitté, som räknade icke mindre än fem ledamöter från andra
lagutskottet. Jag har tagit reda på hur det förhöll sig med den saken, och det
ligger till på följande sätt. Hösten 1925 tillkallades det inom vederbörande
departement tvenne personer, undertecknad och nuvarande justitierådet Ek-
lund, som fingo i uppdrag att syssla med arbetslöshetsförsäkringsproblemet. Se-
dan vi i slutet av 1925 fått vårt förslag färdigt, tillkallades en gransknings-
nämnd bestående av 15 personer. I denna granskningsnämnd — jag vet icke om
det var denna, som åsyftades — sutto allenast trenne ledamöter från andra lag-
utskottet och bland dem icke undertecknad. Jag hade ju tidigare sysslat med
det förslag, varöver granskningsnämnden skulle yttra sig. Vi båda, som hade
utarbetat förslaget, tillerkändes av den då sittande socialministern allenast ytt-
randerätt i denna granskningsnämnd. Ett par månader senare tillsatte den so-
cialdemokratiska regeringen de s. k. 1926 års arbetslöshetsakkunniga, vilkas
betänkande avlämnats i slutet av april innevarande år. Denna kommitté bestod
av åtta ledamöter, och i densamma sutto endast två ledamöter av andra lagutskot-
tet, nämligen Johansson i Kälkebo och undertecknad. Jag har velat lämna
dessa upplysningar till kammarens protokoll för att icke en oriktig uppgift
skall kvarstå.

Herr **Laurin**: Herr talman, mina damer och herrar! Då vägväsendet började
förbättras och då det gällde att anlägga eller förbättra nya vägar, möttes detta
med djupt rotad misstro från jordbrukarhåll. Man var rädd för att det skulle
bli för dyrt och pålägga den jordbrukande befolkningen allt för stora bördor.
Denna misstro har nu delvis gett med sig. Man inser, att vägarna komma att
spela en mycket stor roll i framtiden, men en sak står kvar, och det är, att vi
på jordbrukarehåll absolut icke önska några dyrbara ämbetsverk, några dyr-
bara inrättningar. Man kan ju följa de riktlinjer, som jag har haft äran ange
i min motion eller andra liknande. Huvudsaken är i alla fall, att det blir bil-
ligt, bra och effektivt. Det är, om man tror på vägväsendets renässans, mycket
svårt att förstå, vad det skulle tjäna till att hopkoppla vägväsendet med ett
så gammalt fallfärdigt verk som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, ty vad
man än må säga om väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, så får man väl lov att
erkänna, att den är en smula fallfärdig. Statsrådet gav själv ett belysande
exempel därpå, när han omtalade, hur det var ordnat med järnvägarna. På
liknande sätt är det ju ordnat i andra hänseenden. Varför icke lägga dessa
saker under andra ämbetsverk och låta vägväsendet bli en självständig institu-
tion? Det är ju icke anledning att sätta nya klutar på ett gammalt kläde, och
man har mycket svårt att förstå, vad det skall tjäna till att sätta en krona på
det gamla fallfärdiga verket genom att sätta dit en generaldirektör. I minnes-
runor över generaldirektörer brukar det heta: Han började med så och så stor
personal. Han har varit en stor man och utvecklade verket, så att när han slu-
tade hade han en stor stab av tjänstemän under sig! Det är just det, vi medlem-

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.
(Forts.)

mar av bondeförbundet vilja undvika, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag nödgas säga ytterligare några ord.

För det första skall jag be att få konstatera, att herr Hagman ansåg, att denna kommitté arbetat för fort. Jag trodde icke, att det var något fel, att man hunnit komma med den här överarbetningen under tiden mellan den 10 januari, då kommunikationsministern fick bemyndigande att tillkalla sakkunniga, och den 9 mars, men jag nödgas nu konstatera, att det inte är meningen, att det skall gå fort, utan man skall hålla på och såsa så länge som möjligt, om det skall vara något med ett förslag. Jag tror, att det är ganska missriktat att vid bedömande av ett förslag taga till utgångspunkt den tid, som åtgått för förslaget upprättande.

Det gläder mig emellertid, att motionären herr Hagman och talaren på andra kammarens talarstol herr Hagman icke äro alldeles samma person, Här säger herr Hagman saker, som han icke var så livad för att gå in för i sin motion. I motionen står det på sid. 15 följande: »Säkert är emellertid, att den nu föreslagna organisationen innebär en decentralisation av vägärendena till länsstyrelserna, och måste, som förut framhållits, betraktas blott som ett provisorium i avvaktan på en blivande, mera fullständig decentralisation till länsstyrelserna i fråga om vägärendenas behandling. Det bör även bemärkas, att det framlagda förslaget skulle innebära en ökning av antalet befattningshavare (ordinarie jämte icke ordinarie) inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med endast 2 (säger två) personer. Med hänsyn härtill synas några skäl för ändring av nu bestående förhållanden icke föreligga, åtminstone icke för den nu ifrågavarande förändringen, och i allt fall giver den nu förordade organisationen av vägväsendet och slopandet av distriktsorganisationen icke anledning härtill». Det är en praktblomma av sådant slag, att den kan inrangeras i den bukett, som jag förut plockat ur statsutskottets motivering. Därför att det icke är mer än två tjänstemän i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som komma till, så är det icke någon anledning att gå ifrån den bestående ordningen. Om jag ville vara elak, vilket jag icke vill, skulle jag kunna säga, att det är alldeles tydligt vad det är för intressen, som stå bakom därvidlag, när man samtidigt, som man vill ha död på ett förslag, klagat över att det är för få befattningar, som skola nyinrättas. Nu skall jag icke säga mer till herr Hagman, än att jag skulle vara honom tacksam, om han nästa gång, när han uppmanar kammaren att läsa någonting, ville ange rätta sidorna. Herr Hagman sade, att man på sid. 10 i utskottets utlåtande kunde se hur besvärligt det skulle bli med de av 1928 års sakkunniga föreslagna anordningarna, men vad som står på sid. 10 avser just nuvarande förhållanden. Om man däremot läser sista delen av sid. 11 och första delen av sid. 12 i statsutskottets utlåtande nr 165, så skulle det kunna hända — jag vågar icke förutsäga det säkert — att man finge den uppfattningen, att det inte blir fullt så galet enligt 1928 års förslag, som det *nu* är.

Så skall jag lämna herr Hagman för att övergå till herr Kristensson, som har den profetiska gåvan att kunna se in i framtiden. Han talade om för kammaren, att i framtiden skulle det inte komma att byggas några järnvägar och inte heller några hamnar — hamnarna voro också färdiga. Herr Kristensson, jag tillhör icke dem, som anse att samhället är färdigt, vare sig i fråga om inre samfundsordningar eller i fråga om kommunikationsmedel av olika slag! Det tror jag inte på. Vi få nog vara beredda på en utveckling även på detta område, men även om så skulle vara, så är detta en ren lapprisak, ty väg- och vattenbyggnadsstyrelsens befattning med järnvägsbyggnadsärenden är nog av

den beskaffenhet, att den icke tynger alltför hårt. Det kan vem som helst av herrarna göra sig underrättad om genom att taga reda på hur pass mycket väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sysslar med sådana ting.

Vidare har det sagts ifrån denna talarstol, och det står även i utskottets motivering, att en hel del av dessa ärenden borde kunna överflyttas till ett annat ämbetsverk. Jag föreställer mig, det kunde vara lämpligt att peka ut, vilket ämbetsverk det i så fall skulle vara. Om det är järnvägsstyrelsen som avses, så vill jag framhålla, att järnvägsstyrelsen skulle slå ifrån sig med bägge händerna — om man nu får begagna ett sådant uttryck om ett ämbetsverk. De enskilda järnvägarnas sammanslutning, Svenska järnvägsföreningen, vill icke till något pris att järnvägsstyrelsen skall — för att begagna ett populärt uttryck — »lägga sig i» de enskilda järnvägarnas angelägenheter.

Jag tror i motsats till herr Laurin, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke är ett fallfärdigt ämbetsverk, utan att en hel mängd nya uppgifter vänta styrelsen, uppgifter, som måste tagas om hand av ett centralt organ, om icke det hela skall förfuskas. Ty vi skola komma noga ihåg — och det skall jag, när det talas om monopol för vägingenjörerna såsom någonting som är att frukta, be att få stryka under — att det finns ett monopol, som är mycket mer att frukta, nämligen det monopol, de stora entreprenadfirmor, vilka redan finnas här i landet, hota att tillvålla sig. Det kan kanske inte skada om jag meddelar några uppgifter om förhållandena i ett vägdistrikt, som lämnades i statsutskottet: en entreprenadfirma hade varit så förutseende, om jag får begagna det uttrycket, att firman i sitt kontrakt angående vägunderhåll med vederbörande väghållningsdistrikt infört en paragraf, vilken praktiskt taget uteslöt varje konkurrens. Firman hade fått in en bestämmelse av innebörd, att densamma skulle få utföra arbetet på de villkor, som innehölls i det lägsta entreprenad-
anbud, som komme att avgivas. Att man kom underfund med att det verkligen förhöll sig på det sättet, har man att tacka den förkättrade väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tjänstemän för. Det var tjänstemän i denna styrelse, som upptäckte, att det var något galet. Närmare undersökning gav vid handen, att det i detta fall inlämnats tre anbud, av vilka den nyss åsyftade entreprenadfirmans anbud var *högst*. Men när det kom till kritan, så fick entreprenadfirman ifråga arbetet i alla fall, på villkor att utföra det till samma pris som det *lägsta* anbudet upptog, och detta därför, att firman varit så förutseende! Firman hade haft herr Kristenssons siargåva och hade följaktligen garderat sig mot alla eventualiteter. En sådan monopolställning är bra mycket farligare än vägingenjörernas. Det hörs, att man är ganska verklighetsfrämmande för hur det går till på en vägstämman eller i en vägstyrelse, när man tror, att det skulle kunna gå för en vägingenjör att komma och prata sig till ett undersökningsuppdrag. Jag skulle vilja rekommendera herrarna att försöka för ett rätt betungat vägdistrikt framlägga ett projekt och säga: nu vilja vi ha den och den vägsträckan undersökt, och vi vilja, att den och den ingenjören skall förordnas att verkställa undersökningen! Var så goda och pröva på, mina herrar. Jag tror inte att ni skulle få några sömnlösa nätter på grund av den omgång och det mångskriveri, som man talat så mycket om, men däremot kan jag garantera eder, att det skulle vara förenat med åtskillig möda att få företaget till stånd.

Eftersom den här frågan i alla fall fallit, skall jag, herr talman, inte yttra något mera. Vad som sagts under debatten har inte på minsta sätt rubbat mig i min övertygelse, och jag gratulerar verkligen de herrar, som befinna sig bland utskottets majoritet: de komma säkerligen inte att känna igen det förslag, som kommer att framgå som en produkt av denna utredning, ty var och en har här utgått från sina egna utgångspunkter.

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.

(Forts.)

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Endast ett par ord. Herr statsrådet ansåg, att man borde taga förslaget som ett försök att samla erfarenhet. Ja, men om man någonstans skulle ha haft erfarenhet redan insamlad, borde det väl vara hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som haft att göra med sådana ärenden.

Herr statsrådet uttalade vidare, att de föreslagna vägingenjörerna skulle utföra alla vägprojekteringar och vägstakningar inom resp. län. Ja, men detta står icke i den kungl. propositionen; det kunde åtminstone jag icke läsa ut. Då skulle man utgått ifrån någonting om att en vägingenjör skulle stå på sitt verksamhetsfält i någorlunda samma ställning som en lantbruksingenjör. Men detta är ju icke möjligt, då han skall utöva kontroll; det är ju omöjligt att han skulle kunna kontrollera sitt eget arbete.

Det har också sagts, att statsutskottets motivering icke är så klar, som önskligt vore, och att man kunde gratulera den kommunikationsminister, som skulle söka få någon klarhet av motiveringen. Jag ger herr statsrådet och även herr vice ordföranden i statsutskottet rätt häri. Men när man sitter i utskottet och diskuterar till kl. 12 på natten och beslutar så sent, sätter man sig icke sedan och skriver specialmotiveringar. Åtskilliga ärenden komma ju så sent in till utskottsbehandling, och man måste då nöja sig med att fatta beslut; det blir svårt att forma motiveringar. Den som icke hör till avdelningen i fråga, får sannoligen nöja sig med att fatta ståndpunkt i fråga om yrkanden.

Det har framhållits, att tjänstemännens antal här blott skulle ökas med två, och detta är riktigt. Men dessa lyftas upp synnerligen mycket, och det ställer sig därför på ett helt annat sätt än när man bara tar hänsyn till själva siffran, att en ökning sker med två. Jag tror icke, att man kan rycka loss en siffra på detta sätt, utan man måste se saken i dess verkliga sammanhang.

Jag är övertygad om, att det med god vilja går att framlägga ett förslag, där man kan åstadkomma en avvägning så att man åstadkommer största möjliga decentralisering. Man kan decentralisera mer än det kungl. förslaget gjort, och det blir då lättare att få vägfrågorna slutligt lösta. T. o. m. när det icke gäller anläggning av nya vägar utan blott rör sig om frågan om de permanenta beläggningarna torde det icke vara så svårt att på ett rimligt sätt komma till ett avgörande. Det är därför att man underlåtit detta, som det kungl. förslaget mött större motstånd än annars skulle ha blivit fallet. Många länsstyrelser ha varit misslynta över denna brist hos förslaget, och framför allt ha vägstyrelserna önskat större decentralisation. Jag hörde någon, som gjorde gällande, att det föreslagna väginstitutet skulle betyda ingenting mindre än en ny instans och leda till stor omgång. Om man sålunda undviker denna omgång och söker arbeta på en decentralisation så mycket som möjligt utan att tappa den centrala ledningen, så uppfyller ett eventuellt nytt förslag rimliga anspråk, och då går det nog också igenom i kammaren.

Herr **Persson** i Fritorp: Det vore, herr talman, mycket att säga i anledning av de anföranden, som här i afton hållits av min ärade vän herr Anderson i Råstock. Att jag emellertid icke gör detta beror uteslutande av hänsyn till kammaren, som säkerligen när som helst är beredd fatta beslut i den viktiga frågan. Nu var det ett yttrande av herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, som uppkallade mig att begära ordet. Om jag fattade herr statsrådet rätt, yttrade han i slutet av sitt anförande, att om denna kammare kommer att fatta samma beslut som första kammaren här i kväll, så faller denna fråga för en obestämd framtid. Nu har utskottet i sitt utlåtande begärt, att Kungl. Maj:t skall föranstalta om en ny utredning och att ett förslag i anledning härav skall framläggas för *nästa års riksdag*. Jag får verkligen säga, att det är underligt, om Kungl. Maj:t icke ställer sig till efterrättelse riksdagens

önskan i förevarande fall. Om båda kamrarna bifalla utskottets förslag, är det väl riksdagen, som bär ansvaret, och regeringen fyller *icke* sin plikt, om den icke lägger fram ett nytt förslag redan nästa år.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Meurling**: Herr talmän! Jag vill påpeka, att denna uppfattning av herr Persson i Fritorp är felaktig. Jag har talat om den del av utskottets utlåtande, som avser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen d. v. s. den centrala omorganisationen, där utskottet säger, att denna fråga bör tagas upp i en framtid. Frågan *i den delen* faller, har jag sagt, för en obestämd tid framåt, om utskottets förslag antages.

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.
(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 2.

Vid härpå punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 175, i anledning av Kungl. Maj: ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m. biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 3.

Föredrogos vart efter annat:
bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 52, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående vissa avlöningsanslag under riksstatens fjärde huvudtitel m. m., i vad avser anvisande av ett extra förslagsanslag för gäldande av vissa retroaktiva avgifter till pensionskassor;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1928—1929 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad avser pensions- och indragningsstaterna;

nr 54, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om tillfällig löneförbättring under budgetåret 1928—1929 för vissa befattningshavare vid Tumba bruk;

nr 55, angående viss gratifikation åt de hos riksdagens kamrar och utskott samt i riksdagens kansli anställda vaktmästarna; och

nr 56, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 76, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående upplåtelse av mark till institutet för husdjursförädling m. m.;

nr 77, i anledning av vissa av Kungl. Maj: t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj: ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillskott till dyrtidstillägg åt vissa lantmätare; och

nr 80, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående rätt att med civil befattning förena beställning å arméns och marinens övergångsstater jämte i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av väckt motion om lagstiftning angående statskontroll över utförsel av äldre kulturföremål;

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 40.

Ang.
ändrad orga-
nisation av
väg- och vat-
tenbyggnads-
väsendet.
(Forts.)

nr 45, i anledning av väckt motion om ny bevisningslag utan avvaktan å rättegångsreformen; och

nr 46, i anledning av väckt motion angående lagändring i syfte att upprätthålla rättegångsbalkens stadgande om vem, som må brukas såsom fullmäktig;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i 40 § 3 mom. fattigvårdslagen; och

nr 39, i anledning av väckta motioner om ändring av 24 § värnpliktslagen; sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets memorial, nr 4, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag angående handel med utsädesvaror, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Frankrike undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Spanien undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat; och nr 37, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 50 riksdagsordningen.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 4.

Ang. omor-
ganisation av
riksdagens
arbetsformer
m. m.

Till avgörande företogs nu konstitutionsutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av väckta motioner om omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft nedannämnda inom andra kammaren väckta motioner, nämligen:

nr 416 av herr *Osberg*, som hemställt, att riksdagen ville besluta erforderliga lagändringar för ernående av sådan ny ordning för riksdagens arbetsformer, som angivits i motionen, varvid konstitutionsutskottet torde utarbета förslag till här för behövlige lagändringar, eller, om detta icke läte sig göra, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj: t ville anhålla, att Kungl. Maj: t måtte låta verkställa utredning angående omorganisation av riksdagens arbetsformer i uti motionen angiven riktning och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föränleda; och

nr 427 av herr *Hage*, som under antagande att konstitutionsutskottet vore villigt utforma de ändringar i riksdagsordningen, som eventuellt kunde behövas, föreslagit, att riksdagen måtte fatta ett beslut därom, att motioner, vilka utslutande utmynnade i ett yrkande om utredning, skulle för förberedande behandling remitteras till tillfälliga utskott, samt att riksdagen måtte vidtaga de ändringar i riksdagsordningen, vilka för uppnående av detta mål kunde vara nödvändiga.

Utskottet hemställde, att riksdagen ville i anledning av ovanberörda motioner i skrivelse till Kungl. Maj: t anhålla om verkställande av utredning rörande erforderliga ändringar i gällande bestämmelser om utskottens sammansättning och arbetsuppgifter ävensom, i samband därmed, rörande de åtgärder i övrigt, som kunde vara ägnade att främja en sund utveckling av riksdagens arbetsformer.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *von Geijer*, *Strömberg*, *N. J. Martin Svensson*, *Gustafson* i *Kasenberg* och *Björkman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag yttrar mig i en fråga, som kommit från konstitutionsutskottet. Jag brukar annars icke begära ordet i frågor, som tillhöra konstitutionsutskottets behandling. Saken är emellertid den, att vi för något år sedan här i riksdagen hade en liknande fråga uppe, som avlogs med ganska stor majoritet. Jag hoppas för min del, att resultatet även i dag måtte bli detsamma, och jag kan meddela, att första kammaren för sin del avslagit utskottets hemställan.

Det skulle vara bra, om man här kunde tillämpa det gamla uttrycket, att man först bör reformera hemma, innan man ger sig in på alltför vidlyftiga reformer i övrigt. Här har jag i min hand tre betänkanden av ett av första kammarens tillfälliga utskott: ett är dagtecknat den 18 maj och två den 19 maj. Att då komma och säga, att det skall vara nödvändigt med hänsyn till de riksdagsledamöter, som äro placerade i de tillfälliga utskotten, att öka ut de stora utskotten, vidtaga omläggning av deras arbete o. s. v., är bra onödigt, då det ju visat sig, att det går åt så lång tid för de tillfälliga utskotten att behandla frågorna, att utskotten praktiskt taget komma fram med sina utlåtanden i riksdagens sista timme.

Dessutom har jag ett annat skäl för min ståndpunkt. Jag tror det skulle varit klokt, om konstitutionsutskottet försökt sig på att ge några som helst direktiv för den utredning, som är avsedd att sättas i gång. Nu misstänker jag starkt, att utskottet för sin del anser det vara riktigast att icke ge några direktiv, emedan man då skulle kunna behandla ett så vidsträckt arbetsfält som möjligt och taga upp förslag, som vid flera tillfällen förut under min riksdagstid blivit ihjälslagna. Det kan vara ett gott syfte även med detta, men har man varit med några år i riksdagen, finner man snart, att det hela icke bara beror på hur mycket eller litet ett utskott har att göra utan också på huru ledamöterna kunna behandla en fråga. I detta fall skall jag be att få åberopa mig själv som ett varnande exempel på huru lång tid det tager att komma in i utskottsarbetet och huru litet nytta man gör dessförinnan. För min del hade jag den stora förmånen att komma direkt in i statsutskottet som suppleant redan vid min första riksdag, men jag vill säga herrarna, särskilt mina kamrater i de tillfälliga utskotten, att så mycket arbete som det fordras för att man ens skall kunna yttra sig i de ständiga utskotten är fast otroligt. Jag märkte redan vid det första sammanträdet, att jag var mycket för grön i det fallet och borde ha väntat i flera år. Detta är den enkla sanningen, och jag drog den slutsatsen, som jag icke är rädd för att säga ut här, att jag hoppas att utskottsledamöterna i allmänhet skola vara mera erfarna än vi voro vid det tillfället några stycken, ty annars skulle det låsa fast arbetet alldeles förskräckligt.

När man har denna uppfattning och när jag tror, att man här vill komma fram till någon slags överprövningsinstitution — en tanke som varit uppe vid flera tillfällen förut — är det klart, att jag icke kan annat än instämma i reservanternas yrkande. Jag vill framhålla vad som underströks redan förra gången frågan var uppe, att om man skall införa någon slags överprövning av budgeten i de former, som förut föreslagits och som kanske avses även här, gratulerar jag riksdagen till det trevliga arbetssätt, som man kommer att få. Det skulle betyda, att om en motionär fått sitt förslag igenom och är glad och nöjd över utgången, skulle han i fortsättningen vid budgetsprövningen kunna finna, att överprövningsanstalten så att säga behagat skära bort det som riksdagen förut beviljat i anledning av hans motion, därför att det icke fått plats i budgeten. Det bleve en ytterligare sovring av vad som är nyttigt och nödigt, och den glade motionären skulle i många fall få en sorglig uppsyn, då han läste det förslag, som sedan framlades.

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer
m. m.

Då jag, herr talman, alltså anser, att den föreslagna utredningen icke är nödvändig, skall jag tillåta mig att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

(Forts.)

Herr **Forsell**: Herr talman, mina herrar! Under de senaste åren ha de förhållanden, som stå i sammanhang med riksdagens arbetssätt och »levnadsvillkor», varit föremål för ganska mycket uppmärksamhet både inom och även utom riksdagen. Denna uppmärksamhet har tagit sig uttryck i, om jag så får säga, tre skilda anlopp, som kommit fram i form av motioner vid olika tillfällen, dels för lidet år och dels i år. Det har till en början riktats en attack mot riksdagsmännens arvoden. Man har tyckt, att dessa arvoden vore för höga både i förhållande till den allmänna lönenivåns utveckling och även ur andra synpunkter. Man har vidare menat, att riksdagsmännen varit alltför många; detta har varit det andra anloppet. Och för det tredje har man menat, att riksdagens arbetsformer kunde behöva en eftersyn och omprövning. Jag har under dessa år i konstitutionsutskottet varit med om behandlingen av alla dessa tre anlopp, dessa tre försök att taga upp riksdagens arbetsförhållanden och levnadsvillkor till omprövning. Beträffande de två första försöken kom jag efter samvetsgrann omprövning till det resultatet, att man borde hålla på status quo. Det gjordes med avseende på den första frågan, om riksdagsmännens arvode, en undersökning av lönekurvens utveckling sedan 1860-talet, då riksdagsmannaarvodet först bestämdes, och man fann, att det nu utgående riksdagsarvodet var skäligt och att den allmänna kritik, som riktats från åtskilliga håll mot storleken av detta arvode, var ogrundad.

Beträffande reduceringen av riksdagsmännens antal ställde jag mig också på den ståndpunkten, att det nog var bäst att hålla fast vid status quo, alldenstund en reducering sannolikt skulle komma att gå ut över det legitima kravet på nödig ortsrepresentation; det skulle bli alltför stora distrikt, som riksdagsmännen komme att representera, och bandet mellan den valde och hans väljare skulle försvagas.

Vad det tredje anloppet beträffar, nämligen det som vi nu dryfta och som går ut på att få till stånd en undersökning, syftande till en omläggning av riksdagens arbetsformer, så kunde jag däremot för min del icke ställa mig avvisande mot tanken på att åstadkomma en utredning rörande dessa arbetsformer och riksdagens sätt att fungera under riksdagssessionerna. Man måste ju säga sig, att den kritik, som härutinnan hade framförts, icke saknade fog. Denna kritik var nu vid denna riksdag representerad i icke mindre än tre olika motioner. Man bör nämligen observera, att det i realiteten icke bara är fråga om herrar Osbergs och Hages motioner; även i de av herrar Ivar Anderson och Adolf Dahl framburna motionerna, som avse en begränsning av riksdagsmännens antal, har man allvarligt berört just frågan om riksdagens arbetsformer och utskottsväsendet samt sagt ifrån, att dessa förhållanden borde underkastas en revision. Därigenom ha från såväl högerhåll och liberalt håll som socialdemokratiskt håll under riksdagen framförts allvarliga gensagor mot de arbetsformer, under vilka vi här verka och fungera.

Man kan alltså säga, att det förelåg ett slags nationell samling i kritiken av dessa förhållanden. Då härtill kommer, att man underhand vid samtal man och man emellan med kamrater i kammaren konstaterat, att det verkligen råder ett allvarligt missnöje med de förhållanden, som nu äro för handen, ställde jag mig inom utskottet på den ståndpunkten, att man borde bereda tillfälle till en omsorgsfull prövning av dessa spørsmål. Det kan ju inte anses tyda på något lättsinne eller något överdåd att man söker få under granskning spørsmål, som på detta sätt så energiskt och med sådant eftertryck dryftas av herrar riksdagsmän och även av den politiskt intresserade allmänheten.

Nu är det ju så, att konstitutionsutskottet bl. a. har till uppgift att granska och lägga fram förslag till förbättringar i grundlagarna. Utskottet har i det avseendet ett ansvar även för vad det *underlåter* att föreslå i de fall där tiden synes mogen för nödiga och nyttiga reformer, inte bara ansvar för vad det positivt föreslår. Jag ställde mig då på den ståndpunkten, att om riksdagsmajoriteten skulle avvisa ett försök från konstitutionsutskottets sida att verkligen få upp hela detta spörsmål till granskning, ja, då finge herrarna för framtiden skylla sig själva, och riksdagsmajoriteten finge taga på *sitt* ansvar att avvisa detta försök att komma till rätta med dessa spörsmål, som här påtalas år efter år. Vilja herrarna avvisa utskottets förslag, så må det vara herrarnas ensak, men kom då icke och säg att konstitutionsutskottet ställt sig hindrande i vägen och varit oförstående mot de bekymmer, som trycka herrarnas sinnen och som man hör ideligen upprepas från riksdagens början och till dess slut.

Nu skall jag för min del vara villig erkänna, att den börda och de bekymmer man har talat om, icke bara hänga på riksdagens arbetsformer. Missnöjet och den olust, som man onekligen kan konstatera i arbetet inom riksdagskretsar, sammanhänger också i hög grad med den våldsamt ökade arbetsbörda, som numera vilar på riksdagen i jämförelse med gångna tider.

Jag har gjort en liten statistik här för de senaste 27 åren, alltså från 1900-talets början. Jag har därvid kommit fram till några siffror, som ju kunna vara talande nog. År 1900 avlät riksdagen till Kungl. Maj: t 126 skrivelser, men förra året, 1927, avlätos 342 skrivelser. År 1900 fick riksdagen mottaga 85 kungl. propositioner, år 1927 hade antalet stigit till 252. I andra kammaren väcktes år 1900 181 motioner, år 1927 utgjorde antalet 476.

Jag vill erkänna, att det sedan år 1900 gjorts vissa försök att komma till rätta med en del svårigheter i avseende på riksdagsarbetet. Redan åren 1907—1908 hade man länge känt trycket av den växande arbetsbördan, och vid 1909 års riksdag gjordes vissa reformer, vilka småningom följdes av en del andra, såsom närmare förtäljes i konstitutionsutskottets betänkande.

De gamla grunddragen stå dock kvar oförändrade, och det kan ju vara mycket förklarligt, om den för äldre förhållanden inrättade riksdagsorganisationen kunnat bägna och bli hårt påfrestad under det oerhörda trycket av den ökade arbetsbördan. Nu säger man kanske: må då vederbörande lägga en tygel på sin reformiver, både på regeringens och riksdagsmännens sida — och saken skall snart ordna sig! Jag skall för min del vara den siste att vilja motverka en sådan återhållsamhet. Men det torde dessvärre vara en illusion att tänka sig en reduktion av riksdagsmännens initiativlust — här är det ju en ständigt ström av nya reformkrav — och vid sådant förhållande är det icke sannolikt, att problemet skall kunna hyfsas och lösas så, att man på det sättet uppnår mera avsevärda minskningar i arbetsbördan. I betraktande härav synes det mig också vara naturligt att taga riksdagens arbetsformer under omprövning i syfte att få fram, hur dessa arbetsformer må kunna inrättas för att bättre motsvara de ökade anspråk på arbetsprestationer, som undan för undan resa sig och varom de siffror jag anfört, torde bära vittne.

Det allmänna missnöje, som kan konstateras, de förhållanden, som jag korteligen berört och det ena med det andra har gjort, att jag biträtt det utredningsförslag, som konstitutionsutskottet nu kommit med. Man har nämligen inom utskottet tänkt sig, att utredningsarbetet både ifråga om de större linjerna och detaljerna skulle ske i en av Kungl. Maj: t tillsatt parlamentarisk kommitté, alldenstund det torde vara mycket svårt att under riksdagstiden få representanter för de olika utskotten samlade för att samråda och enas om direktiv, som kunde läggas till grund för ett reformarbete. Detta sker utan tveivel bäst genom att Kungl. Maj: t samlar den utskottsexpertis, som vunnits, och låter vederbörande i lugn och ro mellan riksdagarna utarbета riktlinjer för en eventuell reform. Ut-

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

skottet har därför valt metoden att peka på de problemkomplex, som böra härvid beaktas.

Jag vill fatta mig kort, herr talman, men jag vill ännu en gång betona, att skulle även andra kammarens majoritet gå utskottsmajoriteten emot, så skyll icke för framtiden på konstitutionsutskottet, om det visar sig, att förhållandena bli alltmer olidliga. Konstitutionsutskottet har gjort vad utskottet kunnat, och de missnöjda elementen få tåga still och majoriteten i riksdagen skylla sig själv, om utskottets förslag icke leder till något resultat.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Björkman**: Herr talman! Den siste ärade talaren sade, att han funnit tre särskilda synpunkter, som gjort sig gällande med avseende på en reformering av riksdagens inre förhållanden. Han hade varit negativ med avseende på två av dessa synpunkter, men i den tredje, som det nu gäller, var han positiv, och här kunde han icke hålla på status quo. Han hade funnit, sade han, att det rådde liksom en nationell samling med avseende på önskemålet att få en reformering av riksdagens arbetsmetoder. Han sade också, att om kammaren icke ginge med på vad konstitutionsutskottet nu hade hemställt, så skulle kammaren få skylla sig själv, ty konstitutionsutskottet hade gjort vad på detsamma ankomme.

Jag vill nu emellertid säga, att såvitt jag funnit, förhåller det sig härvidlag icke på det sätt, som min vän, den ärade talaren, sade. Jag anser nämligen, att om konstitutionsutskottet hade haft något verkligt allvar med sin önskan att få fram andra arbetsformer för riksdagen, så skulle utskottet kommit med klara direktiv.

När konstitutionsutskottet hade denna fråga uppe år 1922, sade konstitutionsutskottet, i anledning av de motioner, som då framburits, också direkt ifrån, att då fråga är om formerna för riksdagens arbetssätt, böra riktlinjer av riksdagen klart angivas, och sedan konstitutionsutskottet handlagt de spörsmål, som då låg under utskottets prövning, utsöndrade utskottet åtskilligt som det icke ansåg vara värt beaktande, men upptog vissa spörsmål och framkom med förslag till riksdagen, som dock avvisade vad som då föreslogs.

I avseende på konstitutionsutskottets utlåtande har jag nu åtskilligt att anmärka. Min anmärkning gäller naturligtvis först och främst vad jag här redan berört, nämligen att inga klara riktlinjer finnas angivna. Jag skulle vilja fråga, om det kan anses vara överensstämmande med vad som är lämpligt, att konstitutionsutskottet här upptager en fem, sex olika punkter, men endast anger, att i avseende å dessa kan det vara fråga om att det skulle kunna bli några ändringar, utan att angiva några som helst riktlinjer. Konstitutionsutskottet börjar med de tillfälliga utskotten och säger, att yrkandet »om de tillfälliga utskottens begränsning och ökning av antalet ständiga utskott bottnar i ett förhållande, vilket — — — visat sig tarva en undersökning.» — »Därför torde skäl föreligga att till prövning upptaga frågan om de tillfälliga utskottens ställning.» Sedan kommer utskottet till frågan om de ständiga utskottens organisation och arbetssätt. Härom yttrar sig konstitutionsutskottet på följande sätt: »Sätten» — — d. v. s. att bereda tillfälle åt så många som möjligt av riksdagens ledamöter till deltagande i ärendenas beredning i sådant utskott — — »kunna emellertid vara flerahanda, och det är förtjänt att undersökas, vilket eller vilka sätt, som äro de lämpligaste och ändamålsenligaste». Utskottet kommer därefter till frågan om vilka ärenden, som skulle komma till vissa utskott, och yttrar härom: »Denna fråga är sålunda förtjänt av synnerlig uppmärksamhet. Vad särskilt budgetberedningen angår, hava vid flera tillfällen olika förslag varit under övervägande om såväl fördelningen av budgets- och inkomst-

frågorna som samarbetet mellan utskotten i avseende å dessa. Utskottet finner lämpligt, att dessa spörsmål komma under öfvervägande.» Utskottet säger slutligen, att det är tydligt, »att den tradition och praxis, som efterhand utvecklats sig och rotfästs i riksdagen, är i och för sig så värdefull, att den ingalunda bör givas till spillo utan i görligaste mån bevaras.» Det står emellertid icke angivet i vilket hänseende den bör bevaras.

Ja, de riktlinjer, som jag söker efter, hade såvitt jag förstår bort kunna framkomma efter överläggningar mellan å ena sidan utskottet och å andra sidan de mest representativa bland riksdagens män, de mest erfarna i frågor om riksdagens arbetssätt, representanter för andra utskott, partiledare, kanslideputerade och även andra, också de högst ställda i kamrarnas presidier. Så har emellertid icke skett. Jag tycker icke heller, att ärendet bort framläggas så här i riksdagens sista timme utan hellre på en tid, då man kunnat verkligen diskutera denna fråga och på det sättet få fram vad jag söker och återigen söker, nämligen riktlinjer.

Nu är det vidare så, att det icke förefaller att vara någon den ringaste brådska med denna sak. Hade det varit så, att utskottet velat framlägga ett grundlagsförslag, ja, då hade det brådskat, ty då hade det ju gällt att få förslaget antaget före valen, så att grundlagsändring kunnat komma till stånd efter beslut vid första riksdagen efter valen. Så har emellertid icke varit förhållandet här. Det är icke här fråga om några grundlagsändringar, utan om en skrivelse och därför bör det kunna vara god tid för konstitutionutskottet att vid första riksdagen efter valen — då som bekant icke många grundlagsändringar förekomma — upptaga denna fråga till saklig utredning och få fram den på bästa sätt. Grundlagsändringar kunna lika fort åstadkommas då. Jag tror alldeles säkert, att man genom ett uppskov skulle gagna saken i betydligt högre grad än genom att nu upptaga dessa önskemål som framkommit på det sättet att man uttalar, att man känner sig tveksam om det ena eller andra är lämpligt, men inte framlägger det ringaste effektiva medel att råda bot på vad man finner vara det onda.

Jag anser också, att vad som rör riksdagens arbetsmetoder är något, som i allra högsta grad rör riksdagen själv. Därför bör man också, innan man släpper ifrån sig spörsmålet, säga ifrån vad man vill och icke utan vidare överlämna detsamma åt Kungl. Maj:t — vi veta ju icke vilken Kungl. Maj:t, som kan taga hand om frågan, och vilka, som Kungl. Maj:t skulle anmoda att utreda frågan. Det vore därför lyckligast, om riksdagen kunnat peka på några egna önskemål och riktlinjer efter vilka arbetet borde bedrivas. Med sådana utgångspunkter kunde en kunglig kommitté vara försvarbar. Men jag anser inte, att riksdagen nu bör överlämna denna utredning i en kommittés hand. Att inte allting är riktigt så bra som det är och att man därför kan vilja ha den ena eller andra lilla ändringen, det förstår jag och kan gärna framdeles vara med om att dryfta frågan. Men den av utskottet begärda skrivelsen med anhållan om utredning har jag däremot icke kunnat vara med på, utan i likhet med öfriga reservanter ansett, att man bör gå försiktigt tillväga. Riksdagen bör icke, innan den avlåter en skrivelse med så omfattande innebörd som den, som utskottet här föreslår, avhända sig beslutanderätten och underlåta giva direktiv. Jag upprepar detta.

Jag har därför, herr talman, icke kunnat biträda utskottets hemställan, utan förenat mig med herrar von Geijer m. fl. i en reservation, till vilken jag nu ber att få yrka bifall.

I detta yttrande, under vilket herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *Gustafson* i Kasenberg.

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer
m. m.
(Forts.)

Herr **Sävström**: Herr förste vice talman! När konstitutionsutskottet år 1922 framlade ett betänkande med anledning av de motioner, som vid den riksdagen hade väckts, och utskottet i detta utflåtande föreslog, att riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj: t och begära ett förslag i och för vinnande av ökad planmässighet i riksdagsarbetet i överensstämmelse med de riktlinjer, som utskottet då angav, så anslöt jag mig för min del till detta förslag. Men när vi den gången behandlade förslaget här i kammaren — jag bevisade även överläggningen i första kammaren — och jag fick höra det motstånd, som restes mot detta förslag, framför allt från statsutskottets ledamöter, då tänkte jag, att det nog skulle komma att dröja ganska länge, innan jag ginge med på något liknande förslag till omändring av riksdagens arbetssätt. Ty någon mera byråkratisk inrättning än riksdagen lär man väl få leta efter, när det gäller att reformera dess arbetssätt.

Nu stå vi ju här i alla fall i samma situation igen. Trots det löfte jag gav mig själv den gången, har jag ändå biträtt detta förslag från utskottet. Det har sannerligen icke skett med någon vidare entusiasm, det skall jag villigt erkänna. Å andra sidan har man dock varit här i riksdagen en tid och vunnit erfarenhet om arbetet här, och då kan det ju icke hjälpas, att man tycker, att nog finnes det många önskemål gående ut på en omläggning av detta arbete, önskemål, som ändå måste anses vara bra berättigade.

Herr Forssell nämnde, hur riksdagsarbetet vidgats under den tid som gått. Han omnämnde också det stora antal motioner, som vid denna och föregående riksdagar hade väckts, jämfört med tidigare riksdagar.

Här ha vi nu fem tillfälliga utskott i andra kammaren, men trots det oupphörligt ökade antalet motioner kunna herrarna se av den vid utlåtet intagna statistiken, att de tillfälliga utskottens arbete blir allt mindre och mindre omfattande, allt färre och färre motioner remitteras till dessa tillfälliga utskott.

Man tycker ju ändå, att det är ett svårt slöseri med arbetskraft, särskilt i andra kammaren, att tillsätta så många utskott, att dessa knappast ha någon sysselsättning under riksdagen. Här gå ju ledamöter av denna kammare, ledamöter som äro både förnuftiga, duktiga och präktiga män, fullständigt sysslösa, gå här fram och tillbaka alldeles som isbjörnarna på Skansen utan att kunna finna någon sysselsättning. Skulle det verkligen vara alldeles omöjligt att låta några av dem få sitta åtminstone som suppleanter i sådana utskott, som verkligen ha något att uträtta, för att på detta sätt komma litet mera in i riksdagsarbetet?

Vi se också, hurusom i slutet på varje riksdag ärendena hopas alltmer och pulpeterna fyllas av betänkanden till den grad, att man knappast får rum med allt detta tryck i den lilla pulpetylådan. Alltsammans skall avgöras på kort tid, och det arbetas dag och natt. Jag frågar: Finnes det verkligen någon av oss, som hinner läsa alla dessa betänkanden? Knappast. Vi få lita på våra utskottskamrater, att de komma till den rätta lösningen, när det gäller dessa förslag.

Jag skall nämna ett par ord om arbetet i statsutskottet, eftersom jag varit suppleant där en tid och sålunda vet, hur det går till med arbetet där. Statsutskottet delar som bekant upp sig på flera avdelningar, där ett fåtal ledamöter på varje avdelning sitta och avgör ofta mycket betydande spörsmål. Man frågar sig då, om det i detta utskott med den väldiga anhopning av ärenden, som där råder, verkligen finnes möjligheter för ledamöterna på de andra avdelningarna att kunna tränga in i de ärenden, som handlagts på en annan avdelning än den där vederbörande själva sitta, så att de äro tillräckligt inne i ärendena, när dessa sedan avgöras i plenum. Det är föga troligt, att så är fallet, men om det icke finnes någon möjlighet för ledamöterna på de övriga avdelningarna att sätta sig in i ärendena, hur skola vi då kunna tänka oss, att vi andra skola kunna göra det, vi, som icke alls varit med om det förberedande arbetet. — Om

man händelsevis blir vald till medlem av statsrevisionen och får se resultaten av de beslut, man varit med om att fatta, så blir man verkligen mången gång ledsen över beslut, som man själv medverkat till.

Vidare är det ju så, att den tid, som regeringen har till sitt förfogande för att avlämna sina propositioner, enligt min uppfattning är alltför lång. Detta gör att det stora flertalet av de viktigaste regeringsförslagen komma upp på ett tämligen långt framskjutet stadium av riksdagsarbetet, vilket betyder en väldig forcering mot slutet av riksdagen. Riksdagsarbetet kan icke heller på den punkten sägas vara tillfredsställande ordnat.

Jag förmodar emellertid, att det efter den behandling frågan fått i första kammaren ingenting är att göra åt saken, åtminstone icke i år.

Det har sagts, att utskottet icke angivit några riktlinjer för hur arbetet i riksdagen skulle organiseras. Jag erkänner att det ligger något befogat i den anmärkningen, och för min del har jag också under överläggningen i utskottet framhållit, att vi icke borde framlägga något förslag, förrän vi kunde ange några riktlinjer för hur riksdagsarbetet borde omläggas. Det invändes emellertid, att så långt som tiden var framskriden, var det omöjligt att hinna samla utskottsledamöterna till de överläggningar, som erfordrades för att utarbeta förslag till riktlinjer. Man sade dessutom, att resultatet i kamrarna kanske också skulle bli sämre, om sådana riktlinjer angäves, ty då kunde det bli en stor tvist om riktigheten av de eller de anvisningar, som utskottet givit. Önskemålen voro så många, menade man, att det vore mera fog för att begära utredning och förslag i ämnet.

Emellertid, om nu frågan sålunda kommer att falla i år, så är jag för min del ändå viss om, att den kommer igen och kanske kommer den igen efter mycket kort tid. Det kan icke längre fortgå på samma sätt som för närvarande, utan vi måste taga upp denna fråga till allvarligt övervägande och få utredning och förslag i ämnet. Jag ber emellertid, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Osberg: Denna fråga, i vilken jag har tillåtit mig väcka en motion, är icke ny. Den prövades rätt grundligt 1916. Jag har heller icke nu tänkt, att det skall saknas motstånd mot den tanke, som jag fört till torgs här.

Min högt ärade och aktade vän och kamrat herr Anderson i Råstock inledde debatten med den kraft, som han alltid använder, men det var en något egenomlig motivering, som han använde denna gången. Jag tycker, att han alltid brukar ha starka argument att komma med, men här sade han nu, att varför han egentligen vände sig mot detta förslag var det förhållandet, att han hade kommit för tidigt in i statsutskottet, och att han där icke skulle varit fullt kapabel att följa med i galoppen. Nu tror jag ju, att han i det hänseendet har överdrivit något, ty då han kom in i kammaren här som ung man, var nog hans hjärna rätt klar.

Nu har frågan fallit i första kammaren. Där uppnåddes 44 röster för bifall till utskottets förslag och 52 röster för avslag å utskottets förslag. Det var således 96 av kammarens ledamöter närvarande vid röstningen och den skedde fram på natten, när klockan var 2 eller halv 3. Just detta tyder på — och det är icke att undra på — att det många gånger bler slentrian vid ärendenas behandling.

Detta är min sjuttonde riksdag och jag känner nog till arbetsordningen ganska bra. Jag har till och med haft äran att vara suppleant i statsutskottet under flera år, och jag känner därför något så när till hur arbetet bedrivs även där. Men det kunna vi, som äro här nu, vara ense om — det är ingen hemlighet för någon — att i början av riksdagen gå vi här så gott som sysslolösa den ena dagen efter den andra. Det är bara små sammanträden och ingenting i ple-

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.

(Forts.)

num. Vore det icke lämpligt, när utskotten äro valda, att de uppdelades? D. v. s. man kunde ju utöka utskottens antal och då härigenom flera utskottsledamöter erfordras kunde ju de flesta av riksdagsmännen få tillfälle att bevista sammanträdena. Vederbörande kunde ju då följa med ärendenas gång på helt annat sätt. Det är naturligtvis icke min mening att försöka tränga ut de gamla beprövade riksdagsmännen och förmågorna, men de nykomna i riksdagen äro icke fullständigt utan begrepp, när det gäller de områden, som de skola representera. Hit kommer ju alla möjliga människor, framstående industrimän, köpmän, vetenskapsmän, lantbrukare, hantverkare m. m. och man är väl icke så bakom ute i bygderna, när det gäller att välja riksdagsmän. Ingen kan heller påstå, att de flesta nykomlingar icke ha gry i sig, och att de icke visat att de kunna och vilja något. Ingen kan heller inbilla mig att de stå efter dessa, som äro äldre på det område, där de satts att verka. Här kommer, låt oss tänka oss det, in i kammaren en vetenskapsman, som kanhända är i 40 års åldern, och så sitter här en, som är i 60 eller 70 års åldern, vem skulle jag ha den mesta tilliten till, den som är mitt uppe i sitt arbete, eller den, som suttit här till sitt sjuttionde år? Den senare har naturligtvis den parlamentariska vandan, men den nyvordne kan giva många goda råd, och det ha vi väl sett många gånger hur en suppleant, som sitter intill väggen, viskar åt den, som sitter vid bordet, att denna fråga bör lösas så och så. Ofta går det till på det sättet. Det är ju så naturligt att livskraften, så att säga, är inneboende hos den yngre. Det är icke riktigt, anser jag, av herr Anderson i Råstock att försöka mota undan de nykomna. Det är rekryterna, som landet väntar på, som böra beredas tillfälle att göra sina insatser, och att så bör ske är en angelägenhet för alla, vilket parti de än tillhöra. Att få fram sitt folk och göra dem kapabla till den plats de fått att sköta. Det är icke alldeles utan fog, som man kan säga, att riksdagsmannaupdraget är en mycket krävande befattning. Vi böra även med hänsyn till internationella synpunkter sträva efter att få fram de våra tillduktiga riksdagsmän, så att vi kunna stå oss i jämförelsen med andra riksdagar och parlament i världen.

När folket skickar hit sina representanter, måtte det väl icke vara för mycket begärt, att de åtminstone få sitta på en stol som suppleanter i ett utskott och följa förhandlingarna. Jag har suttit i statsutskottet som suppleant i många år, men jag är säker på, att om jag särskilt intresserade mig för ett ärende och skulle gå till utskottets förhandlingar, skulle ordföranden upphöra med föredragningen till han fick reda på, vad jag ville, och när han fått veta, att det endast var visst intresse, som föranlett mitt besök, skulle han låta avvisa mig. Så är arbetssättet här i riksdagen, och så kan det naturligtvis icke få fortgå i längden. Åtminstone skall man icke komma och säga, att riksdagen är en demokratisk församling.

Nu har man här kommit med många inlägg. Jag hörde på herr Kvarnzelius' anförande i första kammaren. Han sade bland annat, att utrymmet i statsutskottet var för litet, så att vi därför icke kunde utöka medlemsantalet. Jag har pekats på den utvägen, att man skulle kunna sönderdela statsutskottet. Emellertid vill jag icke driva den ståndpunkten till sin spets. Statsutskottet får gärna fortleva, men ingenting hindrar väl, att de tillfälliga utskotten falla bort, och att det upprättas ett par tre ständiga utskott att ersätta dem. Nu har det framhållits, att första kammarens ledamöter då icke skulle räcka till, och att första kammaren skulle förlora sin auktoritet. Jag har icke tänkt annat än att båda kamrarna skulle bliva lika representerade beträffande det ordinarie ledamotskapet i de ständiga utskotten. Men om vi säga, att vi tillsätta en 5 à 6 suppleanter till de 8 à 10 ordinarie utskottsledamöterna från första kammaren och något större antal suppleanter från andra kammaren, behöfde det icke inverka på ärendenas gång det ringaste. Det är för övrigt mycket vanligt att icke

alla suppleanterna äro närvarande. Det finnes ingen anledning att frukta för att utrymme icke finnes eller att arbetet i utskottet skulle på något sätt försvanskas. Helt naturligt ha ju partierna var för sig, när frågorna komma till kamrarna för behandling, sin uppfattning i saken och icke heller förrycker det arbetet i riksdagen. Här gäller det bara att försöka få kvalificerat folk så fort som möjligt. Jag tycker icke, att det är vackert av de gamla och de så att säga besuttna riksdagsmännen att försöka utestänga sina nytillkomna kamrater. Jag har tillåtit mig att i min motion draga fram ett exempel som illustrerar dessa förhållanden. Om jag t. ex. vore en arbetsgivare och lejde 50 man, inte tro väl herrarna, att det skulle falla mig in att säga till dem: nu vill jag ha nytta av 25 man, ni andra kunna taga igen er. Jag har icke behov av er. Jag behåller er dock i min tjänst, fastän ni icke uträttar något. Ett sådant handlingssätt vore ju upp- och nedvänt. Riksdagens arbetsätt verkar dock i denna stil. Det är många dugliga och präktiga män, som gå och vantrivas här, därför att de icke ha tillräcklig sysselsättning. Vad kan det vara för idé med detta? Det är, som sagt, fullkomligt felaktigt att uppehålla en sådan ordning.

Nu är det en annan sak, som herrarna från statutskottet genom herr Anderson i Råstock särskilt framfört och ännu flera lära väl komma att säga det samma, nämligen att det är själva budgetbehandlingen, som lägger hinder i vägen för uppdelning av utskottet. Det skulle icke, säger man, gå att hålla ihop själva finanserna. Nu förhåller det sig ju så, att statsutskottet har en kamrer, som har att hålla reda på de beslut, som fattats och hur dessa ställa sig till propositionerna och motionerna, och han lämnar fram en tablå över ställningen var fjortonde dag. Om vi nu fortsätta med att låta statutskottet få vara oantastat och låter det fortsätta med sina avdelningar, vad hindrar att det utses finansdelegerade från varje utskott som har budgetärenden till behandling och att dessa gemensamt med kamrern övervaka det finansiella läget under riksdagsarbetet, och att kamrern således är gemensam för både statsutskottet och ett par tre andra utskott.

Jag tycker, att vi giva oss själva ett kolossalt dåligt betyg, då vi säga, att det är omöjligt att ordna upp detta spörsmål. Hur skall landet kunna lita på, att vi skola kunna reda upp andra saker, om vi icke ens kunna vara kapabla att ändra vår arbetsordning på så sätt, att vi kunna få alla i selen? Om jag vore en gammal statsutskottsledamot, skulle jag icke vilja stiga upp här och säga, att vi på grund av budgetbehandlingen icke kunna ordna upp denna åtgärd. Här stod herr Björkman i Norrköping nyss och förhävde sig över att utskottets riktlinjer icke vore riktigt klara, och att han därför icke kunde gå med på detta. Man begär endast, herr Björkman, en utredning, och jag hoppas att Kungl. Maj:t till en sådan utredning skall sätta sådana män, som kunna utreda detta spörsmål. Här finnas många i denna kammare, som skulle kunna göra detta på ett förnuftigt sätt. Riksdagen skall ju uttala sig ännu en gång innan utredningsresultatet blir uppsatt såsom lagförslag, och det finnes väl folk även på den tiden, som kunna taga hand om en sådan enkel åtgärd som denna.

Jag tycker, att det är orimligt, att man icke skall ha så pass mycken förståelse för de nya, som komma in här, att man icke vill åtminstone försöka införliva dem med vårt utskottsarbete. Det är, som jag här sagt förut, icke meningen från min sida att köra bort gamla och beprövade riksdagsmän — det är omöjligt att gå in för en så barock tanke — meningen är bara att giva dem en chans att komma in i utskotten och bliva kvalificerade och låta dem lära sig hur det parlamentariska arbetet tillgår. Vad hindrar, herr Anderson i Råstock, att de kunna sitta i utskottet — de behöva ju icke taga del i debatterna — och lära de parlamentariska reglerna.

Det är bara detta, som man strävar efter. Jag kan icke tänka mig annat än

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer
m. m.
(Forts.)

att andra kammaren med den sammansättning och med det lynne den har icke skall följa första kammarens exempel och avslå detta förslag. Här åberopar man ideligen första kammaren och säger, att den har fattat det och det beslutet. Jag tycker, att andra kammaren borde följa utskottets förslag. Man förvånas här verkligen över den konservatism, som besjalar första kammaren. När jag hörde herr Kvarnzelius i första kammaren tala om de konsekvenser, som skulle uppstå, därest man släppte fram mera folk till statsutskottet, skulle jag, om jag icke visste, att han är folkfrisinnad, kunna tro, att han var den mest stockkonservativa person.

Herr talman! Eftersom tiden nu går raskt undan, skall jag sluta och be att få yrka bifall till konstitutionsutskottets betänkande.

Herr **Hage**: Herr talman! Även om nu första kammaren har avslagit utskottets förslag, så torde väl regeringen kunna taga upp denna fråga till behandling, om andra kammaren uttalar sig för en utredning i frågan. Från den utgångspunkten torde det icke vara oviktigt, vilket beslut, som andra kammaren fattar i denna fråga.

För min del ber jag att med anledning härav få säga några ord. Och då vill jag först framhålla, att det finnes särskilt *en* fråga, som enligt min mening är särdeles brådskande.

Jag har framhållit i min motion i denna fråga, att det nu icke existerar någon bestämd avgränsning mellan vilka motioner, som skola gå till ständigt utskott och vilka motioner, som skola gå till tillfälligt utskott. Detta medför den mycket stora olägenheten, att en motionär icke vet, om han väckt sin motion i rätt tid. Han riskerar på grund av detta att få den upplysningen att den motion, som han väckt, skall gå till ett ständigt utskott, när han själv trott, att den skulle gå till ett tillfälligt och få den upplysningen att motionen är för sent väckt. Nu är att märka, att vissa motioner äro av den beskaffenhet, att det är mycket svårt att säga om de skola gå till ett ständigt eller ett tillfälligt utskott. Hela detta förhållande medför en oerhört stor osäkerhet för motionärerna och för kammarens ledamöter i allmänhet. Denna sak har jag påtalat i min motion, och i det avseendet tycker jag, att det vore synnerligen önskvärt, om det bleve en reform och mera bestämda föreskrifter på detta område. Min uppfattning i denna fråga går i den riktningen, att det borde remitteras ett större antal motioner till de tillfälliga utskotten, för så vitt man icke skall lägga upp denna sak efter de linjer, som herr Osberg har gått in för, nämligen att man i stället för de tillfälliga utskotten inrättar ett nytt ständigt utskott, ett diverseutskott eller någonting i den stilen. Detta är ju en reform, som man givetvis kan tänka sig.

För min del vill jag säga, att jag har vid många tillfällen mött representanter här i denna kammare, som kommit utifrån ett arbetsfyllt verk i kommunerna, i det kommunala livet och som, sedan de kommit hit, kommit in i ett tillfälligt utskott och blivit suppleanter, sådana där, som sitta vid väggen. — vägglöss, som vi kalla dem för, — och suttit där en sju, åtta år. Så var ju knappast förhållandet förr i världen på den tiden jag kom in. Då gick det fort fram för vårt parti och inom några år voro vi inne i de ständiga utskotten. Det var en utmärkt utskottsbefordran på den tiden. Då kände man icke olägenheterna på det sätt, som de känna det nu, som få sitta i ett tillfälligt utskott år efter år och icke få tränga in i de frågor, som de gärna vilja tränga in i. Ja, nu kan det anmärkas, att vederbörande kunna ju gå ned i riksdagens bibliotek — det har jag sagt till en del av dem — och börja studera i handlingarna. Härtill vill jag emellertid säga, att det ju dock icke är samma lärdom som man inhämtar på detta sätt, som man inhämtar, när man kommer in i ett ständigt utskott. Där har man nämligen möjlighet att på ett helt annat sätt följa med frågorna, och det är från den utgångspunkten, som jag för min del funnit,

att det vore synnerligen önskvärt, om man åtminstone gick in för en sådan reform, att det valdes ett större antal representanter till de ständiga utskotten.

Jag vill i detta sammanhang säga, att det i utskotten finnes folk, som syssla med allehanda saker och ting, icke minst stockholmare, som ju ha många järn i elden, och det inträffar därför till och med mässfall mången gång för ett helt parti. Det skadar alltså inte, om man sätter in ett större antal suppleanter i utskotten, något som ju givetvis är fördelaktigt även ur andra synpunkter.

Ja, detta är några av de synpunkter, som föranlett mig att gå in för en utredning i den här frågan och en hastig utredning. Det är ju för övrigt så, att det icke torde vara så oerhört nödvändigt att därvidlag åstadkomma några direktiv, efter vilka utredningen skulle läggas. Utredningen kommer givetvis alltid att ske under samarbete med erfarna utskottsledamöter från de olika utskotten. Detta måste givetvis vara en förutsättning för utredningen och dessutom veta vi ju alla, att vi, när förslag sedan kommer, ha tillfälle att i kammaren granska förslaget, och är det då något, som vi icke vilja vara med om, kunna vi ju sätta stopp för den saken. Jag tycker, att det förslag, som utskottet har gått in för, det kunna vi utan rädsla antaga; och från den utgångspunkten ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Månsson** i Furuviik: Herr talman! Formerna för en institution kunna ju icke hålla i evighet, och allra minst är det möjligt, när ärendena, som denna institution skall handlägga, icke bara hopats utan mångdubblats på sätt har skett, sedan kammarsystemet kom till här i landet.

Min uppfattning är för det första den, att det hjälper icke att sortera motionerna hit och dit, utan det enda som hjälper är att få flera arbetslag så att säga i riksdagen. Jag skulle tro, att det bästa vore att börja med att klyva statsutskottet i två delar, så att ett statsutskott tar t. ex. femte och åttonde huvudtitlarna och ett annat statsutskott eller vad man vill kalla det tar de andra huvudtitlarna. Därigenom skulle man väl i alla fall komma bra nära dubbelt så fort med detta utskottsarbete.

Men jag tror icke ens, att detta hjälper, utan man får nog tänka på en eller annan form av arbete på hösten. Jag syftar då på ett slags modifierad höstriksdag, som jag hade tänkt mig skulle ordnas på det sättet, att de större frågorna, som draga så lång tid, de skulle framläggas i kungl. propositioner eller i motioner den ena riksdagen, t. ex. i fjol, vid 1927 års riksdag, och så komma upp när som helst under den påföljande d. v. s. nuvarande riksdagen. Ett särskilt utskott eller vid behov två särskilda utskott skulle väljas av 1927 års riksdag och sammanträda i oktober, november och december på hösten samma år, så att allting var klart och färdigt, när 1928 års riksdag sammanträdde. Då behöfde icke riksdagen vara sammankallad eller ha arvode på somrarna och höstarna, utan endast de män, som tillhörde dessa särskilda utskott, skulle få arvode. Därigenom finge man, så att säga, en modifierad höstsession. Men kammaren sammanträdde icke förrän nästa år, och då skulle frågorna avgöras. Det tror jag är det billigaste och enklaste sättet att lösa frågan.

En annan sak, som är mycket viktig, och som man då finge ordnad, det är den, att propositioner kunde, när riksdagen icke vore formellt avslutad, utan så att säga förpuppad — ehuru intet arvode utgick mer än som var fastslaget en gång för alla — avlämnas av Kungl. Maj: t till denna förpuppade riksdag. Detta kunde ske hela året, och motioner av enskilda ledamöter kunde också väckas hela året, i den mån naturligtvis motionerna kunde bearbetas av dessa arbetande utskott. Kammarledamöterna fingo då i sina hem på land och i stad emottaga de kungl. propositionerna i tryck och voro där i tillfälle att tränga in i dem, under det dessa särskilda utskott arbetade och hade sina sammanträden, vare sig det blev här eller där i landet, det behöfde icke precis vara i Stockholm.

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer
m. m.
(Forts.)

Nu säger man, att det bleve ingen ordning med motionstiden. Jo, vi kunna säga, att vi ha en formell motionstid, när t. ex. 1928 års riksdag sammanträder. Då äro de flesta motionerna sammanskrivna, måhända rentav insända till riksdagens kansli, redan under sommaren och hösten föregående år. Men så ha vi en fem, åtta, tio eller femton dagars formell motionstid, när denna riksdag börjar. Det blir således precis som nu. Formerna bry vi oss icke vidare om.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Anderson** i Linköping: Herr talman! Det kanske anses förmätet av en av de yngsta kammarledamöterna att taga till orda i denna fråga. Men det kan möjligen försvaras därmed, att så länge man är ung och oerfaren, så har man litet optimism kvar och litet kritik också. Ju äldre man blir, dess mer minskas optimismen och dess mer slappas kritiken. När man varit med så länge, som min ärade vän, herr Björkman i Norrköping, börjar man tycka, att det är ganska bra, som det är och att det inte går att få något bättre. Och när man varit med så länge, som herr Anderson i Råstock, tycker man, att det egentligen är idealiskt, vad kammarens ärade ålderspresident tycker, vill jag icke fråga honom om, ty han sitter ju såsom ledare av kammarens förhandlingar i en sådan ställning, att han icke kan svara på den frågan. Men nog skulle det vara av intresse att höra hans mening om denna sak.

Emellertid har jag företagit mig att gå igenom de debatter, som förts i kammaren under det senaste årtiondet i denna sak. Ty, som damerna och herrarna väl veta, är detta en periodiskt återkommande riksdagsangelägenhet. Åtminstone en gång under varje riksdagsperiod skall man diskutera riksdagens arbetsformer. Det hör till god ton, och kanske är det också en akt av skyldig hänsyn emot den utomparlamentariska opinionen, som ju också vill ha ett ord med i laget.

1915 och 1922 var frågan på tal. 1915 tillstyrkte konstitutionsutskottet en utredning. Utskottet angav den gången icke några direktiv, och med anledning därav slog kammaren ihjäl skrivelseförslaget. 1922 kom frågan ånyo på tal med anledning av ett flertal motioner, bl. a. av herr K. G. Westman i första kammaren. Konstitutionsutskottet utarbetade då ett synnerligen grundligt betänkande, där frågan om riksdagsarbetets former diskuterades på ett sätt, som gör detta konstitutionsutskottsutlåtande till ett verkligt läsvärt aktstycke. — Jag ber att få säga detta med litet kritik mot det nuvarande konstitutionsutskottet, som sällan har några läsvärda aktstycken att prestera. — Detta betänkande utmynnade i ett förslag om utredning. För denna utredning uppdrog konstitutionsutskottet vissa riktlinjer, som voro ganska preciserade. De fyllde säkerligen alla de krav, som herr Björkman i Norrköping uppställt här i kväll. Men när frågan kom till behandling i riksdagen, förklarades det i kammaren den gången, att man icke kunde gå med på denna utredning, när konstitutionsutskottet gav så utförliga och ingående direktiv för densamma. Och så slog man ihjäl yrkandet.

Och i kväll kommer man väl även att slå ihjäl även detta utlåtande. Det har redan gjorts av första kammaren, och det spelar sålunda ingen roll, vad andra kammaren kommer att besluta. Det är därför en diskussion fullkomligt insblau, som vi föra här. Men kammaren har ju tid till sådant i kväll! Om man nu kommer att slå ihjäl detta utskottsförslag, så blir det väl med den motivering, som herr Björkman anförde, att det icke är några direktiv uppdragna för utredningen. Man går då tillbaka till 1915 års ståndpunkt.

Jag vill påpeka, att konstitutionsutskottet tydligen i år försökt att gå en medelväg. Man har räknat upp en del uppgifter för utredningen, men icke velat uppdraga några riktlinjer för densamma. Bland dessa uppgifter finnas sådana, som jag tycker, att riksdagen svärigen kan undandraga sig att ägna någon mer ingående uppmärksamhet. För min del vill jag icke tillmäta det huvudsakliga

värdet åt den fråga, som här av flera talare har berörts, nämligen utskottens organisation och riksdagsledamöternas placering i utskotten. Jag tror, att detta icke får göras till huvudfrågan.

Det finns andra saker här, som äro betydelsefullare, framför allt frågan om budgetbehandlingen. Det var den, som var föremål för den huvudsakliga uppmärksamheten 1922, och jag kan endast hänvisa till vad som då skrevs av konstitutionsutskottet och yttrades i kamrarna. Denna fråga kan riksdagen icke undgå att taga upp.

Herr Björkman yttrade, att detta är en riksdagens inre angelägenhet. Ja naturligtvis, men det är en angelägenhet, som också i hög grad har betydelse för riksdagens ställning utåt gentemot allmänheten, gentemot folket, gentemot våra valmän. Det är, tycker jag, för riksdagen ganska förnedrande, att tidningarna varje år vid denna tid skola kunna skriva försmädliga ledare — jag har själv varit med och skrivit sådana — om hur riksdagen i sista stund icke bara slarvar igenom en stor mängd viktiga frågor, utan också, när det kommer till de stora för budgetregleringen avgörande besluten, lyser med sin frånvaro. Budgetregleringen sker som bekant inför praktiskt taget tomma kamrar. Och jag kan inte hjälpa, att jag tycker det gav en viss belysning åt det nuvarande systemet, när jag i dag fick höra, att riksdagsledamöterna av olika partier ålagts att kvarstanna här över lördagen, därför att det uppstått meningsskiljaktigheter inom bevillningsutskottet angående skattesatserna. Om icke denna meningsskiljaktighet hade uppstått, hade denna slutreglering av budgeten och andra frågor, som stå i samband därmed, kommit att avgöras inför praktiskt taget tomma kamrar. Det är en slentrian, som icke kan fortgå i längden. Det finnes också en del andra problem rörande budgetbehandlingen, som till stor del ha sin rot i den säkerligen olyckliga reform, som gjordes 1909, då statsutskottet sprängdes sönder, och då flera av dess arbetsuppgifter utbrötos och hänfördes till andra utskott.

Skall frågan om riksdagens arbetsformer tagas upp, tycker jag, att just dessa problem borde ägnas huvudsaklig uppmärksamhet. Men det finnes även andra, som jag anser böra gå före frågan om utskottsorganisationen. Man måste dock säga, att utskottsorganisationen i stort sett är ett bålverk i den svenska riksdagen. Med de fel och brister det har, har dock detta utskottsväsende ett oerhört företräde framför de flesta andra parlaments arbetssätt.

Men det är en hel del andra frågor, som tränga sig fram. Herr Månsson i Furuviik har alldeles rätt i, att det är otänkbart att vi i längden skulle kunna hålla fast vid gamla arbetsformer, som tillkommit under helt andra förhållanden. Det arbetsmaterial, som nu föreligger, spränger de gamla arbetsformerna och tvingar fram nya. Varför skall man som somliga göra, sticka huvudet i busken och låtsas, att allt är bra, som det är, eller som andra påstå, att ingenting kan göras. Naturligtvis kan någonting göras med god vilja.

Den lämpligaste formen för ett reformarbete vore kanske den, att några av riksdagens äldsta och mest erfarna män ville komma tillsammans och söka utarbeta ett förslag. Det bleve en utredning, mot vilken man icke kunde göra de invändningar, som här riktats mot en utredning, som skulle tillkomma på grund av Kungl. Maj:ts initiativ. Men den utredningen skulle möjligen kunna verka litet mera samlande på kammaren. Och kunde den dessutom godkännas av partiledningarna, vore detta kanske en framkomlig väg för ett reformarbete.

I alla händelser tror jag icke, att frågan längre kan undanskjutas. Det är visserligen sant, att när man kommit så långt som herr Anderson i Rästock, så tycker man, att man har det bra i statsutskottet. Man har fullt upp att göra, och man märker också, att vad man gör ger fruktbringande resultat. Det är helt naturligt, att personer, som gräva ned sig — detta sagt i bästa mening — i ett visst utskott och dess arbete, få blicken skynd för bristerna i det hela. Man

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

konstaterar de goda resultat, som ernås inom det område, där man har sin egentliga verksamhet, men har ganska litet sinne för vad som sker på andra områden. Det behöves en totalrevy över det hela, och den tror jag icke kan nås på annat sätt, än att man låter en del riksdagsmän med erfarenhet på olika områden sammanträda och resonera och försöka komma fram till riktlinjer för en reform.

Att ett sådant reformarbete är behövt, tror jag ingen, som vill se saken allvarligt och ärligt, kan bestrida. Kan en sådan utredning komma fram på enskilt initiativ och sedan tagas upp i form av motioner, undertecknade av personer i auktoritativ ställning inom de olika partierna, är nog vägen för reformer bäst tryggad.

Men jag för min del hyser ingen som helst tvekan att överlämna till Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för en sådan utrednings igångsättande, och jag ber därför att få yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Wirsell*, *Christenson* i Södertälje, *Johanson* i Huskvarna och *Persson* i Fritorp.

Herr **Rydén**: Herr talman! Det finns i detta efter min mening ytterst konstbesynnerliga konstitutionsutskottsbetänkande en fråga, som enligt min uppfattning pekar på en brist i vår nuvarande organisation av utskottsväsendet, och det är den passus, som talar om budgetbehandlingen. Jag har varit med i riksdagen och suttit i statsutskottet, innan budgetbehandlingen bröts sönder. Och jag vågar bestämt säga, att de ärenden, som sedermera brötos ut till jordbruksutskottet och då behandlades av statsutskottets inkomstavdelning, och de ärenden, som brötos ut och flyttades till bankoutskottet och då behandlades av statsutskottets första utgifts-avdelning, de ärendena ha icke vunnit i sakligt hänseende genom att de brötos ut från statsutskottet. Det satt i det dåvarande statsutskottet, i 1909 års statsutskott, ungefär samma personer på inkomstavdelningen, som sedermera flyttades över till banko- och jordbruksutskotten. Daniel Persson i Tällberg, Odelberg, Lundell och hela raden av den första uppsättningen i jordbruksutskottet tillhörde på den tiden statsutskottets inkomstavdelning, som behandlade jordbruksärendena. Men vad som förlorades genom att budgetbehandlingen sönderbröts det var, att den enhetlighet i fråga om principer, som rådde på den tiden, då budgetbehandlingen var enhetlig, i vissa hänseenden försvann.

Man klandrar nu för tiden så ofta bankoutskottet. Jag har många gånger tänkt med verkligt medlidande på detta utskott, som, såsom vi alla veta, består av godhjärtade människor, som vilja göra sin nästa så mycket gott som möjligt i livet, men som var gång de försöka upprätthålla en princip, en ståndpunkt, en regel för hur staten bör handla på detta område, ha över sig en svärm av mer eller mindre ovettiga kamrater i kammaren, vilka tillvita dem allt möjligt. På den gamla tiden, när pensionsärendena behandlades av Carl Persson i Stallerhult och Hans Andersson i Nöbbelöv och hela den gamla uppsättning, som fanns på första utgiftsavdelningen i statsutskottet, när jag började i detta utskott, då tillämpades verkligen principer, och då gick det inte på detta sätt på en sinkadus, den ena gången så och den andra gången så. Jag vågar säga, att sakligt ha inte pensionsärendena vunnit på att brytas ut, utan de behandlades med större konsekvens, och de kunde behandlas med större konsekvens, när de voro så att säga sammanförda med hela den stora gemensamma budgetbehandlingen. Jag har därför för min del ansett, att det ur budgetsynpunkt och ur synpunkten att få enhetliga principer tillämpade på hela statsregleringen inte var lyckligt, att denna sönderbrytning av budgetbehandlingen kom att äga rum. Men den saken är nu gammal, jordbruksutskottets och bankoutskottets be-

handling av de ärenden, som före 1910 lågo i statsutskottet, är nu så gammal, att åt den saken intet är att göra.

Jag har i 1922 års debatt uttalat mig för att man skulle försöka ändå ernå en enhetlig budgetbehandling, därigenom att den första behandlingen av utgifts-ärendena i kamrarna fick betraktas, liksom i de flesta andra folkrepresentationer, som en första läsning, och att den definitiva läsningen av budgeten kom i ett slutligt avgörande, då hela budgeten klubbades i ett klubbslag, sedan man vunnit en fullständig överblick över budgetens både utgifter och inkomster. Den ståndpunkten ryggade många för 1922. Och jag förstår ju att de, som äro glada över t. ex. en vunnen seger i en gemensam votering, skola baxna inför denna tanke. Men jag är övertygad, att vi få gå den vägen. Det går till precis på samma sätt i regeringarna. De ha en förberedande behandling, då de plocka med allt som de tycka vara skäligt. Men sedan kommer den sista stora finansberedningen, innan statsverkspropositionen göres upp. Då har man översikt över inkomster och utgifter, och då tvingas departementscheferna av finansministern att skära bort det, som bäst kan undvaras, för att man skall få budgeten att gå ihop. Och den vägen kommer säkerligen riksdagen, vare sig den vill det eller icke, att få lov att vandra, om vi skola komma till en hållbar behandling av budgeten.

Herrarna förstå, att jag från denna utgångspunkt måste ställa mig ytterligt, inte bara betänksam utan ovillig mot tanken att ytterligare spränga sönder budgetbehandlingen. Här kastade herr Månsson i Furuviik fram tanken att bryta ut femte och åttonde huvudtitlarna och lägga dem till ett statsutskott nr 2. Tro herrarna, att vi därmed vinna i enhetlighet? Tro herrarna, att det är någon fördel att till olika utskott hänvisa de många likartade anslagsfrågor, som finnas under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, åttonde, nionde, tionde och tolfte huvudtitlarna? Tro herrarna, att vi vinna större enhetlighet i principerna genom att ytterligare bryta sönder denna budgetbehandling? Nej, det är ett steg i orätt riktning, ett steg, som för till ytterligare osäkerhet och till ytterligare, jag höll på att säga, möjlighet att handla olika beträffande olika delar av budgeten. Det är inte klokt efter min övertygelse att över huvud gå in för någon som helst ytterligare sönderbrytning av budgetens behandling.

Jag har en gång uttalat den uppfattningen, att om man fick ordna det praktiskt och som om ingen historia funnes, så skulle man ordna det bäst så, att man hade ett statsutskott, som hade alla huvudtitlarna med särskild avdelning exempelvis för jordbruksärendena, samt vidare ett stort bankoutskott, som hade riksbanken, riksgäldskontoret och de affärsdrivande verken, alltså den avdelning av budgeten, som kallas utgifter för kapitalökning. Då skulle de affärsdrivande verkens angelägenheter, som ju ofta ha med lånemedel och sådant att göra, kunna ses tillsammans med riksgäldskontoret och riksbanken. Då hade det varit en rationell klyvning, och då kunde man gjort ett bankoutskott, som i storlek, anseende och betydenhet hade mätt sig med statsutskottet, så att man kunde fått några av de verkliga pamparna i riksdagen att gå in i detta förmerade bankoutskott. Emellertid, detta är tankar, som inte i detta ögonblick äro aktuella. Hade de varit framme den gången, när man bröt sönder budgetbehandlingen, så kunde man fått en rationell klyvning av budgetarbetet genom att förfara efter dessa linjer.

Jag måste sålunda, som sagt, på det bestämdaste avråda från en ytterligare sönderbrytning av budgetbehandlingen. Det har många gånger under min riksdagstid förekommit, att jordbruksutskottet tillämpat en princip i en anslagsfråga och statsutskottet en annan. Förr i världen fick man från statsutskottet hålla en viss uppsikt över jordbruksutskottets ärenden, så att där icke tillämpades andra principer än i statsutskottet. Men på senare tid har det ju kommit till ett bättre

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer
m. m.

(Forts.)

samarbete, utskotten stå bättre i korrespondens med varandra, så att detta inte så ofta behövs nu som förr. Men faran för olika behandling föreligger och ökas ju mera man bryter sönder budgetbehandlingen och delar upp den på flera utskott.

Emellertid skulle jag vilja säga, att beträffande de andra delarna av föreliggande konstitutionsutskottsbetänkande kan jag inte finna, att det föreligger något ur riksdagens, ur landets synpunkt välgrundat förslag. Jag förstår mycket väl, att en ung riksdagsman, som vill göra mycket och som är intresserad, tycker, att det är tråkigt att gå i de tillfälliga utskotten. Jag vill emellertid för dem, som på detta sätt finna, att de inte ha kommit till sin rätt, nämna, att när jag kom in i riksdagen, fick man inte ens komma in i tillfälligt utskott under sin första period. Jag gick min första period utan möjlighet att sitta i något utskott. Och dock vågar jag uttala, att jag kanske aldrig lärt så mycket, som jag gjorde under den perioden. Ty jag läste allting och satte mig in i allting, och till det lilla, som jag sedan kunnat skaffa mig insikter i beträffande riksdagens angelägenheter, lade jag grunden under denna period, när jag var utskottslös men *läste*. Men jag förstår ju mycket väl, att det är de yngre riksdagskamraternas önskan och åtrå att komma i aktivt arbete. En bland de första åtgärder, som vidtoges, sedan den socialdemokratiska riksdagsgruppen blivit så stor, att den skaffade sig ett förtroenderåd, var den, att man åstadkom ett utökande av de tillfälliga utskottens ledamotsantal, om jag minns rätt, från 8 till 10 och även av antalet suppleanter från 8 till 10. Därigenom kommo alla andrakammarledamöter in i någon form av utskottsarbete. Men som sagt dessförinnan fingo nästan alla nyvalda hålla till godo med att gå en period, innan de fingo komma in ens i tillfälligt utskott.

Nu yrkas det på att man skall avskaffa de tillfälliga utskotten. Jag tror, att det var ett dumt beslut av riksdagen, när den gick att ge de tillfälliga utskotten sekreterare. Det är många av de gamla riksdagsmännen, som kommit att spela en roll i svenskt riksdagsliv, vilka fått sin första skolning i tillfälliga utskott på den tid, när dessa utskott inte hade sekreterare. Då delade man upp ärendena mellan ledamöterna så att varje ledamot fick något eller några ärenden på sin lott att ordentligt genomarbeta och skriva betänkande om. Det var kanske inte alla, som hade förmåga att åstadkomma ett formfulländat betänkande, men då hjälptes man åt i utskottet med detta. Om man går tillbaka till äldre tider, skall man se, vilka väldiga arbetsprestationer, som gjorts av de tillfälliga utskotten utan sekreterare, som gjorts av ledamöter i dessa utskott, vilka arbetade och gnodde kanske halva riksdagen för att göra ett solitt arbete. När de tillfälliga utskotten fingo sekreterare, vad var det första man då gjorde? Jo, dessa sekreterare iddes inte göra utredningsarbetet, och ledamöterna tyckte, att när man fått sekreterare, så behöfve de själva inte göra det, och det medförde, att de tillfälliga utskotten remitterade alla motionerna, rubb och stubb, till ämbetsverken. Och så ha ämbetsverken fått göra utredningarna. Ledamöterna ha inte gjort detta arbete och sekreterarna naturligtvis långt mindre. Jag tror inte, att detta varit till nytta. Jag skulle kunna räkna upp många av mina kamrater från äldre tid, enkla män, arbetare och bönder och andra, som gjort stora arbeten såsom ledamöter av tillfälliga utskott, därför att de inte hade sekreterare och inte myndigheterna att vältra arbetet på, såsom fallet blivit, sedan de tillfälliga utskotten fingo sina efter min mening dessutom många gånger svaga sekreterare.

Nu vill man ha det ändrat så, att de tillfälliga utskotten skola försvinna, och att det skall bildas flera ständiga utskott. I vad statsregleringen vidkommer, vågar jag säga, att det vore en olycka, ifall man ytterligare bröte sönder denna. Vad de andra ständiga utskotten beträffar, så bör man ha klart för sig, vilka av de nuvarande utskotten man vill bryta sönder och dela. Lagutskottet delades för några år sedan. Jag tror inte, att man kan, utan risk för att lagstiftningsarbetet i landet kommer att därpå lida, dela upp det ytterligare i exempelvis tre utskott. När

jordbruksutskottet nu har sin del av budgeten, så tror jag inte det vore lyckligt att spränga det utskottet och taga ifrån det något av dess arbete. På samma sätt är det med bankoutskottet. Det är ingenting att dela på. Sålunda återstå bevillningsutskottet och konstitutionsutskottet. Jag undrar om konstitutionsutskottet vore berett att föreslå, att en del av dess arbete skall läggas under ett nytt ständigt utskott. Det förefaller mig, som om det skulle vara det utskottet som närmast borde ifrågakomma till delning, om en sådan skulle ske. Man kunde naturligtvis bryta ut exempelvis kommunallagarna och föra dem till ett nytt ständigt utskott. Det är ju emellertid så, att våra kommunalförfattningar i mångt och mycket dock sammanhålla med grundlagarna och med den offentliga rätten över huvud, och jag tror därför, att det inte vore välbetänkt att dela konstitutionsutskottet. Man skulle kanske kunna dela det på det sättet, att man lade bara dechargen till konstitutionsutskottet. Och när man ser, hur länge konstitutionsutskottet, inte så mycket de sista åren som för några år sedan, dröjt med dechargebetänkandet, så kunna ju tankarna gå i den riktningen. Jag vill för min del emellertid inte precis föreslå, att konstitutionsutskottet skall delas, men faktiskt skulle det vara detta utskott, som skulle vara närmast att delas. Säkerligen är dock konstitutionsutskottet självt inte så villigt att föreslå sin egen klyvning. Man har väl där tänkt på att dela något annat utskott. Eljest kanske man inte varit så pigg på en sådan uppdelning.

Hur litet herr Osberg tänkt igenom sin motion, torde framgå därav, att han här yttrade, att han inte tänkte sig ett olika antal ledamöter från första och andra kammaren i de ständiga utskotten. Första kammaren har ju 150 ledamöter. Av dessa går talmannen bort samt dessutom några andra på grund av partiledarskap, ålder eller sjukdom. Alla de 150 kunna alltså inte bli placerade i ständiga utskott. Men detta antal på något mindre än 150 skulle då motsvara det antal, som från andra kammaren skulle placeras. Första kammaren har redan 130 ungefär i de ständiga utskotten såsom ledamöter eller suppleanter. Man skulle då gå in för att man skulle ha ett ungefär dubbelt så stort antal suppleanter från andra kammaren som från första kammaren. Nu är det ju så, att den rena lokalfrågan erbjuder i det hänseendet vissa svårigheter. De flesta utskotten ha inte plats för hur stort antal suppleanter som helst. Men det får naturligtvis inte vara avgörande. Man finge väl se till att bygga ut riksdagshuset för att bereda rum för denna nya uppsättning av suppleanter. Jag tror nog, att man skulle beträffande några utskott kunna genom ett enkelt beslut vid riksdagens början utan någon lagändring utöka antalet suppleanter från denna kammare. I stället för 14 suppleanter i statsutskottet kunde man ha 18 eller 20. Det finns intet hinder för det. Ej heller finns det något hinder för att öka antalet suppleanter i de andra ständiga utskotten. Det kan man mycket väl göra.

Men jag vill dock framhålla, att även i det hänseendet kan man ha sina funderingar. När jag kom in i statsutskottet, så fanns den regeln — som nog är den grundlagsenliga och riktiga men som man numera, tror jag, frånträtt i alla utskott — att det medgavs aldrig, att en ordinarie ledamot satt vid väggen, utan liksom talmannen i det ögonblick han kommer in i kammaren inte sätter sig på sin plats i kammaren utan i talmansstolen, så måste en ordinarie ledamot, när han var tillstädes i utskottet, sitta på sin plats och inte vid väggen. Han kunde alltså inte släppa fram en suppleant, medan han själv var inne i utskottet. I det hänseendet tror jag, att det numera är en ändrad praxis i alla utskotten, i varje fall är detta händelsen i det utskott, där jag är med. Då kan det inträffa, såsom det gjorde t. ex. i det särskilda utskott, där jag i fjol var ordförande, att innan principdebatten var slut, så hade av utskottets 24 ordinarie ledamöter och 26 suppleanter 49 haft ordet. Det gick så till, att den ordinarie ledamoten flyttade sig till väggen och suppleanten gick fram för att hålla ett anförande och utveckla sina synpunkter. Detta saknar naturligtvis inte sitt värde. Men det torde vara

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Ang. omorganisationen av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

uppenbart, att dessa önskemål kollidera med ett annat stort allmänt intresse, nämligen att riksdagen skall bli färdig i någorlunda rimlig tid.

Och sedan är det en annan sak. Jag vill inte säga det beträffande mina kamrater i statsutskottet, men jag har från många av riksdagens utskott hört klagomål över att trots att man har två suppleanter mer än antalet ordinarie ledamöter, så händer det gång på gång, att utskotten inte kunna bli fulltaliga, därför att suppleanter inte äro närvarande i så stor utsträckning, att de tillsammans med de ordinarie ledamöterna kunna bilda en fulltalig kammarsida vid utskottsbordet. Ju större antal suppleanter, desto större ansvarsdivision. Det är så lätt att resonera så, att jag behövs inte där i dag. Jag vill gå på Skansen eller uträtta ett ärende. Jag behövs inte där i dag, ty det finns så många andra suppleanter, som sitta där. Om det är många som resonera så, så kan det, såsom erfarenheten visar, sätta, att fastän antalet suppleanter ökas, så kommer inte antalet av dem, som sitta i utskottet och deltaga i utskottets aktiva arbete, därigenom att utökas.

Herr talman! Jag skulle vilja säga, att vi ha all anledning att förfara med en viss varsamhet i fråga om riksdagens utskott. Det svenska utskottsväsendet är i riksdagarnas historia egenartat. Det finns intet annat parlament i världen, som har en sådan organisation av sina utskott som vi i Sverige. Det är två saker, i vilka vi i detta hänseende skilja oss från andra folkrepresentationer. Vi ha utskott *gemensamma för bägge kamrarna*, och vi ha *ständiga* utskott, vilkas tillvaro är grundlagsföreskriven. I allmänhet ha man i andra parlament ordnat på det sättet, att man har ett utskott för den kammare, som har frågan före, då i regel underhuset, och att man sätter till ett utskott med hänsyn till den föreliggande frågan. Men det systemet har inte skapat en större stadga över riksdagslivet och riksdagsärendenas behandling än vårt under frihetstiden uppvuxna och sedermera genom olika skiftande öden utbyggda utskottsväsen gjort. Ni känna nog litet var till, att i varje utskott sitter någon eller några stycken människor, som ha, genom att de fått sitta i utskottet en lång tid, samlat sig en erfarenhet, som representera så att säga kontinuiteten och de sammanhållande synpunkterna vid ärendenas behandling. Man kan reta sig över dessa utskottspåvar. Det kan jag förstå. Men jag tror, att vårt svenska riksdagsliv och ärendenas behandling i riksdagen ha vunnit på att dessa personer, som genom lång erfarenhet och tråget arbete i utskotten ha hunnit tränga djupare in i ärendena, än många andra varit i tillfälle till, på det sättet kunnat representera en speciell insikt och sakkunskap på olika områden. Jag behöver bara nämna ett namn, som är mig särskilt kärt: Carl Persson i Stallerhult. Ni skola inte kunna söka upp hans motstycke i många folkrepresentationer i vår världsdel, ni skola inte kunna söka upp en folkrepresentant, som representerar så oerhörda insikter och kunskaper, som den mannen gjorde på det speciella område, där han fått lov att vara verksam ett långt liv. Det växer upp under vårt utskottssystem med gemensamma utskott och ständiga, varje år återkommande utskott en tillgång i vårt offentliga liv av en och annan av typen Stallerhult eller, för att nämna ännu ett namn, av typen Jansson i Djursåtra på sin tid i konstitutionsutskottet och många andra. De bli till verklig nytta för behandlingen av de ärenden, som ligga i den svenska riksdagen.

Vi veta, vad vi ha i vårt nuvarande utskottsväsen. Det är inte säkert, att det kommer att ge oss mera eller att ärendena komma att bli bättre behandlade eller att riksdagen kommer att snarare åtskiljas, om vi gå in för att på ett eller annat sätt slå sönder och spolia det utskottsväsen, som vuxit upp i vårt land under århundraden.

Jag anser därför, herr talman, att all försiktighet bjuder andra kammaren och att kammaren gör klokt i att, när man nu inte kan, så att säga, renodla frågan om budgetbehandlingen utan skall ha även allt det andra krafset med, avslå utskottets hemställan och bifalla reservationen.

Herr **Forssell**: Herr talman, mina herrar! Med rätta har kammaren under stor uppmärksamhet åhört herr Rydén's inlägg i debatten. Detta inlägg var så mycket intressantare, som det efter vissa höga exempel gav ett litet förhandsprov på hans memoarer, på vilka ju den litterära världen lär vänta med spänning. Ett särskilt pikanteri hade dessa nu i förväg antydda minnesanteckningar därigenom, att man fick höra så varma eloger åt Carl Persson i Stallerhult och Andersson i Nöbbelöf, enkannerligen ifråga om deras sätt att handlägga pensionsärenden. Jag tror nog det skulle varit rätt sensationellt, om herr Rydén hade, lät oss säga 1908 eller 1909, i denna kammare sagt, att en metod, som herr Andersson i Nöbbelöf och herr Persson i Stallerhult tillämpade ifråga om pensionsärenden, var den rätta. Det skulle kanske väckt större sensation då än nu.

Det var, som sagt, intressant att höra herr Rydén. Jag måste emellertid säga, att jag icke kan förstå, att hans inlägg kan betraktas som en hållbar polemik gentemot utskottsutlåtandet. Och det är ju konstitutionsutskottets utlåtande nr 38, som här är föremål för debatt och icke herr Rydén's i och för sig så intressanta minnen ur det förgångna. Detta konstitutionsutskottets utlåtandes olika punkter kan jag icke finna ha blivit på något sätt bemötta av herr Rydén. Det skulle då möjligen vara, när herr Rydén påstår, att konstitutionsutskottet utan vidare velat avskryva de tillfälliga utskotten. Det skulle vara herr Rydén's anmärkningar häremot, som vore det positiva innehållet i hans kritik. Men då vill jag säga, att det är alldeles påtagligt, att herr Rydén's flitiga sysslande i statsutskottet har hindrat honom att läsa vad konstitutionsutskottet skrivit. Ty om de tillfälliga utskottens ställning säger konstitutionsutskottet ingen annat, än att det föreligger skäl att taga deras ställning under omprövning. Utskottet säger ingenting alls, i enlighet med hela schemat för dess behandling av frågan, uttalar sig varken för eller emot att dessa utskott skola finnas. Ja, herr Rydén har uppenbarligen icke haft tid att läsa vad utskottet säger. Ty utskottet har verkligen använt metoden att ställa upp en rad problem, utan att ge några direktiv för deras lösning. Det var en livlig debatt inom utskottet, huruvida man skulle giva direktiv eller icke, men så bestämde man sig slutligen för att endast uppställa, så att säga, en rad kapitelrubriker, och bland dessa kapitelrubriker, herr Rydén, blev särskild vikt tillerkänd frågan om budgetbehandlingen, — alltså den fråga herr Rydén betraktade såsom den centrala — och vid en eventuell utredning, igångsatt av Kungl. Maj:t, föreställer jag mig, att de synpunkter, som herr Rydén uppträder för, skulle bliva tillräckligt framlagda och beaktade, inte allenast ifråga om budgeten utan även beträffande övriga, av herr Rydén berörda spörsmål. Herr Rydén's kritik bottnar därför i ett missförstånd av utskottsbetänkandets hela läggning. Till en häpnadsväckande felbedömning gjorde sig herr Rydén skyldig, då han mot slutet av sitt anförande beskyllde utskottet för en attack mot hela utskottsväsendet — ett angrepp, som bekräftar min misstanke, att herr Rydén ej läst det kritiserade utlåtandet.

Nu har det anmärkts, att det är ett fel, att konstitutionsutskottet har lagt saken på detta sätt med anvisningar på problemkomplex. Då vill jag säga, att detta icke är en alldeles ny metod i riksdagsarbetet i frågor, där meningarna kunna vara stridiga, och där problemen äro ömtåliga och svåra. Vi ha för kort tid sedan i riksdagen avlätit en skrivelse till Kungl. Maj:t beträffande revision av 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning. Knappast någon fråga är så omstridd som denna. Men alla kände på sig, att något måste göras. Det måste bliva tid för en prövning av denna fråga, grundligare än den, som kan stå till buds under de korta månaderna i ett utskott. Därför enades man om att ställa upp en rad kapitelrubriker, en rad problemkomplex, som borde undersökas, och så skickade man denna katalog över problem till Kungl. Maj:t och bad Kungl.

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Maj: t att göra en allsidig utredning. På detta sätt var detta utskottsutlåtande skrivet, och det var en allmän åsikt inom riksdagen, att bevillningsutskottet där hade hittat ett columbiägg. Jag vill också erinra om, att i en stor jordbruksfråga har kammaren på förslag av ett tillfälligt utskott avlåtit en skrivelse beträffande jordbrukets nödläge, som var uppställd just efter det systemet att icke binda vid fasta direktiv utan blott påpeka problemkomplex.

Jag tror alltså, att det finnes en ganska god och praktisk tradition för utskottets tillvägagångssätt härvidlag. Om man tänker sig, att utskottet gått in för att ge direktiv, så frågar man, hur det skulle gått till. Det var man överens om i utskottet att man icke kunde ge några direktiv, förrän man fått tillkalla erfarna representanter från andra utskott. Då skulle man ha ryckt, kanske herr Rydén från statsutskottet, kanske herr Olsson i Ramsta från bevillningsutskottet och andra från andra utskott för att sedan sitta i veckotal med medlemmarna i konstitutionsutskottet och diskutera dessa spörsmål. Detta strandade på praktiska omöjligheter. Den konversation mellan riksdagsmän, som behöfde ske, den ansåg man skulle ske i Kungl. Maj: ts kansli, där dessa riksdagsledamöter skulle sitta som sakkunniga i justitiedepartementet. På det sättet skulle man få en sådan utredning, som det är absolut omöjligt för utskottet att åstadkomma under brinnande riksdagsarbete.

Nu säges det, att man kan skjuta på saken till nästa år, då kan det bli bättre tid till en sådan konferens som jag här talat om. Men vad garanterar, att det blir bättre till nästa år? Konstitutionsutskottet har alltid dechargefrågan. Den tar mycket längre tid än som synes av punkterna i dechargebetänkandet. Där finnas många saker, som icke komma fram ens reservationsvis. Allt detta tar lång tid och är besvärligt och tröttande. Men därtill kommer, att nästa år kommer kanske den hammarskjöldska kommunallagsrevisionen. Kanske det också blir revision av tryckfrihetsförordningen. Nog kan konstitutionsutskottet således få åtskilligt att syssla med, som skjuter denna fråga undan till slutet av riksdagen. Och de andra utskotten, statsutskottet och bevillningsutskottet med flera, ha alltid lika fullt att göra som i år. Jag menar, att, *skall* något göras i frågan, så finnes det icke någon annan utväg än att Kungl. Maj: t ställer sin utredningsapparat till förfogande.

Jag vill ha understrukit dessa synpunkter i debatten särskilt med anledning av det yttrande, som hölls av min högt ärade vän på norrköpingsbänken, herr Björkman.

Jag tror nu, att jag i korthet belyst de invändningar, som äro gjorda. Det återstår bara att säga några ord till min ärade vän på linköpingsbänken, herr Ivar Anderson. Jag tackar honom hjärtligt för hans benägna biträde och för de argument, som han lagt fram till stöd för konstitutionsutskotts majoritetens hemställan. Den lilla släng, som han gav åt det nuvarande konstitutionsutskottet, med vars utlåtandens knappa torftighet han jämförde den yppiga fylligheten hos tidigare konstitutionsutskotts betänkanden, den lilla slängen förstår jag mycket väl. Jag senterar den. Jag har själv ungefär samma sinnesförfattning mot statsutskottet, vilket mot mig ofta uppträtt på samma sätt som konstitutionsutskottet mot herr Anderson, nämligen på det sättet att det mördat många av mina uppslag. Den sista delen av hans anförande har jag därför en mänsklig, kamratlig, ja broderlig medkänsla med.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindman**: Herr talman! Det skulle kanske kunna synas onödigt, att man mycket längre uppehåller debatten i denna sak, som genom första kammarens avslag redan är avgjord. Jag kan inskränka mig och yttra mig ganska kort, därför att, sedan jag begärde ordet, har en talare på malmöbänken haft

ordet, och jag kan i mångt och mycket instämma i det, som han hade att anföra.

Jag tvivlar icke på att konstitutionsutskottet har gjort sitt bästa för att undersöka saken, i anledning av de föreliggande motionerna, och jag vill icke rikta något klander mot konstitutionsutskottet för vad det gjort. Men det är i alla fall så, att vi riksdagsmän klaga varje år över att riksdagsarbetet förskjutes och fördröjes och blir tungt på slutet av riksdagen, och då, mena vi, måste något göras för att komma till en bättre ordning. Men när det blir fråga om vad man skall göra, får man höra de mest motsatta uppfattningar, och man får i regel icke någon god ledning för vad som skall kunna göras.

Konstitutionsutskottet har nu kommit med sitt schema, men jag kan icke neka till att jag tycker, att konstitutionsutskottet icke har givit några direktiv. Och nu säger en ledamot av utskottet, att det varit mycket omtvistat, om utskottet skulle ge några direktiv eller ej. Nog förefaller det mig bättre, om man kommit med några positiva förslag. Men nu är det inga direktiv för en utredning, som skall omfatta olika saker, utan man överlåter den saken till Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t får verkställa utredningen. Borde vi icke först vara på det klara med vad vi egentligen vilja? En av motionärerna, herr Osberg, hörde jag nyss säga: vad skall svenska folket tänka om oss, som skola bestämma om viktiga saker, men icke veta, hur vi skola ordna vårt eget arbete? Men vad vill man då? Utskottet följer icke herr Osberg. Utskottet tar upp en del olika saker och säger, att det och det bör bli föremål för utredning, att det bör undersökas o. s. v. Men om man dissekerar saken en smula, vad blir då kvar?

Herr Osberg och andra riksdagsmän tala i första rummet om nyttan av att riksdagsmännen få tillfälle att vara med i arbetet. Är det verkligen det viktigaste? Det enligt min uppfattning viktigaste är, att utskottsarbetet ordnas så, att allt material, som skall behandlas, blir behandlat på bästa möjliga sätt. Det är huvudsaken. Om sedan ett antal riksdagsmän av förhållandenas makt icke kan vid sin första riksdag komma in som suppleanter i ett ständigt utskott, det är en sak, som icke kan hjälpas. Därför ha vi de tillfälliga utskotten. Inom det parti, som jag har äran tillhöra, kan för övrigt varje ledamot av partiet vara placerad i ett ständigt eller tillfälligt utskott såsom ordinarie ledamot eller suppleant.

Sedan kommer man med detta, att man skall dela upp utskotten. Jag tror, att det var den nyss nämnda motionären, som ville ha 10 eller 11 ständiga utskott. Jag skulle kanske icke behöva säga något om detta, därför att herr Rydén har redan anfört starka skäl mot det, men jag vill understryka vad han sagt. Hur skulle det gå till, om man av statsutskottet skulle göra fyra självständiga statsutskott? Den saken faller på sin egen orimlighet. Det går inte. Sammanhang måste man ha i utskottsbehandling av de ärenden, som draga utgifter, så att man icke splittrar dem på olika håll utan tillvaratar alla utvägar att bedöma dem och skapa fram prejudikat, som traditionen givit under en lång följd av år. Vi ha redan gjort en delning genom ersättande av jordbruksutskottet och böra ej gå vidare på den vägen. Det är det viktigaste; och statsutskottets arbetssätt ger en sådan möjlighet, i trots av att det arbetar på fyra avdelningar, att dock kunna hålla tillsammans en enhetlig praxis. Och man kan vara övertygad om att man inom de olika avdelningarna håller ögonen på varandra, så att man icke skenar över skaklarna utan bevarar kontinuiteten.

Sedan har det talats om att vi skulle inrätta ett särskilt budgetutskott. Vad skulle vi med ett budgetutskott att göra med det sätt, varpå vi behandla våra ärenden? Alla frågor, som kräva utgifter, komma till statsutskottet eller jordbruksutskottet, där man i detalj går igenom frågorna, innan de behandlas här i kammaren, och när vi komma till riksdagens slut, äro utgifterna bestämda, så att

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer
m. m.

(Forts.)

det är ingenting vidare att göra åt saken. Bevillningsutskottet skall sedan göra upp budgeten på några få dagar för att icke säga ett par dagar, och frågorna behandlas naturligtvis så, att statsutskottet och bevillningsutskottet i det fallet icke behöva stå alldeles främmande för varandra.

Det föreslogs för några år sedan, att man skulle göra alla beslut om budgeten provisoriska för att vid riksdagens slut se efter hur det gick ihop och, om det icke gjorde det, riva upp alla beslut. Det hade blivit trevligt, om man fått göra det. Jag kommer icke ihåg var förslaget kom ifrån, men det var seriöst och allvarligt menat. Och herrarna se i år, hur det är med budgeten. Det skiljer ju litet på en eller annan eller några få miljoner i årets statsbudget. Vad spelar det för roll? Det är vår egen sak att inte besluta utgifter, som vi kunna låta bli, ty vi veta, att när budgeten är framlagd av Kungl. Maj: t, så kommer varje ökning på en eller två miljoner, som vi beslutat igen en gång, när bevillningsutskottet skall göra upp budgeten, och vi få bära ansvaret. Vi skola icke taga mönster från de länder, där arbetet är lagt på annat sätt, som t. ex. i Frankrike, där budgeten spelar en oerhört stor roll med remisser fram och tillbaka mellan deputeradekammaren och senaten. Det förekommer icke här. Jag undrar, om någon skulle önska det. Det kan vara bra understundom även det, som vi ha i vårt eget land. Jag säger, som jag sagt förut i kammaren, att jag kan icke finna, att någon ändring genom upprättande av ett särskilt budgetutskott är befogad, ty det är utan tvivel med vårt arbetssätt fullkomligt obehövt.

Sedan kommer man inom konstitutionsutskottet in på frågan om de tillfälliga utskotten och vill, att det skall göras utredning om dem. Ja, skall man taga bort de tillfälliga utskotten, så skall man göra flera ständiga utskott; men vi kunna icke sätta alla, som nu äro i de tillfälliga utskotten, till suppleanter i de ständiga utskotten, ty då räcka ej utskottsrummen till för ändamålet; och det är säkerligen icke en lycklig sak över huvud taget att göra en utredning om att lassa in i utskotten en sådan mängd av suppleanter. Resultatet blir, att de ständiga ledamöterna anse sig kunna taga mera ledighet och fördela arbetet på suppleanterna och låta dem sitta. Det är icke nyttigt för vårt utskottsarbete. Det är en nyttig sak att de ordinarie ledamöterna sitta så mycket som möjligt. Det går inte att förfara på det sättet, vad andra kammaren beträffar. I första kammaren skulle man möjligt kunna göra det.

Nu klagar man över att de tillfälliga utskotten genom ändrade metoder för remiss av ärenden till utskott fått mindre att göra. Ja, herr talman, och ändå finner man, att de tillfälliga utskotten icke komma fram före påsk med sina ärenden. Vad vore rimligare, än att de tillfälliga utskotten, som ha så få ärenden, föresatte sig att ha sina ärenden behandlade före påsk i stället för att göra så vidlyftiga utredningar genom ämbetsverk, föralldel mycket intressanta och som det kan vara bra att ha, men varigenom arbetet ofta försinkas, och de tillfälliga utskotten böra komma ihåg att, sedan ärendet behandlats av ena kammaren, skall det understundom behandlas även av tillfälligt utskott i den andra kammaren.

Till sist, herr talman, vill jag säga ännu en sak. Det är icke bara på riksdagen detta beror, utan det beror även på Kungl. Maj: t. Det beror på det sätt, varpå propositionerna avlämnas. För några år sedan infördes den ordningen, att de kungl. propositionerna skulle vara avlämnade inom 70 dagar från riksdagens början. Vad har nu detta medfört för fördel eller olägenhet för riksdagsarbetet? Efter min mening enbart olägenhet. Förut kommo propositionerna från riksdagens början undan för undan. Nu kommer en hel mängd propositioner på sjuttionde dagen. Det är naturligt, att det skall vara så. Om man varit med om det arbetet själv, så begriper man det. Där sitta många personer i departementen eller tillkallade sakkunniga och alla säga att det är långt till 70 dagar, och att vi ha tid på oss. Följden blir att en hel massa propositioner avlämnas just då de

70 dagarna gå till ända. Läger man så till motionstiden på dessa propositionerna, så äro vi kanske, som fallet var i år, mitt i påskferierna och de bli behandlade av utskotten först efter påsk. Om man vill försöka påverka Kungl. Maj: t att komma fram med sina propositioner tidigare eller låta bli att lägga fram så många propositioner, ty en del skulle kunna ligga över till ett kommande år, så vore mycket vunnet. Det har man talat om i många år. Det är ett reformjäkt, som ingen skulle bli lidande på, om man gjorde det i saktare tempo. Riksdagen kan begagna sig av den metoden, om Kungl. Maj: t vill fortsätta så, som hittills varit fallet, att helt enkelt avslå några kungl. propositioner för att visa, att de icke bort komma fram förrän ett annat år. Sådant har hänt tidigare, och det kan göras än en gång.

Jag ber att till de medlemmar av Kungl. Maj: ts regering, som sitta på statsrådsbänken, få säga, att de icke skola taga illa upp, ty det sagda är icke riktat enbart mot herrarna utan sagt i allmänhet.

Sedan, herr talman, är det en sak till, men den lönar det sig väl knappast att tala om. Kunde vi ej ålägga oss en liten begränsning själva med avseende å alla våra motioner? Här komma motioner, som äro likadana det ena året efter det andra under samma period och sålunda under samma sammansättning av andra kammaren. Jag skall ej heller härvidlag lägga skulden på någon, jag skall gärna taga min anpart av skulden också, för att man gör så. Men vi skulle kunna göra litet själva i denna riktning för att minska arbetet. Arbetsgivarna, Kungl. Maj: t och motionärerna, ha mycket stor skuld till nu påtalade förhållande.

Vidare är det så, att mot riksdagens slut få alla igång sin mun och man ropar hur förfärligt det är, att man ej får komma häriifrån utan får fortsätta natt efter natt. Men om man verkligen ville i utskotten försöka hugga tag i arbetet litet kraftigare i riksdagens början, är det min livliga övertygelse, att mycket skulle vara vunnet. Härvidlag förefinnes ett fel. Jag ber även nu, att icke herrarna i utskotten skola illa upptaga detta. Men jag tror, att jag har så mycket insikt i saken, att jag vågar säga, att man skulle kunna med åtskilliga ärenden klänna till litet kraftigare i början. Och låt utskotten, herr talman, arbeta litet mera under riksdagens början. Låt bli alla plena, drag in plena! Varför skall man ha så många plena i riksdagens början, när några utlåtanden ej komma från utskotten? Här skola vi samlas klockan 11 i januari och februari för att behandla fyra eller fem obetydliga ärenden. Och vi veta alla, att om det bara är ett enda utskottsbetänkande, som skall behandlas klockan 11, så menar man, att man har dagen på sig, och att det därför är tillfälle att tala om det hur länge som helst. Låt oss få plena under den tiden var fjortonde dag eller en gång i veckan och låt oss få dem på middagarna, så att utskotten få arbeta i fred. Där ha vi en reformmöjlighet, som vi här i riksdagen kunna göra för oss själva.

Jag finner emellertid, herr talman, att jag breder ut mig för långt. Kontentan av vad jag sagt är, att vi själva skola veta, vad vi vilja göra, innan vi skriva till Kungl. Maj: t och be, att Kungl. Maj: t skall tala om för riksdagen vad riksdagen skall göra.

Herr **Andersson** i Igelboda: Herr talman! Den senaste ärade talaren framhöll, att det måste vara sammanhang i utgiftsbehandlingen. Men redan nu är det sammanhanget brutet, då den delen av lönefrågor, som heter pensionsärenden, utbrutits från statsutskottet och förts till bankoutskottet. I denna del, liksom i allt övrigt, varom herr Rydén talade ifråga om budgetberedningen, instämmer jag fullkomligt i hans yttrande. Skillnaden mellan honom och mig är endast den, att herr Rydén tyckes i denna fråga vara pessimist, under det att jag är mera optimist. Jag tror nämligen ej, att det föreligger någon omöjlighet att

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.

(Forts.)

komma tillbaka till en mera enhetlig behandling av budgetfrågan. Och jag tror, att det inom riksdagen finnes ganska starka sympatier för den tanke, som herr Rydén framförde. Det är denna tanke, som i utskottet lett mig till att vara med om detta skrivelseförslag.

Jag begärde emellertid närmast ordet, då herr Rydén framkastade den frågan, huruvida konstitutionsutskottet ville vara med om att dela upp konstitutionsutskottet och bryta ut några av de ärenden, som nu behandlas inom detta utskott, för att hänföra dem till annat utskott. Herr Rydén nämnde kommunallagfrågorna. Ja, den tanken har varit uppe i konstitutionsutskottet, och det var ingen där, som hesiterade inför den tanken att just kommunallagfrågorna borde kunna utbrytas från konstitutionsutskottet och föras över till ett nytt utskott. Men givetvis skulle, i fall ett sådant nytt utskott tillskapas, detta behandla samtliga frågor av kommunallags natur, t. ex. fattigvårds- och barnavårds- lagar, varigenom lagutskottens arbetsbörda skulle i någon mån lättas.

Det var också en annan fråga, som var uppe, som i någon mån skulle lätta statsutskottets arbetsbörda, nämligen frågan om statsrevisorernas berättelse. Nu behandlas denna av statsutskottet, under det att den ju har ett mycket nära sammanhang med konstitutionsutskottets dechargebehandling. Men att föreslå några direktiv i detta hänseende vågade sig verkligen icke konstitutionsutskottet på. Det skulle vara det mäktiga statsutskottet, som skulle våga sig på något sådant.

Det finnes otvivelaktigt åtskilliga problem, som här behöva dryftas, men att ett utskott ensidigt skulle föreslå direktiv, kan knappast vara lämpligt. Detta är en fråga, som berör alla utskott. Och olika synpunkter böra komma fram vid utformandet av dessa direktiv. Men då det knappast finnes någon form för att få en sådan fråga, som denna, under gemensam diskussion mellan representanter för olika utskott, annat än genom en utredning av Kungl. Maj:t, har konstitutionsutskottet valt den väg, som det anvisat i sitt här föreliggande betänkande.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herr Osberg: Herr talman! Jag vill endast till herr Lindman säga, att han ej bör framställa frågan så, som han gjorde. Om herr Lindman läst min motion, skulle han ej ha framkommit med något dylikt, att några direktiv ej angivits. Det finnes mycket att välja på i detta avseende. Och i min motion har jag givit uttryck åt många önskemål. Nu antar jag, att ej herr Lindman läst min motion, och därför är det ej gott för honom att veta vad där står. Men då alla tala om, att det blir så besvärligt med budgetbehandlingen, tycker jag, att det är långsökt att komma och resonera så, att vi ej äro kapabla här att få en utökning av utskottens antal. Vad är det, herr Rydén, som hindrar, att vi ha en budgetdelegation, som står i kontakt med kamreraren i statsutskottet? När man ej vill något, har man den obotfärdiges förhinder. Herr Rydén talar om sin budgetbehandling och nödvändigheten av att stå i kontakt med varandra. Men vad hindrar detta? Men när herr Rydén icke vill något, är det alla möjliga hinder, som läggas upp.

År 1916 var herr Rydén eld och lågor för att man skulle göra vad jag nu önskar. Nu är herr Rydén bestämd motståndare mot all utveckling på detta område. Nu påminner han oss om herr Persson i Stallerhult, vilken duglig man han var, och jag sätter herr Rydéns duglighet lika högt, men vad har det med denna fråga att skaffa. År 1916 anförde herr Rydén med anledning av ett yrkande av herr Lindhagen följande:

»Herr talman! Jag kan ju medgiva, att den motion, som nu är väckt, på grund av sin formulering och åtskilligt av vad den innehåller kanske icke är den allra lämpligaste utgångspunkten för att få till stånd ett positivt beslut från riks-

dagens sida om vidtagande av förberedande åtgärder för omarbetning av riksdagens arbetssätt. Men å andra sidan har debatten nu, särskilt genom herr Lindhagens utmärkta anförande här, kommit upp på ett sådant plan, att jag för min del är villig ansluta mig till ett yrkande, som kan medföra ett positivt beslut av kammaren.»

Det sade herr Rydén år 1916. Men han framförde detta ännu skarpare, när herr Edén varit upp i anledning av konstitutionsutskottets betänkande. Han fick sig en ordentlig läxa. Det skulle vara intressant att läsa upp allt detta, men herrarna kunna ju läsa det själva. Ett stycke vill jag emellertid här läsa upp: »Jag vill erinra konstitutionsutskottets ärade ordförande om, att när den förra genomgripande ändringen i organisationen av riksdagsarbetet slutligen 1909 genomfördes, så användes den utvägen. Jag tror, att jag icke minns fel, om jag säger, att uppslaget till den ändringen kom genom några tidningsartiklar, som det liberala partiets dåvarande ordförande skrev i en Stockholmstidning, och i vilka det påvisades, hur orimlig ställningen var. Detta föranledde, att Kungl. Maj: t tillkallade en kommitté av utskottsordförande och andra framstående och erfarna riksdagsmän, som sedan framlade ett förslag, och på grundvalen därav kunde man vidtaga den förra ändringen.

Hur tänker sig herr Edén egentligen, att denna sak skall ordnas? Kommer det fram en motion, vari hemställes om en riksdagsskrivelse till Kungl. Maj: t med begäran om hjälp, så säger man: Nej, vi kunna icke anlita Kungl. Maj: ts hjälp, det vore en chikan. Och vidare: konstitutionsutskottet är för överhopat av arbete, i annat fall kunde det självt komma med ett initiativ. Alla äro vi ju medvetna om, att det är på tok, och det finns nog ingen annan utväg än att söka få Kungl. Maj: ts medverkan för att få det förberedande arbetet utfört. Och det vill jag säga såsom min bestämda mening, att om regeringen ville gå oss till mötes och tillsätta en kommitté av erfarna riksdagsmän, så skulle en sådan kommitté nu lika väl som förra gången kunna vara färdig med sitt förslag i god tid, så att vi till 1917 års riksdag kunde få fram ett positivt förslag till ändringar i detta avseende. Jag förstår väl, att konstitutionsutskottet, med den stora ambition, som vi alla veta att konstitutionsutskottet med all rätt anser sig böra ha, anser sig böra lägga fram ett *fullständigt förslag* rörande de riktlinjer efter vilka frågan bör ordnas. Ja, om utskottet kunde hinna med det, skulle det helt visst vilja göra hela det förberedande arbetet! Emellertid hyser jag för min del den uppfattningen, att det går fullkomligt lika bra att utreda denna sak, även om konstitutionsutskottet icke har sagt ett ord, nämligen ifall man anlitar några erfarna riksdagsmän. Ty jag får säga, att de äro dock icke mer än människor i konstitutionsutskottet heller. De sitta icke inne med all visdom. Om man tar några stycken riksdagsmän med erfarenhet från olika sidor av utskottsarbetet, och dessa komma tillsammans och rådföra sig med varandra, så kunna de lika väl som den förra kommittén draga upp riktlinjerna och framlägga positiva förslag till de ändringar, som böra åstadkommas.»

Så talade herr Rydén den gången, men nu har han en annan uppfattning och nu är det galet alltsammans. Det kommer ej från rätt håll. Det skulle ha varit en framskjuten man i riksdagen, som kommit med det. Då hade herr Rydén varit färdig med att yrka bifall till framställningen.

Nu skall jag ej vidare resonera om den saken, men jag anser frågan så rimlig, att jag vädjar till de yngre ledamöterna i kammaren att för en gångs skull taga avstånd från cheferna och gå sin egen väg. Då få vi se, hur utslaget blir. Det är en rimlig begäran, att alla kunna komma i tillfälle att avlyssna ett utskotts förhandlingar. Då kunna de sätta sig in i frågorna. Och herr Lindman kunde vara glad, om alla hans nykomna linge sätta sig in i frågorna. Men det passar ej, och därför göra herrarna alla möjliga invändningar mot en utredning. Kungl. Maj: t kan väl tillsätta en kommission, som på ett förnuftigt sätt

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.

(Forts.)

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer
m. m.
(Forts.)

utreder spørsmålet. Hur är det i kommunerna? Där är det ju ungefär samma arbetsformer. Vi veta, att kommunerna sköta sina uppgifter bra i detta land, och de ha nära nog samma arbetsordning, som vi ha här. Det är ej så märkvärdigt detta arbete, som många vilja göra gällande. Huvudsaken är, att alla komma till sin rätt.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr **Rydén**: Herr talman! Jag vill endast upplysa om att det som herr Osberg läste upp av vad jag yttrade år 1916 ej gällde den fråga, som behandlas här i kväll.

Herr **Sävström**: Herr talman! Jag tror ej, att det blir något bättre resultat, även om utskottets hemställan bifalles. Från utskottets sida har det ej varit meningen att uppriva någon debatt i frågan. Men statutskottets ledamöter vilja ej endast diskutera statutskottets egna betänkanden utan även göra sig gällande ifråga om konstitutionsutskottets. Det är det som gör, att vi ej ha någon förhoppning att här komma till resultat.

Till motionären vill jag säga, att det ej är lämpligt att hålla så många och långa tal. Man kan även tala ihjäl ett förslag.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag nödgas begära ordet ännu en gång.

Då jag började debatten, bad jag om ursäkt för att jag gjorde det. Jag trodde emellertid, att det var så här i riksdagen, att man fick yttra sig över ett betänkande från konstitutionsutskottet, även om man icke tillhörde detta.

Enligt min mening borde de tillfälliga utskotten lära sig arbeta fortare. Det ha andra framhållit, och det vill jag stryka under. Jag har ett speciellt exempel, som jag ej tänkt framdraga, men då nu herr Sävström säger, att det är olämpligt, att statsutskottets ledamöter lägga sig i konstitutionsutskottets utlåtanden, så kan jag ej underlåta att framföra det. *I dag* har första kammaren på förslag av sitt första tillfälliga utskott beslutat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, i vilken utsträckning lättnader i passtvängnet må kunna åvägabringas. Detta skall enligt arbetsordningen komma att remitteras till utskott i denna kammare och behandlas även här. För ett par minuter sedan fick jag veta, att man i första kammaren på förslag av ett annat tillfälligt utskott även beslutat skrivelse till Kungl. Maj:t angående behovet av billiga och ändamålsenligt avvägda fraktsatser på jordbruksprodukter.

Jag undrar, om ej detta är tillräckligt för att illustrera vad jag sade i början av mitt första anförande, att det är bäst att börja reformera hemma, nämligen i de tillfälliga utskotten, som klaga över, att de ha för litet arbete. Det är för sent att komma med utlåtanden på sätt som nu skett.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade sig herr talmannen anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Magnusson i Tumhult begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Ang. omorganisation av riksdagens arbetsformer m. m.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 39, med föranledande av återremiss av utskottets utlåtande nr 7 i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna angående de kommunala församlingarnas rätt att utse revisorer samt om effektivare kontroll och revision av kommunernas räkenskaper och förvaltning; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Vidare föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 33, med föranledande av återremiss från andra kammaren av utskottets utlåtande nr 23 i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande lagrådets organisation m. m.

Kammaren biföll utskottets i dess utlåtande nr 23 gjorda hemställan.

§ 7.

Å föredragningslistan var härefter upptaget sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 3 §§ i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj: ts regeringsrätt m. m.

Om ändring i lagen om Kungl. Maj: ts regeringsrätt m. m.

Sedan *punkten I*, angående regeringsrättens organisation m. m., föredragits, anförde:

Herr **Jansson** i Edsbäcken: Herr talman! Det är givetvis vanskligt för en icke sakkunnig att uppträda i en sådan fråga som denna, men då jag blivit insatt i det utskott, som behandlat ärendet, har jag måst söka sätta mig in i det så gott jag kunde. Och jag får beklaga, att jag kommit till annan åsikt än utskottets majoritet. Men det är ju så lyckligt i det fallet, att jag har Kungl. Maj: t att stödja mig på. Reservanterna ha nämligen yrkat bifall till Kungl. Maj: ts förslag oförändrat.

Att regeringsrätten behöver utökas, därom ha alla varit ense på grund av den mängd ärenden, som återstå att avverka. Och för den skull har Kungl. Maj: t begärt, att regeringsrådets antal skulle utvidgas med två, till dess ärendena blivit avverkade. Nu har utskottet gått en ganska stor väg längre fram, så att regeringsrättens ledamöter enligt dess förslag skulle utökas med det dubbla, d. v. s. fyra, för att möjligen kunna avverka ärendena ännu något tidigare. Jag är icke alls övertygad om lämpligheten av detta utan tror, att det hade varit välbetänkt, om utskottet gått med på Kungl. Maj: ts förslag oförändrat, på vilket ingen i utskottet yrkat avslag, utan som får anses befogat. Men nu, då utskottet gått vidare utöver detta, kan man undra, om det håller streck vad utskottet säger, att när dessa år äro gångna och ärendena äro avverkade, antalet skall återgå till det nuvarande. Jag har svårt för att tro detta. Det är en ständigt erfarenhet man har, att blir det en ny tjänstestillsättning, så blir det sedan ingen minskning utan det kommer att fortfara.

Om ändring
i lagen om
Kungl. Maj:ts
regeringsrätt
m. m.
(Forts.)

Jag skall ej upptaga kammarens tid med många ord, ty jag har hört talas om, att första kammaren bifallit utskottets förslag. Och då antar jag, att även andra kammaren kommer att fatta samma beslut. Men jag har velat ge tillkänna, att jag tror, för att icke säga profeterar om, att när de åren äro gångna är det sannolikhet för, att vi få behålla den utökning med fyra regeringsråd, som utskottet föreslagit i detta fall. I det fallet hade det varit klokare att gå på Kungl. Maj:ts förslag och endast öka antalet med två. Då hade det kanske fått räcka med det framdeles.

Ehuru jag ej tror, att jag får många med mig, skall jag yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Björck, mig och herr Strindlund.

Herr **Rydén**: Herr talman! Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner beträffande utskottets hemställan, i vad den avsåge utskottets i punkten upptagna förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ i lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda del, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, så vitt den anginge lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 3 §§ i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; och biföll kammaren utskottets hemställan i berörda del.

Härefter gav herr talmanen i fråga om utskottets hemställan, i vad den avsåge utskottets i punkten upptagna förslag till lag angående tillfällig ökning av regeringsrådets antal, propositioner först på bifall till utskottets hemställan i sagda del samt vidare på avslag därå; och blev utskottets hemställan i omförmälda del jämväl av kammaren bifallen.

Vidare blev på herr talmannens därå framställda proposition utskottets hemställan, i vad den anginge avlåtande till Kungl. Maj:t av skrivelse med begäran om en allsidig utredning rörande regeringsrättens organisation och arbetsätt, likaledes av kammaren bifallen.

Punkten II, angående höjning av anslagen till regeringsrätten och till vissa departement, föredrogs härpå; och blev efter av herr talmannan givna propositioner i ämnet utskottets i punkten gjorda hemställan ävenledes av kammaren bifallen.

§ 8.

Slutligen föredrogs vart efter annat:

bevillningsutskottets memorial, nr 40, angående rätt till restitution av tull för vara, för vars användning till framställning av exportvara hinder uppstått;

första lagutskottets utlåtande, nr 48, i anledning av väckt motion angående förbättrad lagstiftning mot ocker;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 78, i anledning av väckt motion angående anslaget till regeringsrätten m. m.;

bankoutskottets utlåtande, nr 58, angående viss ändring i bankoreglementet; och

första lagutskottets utlåtande, nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial och utlåtanden hemställt.

§ 9.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 3 B, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet; och nr 254, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående grunder för statsbidrag till uppförande och drift av tuberkulossjukvårdsanstalter i Västerbottens län;

från jordbruksutskottet:

nr 257, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om galtbesiktningstvång;

nr 258, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till förordning angående visst tillägg till förordningen den 29 juni 1917 angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen m. m.;

nr 259, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående anslag för budgetåret 1928—1929 till lantbruksstyrelsen och stuteriöverstyrelsen;

nr 260, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående nedskrivning av vissa från kraftledningslånefonden beviljade lån m. m.;

nr 261, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående viss förlängning av den räntefria tiden beträffande lån från odlingslånefonden till Dragsängarnas invallningsföretag;

nr 262, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående nedskrivning av vissa från lånefonden för mindre linberedningsanstalter beviljade lån m. m.;

nr 263, i anledning av väckt motion om åvägabringande av ändring i kontrakten med vissa innehavare av kolonat å kronoparkerna i Norrland och Dalarna;

nr 264, i anledning av väckta motioner om tillämpning av den allmänna arrendelagens grundsatser vid utarrendering av kronojord m. m.;

nr 265, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition nr 210 angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 266, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Uppsala stad; samt

från riksdagens kansli, nr 255, angående införande av skärpta kontrollföreskrifter beträffande till riket införda köttvaror och djurfett.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 177, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående första och andra flygkårens förläggning jämte i ämnet väckta motioner;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner;

nr 179, i anledning av väckta motioner om befrielse för Bodens stad från viss återbetalningsskyldighet till kronan;

nr 181, i anledning av väckt motion angående skyldighet för Stockholms stad att erlägga avgift för nyttjanderätten till vissa kronan tillhöriga områden; och

nr 182, i anledning av Kungl. Maj: ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för mötande av förluster å aktiebolaget kreditkassan av år 1922 jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till föro om fortsatt tillfällig höjning av beloppen för den i förordningen den 6 novem 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fon papper stadgade stämpelavgiften ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 43, i anledning av väckt motion om upphävande av tullsatserna för kaffe;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 59, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående rätt att med civil befattning förena beställning å arméns och marinens övergångsstater jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad angår elfte huvudtiteln;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj: ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör pensions- och indragningsstaterna; och

nr 61, i anledning av Kungl. Maj: ts under punkterna 3, 4, 6 och 7 av elfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer och åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

första lagutskottets memorial, nr 50, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående 1. och 2. flygkårens förläggning; och

nr 83, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående försäljning av vissa delar av Vännäs lägerplats.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.45 e. m.

In fidem

Per Cronvall.